

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ (Π.Μ.Σ. ΣΤΗΝ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΓΙΑ
ΣΤΕΛΕΧΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ).

Διπλωματική Εργασία

ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ - ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΜΕ ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Της
ΔΑΡΤΣΗ ΠΑΣΧΑΛΙΝΑΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Θωμάς Χατζηγάγιος

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος στη Λογιστική Φορολογία και Χρηματοοικονομική Διοίκηση (Π.Μ.Σ. στην Στρατηγική Διοικητική Λογιστική και Χρηματοοικονομική Διοίκηση για Στελέχη Επιχειρήσεων).

Αύγουστος 2019

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον κ. Θωμά Χατζηγάγιο ο οποίος ως επιβλέπων καθηγητής της διπλωματικής εργασίας μου συνέβαλε αποτελεσματικά στην ολοκλήρωσή της, προσφέροντάς μου πολύτιμη βοήθεια, επιστημονική καθοδήγηση επί του θέματος.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στην Στρατηγική Διοικητική Λογιστική και την Χρηματοοικονομική Διοίκηση για τις πολύτιμες και σημαντικές γνώσεις που μου προσέφεραν κατά τη διάρκεια της φοίτησής μου.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου (στον σύζυγό μου Στάθη και στα παιδιά μου Ιγνάτιο και Κατερίνα), όπως και στον συνάδελφο και φίλο Αντώνη Καλαϊτζίδη που με στήριξε καθ' όλη τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος. Όλοι τους με βοήθησαν με όλες τους τις δυνάμεις να ολοκληρώσω με επιτυχία τις μεταπτυχιακές σπουδές μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Προσαύξηση Περιουσίας- Έλεγχός Της Με Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου Από Την Φορολογική Διοίκηση» έχει ως στόχο να παρουσιάσει και να αναλύσει τον φορολογικό έλεγχο που ασκείται από την αρμόδια φορολογική αρχή επί των εισοδημάτων των ελεγχόμενων φορολογούμενων με τις μεθόδους των έμμεσων τεχνικών ελέγχου που εφαρμόζονται από τα όργανα ελέγχου, τηρώντας μια ορισμένη διαδικασία κατά την πραγματοποίησή του.

Η έννοια φορολογικός έλεγχος ορίζεται ως το σύνολο των ενεργειών και των διαδικασιών που έχουν στη διάθεσή τους οι ελεγκτές τη Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (= ΑΑΔΕ), με σκοπό να περιορίσουν την φοροδιαφυγή, διαπιστώνοντας αν η ισχύουσα φορολογική νομοθεσία τηρείται από τα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά, υποκείμενα στις φορολογικές υποχρεώσεις προς το Δημόσιο που τους αναλογούν.

Στην παρούσα εργασία, παρουσιάζονται μόνο οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου, που είναι, σύμφωνα με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία, η τεχνική της ανάλυσης της ρευστότητας, η τεχνική της καθαρής θέσης και η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά του ελεγχόμενου φορολογούμενου.

Λέξεις κλειδιά: φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή, φορολογικός έλεγχος, νομοθετικό πλαίσιο, έμμεσες τεχνικές ελέγχου, τεχνική της ανάλυσης της ρευστότητας, τεχνική της καθαρής θέσης, τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.

SUMMARY

This thesis titled "Wealth Increase and its Investigation by the Tax Control Authorities Using Indirect Control Methods" aims at presenting and analyzing the tax investigation applied by the appropriate tax control authorities using indirect control methods on the income of selected taxpayers, following a determined procedure.

The concept "tax control" is determined as the set of control actions and procedures applied by the control authorities (AADE) with the objective to restrict tax evasion by verifying whether the applicable tax legislation is actually respected and followed by the persons, natural or legal, subject to the tax obligations towards the State.

In this thesis, only the indirect control methods will be presented, the forms of which are according to the Greek legislation: the analysis of funds liquidity method,, the net worth method and the bank deposits and cash expenditure method of the investigated taxpayer.

Keywords: Tax evasion, tax avoidance, tax control, legal framework, control authorities. indirect control methods, the analysis of funds liquidity method, the net worth method and the bank deposits and cash expenditure method.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	2
ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ	2
1.1 Το Φαινόμενο Της Φοροδιαφυγής	2
1.1.1 Δημόσια Έσοδα Και Φορολογικό Σύστημα	2
Τα Δημόσια Έσοδα	2
Οι Αρχές Ενός Αποτελεσματικού Φορολογικού Συστήματος	5
Βεβαιότητα Και Απλότητα.....	5
Αποτελεσματικότητα, δικαιοσύνη και ουδετερότητα	5
Ευελιξία και δυναμικότητα	6
1.1.2 Η Εννοιολογική Προσέγγιση Της Φοροδιαφυγής Και Της Φοροαποφυγής	6
Σε Διεθνές Επίπεδο.....	6
Η Έννοια Της Φοροδιαφυγής	6
1.2 Οι Αιτίες Της Φοροδιαφυγής Στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	8
1.3 Οι Αιτίες Της Φοροδιαφυγής Σε Εθνικό Επίπεδο	10
1.3.1 Η Προβληματική	10
1.3.2 Οι Ορισμοί.....	11
1.4 Η Εννοιολογική Προσέγγιση της Προσαύξησης Περιουσίας	12
1.4.1 Στο Προισχύσαν Δίκαιο	12
1.4.2 Στο Ισχύον Δίκαιο	14
Θετικά.....	14
Αρνητικά	16
1.5 Η Αντιμετώπιση Του Φαινομένου	17
1.5.1 Η Έννοια Και Ο Σκοπός Του Φορολογικού Ελέγχου	17
Εισαγωγικά.....	17
1.5.2 Είδη Φορολογικών Ελέγχων	20
Οι Διακρίσεις Του Φορολογικού Ελέγχου	21
1.5.2.1 Πριν τον Ν. 4174/2013	21
Ο Συνοπτικός Τακτικός Έλεγχος.....	22
Ο Απολογιστικός Έλεγχος	22
Ο Τακτικός (Οριστικός) Έλεγχος	22
Ο Προσωρινός Έλεγχος.....	23
Το Περιεχόμενο Του Προσωρινού Ελέγχου	26
Ο Προληπτικός Έλεγχος	27
1.5.2.2 Μετά Τον Ν. 4174/2013	28
Οι Μέθοδοι Ελέγχου.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	31
ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ.....	31
2.1 Πριν Από Τη Θέσπιση Του ΚΦΔ	31
2.1.1 Διασπορά Των Διατάξεων	31
Η προγενέστερη ρύθμιση	32
Η πρόσφατη θεσμοθέτηση	34
2.2 Μετά Τη Θέσπιση του ΚΦΔ.....	34
2.2.1 Οι νόμοι.....	35
Ν.4172/2013	35

N. 4174/2013	36
2.2.2. Οι αποφάσεις	36
Η Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013/10.05.2013	36
2.2.3 Οι ΠΟΛ	37
ΠΟΛ 1171/04.07.2013	37
ΠΟΛ 1270/24.12.2013	39
ΠΟΛ. 1050/17.02.2014	40
ΠΟΛ. 1094/07.04.2014	40
ΠΟΛ. 1259/22.12.2014	41
ΠΟΛ 1072/2011 & ΠΟΛ 1037/2005	42
ΠΟΛ 1037/2005	56
Α.1293/23 Ιουλίου 2019	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	72
ΟΙ ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ	72
3.1 Το Περιεχόμενο Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	72
3.1.1 Η Εμφάνιση Του Φαινομένου	73
3.1.2 Οι Υπαγόμενες Περιπτώσεις	74
3.1.3 Οι Οδηγίες Για Την Εφαρμογή Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	74
Προσαύξηση Περιουσίας	75
Περιουσιακά Στοιχεία	75
Καταθέσεις Σε /Αναλήψεις Από Λογαριασμούς Σε Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα.	75
Προστατευόμενα Μέλη – Εξαρτώμενα Μέλη	76
Δαπάνες	77
Υποκείμενος Στις Διατάξεις Του Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών (Κ.Φ.Α.Σ.)	77
3.1.4 Η Θέση Του Φορολογουμένου Στον Φορολογικό Έλεγχο	78
Τα Δικαιώματα	78
Οι Υποχρεώσεις	79
3.1.5 Η Θέση Της Διοίκησης Ως Ελεγκτικής Αρχής	79
Η Κατά Νόμο Αρμοδιότητα	79
Η Συμπεριφορά Της Έναντι Του Ελεγχόμενου	80
3.1.6 Τα Στάδια Του Ελέγχου	80
Η Εντολή Ελέγχου	80
Η Προσκόμιση Στοιχείων	81
Η Επεξεργασία Των Στοιχείων	81
Η Άμυνα Του Ελεγχόμενου	81
Η Έκθεση Ελέγχου Προσδιορισμού Φόρου	82
Τα Αποτελέσματα Της Προσφυγής	82
3.1.7 Η Ανάλυση Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου	82
3.1.7.1 Η Τεχνική Ανάλυση Της Ρευστότητας ή Η Τεχνική Των Δαπανών	84
Η Έννοια	84
Μελέτη Περίπτωσης	87
3.1.7.2. Η Τεχνική Της Καθαρής Θέσης	93
Η Έννοια	93
Οδηγίες Για Τη Χρήση Της Μεθόδου	96
Μελέτη Περίπτωσης	100
3.1.7.3. Η Τεχνική Του Ύψους Των Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά 102	
3.1.7.3.1 Το Τραπεζικό Απόρρητο	102
Η Εξέλιξη Του Τραπεζικού Απορρήτου Στην Ελλάδα	105
Η Προστασία Του Απορρήτου Των Τραπεζικών Καταθέσεων	106
Η Άρση Του Ειδικού Τραπεζικού Απόρρητου Στην Φορολογία	108
Ειδικότερα Επί Της Φορολογίας Εισοδήματος	110

Ειδικότερα Επί Της Φορολογίας Κληρονομιών, Δωρεών Και Γονικών Παροχών	112
Καθεστώς Ελέγχου	113
Το Τραπεζικό Απόρρητο Στον Φορολογικό Έλεγχο	113
Πεδίο Εφαρμογής	113
Η Παροχή Πληροφοριών	114
Η Υποχρεωτική Διαβίβαση Πληροφοριών Από Τα Πιστωτικά Ιδρύματα Στη Φορολογική Διοίκηση	115
Η Έρευνα, Συλλογή, Καταγραφή Και Διασταύρωση Στοιχείων	117
Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών Και Λογαριασμών Πληρωμής	117
Η δημιουργία	117
Η Διαδικασία	118
Ειδικό Λογισμικό Ελέγχου Προσαύξησης Περιουσίας	118
Πρωτογενείς Καταθέσεις	119
Έννοια – Νομική Φύση Της Κατάθεσης	119
3.1.7.3.2 Η Ανάλυση της Τεχνικής του Έψους των Τραπεζικών Καταθέσεων	121
Η Έννοια	121
Η Επίπτωση Στην Προσαύξηση Περιουσίας	123
Η Νομολογιακή Αντιμετώπιση	125
Η Διαδικασία Απόδειξης Της Προσαύξησης Περιουσίας	127
Οδηγίες Για Την Εφαρμογή Της Μεθόδου	127
Μελέτη Περίπτωσης	130
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	133
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	135
Ξενόγλωσση	135
Ελληνική	136
Έντυπη μορφή	136
Ηλεκτρονική μορφή	138

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μια σύντομη επισκόπηση/έκθεση/παρουσίαση της διαδικασίας των φορολογικών ελέγχων επί των φορολογουμένων, διενεργούμενων από τη φορολογική αρχή με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, από το γραφείο της αρμόδιας φορολογικής υπηρεσίας, ως μέτρο περιορισμού της φορολογικής παραβατικότητας.

Μετά από μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα με τίτλο «Προσαύξηση Περιουσίας – Έλεγχός Της Με Τις Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου από τη Φορολογική Διοίκηση» :

Στο πρώτο μέρος, τίθεται το πρόβλημα της φορολογικής παραβατικότητας, οι έννοιες της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής και η αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού.

Στο δεύτερο μέρος, εξετάζεται το νομοθετικό καθεστώς που ισχύει για τους φορολογικούς ελέγχους που διενεργούνται με μια από τις άμεσες τεχνικές ελέγχου.

Στο τρίτο μέρος, εξετάζονται οι κατ' ιδίαν τεχνικές που εφαρμόζονται και για την επίτευξη ενός αποτελεσματικού φορολογικού ελέγχου, χρησιμοποιώντας τις μεθόδους των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, οι οποίες στο ελληνικό δίκαιο, προς το παρόν, είναι: η τεχνική της ανάλυσης της ρευστότητας, η τεχνική της καθαρής θέσης και η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά του ελεγχόμενου φορολογούμενου.

Στο συμπέρασμα διατυπώνεται η άποψη για την καλύτερη τεχνική έμμεσου ελέγχου για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης και οι δυνατότητες βελτίωσης των μεθόδων των εφαρμοζόμενων έμμεσων τεχνικών ελέγχου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ

1.1 Το Φαινόμενο Της Φοροδιαφυγής

1.1.1 Δημόσια Έσοδα Και Φορολογικό Σύστημα

Τα Δημόσια Έσοδα

Τα δημόσια έσοδα του κράτους προέρχονται κατά κύριο λόγο από την είσπραξη των φόρων επί των καθαρών εισοδημάτων των υπηκόων του. Στο φορολογικό σύστημα, η συλλογή των φόρων διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και μέσω αυτής στην εθνική ευημερία¹, γιατί αποτελεί ένα από τα σημαντικά έσοδα του κράτους. Τα φορολογικά συστήματα, μολονότι διαφέρουν από χώρα σε χώρα, έχουν ως κύρια βάση τη φορολόγηση των υπηκόων κάθε χώρας.

Το φορολογητέο εισόδημα είναι το σύνολο των καθαρών αποτελεσμάτων κάθε κατηγορίας εσόδων του φορολογούμενου², που συνήθως προέρχονται από διάφορες πηγές, όπως έσοδα από την απασχόληση, από την άσκηση εμπορικής, γεωργικής, λοιπής επαγγελματικής δραστηριότητας, από ακίνητη περιουσία, από επενδύσεις (έσοδα από κινητές αξίες), από κεφάλαια και άλλα.

Η είσπραξη των εσόδων³ από τους φόρους πρέπει να στηρίζεται σε ένα φορολογικό σύστημα που αποσκοπεί στην πρόληψη και καταστολή της φορολογικής παραβατικότητας, δηλαδή στον περιορισμό του φαινομένου της φορολογικής ατιμωρησίας σε περίπτωση διάπραξης παράβασης των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας. Εάν η φορολογική παραβατικότητα παραμένει ατιμώρητη, οι φορολογούμενοι έχουν ισχυρό κίνητρο να παραβαίνουν την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία⁴.

Κύριες μορφές φορολογικής παραβατικότητας είναι η φοροδιαφυγή, και η

¹ Morky V., Taxes, Taxation and Tax System. BIATEC, 2006, σελ. 17 επ..

² Fussi R.A. & Floristean A.C. , A legal and economic analysis of the effects of the savings tax directive-Combating International Tax avoidance. Denmark: Aarhus University, 2009.

³ Για το περιεχόμενο των εσόδων του κράτους και τον σκοπό που εξυπηρετούν βλ. Mokry, ο.π.

⁴ Lee I. (2018). Income Tax Evasion Responses to Tax Rate and Tax Enforcement Rate. Advances in Economics and Business 6(4), σελ. 269 επ.

φοροαποφυγή. Αυτές συνιστούν⁵ τις σημαντικότερες απειλές για τα δημοσιονομικά των χωρών σε παγκόσμιο, ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, αφού η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί ευκαιρίες για τη μεγέθυνση του πλούτου σε διεθνές επίπεδο, σε βάρος των εθνικών οικονομιών. Το δημοσιονομικό αυτό πρόβλημα γνώρισε μεγαλύτερη ένταση στην χώρα μας, λόγω της κρίσης του δημόσιου χρέους. Η μη παρακράτηση ή η παρακράτηση με ταυτόχρονη μη απόδοση των φόρων, έχει ως αποτέλεσμα την στέρηση πόρων από το Δημόσιο, σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού.

Ακόμη, μπορεί να οδηγήσει και στην δημιουργία μη ανταγωνιστικού επιχειρηματικού πλεονεκτήματος, σε επίπεδο ομοειδών επιχειρήσεων, αλλά και γενικότερα στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας, καθόσον οι μη καταβάλλοντες τους φόρους που τους αναλογούν διαθέτουν μεγαλύτερο κεφάλαιο κίνησης από αυτούς που δεν φοροδιαφεύγουν, προκαλώντας ανισορροπία στον ελεύθερο ανταγωνισμό και δυσμενείς συνέπειες στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας επειδή αυτό συνεπάγεται μείωση του κόστους παραγωγής των προϊόντων που παράγουν, των υπηρεσιών που προσφέρουν και που διακινούν στην αγορά προς τους χρήστες αυτών, δηλαδή τους καταναλωτές.

Έτσι η φοροδιαφυγή ή η φοροαποφυγή από την πλευρά του Δημοσίου υπάγεται απώλεια εσόδων και δημιουργεί προβλήματα στα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού και στην οικονομική ανάπτυξη, γιατί τα εθνικά έσοδα μειώνονται, ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη ανισοτήτων στην οικονομία.

Η φοροδιαφυγή ή η φοροαποφυγή από την πλευρά του φορολογούμενου επάγεται για αυτόν τον ίδιο και τα προστατευόμενα από αυτόν μέλη του προσαύξηση περιουσίας. Η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή ως πρακτικές μη καταβολής των οφειλόμενων φόρων από τους φορολογούμενους έρχονται σε αντίθεση προς τις συνταγματικές αρχές της ισότητας και της φορολογικής δικαιοσύνης⁶, οι οποίες παραβιάζονται, όταν δεν καταβάλλεται ο οφειλόμενος φόρος από όσους διαθέτουν φοροδοτική ικανότητα. Σε κάθε περίπτωση, οδηγούν στην προσαύξηση της περιουσίας του προσώπου που τις εφαρμόζει.

Η ισότητα στην φορολογική αντιμετώπιση των πολιτών αποτελεί ειδικότερη έκφραση της γενικής αρχής της ισότητας που διαπνέει όλο το σύστημα του δικαίου μας. Ισχύει όχι μόνο στον κλάδο του δημοσίου, αλλά και στον κλάδο του ιδιωτικού, δικαίου. Εκδηλώνεται ως γενική αρχή της ισότητας των πολιτών έναντι του νόμου και του νόμου έναντι των πολιτών που στο

⁵ Άλλες μορφές φορολογικής παραβατικότητας είναι η φορολογική υπερμερία και η φορολογική μετακύλιση.

⁶ Το άρθρο 4 του Συντάγματος ορίζει ότι οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου και ότι οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους.

δίκαιό μας κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παρ. 1, του Συντάγματος⁷. Αποτελεί νομικό κανόνα ο οποίος επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση των προσώπων που βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες και ο οποίος δεσμεύει τόσο τον κοινό νομοθέτη όσο και τη διοίκηση.

Κατά την απόφαση 1992/2016 του Συμβουλίου της Επικρατείας, ο νομοθέτης δεν επιτρέπει να μεταχειρίζονται διαφορετικά κατηγορίες προσώπων που τελούν υπό τις ίδιες ή ουσιωδώς παρόμοιες συνθήκες, εκτός αν η τιαυτή μεταχείριση, ερειδόμενη σε γενικά και αντικειμενικά κριτήρια που βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρύθμισης δικαιολογείται επαρκώς ως σκοπούσα στην εξυπηρέτηση θεμιτού σκοπού και τελούσα σε εύλογη σχέση αναλογικότητας με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Έτσι η αρχή της ισότητας δικαιολογεί και ισχύει ως αναλογική επέμβαση του νομοθέτη – και της διοίκησης – προς αντιμετώπιση ταυτόσημων περιπτώσεων ή περιπτώσεων με ουσιώδη ομοιότητα. Η αρχή αυτή υπαγορεύει την όμοια μεταχείριση των ομοίων και την ανόμοια μεταχείριση των ανόμοιων⁸. Συνεπώς, παραβιάζεται η αρχή της ισότητας, όταν όμοιες περιπτώσεις αντιμετωπίζονται ανόμοια και ανόμοιες όμοια.

Κατά την επιλογή όμως των εκάστοτε ρυθμίσεων οφείλει ο νομοθέτης να κινείται μέσα στα όρια που διαγράφονται από την αρχή της ισότητας και τα οποία αποκλείουν τόσο την εκδήλως άνιση μεταχείριση, είτε με τη μορφή της εισαγωγής ενός χαρακτηριστικού μέτρου ή ενός προνομίου που δεν συνδέεται με αξιολογικά κριτήρια, είτε με τη μορφή της επιβολής μιας αδικαιολόγητης επιβαρύνσεως ή της αφαιρέσεως δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται ή παρέχονται από προϋφιστάμενο ή συγχρόνως τιθέμενο γενικότερο κανόνα, όσο και την

⁷ Βλ. για αυτήν Χρυσόγονο, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 2012, σελ. 119 επ.· Δαγτόγλου, Ατομικά δικαιώματα, 2012, σελ. 1018 επ.· Αντωνίου, Ισότητα εντός και διά του νόμου. Μια συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 4 παρ 1. Του Συντάγματος, 1974, Β έκδοση 1998· Γεραπετρίτη, Ισότητα και θετικά μέτρα, 2007· Μάνεση, Η συνταγματική αρχή της ισότητας και η εφαρμογή της υπό των δικαστηρίων· Μάνεση, Συνταγματική θεωρία και πράξη, 1980, σελ. 320.· Σκουρή, Η συνταγματική αρχή της ισότητας, σε: Νομικές Μελέτες ΕΔΠ Νομικής Θράκης, 3, 1982, σελ. 193· Δημητρόπουλο, Συνταγματικά δικαιώματα, ΙΙΙ, 2008, σελ. 114· ΣτΕ 5116/1996, ΤοΣ 1997, σελ. 805.

⁸ Άλλες εκφάνσεις της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της ισότητας είναι: Η ισότητα των φύλων, η ισότητα πρόσβασης στις δημόσιες λειτουργίες, η ισότητα στη στράτευση των νέων, η κοινωνική ισότητα, η ισότητα αμοιβής για παροχή εργασίας ίσης αξίας – πρβλ. άρθρο 157, παρ. 1, ΣΛΕΕ όπου διατυπώνεται ως απαγόρευση των διακρίσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών για την παροχή όμοιας εργασίας ή για εργασία της αυτής αξίας (βλ. άρθρα 4, παρ. 2 και 116, παρ. 1 και 2, 4 παρ. 4, 4 παρ. 5, 4 παρ. 6, 4 παρ. 7, 22, παρ. 1, αντίστοιχα). Ειδική εκδήλωση της παραπάνω αρχής αποτελεί και η αρχή της δικονομικής ισότητας που επιβάλλει, μεταξύ άλλων, την ίση μεταχείριση των διαδίκων, ακόμα και στο πλαίσιο διαφορετικών δικών, από τους δικονομικούς νόμους που ρυθμίζουν τους όρους παροχής έννομης προστασίας (βλ. ΣτΕ 761/2014, 3060/2013, 1229/2015 ολομ., 2807/2002). Οι νομοθετικές διατάξεις του δικονομικού δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται κατά τρόπο που συνάδει με την αρχή της δικονομικής ισότητας (βλ. ΣτΕ ολομ. 2155/2015), η οποία συνιστά επίσης επιταγή της ΕΣΔΑ (βλ. άρθρο 14 σε συνδυασμό με άρθρο 6, παρ. 1). Για την δικονομική ισότητα βλ. Δημήτριο Στράνη, Η δικονομική ισότητα στο πλαίσιο της επίλυσης διοικητικών διαφορών ουσίας. Στοιχειώδεις οριοθετήσεις με αφετηρία το άρθρο 40 του ΚΔιοικΔ, σε: Χαριστήριο εις Λουκά Θεοχαρόπουλο και Δήμητρα Κοντόγεωργα Θεοχαροπούλου, Επ. Επετηρίδα Τμήματος Νομικής, Α.Π.Θ., π. 10, τομ. ΙΙΙ, σελ. 559 επ., ειδ. 571 επ.

αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση προσώπων που βρίσκονται κάτω από διαφορετικές συνθήκες, με τυπικά ή συμπτωματικά κριτήρια⁹.

Οι Αρχές Ενός Αποτελεσματικού Φορολογικού Συστήματος

Ένα φορολογικό σύστημα για να είναι αποτελεσματικό πρέπει να διέπεται από τις παρακάτω αρχές: την ουδετερότητα, την αποτελεσματικότητα, τη βεβαιότητα, την απλότητα, την αποτελεσματικότητα, την ισότητα και την ευελιξία.

Βεβαιότητα Και Απλότητα

Κατά τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης¹⁰, οι φορολογικοί κανόνες πρέπει να είναι σαφείς και απλοί (**principle of certainty and simplicity**), ώστε οι φορολογούμενοι να γνωρίζουν πού βρίσκονται και τι πρέπει να κάνουν. Ένα απλό φορολογικό σύστημα δεν είναι γραφειοκρατικό. Διευκολύνει τα άτομα που είναι υπόχρεα προς καταβολή των φόρων να γνωρίζουν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους. Οι περίπλοκοι φορολογικοί κανόνες καθιστούν το φορολογικό σύστημα δύσκολο προς κατανόηση από τους πολίτες. Ευνοούν τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό, ο οποίος μπορεί να προκαλέσει απώλειες στην οικονομία¹¹.

Αποτελεσματικότητα, δικαιοσύνη και ουδετερότητα

Η δυνατότητα εκτέλεσης των φορολογικών κανονισμών είναι ζωτικής σημασίας για την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας του φορολογικού συστήματος (**principle of effectiveness, fairness and neutrality**). Η επιλογή της κατάλληλης μεθόδου φορολόγησης των εισοδημάτων των φορολογούμενων πρέπει να παράγει εγκαίρως κατά τρόπο δίκαιο και απρόσωπο (ουδέτερο) το σωστό ποσό φόρου προς καταβολή, τη δυνατότητα είσπραξής του και

⁹ Βλ. ΣτΕ 2717/1988, 1426/1989, nomos.

¹⁰ OECD. (2014). Fundamental principles of taxation, στο A. t. economy. Paris: OECD Publishing.

¹¹ OECD. (2014). Fundamental principles of taxation, στο A. t. economy. Paris: OECD Publishing.

τη διαχειρισιμότητά του, με τρόπο που να αποφεύγεται η διπλή φορολόγηση και η ακούσια μη φορολόγηση, ελαχιστοποιώντας τις δυνατότητες φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής.

Ευελιξία και δυναμικότητα

Τα συστήματα φορολόγησης πρέπει να είναι ευέλικτα και δυναμικά (**principle of flexibility and strength**), ώστε να συμβαδίζουν και να ανταποκρίνονται στις/με τεχνολογικές και εμπορικές εξελίξεις και στις ανάγκες της αγοράς.

1.1.2 Η Εννοιολογική Προσέγγιση Της Φοροδιαφυγής Και Της Φοροαποφυγής

Η φοροδιαφυγή και η φοροαποφυγή αποτελούν δύο διαφορετικές έννοιες που οδηγούν όμως στο ίδιο αποτέλεσμα: την μη πληρωμή των φόρων που τους αναλογούν από αυτούς που έχουν τη φοροδοτική ικανότητα. Οι παραπάνω έννοιες αντιμετωπίζονται σε διεθνές και εθνικό επίπεδο.

Σε Διεθνές Επίπεδο

Η Έννοια Της Φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή (tax evasion) είναι η μη συμμόρφωση του φορολογούμενου με το εθνικό φορολογικό καθεστώς. Συνίσταται στον περιορισμό της φορολόγησης των καθαρών εισοδημάτων ενός φυσικού ή νομικού προσώπου με τη μη καταβολή των φορολογικών των υποχρεώσεων. Η φοροδιαφυγή ορίζεται από την υπηρεσία εσωτερικών εσόδων των Ηνωμένων Πολιτειών ως η εκ προθέσεως εσφαλμένη αναπαράσταση σημαντικών γεγονότων που επικαλείται και εκτελεί ο φορολογούμενος με τον ειδικό σκοπό να αποβάλει φόρο γνωστό ή που πιστεύεται ότι οφείλεται¹².

Η Έννοια Της Φοροαποφυγής

¹² Palil M. A. Malek Marlin & Jaguli A.R. , Issues, Challenges and Problems with Tax Evasion: The Institutional Factors Approach. Gadjah Mada International Journal of Business. 18, 2016, σελ. 187.

Η φοροαποφυγή (tax avoidance) ορίζεται ως πράξη σκοπού μη συμμόρφωσης προ το εκάστοτε ισχύον φορολογικό καθεστώς, αφού περιλαμβάνει τόσο οφειλόμενο φόρο όσο και δόλια πρόθεση να μην πληρώσει ο υπόχρεος¹³. Οι James και ο Alley¹⁴ θεωρούν ότι η μη συμμόρφωση (non-compliance) είναι κάτι παραπάνω από φοροδιαφυγή (tax evasion) και περιλαμβάνει επίσης ορισμένες μορφές φοροαποφυγής (tax avoidance). Ορίζουν τη φοροδιαφυγή (tax evasion) ως την προσπάθεια μείωσης των φορολογικών υποχρεώσεων με παράνομες μεθόδους, ενώ η φοροαποφυγή (tax avoidance) ορίζεται ως η μείωση της φορολογίας με νόμιμα μέσα. Ο Lewis¹⁵ θεωρεί ότι η φοροαποφυγή είναι οποιαδήποτε νομική μέθοδος για τη μείωση του φορολογικού βάρους του φορολογούμενου και ότι η φοροδιαφυγή είναι παράνομη φοροαποφυγή. Ομοίως, οι Kasipillai, Aripin και Amran¹⁶ χαρακτηρίζουν τη φοροδιαφυγή ως σύνολο πράξεων που οδηγούν σε χαμηλότερους φόρους από τους οφειλόμενους, ενώ η φοροαποφυγή υποδηλώνει τη επινοητικότητα των φορολογουμένων για την ομαλή διεκπεραίωση των φορολογικών τους υποθέσεων με βάση τους νόμους και τις ρυθμίσεις (μη παραβιάζοντας τις διατάξεις), έτσι ώστε να μειωθεί ο φόρος που καλούνται να πληρώσουν και αυτό είναι (ή πρέπει να είναι) αποδεκτό από την άποψη του διαχειριστή του φόρου. Ο Ritsatos¹⁷ και ο Stack¹⁸ δηλώνουν ότι η μη συμμόρφωση με τις φορολογικές υποχρεώσεις συμπεριλαμβάνει τόσο εκούσιες, όσο και ακούσιες, ενέργειες. Οι τελευταίες οφείλονται κυρίως σε σφάλματα υπολογισμού και σε ανεπαρκείς φορολογικές γνώσεις του φορολογούμενου, αν και μπορεί να υπάρχουν και άλλοι καθοριστικοί παράγοντες.

Σύμφωνα με τον Murray¹⁹, η φοροαποφυγή είναι η νόμιμη ελαχιστοποίηση των φόρων, χρησιμοποιώντας μεθόδους που συμπεριλαμβάνονται στον φορολογικό κώδικα. Οι επιχειρήσεις αποφεύγουν να καταβάλλουν τους φόρους από τα εισοδήματα σύμφωνα με όλες τις νομικές διατάξεις περί φορολογίας. Η φοροδιαφυγή, από την άλλη πλευρά, είναι η παράνομη πρακτική της μη καταβολής φόρων, πραγματοποιούμενη με την μη αναφορά εισοδήματος, την αναφορά

¹³ Ritsatos T., R. , Tax evasion and compliance; from the neo classical paradigm to behavioral economics,a review. . iew. Journal of Accounting and Organizational Change 10 (2), 2014, σελ. 244 επ..

¹⁴ James S. & Alley C. , Tax Compliance, Self Assessment and Tax Administration. . Journal of Financial and Management in Public Services, 2, 2004, σελ. 27 επ.

¹⁵ Lewis A. , The social psychology of taxation. British Journal of Social Psychology,1982.

¹⁶ Kasipillai K. Aripin N. & Amran N. , The Influence of Education on Tax Avoidance and Tax Evasion. Journal of Tax Research Vol. 1, 2003.

¹⁷ Ritsatos T., R. , Tax evasion and compliance; from the neo classical paradigm to behavioral economics,a review. . iew. Journal of Accounting and Organizational Change 10 (2), 2014, σελ. 244 – 262.

¹⁸ Stack G. , Money laundering in Ukraine. Journal of Money Laundering Control 18 (3),2015, σελ. 382 επ..

¹⁹ Murray J., What Is the Difference Between Tax Avoidance and Tax Evasion? the balance small business: <https://www.thebalancesmb.com/tax-avoidance-vs-evasion-397671>, 2019, June 21.

εξόδων που δεν επιτρέπονται νόμιμα ή με την μη καταβολή των οφειλόμενων φόρων.

Ο Boll²⁰ περιέγραψε δύο σημαντικές διακρίσεις στην περίπτωση της σκόπιμης φοροδιαφυγής: φοροδιαφυγή για λόγους προμήθειας και φοροδιαφυγή λόγω παράλειψης. Στην πρώτη περίπτωση ο φορολογούμενος επικαλείται, για παράδειγμα, την απαίτηση εκπτώσεων ή κρατήσεων που σημαίνει ότι εάν ο υπόχρεος υποβάλλει ψευδή δήλωση ώστε να έχει φορολογική αποταμίευση. Αντιστρόφως, η φοροδιαφυγή από παράλειψη θεωρείται ότι έγινε σκόπιμα από τον υπόχρεο και πρέπει να χαρακτηριστεί ως εξίσου σοβαρή περίπτωση φοροδιαφυγής, εξομοιούμενη με την πρώτη περίπτωση. Σε αυτό το είδος φοροδιαφυγής ο φορολογούμενος σκόπιμα δεν δηλώνει κάτι νεότερο στην φορολογική του δήλωση, όπως για παράδειγμα, κάποιος δεν θα αναφέρει το περιστασιακό εισόδημά του ή οποιοδήποτε εισόδημα που βασίζεται σε μετρητά. Η φοροδιαφυγή ή η έλλειψη συμμόρφωσης στο φορολογικό καθεστώς επηρεάζεται επίσης από την πρόθεση του υπόχρεου να μην υπακούει²¹ στις φορολογικές διατάξεις.

Η οριοθέτηση και διάκριση των εννοιών της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής πρέπει να είναι ευδιάκριτη, καθώς διαφοροποιεί τις νόμιμες και τις παράνομες ενέργειες ενός ατόμου.

1.2 Οι Αιτίες Της Φοροδιαφυγής Στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Μια από τις κύριες αιτίες της φοροδιαφυγής είναι η μεγάλη φορολογική επιβάρυνση των υπόχρεων προς καταβολή φόρων. Οι Bayer και Sutter²² διερευνούν τη σχέση μεταξύ υπερβάλλουσας επιβάρυνσης και φοροδιαφυγής και αποδεικνύουν ότι η υπερβολική επιβάρυνση του φόρου οδηγεί σε μεγαλύτερη φοροδιαφυγή. Σε μια άλλη μελέτη που εξετάζει την επίδραση των φορολογικών συντελεστών στη φοροδιαφυγή στην ευρωπαϊκή οικονομία, ο Bayer²³ δείχνει ότι οι υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές οδηγούν σε μεγαλύτερα επίπεδα φοροδιαφυγής. Σύμφωνα με τον Lee²⁴ η αύξηση του συντελεστή φόρου εισοδήματος οδηγεί σε αύξηση της

²⁰ Boll K., Deciding on tax evasion – front line discretion and constraints. *Journal of Organizational Ethnography* 4 (2), 2015, σελ. 193 επ.

²¹ Damayanti et al. , The role of taxpayer's perception of the government and society to improve tax compliance. *Accounting and Finance Research* 4(1), 2015, σελ. 180.

²² Bayer R.C. & Sutter M. , The Excess Burden of Tax evasion an Experimental Detection. *Concealment Contest. European Economic Review*, 2008, σελ. 1επ.

²³ Bayer R.C. (2006). A contest with the taxman – The Impact of Tax Rates on Tax Evasion and Wastefully Invested resources. . *European Economic Review*, 50, 2006, σελ. 1071 επ.

²⁴ Lee I., Income Tax Evasion Responses to Tax Rate and Tax Enforcement Rate. *Advances in Economics and Business* 6(4), 2018, σελ. 269 επ., Δούβλης Β., Διεθνείς δράσεις κατά της φοροδιαφυγής - φοροαποφυγής: «Η Μεγάλη Χίμαιρα», ΔΕΕ, Τεύχος

φοροδιαφυγής. Αντιθέτως, μέσω των ελέγχων και της φορολογικής επιβολής (tax enforcement) βελτιώνεται η φορολογική συμμόρφωση των υπόχρεων. Η φορολογική επιβολή έχει να κάνει με την επιβολή προς τους φορολογούμενους της τήρησης των διατάξεων των σχετικών φορολογικών νόμων προκειμένου να αναλαμβάνουν τις φορολογικές τους ευθύνες. Οι Busato et al.²⁵, χρησιμοποιώντας τη μεγιστοποίηση της συνάρτησης χρησιμότητας, διαπιστώνουν ότι η αύξηση των φορολογικών συντελεστών για τις επιχειρήσεις, το εργατικό δυναμικό και το εισόδημα ωθεί μια οικονομία προς τη φοροδιαφυγή. Πολλοί ερευνητές, όπως οι Schneider και Savasan²⁶, Sameti et al.²⁷, καταδεικνύουν πώς η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης οδηγεί σε μια πιο ενεργή «σκιάδη οικονομία», η οποία οδηγεί σε αύξηση των επιπέδων φοροδιαφυγής. Η έννοια της σκιάδους οικονομίας αναφέρεται σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που είναι αδήλωτες και για τις οποίες οι υποχρεωτικοί φόροι δεν αποπληρώνονται.

Σε αρκετές μελέτες, το εισόδημα των φορολογουμένων αναφέρεται ως κύρια αιτία φοροδιαφυγής. Ωστόσο, υπάρχει έντονη συζήτηση μεταξύ των ερευνητών σχετικά με την πραγματική σχέση μεταξύ του εισοδήματος του φορολογούμενου και της φοροδιαφυγής. Οι Ameyaw και Dzaka 2016²⁸ αναφέρουν ότι οι διακυμάνσεις των επιπέδων εισοδήματος είχαν αντίκτυπο στους φορολογούμενους που φοροδιαφεύγουν. Υποστηρίζεται ευρέως ότι το υψηλότερο επίπεδο εισοδήματος προσελκύει υψηλότερη συμμόρφωση, ενώ οι φορολογούμενοι χαμηλού εισοδήματος υπονοούν χαμηλότερη φορολογική συμμόρφωση.

Οι κυρώσεις για την φοροδιαφυγή είναι ευρέως αποδεκτές ως αποτρεπτική δύναμη για την ενθάρρυνση της συμμόρφωσης των φορολογουμένων. Έτσι, η συμμόρφωση με τους φόρους μπορεί να βελτιωθεί όταν αυξηθεί το χρηματικό κόστος των φοροδιαφυγόντων. Ωστόσο, οι μελετητές υποστηρίζουν ότι μια αύξηση των φορολογικών κυρώσεων πέραν του απαιτούμενου ορίου τους είναι απαγορευτικό λόγω της πιθανότητας «παραγκωνισμού» της εθελοντικής συμμόρφωσης²⁹. Γενικότερα, προκύπτει κυρίως ότι μια ενδεχόμενη αύξηση των κυρώσεων που απορρέουν από τη φοροδιαφυγή συνεπάγεται αντίστοιχη μείωση των πιθανών κρουσμάτων φοροδιαφυγής από τους φορολογούμενους.

Παράλληλα, η αύξηση των φορολογικών ελέγχων μειώνει αυτόματα τον ρυθμό με τον

8-9/2015.

²⁵ Busato et al., The relationship between tax shocks, sunspots and tax evasion. *The Open Economiv Journal* 13, 2010 σελ. 14 επ.

²⁶ Schneider F. & Savasan F. (χ.χ.). Dymimic Estimates of the Size of Shadow Economies of Turkey and of Her Neighboring Countries. *International Research Journal of Finance and Economics*, 9, σελ. 126 επ.

²⁷ Sameti et al.. Underground Economy in Iran. . *International Economics Studies of Iran*, 35 (2), 2009, σελ. 89 επ.

²⁸ Bismark Ameyaw1, Dominic Dzaka, Determinants of Tax Evasion: Empirical Evidence from Ghana, *Modern Economy*, 2016, 7, 1653 επ.

²⁹ Thomas K.D. , The Psychic Cost of Tax Evasion. *Business College Law Review*, 56, 2015, σελ. 617 επ.

οποίο οι φορολογούμενοι αποφεύγουν τους φόρους. Σε μια μελέτη, που συνέκρινε τις συμπεριφορές συμμόρφωσης τόσο των ελεγχόμενων όσο και των μη ελεγχθέντων φορολογουμένων, διαπιστώθηκε ότι οι μη συμμορφούμενες συμπεριφορές των περισσότερων ελεγχόμενων φορολογουμένων περιορίζονται σημαντικά³⁰.

1.3 Οι Αιτίες Της Φοροδιαφυγής Σε Εθνικό Επίπεδο

1.3.1 Η Προβληματική

Στο ελληνικό δίκαιο, ο νέος Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) (Ν. 4172/2013) κωδικοποίησε τις διατάξεις των διάσπαρτων φορολογικών νομοθετημάτων, προσδίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση της φορολογικής παραβατικότητας που έχει λάβει ανεξέλεγκτες διαστάσεις³¹.

Οι σχετικές διατάξεις των άρθρων 65 και 66 του ΚΦΕ στηρίζονται στο σχέδιο δράσης του ΟΟΣΑ αναφορικά με τη «Διάβρωση της Φορολογικής Δράσης και Μεταφορά Κερδών» (Base Erosion and Profit Sharing= "BEPS")³².

Στην αιτιολογική του έκθεση του νόμου τίθενται ρητά ως ζητούμενο η επαναθεμελίωση των συνθηκών εμπιστοσύνης και σταθερότητας στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον καθώς, επίσης, και η θέσπιση των προϋποθέσεων, ώστε η φορολογική διοίκηση να μπορεί να αντιμετωπίσει "τη μεγαλύτερη πηγή οικονομικής αδικίας" που είναι η φοροδιαφυγή. Άλλωστε, εξαγγέλλεται ως στόχος του νόμου η δημιουργία ενός δίκαιου και αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος, βασιζόμενου στις συνταγματικές επιταγές της φορολογικής δικαιοσύνης και της ίσης μεταχείρισης, το οποίο θα συμβάλει καθοριστικά στην ενίσχυση της διαφάνειάς του στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον της φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής.

Το Πέμπτο Μέρος του Κ.Φ.Ε. είναι αφιερωμένο στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Οι διατάξεις του εκφράζουν την εχθρική φιλοσοφία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ο.Ο.Σ.Α τόσο απέναντι στη φοροδιαφυγή, όσο και στην φοροαποφυγή. Με νόμιμες ενέργειες, με εκμετάλλευση των κενών ή κακοτεχνιών της φορολογικής νομοθεσίας,

³⁰ Gemmell N. & Marisa R., Behavioral Responses to Taxpayer Audits: Evidence from Random Taxpayer Inquiries. National Tax Journal, 65, 2012, σελ. 33 επ.

³¹ Μελέτη του Οικονομικού Επιμελητηρίου για τη φοροδιαφυγή: Καλυβιανάκης Κώστας, Φορολογικό καθεστώς – παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα, 1993.

³² Ενημέρωση από τη Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία στον ΟΟΣΑ, Τεύχος 15^ο, Μάρτιος 2013.

αποφεύγεται η καταβολή του οφειλόμενου φόρου από όσους διαθέτουν φοροδοτική ικανότητα, με συνεπακόλουθη παραβίαση, εντοπισμένη ή μη, των υπέρτατων συνταγματικών αρχών της ισότητας και φορολογικής δικαιοσύνης. Η δυσανάλογη οικονομική επιβάρυνση προκαλεί το κοινό αίσθημα, με αμφιλεγόμενες αντιδράσεις απέναντι σε πολιτικές οι οποίες ευνοούν τους έχοντες και κατέχοντες.

Σε ενωσιακό επίπεδο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θέσει μια φιλόδοξη ατζέντα, προκειμένου να αντιμετωπίσει τη φοροαποφυγή, το λεγόμενο Πακέτο μέτρων ενάντια στη φοροαποφυγή (“Anti-Tax Avoidance Package” (“ΑΤΑΡ”)). Το πακέτο αυτό λειτουργεί συμπληρωματικά με το Έργο του Ο.Ο.Σ.Α. για τη Διάβρωση της Φορολογικής Βάσης και τη Μεταφορά Κερδών (BEPS).

1.3.2 Οι Ορισμοί

Στο ελληνικό δίκαιο:

Ως φοροδιαφυγή (tax evasion) ορίζεται το σύνολο των παράνομων ενεργειών των φορολογουμένων με τις οποίες αυτοί αποβλέπουν στη μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής τους υποχρέωσης με την απόκρυψη εισοδημάτων τους/κερδών τους και

Ως φοροαποφυγή (Tax avoidance) ορίζεται το σύνολο των νόμιμων ενεργειών των φορολογουμένων με τις οποίες αυτοί αποβλέπουν στη μείωση ή την εξάλειψη της φορολογικής τους επιβάρυνσης με την επιλογή λύσεων που στηρίζονται σε λάθη, ασάφειες ή κενά της φορολογικής νομοθεσίας³³. Κατ’ αυτόν τον τρόπο ο φορολογούμενος χωρίς να παραβιάζει διάταξη της φορολογικής νομοθεσίας αντλεί / επιτυγχάνει φορολογικό πλεονέκτημα.

Στην πρώτη περίπτωση έχουμε παραβίαση της φορολογικής νομοθεσίας. Στη δεύτερη συντρέχει εκμετάλλευση κενό φορολογικής νομοθεσίας. Και στις δύο περιπτώσεις προκαλείται μείωση φορολογικών εσόδων για το κράτος. Οι tax evasion και tax avoidance έχουν άμεσο αντίκτυπο στη συλλογή των απαραίτητων δημοσιονομικών εσόδων³⁴ κάθε κράτους.

³³ Βλ. μεταξύ άλλων Μπάρμπας Ν.- Φινοκαλιώτης Κ., Δημόσια Οικονομικά, Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 30επ., Μαυρίδης Στ. – Βλασιάδου Β., Tax planning και διεθνής φοροαποφυγή: αλληλένδετες έννοιες, νομικοηθικά αμφίσημες, ΔΦΝ 2015, τεύχος 1558, σελ. 403 επ., Vardani M., “Tax Evasion in Greece: An overview”, Economic Research Department, page 15-16 available at <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/econbull201106.pdf%23page16>

³⁴ Φινοκαλιώτης Κ., Φορολογικό Δίκαιο, 2014, σελ. 193 επ. Μπάρμπας Ν., Φοροαποφυγή από νομικής και ηθικής απόψεως, ΔΦΝ, 2009, σελ. 1541.

Οι συνηθέστερες μορφές διεθνούς φοροαποφυγής³⁵ είναι :

- 1) Σύσταση υπεράκτιων³⁶ (off shore) εταιριών σε φορολογικούς παραδείσους.
- 2) Επένδυση κεφαλαίων σε κράτη με χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές.
- 3) Η υποκεφαλαιοδότηση³⁷ (Ν. 4254/2014) μεταξύ επιχειρήσεων του ίδιου ομίλου εγκατεστημένων σε διαφορετικά κράτη.
- 4) Οι υπερτιμολογήσεις και υποτιμολογήσεις (Ν. 4110/2013) μεταξύ μητρικών και θυγατρικών εταιριών εγκατεστημένων σε διαφορετικά κράτη³⁸.

1.4 Η Εννοιολογική Προσέγγιση της Προσαύξησης Περιουσίας

Η προσαύξηση περιουσίας είναι το αποτέλεσμα των μη δηλωθέντων κερδών του καθένα που διαθέτει φοροδοτική ικανότητα.

Την έννοια της προσαύξησης περιουσίας την βρίσκουμε σήμερα στο θετικό δίκαιο, αλλά ήταν γνωστή και στο προισχύσαν δίκαιο.

Ειδικότερα:

1.4.1 Στο Προισχύσαν Δίκαιο

Προγενέστερα, στις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 48 του ν.2238/1994, όπως ίσχυε, η προσαύξηση περιουσίας οριζόταν: Επειδή με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 2238/94 ορίζεται ότι: «1. Εισόδημα στο οποίο επιβάλλεται ο φόρος είναι το εισόδημα που προέρχεται από κάθε πηγή ύστερα από την αφαίρεση των δαπανών για την απόκτησή του, όπως αυτό προσδιορίζεται ειδικότερα στα άρθρα 20 έως 51. ... 2. Το εισόδημα ανάλογα με την πηγή της προέλευσής του διακρίνεται κατά τις επόμενες κατηγορίες ως εξής:

«3. Ως εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών λογίζεται και κάθε εισόδημα

³⁵ Μπάρμπας, Φοροαποφυγή από νομικής και ηθικής απόψεως, ΔΦΝ, 2009, σελ. 1541. Μαυρίδης- Βλασιάδου, Tax planning και διεθνής φοροαποφυγή: αλληλένδετες έννοιες, νομικοηθικά αμφίσημες, ΔΦΝ 2015, τεύχος 1558, σελ. 403 επ.

³⁶ Μπεζαντάκος Αν., Offshore εταιρείες, νομικές οντότητες και σχηματικά παραδείγματα απεικόνισης των δραστηριοτήτων τους στην Ελληνική οικονομία, πηγή 02-04-2014, <http://www.taxheaven.gr>.

³⁷ Η έννοια της υποκεφαλαιοδότησης περιλαμβάνει τη δυνατότητα μιας εταιρίας, που ανήκει σε όμιλο, να δανείζει μία άλλη με ποσά, που ξεπερνούν την δανειοληπτική ικανότητά της, με σκοπό, αυτή που δανείζεται να εμφανίζει μικρότερα κέρδη, λόγω του υπολογισμού των τόκων.

³⁸ Σαββαΐδου Κ., Η προσπάθεια αντιμετώπισης της διεθνούς φοροαποφυγής με τις διατάξεις των φορολογικών νόμων 3842/2010 και 3943/2011, ΔΦΝ τεύχος 1471, σελ. 1107 επ.

που δεν μπορεί να υπαχθεί σε κάποια από τις κατηγορίες Α΄ έως Ζ΄ της παρ. 2 του άρθρου 4. Σε προσαύξηση περιουσίας που προέρχεται από άγνωστη ή μη διαρκή ή μη σταθερή πηγή ή αιτία, ο φορολογούμενος μπορεί να κληθεί να αποδείξει είτε την πραγματική πηγή ή αιτία προέλευσης της είτε ότι φορολογείται από άλλες διατάξεις είτε ότι απαλλάσσεται από το φόρο με ειδική διάταξη, προκειμένου αυτό να μην φορολογηθεί ως εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελμάτων της χρήσης κατά την οποία επήλθε η προσαύξηση.» Η τελευταία αυτή διάταξη προστέθηκε με τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 15 του ν.3888/201 (Φ.Ε.Κ. 175/Α/2010).

Στην ΠΟΛ. 1095/29.4.2011 «Εισόδημα από προσαύξηση περιουσίας της παραγράφου 3, του άρθρου 15, του ν.3888/2010» ορίζεται:

«Στη σχετική εισηγητική έκθεση του ν.3888/2010 αναφέρεται ότι με τις νέες αυτές διατάξεις καθορίζεται ποιος έχει το βάρος απόδειξης επί εισοδήματος του οποίου δεν προκύπτει σαφώς η πηγή ή αιτία προέλευσης και το οποίο σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις (άρθρα 4 και 48 του ν.2238/1994) λογίζεται ως εισόδημα προερχόμενο από ελευθέρια επαγγέλματα. Αν και από την ισχύουσα διάταξη θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι προέκυπτε χωρίς αμφιβολία το γεγονός ότι ο φορολογούμενος υποχρεούται να αποδείξει την πραγματική πηγή ή αιτία του εισοδήματος του, δεδομένου ότι η ισχύουσα διάταξη χρησιμοποιεί το ρήμα «λογίζεται», εντούτοις για την άρση κάθε αμφιβολίας με την προσθήκη του εδαφίου αυτού στην παράγραφο 3 ορίζεται αυτό πλέον και ρητά.

Οι διατάξεις αυτές αναφέρονται σε οποιαδήποτε προσαύξηση περιουσίας, που προέρχεται από άγνωστη πηγή και αιτία προέλευσης, ή πρόκειται για προσαύξηση περιουσίας που δεν προκύπτει από διαρκή και σταθερή πηγή και καθορίζεται ότι ο φορολογούμενος, εφόσον κληθεί, φέρει το βάρος της απόδειξης για την πηγή ή την αιτία προέλευσης ή ότι η εν λόγω προσαύξηση φορολογείται με συγκεκριμένες διατάξεις, ή ότι απαλλάσσεται με ειδική διάταξη. Σε περίπτωση που οι αποδείξεις δεν είναι ικανοποιητικές, η οποιαδήποτε προσαύξηση της περιουσίας χαρακτηρίζεται και φορολογείται ως εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα».

Με τη διάταξη του άρθρου 15 παρ.3 του Ν.3888/2010 εισάγεται μια διαδικαστική ρύθμιση, ή μάλλον διευκρινίζεται απερίφραστα και κατηγορηματικά ένα διαδικαστικό θέμα σχετικά με το βάρος απόδειξης σε αυτές τις περιπτώσεις. Έχει ήδη κριθεί και νομολογιακά, ότι η επίμαχη διάταξη δεν χαρακτηρίζει ως εισόδημα προσαύξηση που δε φέρει τα εννοιολογικά χαρακτηριστικά του εισοδήματος, αλλά απλώς κατανέμει το βάρος απόδειξης μεταξύ της φορολογικής αρχής και του φορολογούμενου, της πρώτης περιοριζόμενης στην εξακρίβωση της

περιουσιακής προσαύξεσης και του δεύτερου βαρυνόμενου με την απόδειξη της φορολόγησης ή της νόμιμης απαλλαγής από το φόρο ή της μη υπαγωγής σε φόρο των χρηματικών ποσών που τη δημιούργησαν³⁹.

1.4.2 Στο Ισχύον Δίκαιο

Η διάταξη του άρθρου 21, παρ. 4, του Ν. 4172/2013 (ΚΦΕ) ορίζει: «Κάθε προσαύξεση περιουσίας που προέρχεται από παράνομη ή αδικαιολόγητη ή άγνωστη πηγή ή αιτία θεωρείται κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας». Η διοίκηση οριοθετεί την έννοια ερμηνευτικά, θετικά και αρνητικά.

Θετικά

Στο με αριθμ. πρωτ. ΔΕΑΦ Α' 1144110 ΕΞ 2015/5.11.2015 έγγραφο της Διεύθυνσης Ελέγχων της Γ.Γ.Δ.Ε. με θέμα «Διευκρινίσεις για θέματα ανάλωσης κεφαλαίου προηγούμενων ετών και προσαύξεσης περιουσίας», που δόθηκαν οι σχετικές διευκρινίσεις για το εν λόγω θέμα, αναφέρεται: «...

2. Επιπλέον, με τις διατάξεις του άρθρου 39 του ΚΦΔ ορίζεται ότι σε περίπτωση διαπίστωσης προσαύξεσης περιουσίας κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 21 του ΚΦΕ, η προσαύξεση αυτή δεν υπόκειται σε φορολογία, εφόσον ο φορολογούμενος αποδείξει την πραγματική πηγή αυτής, καθώς επίσης και ότι αυτή είτε έχει υπαχθεί σε νόμιμη φορολογία, είτε απαλλάσσεται από τον φόρο σύμφωνα με ειδικές διατάξεις.

3. Οι διατάξεις της ως άνω παραγράφου αναφέρονται σε οποιαδήποτε προσαύξεση περιουσίας, που προέρχεται από παράνομη ή αδικαιολόγητη ή άγνωστη πηγή και αιτία προέλευσης, και ορίζεται ότι ο φορολογούμενος, έχει τη δυνατότητα να αποδείξει την πραγματική πηγή ή την αιτία προέλευσης ή ότι η εν λόγω προσαύξεση φορολογήθηκε ή απαλλάχθηκε νόμιμα.

Σε περίπτωση που οι αποδείξεις δεν είναι ικανοποιητικές, η οποιαδήποτε προσαύξεση της περιουσίας χαρακτηρίζεται και φορολογείται ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα.

Για την δικαιολόγηση προσαύξεσης περιουσίας μέσω διάθεσης περιουσιακών στοιχείων ή μέσω

³⁹ ΔΕφαΘ 3983/2015

απόκτησης εισοδημάτων που στο παρελθόν δεν υπήρχε η υποχρέωση της αναγραφής τους στη δήλωση φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων, είτε γιατί ήταν αφορολόγητα είτε γιατί φορολογούνταν με ειδικό τρόπο (πχ. τόκοι, πώληση εισηγμένων μετοχών), πρέπει να αποδεικνύονται με τα κατάλληλα νόμιμα δικαιολογητικά⁴⁰.

4. Η προσαύξηση της περιουσίας μπορεί να αναφέρεται σε κινητή ή ακίνητη περιουσία οποιασδήποτε μορφής, όπως οικόπεδα, σπίτια, αυτοκίνητα, σκάφη, αεροσκάφη, τραπεζικές καταθέσεις και πάσης φύσεως χρεόγραφα, (μετοχές, τοκομερίδια, ομόλογα, αμοιβαία κεφάλαια κλπ.), η οποία δεν δικαιολογείται από τα εισοδήματα που δηλώνει ο φορολογούμενος. Η μεταβολή της σύνθεσης ή της διατήρησης της περιουσίας δεν σημαίνει απαραίτητα και την προσαύξησης της.

5. Σε κάθε περίπτωση, οποιαδήποτε προσαύξηση περιουσίας διαπιστωθεί κατά τον έλεγχο, προκειμένου να φορολογηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγρ. 4 του άρθρου 29 του ΚΦΕ, δηλαδή με συντελεστή τριάντα τρία τοις εκατό (33%), απαιτείται να ελέγχονται και να συνεκτιμώνται και οι τυχόν δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων του άρθρου 32 του ΚΦΕ.

.....

Η επιχειρηματική δραστηριότητα αποσκοπεί στην επίτευξη κερδών.

§1. Ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται, κατά το άρθρο 21 του 4172/2013, το σύνολο των εσόδων από τις επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Στα έσοδα από τις επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισής της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Ειδικά, για τον προσδιορισμό του εισοδήματος από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα στα έσοδα από επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται τα έσοδα από την παραγωγή γεωργικών, κτηνοτροφικών, δασοκομικών, υλοτομικών και αλιευτικών προϊόντων.

§2. Το κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα προσδιορίζεται για κάθε φορολογικό έτος με βάση το λογαριασμό αποτελεσμάτων χρήσης, ο οποίος συντάσσεται σύμφωνα με το Ελληνικό Λογιστικό Σχέδιο και τον Ν.4308 /2014 όπως ισχύει. Σε περίπτωση που η επιχείρηση εφαρμόζει Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, το κέρδος προσδιορίζεται αποκλειστικά, σύμφωνα με τον πίνακα φορολογικών αποτελεσμάτων χρήσης.

⁴⁰ Ειδικά για την προσαύξηση από τον έλεγχο των τραπεζικών καταθέσεων βλ. παρακάτω.

§3. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου ως «επιχειρηματική συναλλαγή» θεωρείται κάθε μεμονωμένη ή συμπτωματική πράξη με την οποία πραγματοποιείται συναλλαγή ή και η συστηματική διενέργεια πράξεων στην οικονομική αγορά με σκοπό την επίτευξη κέρδους. Κάθε τρεις ομοειδείς συναλλαγές που λαμβάνουν χώρα εντός ενός εξαμήνου θεωρούνται συστηματική διενέργεια πράξεων. Σε περίπτωση συναλλαγών που αφορούν ακίνητα, η περίοδος του προηγούμενου εδαφίου είναι δύο (2) έτη.

Αρνητικά

Με την εγκύκλιο ΠΟΛ 1175/16-11-2017 παρασχέθηκαν πρόσθετες διευκρινήσεις για θέματα ελέγχου προσαύξησης περιουσίας, όπου, μεταξύ άλλων, επισημαίνονται πότε δεν υπάρχει προσαύξηση περιουσίας ως εξής:

«1. Δεν υφίσταται προσαύξηση περιουσίας κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 48 του ν. 2238/1994 ή της παρ. 4 του άρθρου 21 του ν.4172/2013, στην περίπτωση κατά την οποία είναι εμφανής η πηγή προέλευσης ενός χρηματικού ποσού, το οποίο εμφανίζεται ως πίστωση στον τραπεζικό λογαριασμό του ελεγχόμενου φυσικού προσώπου (π.χ. εισόδημα από κεφάλαιο, εισόδημα από κινητές αξίες, εισόδημα Δ' πηγής του ν.2238/1994, πώληση περιουσιακών στοιχείων, δάνειο, κ.τ.λ.), ακόμα και αν το ποσό αυτό δεν συμπεριελήφθη στις σχετικές δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, ενώ υπήρχε σχετική υποχρέωση.

Στις περιπτώσεις αυτές, εφόσον οι εν λόγω πιστώσεις συνεπάγονται φορολογική υποχρέωση στο φόρο εισοδήματος, ο καταλογισμός δεν θα γίνεται κατ' επίκληση των ανωτέρω διατάξεων, αλλά των, κατά περίπτωση, εφαρμοστέων διατάξεων του ν.2238/1994 ή του ν.4172/2013, αναλόγως του είδους του εισοδήματος.

2. Επισημαίνεται ότι πίστωση σε τραπεζικό λογαριασμό μπορεί να λογισθεί και να φορολογηθεί ως εισόδημα της παρ. 3 του άρθρου 48 του ν. 2238/1994 ή της παρ. 4 του άρθρου 21 του ν.4172/2013 του δικαιούχου του λογαριασμού, εφόσον δεν καλύπτεται με τα δηλωθέντα εισοδήματά του, ούτε από άλλη συγκεκριμένη και αρκούντως τεκμηριωμένη, ενόψει των συνθηκών, πηγή ή αιτία, είτε την οποία αυτός επικαλείται, κατόπιν κλήσης του από τη Διοίκηση για παροχή σχετικών πληροφοριών ή προηγούμενη ακρόαση, είτε την οποία εντοπίζει η φορολογική αρχή στο πλαίσιο της λήψης των προβλεπόμενων στο νόμο, αναγκαίων, κατάλληλων και εύλογων μέτρων ελέγχου. Ο φορολογούμενος οφείλει κατ' αρχήν, να ανταποκριθεί στην κλήση της ελεγκτικής αρχής να της χορηγήσει τα αναγκαία και εύλογα,

ενόψει των συνθηκών, στοιχεία διευκρίνισης και επαρκούς δικαιολόγησης της περιουσιακής του κατάστασης, η οποία προδήλως δεν ανταποκρίνεται σε εκείνη που προκύπτει από τα στοιχεία των φορολογικών του δηλώσεων. Η άρνηση ή η παράλειψη του φορολογούμενου να παράσχει τις παραπάνω πληροφορίες ή η αδυναμία του να τεκμηριώσει επαρκώς τους ισχυρισμούς προς δικαιολόγηση των επίμαχων ποσών λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση από τη φορολογική αρχή των αποδείξεων σε βάρος του⁴¹.

1.5 Η Αντιμετώπιση Του Φαινομένου

Τα φαινόμενα της φορολογικής παραβατικότητας αντιμετωπίζονται με την φορολογική τιμωρησία. Η τελευταία υπαγορεύει ενίσχυση της ποιότητας και της έκτασης των φορολογικών ελέγχων. Άλλως, η μη υπαρξή της οδηγεί σε φαινόμενα φορολογικής ατιμωρησίας. Η φοροδιαφυγή αντιμετωπίζεται με την άσκηση ενός αποτελεσματικού ελέγχου από τις αρμόδιες φορολογικές αρχές που πρέπει να διενεργείται με συγκεκριμένες τεχνικές ελέγχου και να καταλαμβάνει όλους τους διαθέτοντες φοροδοτική ικανότητα, δηλαδή τους υπόχρεους προς πληρωμή φόρων.

1.5.1 Η Έννοια Και Ο Σκοπός Του Φορολογικού Ελέγχου

Εισαγωγικά

Ο φορολογικός έλεγχος αποτελεί μία σύνθετη διοικητική ενέργεια⁴², σύμφωνα με την οποία οι αρμόδιες φορολογικές ελεγκτικές αρχές καλούνται και, συνάμα, υποχρεούνται, να διαπιστώσουν αν ο φορολογούμενος έχει εκπληρώσει τις φορολογικές του υποχρεώσεις. Ο έλεγχος αυτός πραγματοποιείται από τα αρμόδια όργανα της φορολογικής διοίκησης με συγκεκριμένες μεθόδους ελέγχου και ακολουθώντας μια αυστηρά τυπική διαδικασία που εξελίσσεται σταδιακά.

Η δημόσια διοίκηση δεσμεύεται κατά, τον φορολογικό έλεγχο, από την αρχή της νομιμότητας, όπως αυτή καθιερώνεται με τις διατάξεις των άρθρων 26 παρ. 2, 43, 50, 82, 83 και

⁴¹ Ως προς τον χρόνο μεταξύ ανάληψης και επανακατάθεσης ισχύουν τα αναγραφόμενα στο ΔΕΑΦ Α 1144110 ΕΞ 2015/5.11.2015.

⁴² Η σύνθετη διοικητική ενέργεια υπάρχει όταν οι σχετικές διατάξεις ορίζουν ότι για την επέλευση του τελικού έννομου αποτελέσματος απαιτούνται περισσότερες διαδοχικές διοικητικές πράξεις, η έκδοση κάθε μιας από τις οποίες είναι προϋπόθεση για την έκδοση της επόμενης. Η δε τελευταία πράξη ενσωματώνει όλες τις προηγούμενες, οι οποίες αποβάλλουν την αυτοτέλεια τους. Βλ. διεξοδικά Ε. Σπηλιωτόπουλο, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 2001, σελ. 166, υπό 157, Α. Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 2005, σελ. 562. Ε. Πρεβεδούρου, Η σύνθετη διοικητική ενέργεια. Εθνικό Δίκαιο και Κοινωνική Προοπτική, 2015.

95 & 1 του Συντάγματος⁴³ και η οποία συνεπάγεται ότι η διοίκηση οφείλει ή μπορεί να προβαίνει μόνο σε ενέργειες που προβλέπονται και επιβάλλονται ή επιτρέπονται από τους κανόνες που θεσπίζουν το Σύνταγμα, οι νομοθετικές πράξεις, οι διοικητικές κανονιστικές πράξεις, που έχουν εκδοθεί βάσει νομοθετικής εξουσιοδότησης, καθώς και από κάθε κανόνα ανώτερης ή ισοδύναμης προς αυτούς τυπικής ισχύος⁴⁴.

Πριν την θέσπιση του ΚΦΔ, ο φορολογικός έλεγχος χαρακτηριζόταν από την έλλειψη ενιαίων διαδικαστικών ρυθμίσεων για το σύνολο των φορολογιών.

Η έννοια του φορολογικού ελέγχου ως σύνθετη διοικητική ενέργεια περιλαμβάνει όλες εκείνες τις ελεγκτικές ενέργειες και διαδικασίες οι οποίες τίθενται σε εφαρμογή από τα αρμόδια όργανα, δηλαδή από τις αρμόδιες φορολογικές ελεγκτικές αρχές. Οι αρμόδιες φορολογικές αρχές είναι οι Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ.), οι Υπηρεσίες Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων (Υ.Ε.Δ.Δ.Ε.), τα Κέντρα Ελέγχου Φορολογούμενων Μεγάλου Πλούτου (ΚΕ.ΦΟ.ΜΕ.Π.), και τα Κέντρα Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων (Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.). Οποιαδήποτε και αν είναι η μορφή ή η φύση ενός φορολογικού ελέγχου, ο ουσιαστικός και κυριότερος σκοπός του είναι η εξακρίβωση της τήρησης της ισχύουσας φορολογικής νομοθεσίας, από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα, επιτηδευματίες ή μη, αλλά και από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο το οποίο προβαίνει στη διενέργεια οικονομικών συναλλαγών⁴⁵.

Στο άρθρο 23 του Ν. 4174/13 (ΚΦΔ) μεταξύ άλλων ορίζεται ότι: «1. Η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφα, λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις και μέσα μεταφοράς που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες και χρησιμοποιώντας μεθόδους που προβλέπονται στον Κώδικα».

Με τη με αριθ. ΔΕΛ Α 1069048/2-5-2014 εγκύκλιο της Γ.Γ.Δ.Ε., σχετικά με το άρθρο 23 του Κ.Φ.Δ. προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι: « Με τις διατάξεις του άρθρου αυτού καθορίζονται οι εξουσίες της Φορολογικής Διοίκησης με σκοπό τη διαπίστωση της εφαρμογής των

⁴³ ΣτΕ 8721/1992, 2987/1994

⁴⁴ Ο έλεγχος της συνταγματικότητας γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 87 παρ. 2 και 93 παρ.4 του Συντάγματος, ανήκει στη δικαιοδοσία των Δικαστηρίων.

⁴⁵ Ρόζος Επαμεινώνδας, 2017, σελ. 1, <http://poe-doy.gr/index.php/forologiki-epithewrisi/arthra-meletes>

φορολογικών διατάξεων εκ μέρους του φορολογούμενου και την επαλήθευση του περιεχομένου των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σ' αυτήν σε σχέση πάντοτε με τη συναλλακτική δραστηριότητα και τα οικονομικά δεδομένα, όπως αυτά προκύπτουν από οποιαδήποτε βιβλία και στοιχεία. Επίσης η Φορολογική Διοίκηση προσδιορίζει το ύψος του οφειλόμενου ποσού (φόρος - πρόστιμο - τέλος - εισφορά κλπ.) που πρέπει να καταβληθεί από το φορολογούμενο»

Έτσι, ένας φορολογικός έλεγχος αποσκοπεί στους παρακάτω στόχους:

Τη διαπίστωση της ορθής εφαρμογής των εκάστοτε φορολογικών διατάξεων.

Τη διαπίστωση της υποβολής των δηλώσεων και άλλων οικονομικών καταστάσεων που προβλέπονται από την νομοθεσία.

Τη ταυτοποίηση του περιεχομένου των δηλώσεων, πάντοτε σχετικά με τη συναλλακτική δραστηριότητα και τα οικονομικά αποτελέσματα, όπως προκύπτουν από τα λογιστικά βιβλία και στοιχεία που προβλέπονται και τηρούνται με βάση τις αρχές της λογιστικής επιστήμης.

Τον προσδιορισμό των οικονομικών αποτελεσμάτων και τον καθορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων⁴⁶, στις περιπτώσεις : α) υποβολής δηλώσεων με αναληθές περιεχόμενο σχετικά με τα βιβλία και στοιχεία, β) μη υποβολής των προβλεπόμενων δηλώσεων και μη τήρησης των απαιτούμενων βιβλίων και γ) μη ορθής εφαρμογής των φορολογικών διατάξεων⁴⁷.

Οι υποθέσεις που υπάγονται στον έλεγχο αναφορικά με τα φυσικά πρόσωπα είναι οι ανέλεγκτες υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος. Όσον αφορά τις ατομικές επιχειρήσεις, για να υπαχθούν στον έλεγχο με την χρήση έμμεσων τεχνικών θα πρέπει να ισχύει ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω: αδικαιολόγητος πλουτισμός, υψηλές δαπάνες που δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από τα δηλωθέντα εισοδήματα, μικρή απόκλιση των δηλωθέντων εισοδημάτων από το εκάστοτε αφορολόγητο όριο, μη τήρηση ή απόκρυψη των βιβλίων και στοιχείων, πληροφορίες που αφορούν παράνομα ή αδήλωτα εισοδήματα, αγορές, δαπάνες και άλλα.

Έχει κριθεί νομολογιακά με την αριθ. 884/2016 απόφαση του ΣτΕ (Επταμελής σύνθεση) ότι η καταστολή της φοροδιαφυγής (και, ιδίως, της μεγάλης από απόψεως ποσού), μέσω της διαπίστωσης των οικείων παραβάσεων και της επιβολής από τη Διοίκηση των αντίστοιχων διαφυγόντων φόρων, καθώς και των προβλεπόμενων στο νόμο διοικητικών κυρώσεων, συνιστά, κατά το Σύνταγμα (άρθρο 4 παρ. 5 και άρθρο 106 παρ. 1 και 2), επιτακτικό σκοπό δημοσίου

⁴⁶ Κορομηλάς Γεώργιος – Γιαννόπουλος Χρήστος, σελ. 2, http://www.epimetol.gr/aitniaimages/Forologikos_elenchos_1_F9987.pdf

⁴⁷ Αναγνώστου Σπύρος, 2017, σελ. 1, <http://poe-doy.gr/index.php/forologiki-epithewrisi/artheta-meletes>

συμφέροντος. Σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές του σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου [...] το βάρος απόδειξης των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την αποδιδόμενη σε ορισμένο πρόσωπο φορολογική παράβαση, η οποία επισύρει την επιβολή σε βάρος του των διαφυγόντων φόρων και συναφών κυρώσεων, φέρει, κατ' αρχήν, το κράτος, ήτοι η φορολογική Διοίκηση⁴⁸. Ωστόσο, τούτο δεν έχει την έννοια ότι η φορολογική αρχή υποχρεούται να τεκμηριώσει την παράβαση με αδιάσειστα στοιχεία, που αποδεικνύουν άμεσα και με πλήρη βεβαιότητα την τέλεσή της. Πράγματι, μια τέτοια απαίτηση θα επέβαλε στη Διοίκηση ένα υπέρμετρο και συχνά αδύνατο να επωμισθεί βάρος, ασύμβατο με την ανάγκη ανεύρεσης δίκαιης ισορροπίας μεταξύ, αφενός, των προαναφερόμενων θεμελιωδών αρχών (και των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αντλούν από αυτές οι φορολογούμενοι) και, αφετέρου, του επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος της πάταξης της φοροδιαφυγής, που από τη φύση της είναι συνήθως δυσχερώς εντοπίσιμη. Συγκεκριμένα, η αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της φοροδιαφυγής επιβάλλει να μην καθιστούν οι αρχές ή οι κανόνες που διέπουν το είδος και το βαθμό απόδειξης της ύπαρξης της αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας από τη Διοίκηση. Τούτων έπεται ότι η τέλεση φορολογικής παράβασης, που συνίσταται στην παράλειψη δήλωσης φορολογητέου εισοδήματος, και, περαιτέρω, η ύπαρξη αντίστοιχης φορολογητέας ύλης μπορεί να προκύπτει κατά την αιτιολογημένη κρίση της αρμόδιας φορολογικής αρχής, όχι μόνο με βάση άμεσες αποδείξεις, αλλά και από έμμεσες αποδείξεις (άλλως, “τεκμήρια”), ήτοι από αντικειμενικές και συγκλίνουσες ενδείξεις οι οποίες, συνολικά θεωρούμενες και ελλείψει άλλης εύλογης και αρκούντως τεκμηριωμένης, ενόψει των συνθηκών, εξήγησης, που ευλόγως αναμένεται από τον φορολογούμενο, είναι ικανές να προσδώσουν στέρεη πραγματική βάση στο συμπέρασμα περί διάπραξης της αποδιδόμενης παράβασης⁴⁹.

1.5.2 Είδη Φορολογικών Ελέγχων

Η έννοια του φορολογικού ελέγχου ως έννοια γένους αναφέρεται σε διάφορες κατηγορίες ελέγχου. Μερικές από αυτές απαντώνται σε νομοθετικά κείμενα, άλλες δε ανέκυψαν από την επιστήμη, η οποία επιχείρησε την συστηματοποίηση και την κατηγοριοποίησή τους.

⁴⁸ Πρβλ. ΣτΕ 4049/2014, 2442/2013, 886/2005.

⁴⁹ Βλ. ΣτΕ 2316/1991, 2961/1980.

Ο Θεόδωρος Φορτσάκης⁵⁰ ταξινομήσε τους φορολογικούς ελέγχους σε δύο κατηγορίες: στους απολογιστικούς και στους προληπτικούς ελέγχους.

Οι μεν πρώτοι εκκινούν με αφορμή την γνωστοποίηση από το φορολογούμενο προς τη φορολογική αρχή στοιχείων που αφορούν στις φορολογικές του υποχρεώσεις. Η τελευταία ελέγχει τα στοιχεία αυτά, κάνοντας έναν απολογισμό είτε των φορολογικών του δηλώσεων, είτε άλλων φορολογικών δεδομένων που τηρεί κατά την διάρκεια των ετών.

Οι δε δεύτεροι, οι προληπτικοί έλεγχοι, είναι μια μορφή ελέγχου, που σκοπεύει στην διαπίστωση της ορθής εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας με την τήρηση των φορολογικών διατάξεων προς αποτροπή της φοροδιαφυγής

Η επιστήμη επεσήμανε την κατηγορία των προληπτικών ελέγχων (άρθρα 15, 16 ΠΔ 16/1989, άρθρο 3, παρ. 2, του Ν. 2343/1995, 30, παρ. 2, περ. β', του Ν. 3296/2004), ενώ το άρθρο 67Α του παλιού ΚΦΕ πρόβλεπε τον έλεγχο από το γραφείο.

Επομένως, καθίσταται σκόπιμο να επιχειρηθεί η παρουσίαση των διακρίσεων του φορολογικού ελέγχου πριν και μετά τον Ν. 4174/2013.

Οι Διακρίσεις Του Φορολογικού Ελέγχου

1.5.2.1 Πριν τον Ν. 4174/2013

Πριν το ισχύον καθεστώς φορολογικών ελέγχων, υπό το καθεστώς του προισχύοντος δικαίου, η κυριότερη διάκριση των φορολογικών ελέγχων ήταν μεταξύ τακτικού ελέγχου που περιελάμβανε τον έλεγχο στο εισόδημα κατά το άρθρο 66 του Ν 2238/1994, στο ΦΠΑ κατά το άρθρο 48 του Ν 2859/2000 και στις κληρονομίες, δωρεές, γονικές παροχές κατά το άρθρο 73 του Ν 2961/2001 και προσωρινού ελέγχου κατά το άρθρο 67 του Ν. 2238/1994, ανάλογα (με κριτήριο) με την έκταση και τα αποτελέσματα του ελέγχου.

Έτσι, μέχρι την έναρξη της εφαρμογής του νέου Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (Κ.Φ.Δ.), δηλαδή μέχρι την 1^η Ιανουαρίου 2014, εκτός από τον συνοπτικό τακτικό έλεγχο, οι υπόλοιπες μορφές ελέγχου ταξινομούνταν σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τον απολογιστικό έλεγχο και τον προληπτικό έλεγχο. Επομένως, ο φορολογικός έλεγχος διακρίνεται στις εξής μορφές:

⁵⁰ Βλ. Αναστόπουλος Ι. – Φορτσάκης Θ., Φορολογικό Δίκαιο, 2004., Φορτσάκης Θ. – Σαββαΐδου Κ., Φορολογικό Δίκαιο, 4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013.

Συνοπτικός τακτικός έλεγχος.

Απολογιστικός έλεγχος.

Τακτικός (οριστικός) έλεγχος.

Προσωρινός έλεγχος.

Προληπτικός έλεγχος⁵¹.

Ο Συνοπτικός Τακτικός Έλεγχος

Ο συνοπτικός τακτικός φορολογικός έλεγχος αποτελεί εκείνο τον φορολογικό έλεγχο, ο οποίος διεξάγεται από ένα ελεγκτή στην έδρα της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., με βάση τα έγγραφα που περιέχει ο φάκελος του ελεγχόμενου φορολογουμένου. Συνήθως, περιορίζεται στην απλή και μη λεπτομερή διαπίστωση φανερών σφαλμάτων των φορολογικών δηλώσεων. Ωστόσο υπάρχει η περίπτωση αυτός ο έλεγχος να αποτελέσει την αφορμή για να διενεργηθούν και περαιτέρω λεπτομερείς έλεγχοι. Ο συνοπτικός τακτικός είναι έλεγχος τυπικής μορφής,

Ο Απολογιστικός Έλεγχος

Ο απολογιστικός έλεγχος, αντίθετα από τον προληπτικό έλεγχο, διενεργείται με αφορμή την γνωστοποίηση προς την φορολογική αρχή, των φορολογικών υποχρεώσεων του φορολογούμενου, από αυτόν τον ίδιο. Επομένως, καθώς ο φορολογούμενος παρέχει ορισμένα στοιχεία στη φορολογική αρχή, αναμένεται ότι θα ελεγχθούν από αυτήν, με την διεξαγωγή ενός απολογισμού των φορολογικών δηλώσεών του ή άλλων φορολογικών δεδομένων που τηρεί. Ένας απολογιστικός έλεγχος, ανάλογα με την έκταση και αν αποτελέσματά του, μπορεί να διακριθεί σε τακτικό ή προσωρινό φορολογικό έλεγχο.

Ο Τακτικός (Οριστικός) Έλεγχος

Ο τακτικός έλεγχος προβλέπονταν από το άρθρο 66 του ν. 2238/1994 αναφορικά με τη

⁵¹ Taxheaven (α), 2014, <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/18663> αναφέρεται στο σύνολο των δηλώσεων των φυσικών προσώπων που δηλώνουν εισόδημα αποκλειστικά και μόνο από μισθωτές υπηρεσίες.

φορολογία εισοδήματος και από το άρθρο 48 του ν. 2859/2000 αναφορικά με το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας. Αυτό το είδος φορολογικού ελέγχου στοχεύει στην οριστική τακτοποίηση της φορολογητέας ύλης και στον πλήρη και οριστικό προσδιορισμό της, καθώς και του προκύπτοντα φόρου, είτε δηλώθηκε και καταβλήθηκε, είτε δηλώθηκε και δεν καταβλήθηκε με ακρίβεια, αφού ληφθούν υπόψη τα αποτελέσματα, τα στοιχεία και τα γεγονότα όλων των προγενέστερων ελέγχων.

Οι τακτικοί φορολογικοί έλεγχοι αποβλέπουν στην επαλήθευση της ακρίβειας των φορολογικών δηλώσεων. Σε περίπτωση μη υποβολής δήλωσης, αποβλέπουν στη στοιχειοθέτηση των φορολογικών υποχρεώσεων του ελεγχόμενου σύμφωνα με τα δεδομένα που εξάγονται από τη λεπτομερή εξέταση των τηρούμενων βιβλίων και στοιχείων και από την ανάλυση της συνολικής οικονομικής κατάστασής του.

Ο τακτικός φορολογικός έλεγχος είναι συστηματικός και λεπτομερής, γεγονός το οποίο έρχεται σε αντίθεση με τον μεγάλο αριθμό των φορολογικών δηλώσεων και με την έλλειψη οργάνωσης των φορολογικών υπηρεσιών. Έτσι, με αποφάσεις του αρμόδιου Υπουργού, καθιερώνεται δειγματοληπτικός έλεγχος ή καθορίζεται η διαδικασία περαίωσης των ανέλεγκτων υποθέσεων, με την καταβολή συγκεκριμένου ποσού κατά περίπτωση.

Το 1998 εκδόθηκε η υπουργική απόφαση ΑΥΟ 1061203/1148/ΔΣΣΦΕ, η οποία ήταν σχετική με τον έλεγχο ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων και την επίλυση φορολογικών διαφορών, της οποίας οι διατάξεις έπαψαν να ισχύουν με τη δημοσίευση της ΠΟΛ. 1037/01.03.2005, με τίτλο «Έλεγχος εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων επιτηδευματιών και βεβαίωση και καταβολή των φόρων». Με τις διατάξεις της ορίζεται ο τρόπος επιλογής των υποθέσεων προς έλεγχο, οι γενικές και ειδικές ελεγκτικές επαληθεύσεις, η ελεγκτική διαδικασία, η διαδικασία μετά τον έλεγχο, καθώς επίσης και ο τρόπος βεβαίωσης και καταβολής των φόρων.

Ο Προσωρινός Έλεγχος

Ο προσωρινός φορολογικός έλεγχος αποτελεί μια μορφή προληπτικού ελέγχου από την φορολογική αρχή. Αυτός πραγματοποιείται για να διαπιστωθεί αν έχουν εκπληρωθεί ορισμένες φορολογικές υποχρεώσεις του υπόχρεου και για να προσδιορισθεί ο καταλογισμός των πιθανών διαφορών μεταξύ καταβληθέντων και οφειλόμενων και μη αποδοθέντων φόρων τις οποίες αυτός δεν κατέβαλε με τη σχετική δήλωσή του.

Ο προσωρινός έλεγχος υπαγορεύεται από την ανάγκη άμεσης είσπραξης πρόσθετων φόρων και προστίμων και από την ύπαρξη περιορισμένων δυνατοτήτων διενέργειας λεπτομερών ελέγχων στο σύνολο των περιπτώσεων από τη φορολογική διοίκηση. Ο προσωρινός έλεγχος στοχεύει στην αποκάλυψη της φορολογητέας ύλης η οποία εμπεριέχεται στα βιβλία και στοιχεία που τηρεί ο ελεγχόμενος και η οποία δεν δηλώθηκε ή δηλώθηκε ελλιπώς ή ανακριβώς.

Ο προσωρινός έλεγχος προβλέπεται από το άρθρο 67 του ν. 2238/1994 αναφορικά με τη φορολογία εισοδήματος και από το άρθρο 50 του ν. 2859/2000 αναφορικά με το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας. Η διενέργεια του προσωρινού φορολογικού ελέγχου περιγράφεται λεπτομερειακά στην ΠΟΛ. 1102/20-8-2003. Ειδικότερα, στη φορολογία εισοδήματος μπορεί να διενεργείται προσωρινός έλεγχος των ελεύθερων επαγγελματιών και των επιχειρήσεων των οποίων το καθαρό εισόδημα βρίσκεται με βάση τον λογιστικό προσδιορισμό και δεν έχουν υπαχθεί σε τακτικό έλεγχο. Έχει ως πρωταρχικό σκοπό την άμεση είσπραξη από το Δημόσιο φόρων οι οποίοι δεν έχουν αποδοθεί από τους υπόχρεους. Σε αυτούς τους φόρους περιλαμβάνονται ο οφειλόμενος Φ.Π.Α. και οι λοιποί φόροι, τέλη ή εισφορές που δεν έχουν παρακρατηθεί ή έχουν παρακρατηθεί ή επιρριφθεί από τις επιχειρήσεις κατά τις συναλλαγές τους με τρίτους στα πλαίσια της επιχειρηματικής δράσης και λειτουργίας τους, χωρίς όμως να έχουν αποδοθεί στις αρμόδιες Δ.Ο.Υ., κατά παράβαση των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας.

Μπορεί να γίνεται μια φορά ανά οικονομικό έτος μέχρι να πραγματοποιηθεί ο οριστικός έλεγχος και αναφέρεται σε επιχειρήσεις και υπόχρεους που:

Δεν υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις για όλα ή κάποια φορολογικά αντικείμενα.

Οι φορολογικές τους δηλώσεις είναι αρνητικές – πιστωτικές και είναι συνεχείς ή δεν δικαιολογούνται από το αντικείμενο εργασιών τους.

Υποβάλλουν συχνά εκπρόθεσμες ή τροποποιητικές δηλώσεις.

Υπάρχουν πληροφορίες για φοροδιαφυγή ή εφαρμόζουν λανθασμένα (πιθανώς σκόπιμα) κάποιες συγκεκριμένες φορολογικές διατάξεις.

Ασκούν ή φέρονται ότι ασκούν δραστηριότητα υψηλής επικινδυνότητας (διαφημιστικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις γραφικών τεχνών ή χωματοουργικών έργων κ.λπ.)⁵².

Πάντως, δεν πρέπει να πραγματοποιείται προσωρινός έλεγχος προκειμένου να

⁵² Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς, 2008, σελ. 1 – 3, http://www.pcci.gr/everimages/pros_F22797.elegxos3.7.08.pdf

καταλογιστούν κάθε είδους φόροι, όπως σε περιπτώσεις μη έκδοσης φορολογικών στοιχείων, λήψης πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων κ.λπ., αλλά σε αυτές τις περιπτώσεις πρέπει να διενεργείται τακτικός έλεγχος.

Τέλος, η ταυτόχρονη ύπαρξη προσωρινών και τακτικών ελέγχων οδηγεί σε προβλήματα οριοθέτησης τους, καθώς ο προσωρινός έλεγχος δεν εμποδίζει τη διενέργεια του τακτικού.

Επιπλέον, σύμφωνα με το ν. 3610/2007 ο οποίος αναφέρεται στην αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, οι επιχειρήσεις που έχουν επιλεγεί για τακτικό ή προσωρινό έλεγχο, μπορούν να υποβάλουν αρχικές ή συμπληρωματικές δηλώσεις, με μείωση στο μισό των πρόσθετων επιβαλλόμενων φόρων. Πάντως, μια υπόθεση καθίσταται υποχρεωτικώς ελεγκτέα με τακτικό έλεγχο και διενεργείται τακτικός έλεγχος για όλες τις ανέλεγκτες χρήσεις, σε περίπτωση που μετά τη διενέργεια προσωρινού ελέγχου διαπιστωθεί ότι τα εκδοθέντα ή τα ληφθέντα φορολογικά στοιχεία δεν έχουν καταχωρηθεί ή έχουν καταχωρηθεί ανακριβώς στα τηρούμενα βιβλία του υπόχρεου.

Ακριβώς τα ίδια πρέπει να εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις που κατά τον προσωρινό έλεγχο διαπιστωθεί ότι ο υπόχρεος αποκρύπτει την φορολογητέα ύλη από οποιαδήποτε άλλα στοιχεία, όπως για παράδειγμα από λογαριασμούς τραπεζών, από χρησιμοποίηση παράνομων φορολογικών ταμειακών μηχανών, από δεδομένα διαφόρων πηγών πληροφόρησης, από χρήση πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων κ.α., για τα οποία είναι απαραίτητος ο τακτικός έλεγχος.

Με βάση αυτόν, εκδίδεται προσωρινό φύλλο ελέγχου ή πράξη επί μη υποβολής δήλωσης ή επί ανακριβούς υποβολής της. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, οι καταλογιζόμενες διαφορές φόρων κατά την διενέργεια του προσωρινού ελέγχου πρέπει να προκύπτουν αποκλειστικά και μόνο από τα τηρούμενα βιβλία ή από τα εκδοθέντα και ληφθέντα φορολογικά στοιχεία και λοιπά δικαιολογητικά των εγγραφών του υπόχρεου και όχι από στοιχεία τρίτων⁵³.

Αφορά στον έλεγχο των βιβλίων και στοιχείων της επιχείρησης, εκτός αν ο έλεγχος αυτός είναι εξαιρετικά δυσχερής.

Η διενέργειά του οδηγεί πιθανόν στη δυνατότητα έκδοσης προσωρινού φύλλου ελέγχου, χωρίς να χρειάζεται να πραγματοποιηθεί τακτικός έλεγχος.

Ο τόπος διενέργειας του προσωρινού φορολογικού ελέγχου είναι οι εγκαταστάσεις της

⁵³ Σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, δεν μπορεί και δεν πρέπει να πραγματοποιείται προσωρινός φορολογικός έλεγχος προκειμένου να καταλογισθεί οποιοδήποτε είδος φόρων, τελών ή εισφορών. Επίσης, δεν μπορεί και δεν πρέπει να διενεργείται προσωρινός έλεγχος σε περιπτώσεις μη έκδοσης ή ανακριβούς έκδοσης φορολογικών στοιχείων ή σε περιπτώσεις λήψης πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων. Σε αυτές τις περιπτώσεις διενεργείται υποχρεωτικά τακτικός έλεγχος.

επιχείρησης, του επιτηδευματία ή η αρμόδια ελεγκτική υπηρεσία, ανάλογα με την περίπτωση ή και άλλος χώρος, ο οποίος θα υποδειχθεί από τον ελεγχόμενο, εφόσον δεν είναι εφικτή η διενέργεια του ελέγχου στις εγκαταστάσεις της επιχείρησης ή στην ελεγκτική υπηρεσία.

Το Περιεχόμενο Του Προσωρινού Ελέγχου

Ο προσωρινός φορολογικός έλεγχος ασκείται στην φορολογία εισοδήματος για να διαπιστωθούν πιθανές λογιστικές διαφορές, γενικά επί επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών, των οποίων το καθαρό εισόδημα προσδιορίζεται λογιστικά. Ο έλεγχος διενεργείται κατά κύριο λόγο επί:

Των λογιστικών εγγραφών στα βιβλία.

Των κάθε είδους δαπανών, όπως για παράδειγμα των δαπανών παραγωγής, διοίκησης, γενικών εξόδων κ.λπ.

Πιθανής καταχώρησης δαπανών στα βιβλία, χωρίς να υπάρχουν στοιχεία ή καταχώρησης επιπλέον ποσών δαπανών από τα αναγραφόμενα στα ληφθέντα στοιχεία.

Τυχόν αθροιστικών λαθών των βιβλίων στα έσοδα ή τα έξοδα.

Πιθανής μη καταχώρησης ή ανακριβούς καταχώρησης εκδοθέντων ή ληφθέντων φορολογικών στοιχείων στα βιβλία του υπόχρεου (η υπόθεση σε περίπτωση διαπίστωσης μη καταχώρησης ή ανακριβούς καταχώρησης φορολογικών στοιχείων είναι υποχρεωτικά ελεγκτέα με τακτικό έλεγχο).

Πιθανής καταχώρησης στα βιβλία μη επαγγελματικών δαπανών. Ας επισημανθεί ότι πρέπει να ελέγχεται ενδελεχώς η δαπάνη, για να διαπιστωθεί αν όντως πραγματοποιήθηκε για τις ανάγκες της επιχείρησης ή του επαγγέλματος και όχι για άλλους λόγους.

Της ακριβούς ή μη μεταφοράς των δεδομένων των βιβλίων και στοιχείων στις φορολογικές δηλώσεις και τα συμπληρωματικά τους έντυπα.

Της ορθότητας των δεδομένων της δήλωσης και των εκπεστέων φόρων, όπως για παράδειγμα των προκαταβληθέντων φόρων, των παρακρατηθέντων φόρων κ.λπ.

Του ορθού λογιστικού ή εξωλογιστικού προσδιορισμού των καθαρών κερδών και εφαρμογής του ορθού Μ.Σ.Κ.Κ., στην περίπτωση που τα αποτελέσματα προσδιορίζονται εξωλογιστικά.

Της συνδρομής των προβλεπόμενων προϋποθέσεων και ορθής εφαρμογής των διατάξεων

για το σχηματισμό ειδικών αφορολόγητων αποθεματικών και εκπτώσεων.

Της ορθής εφαρμογής των διατάξεων περί τεκμηρίων διαβίωσης και απόκτησης περιουσιακών στοιχείων φυσικών προσώπων (άρθρα 15, 16, 17, 18 και 19 του νόμου 2238/1994).

Δεν αποκλείεται η διενέργεια και δεύτερου προσωρινού ελέγχου και έκδοσης συμπληρωματικού φύλλου ελέγχου, με αντικείμενο ελέγχου το ίδιο ή διαφορετικό του πρώτου προσωρινού ελέγχου που ήδη διενεργήθηκε, σε περίπτωση που προκύπτει από στοιχεία ή από πληροφορίες ή από βάσιμες υπόνοιες ή από τα στοιχεία των φορολογικών δηλώσεων ότι συγκεκριμένη φορολογητέα ύλη δεν δηλώθηκε ή δηλώθηκε ανακριβώς, ακόμα και αν έχει εκδοθεί οριστικό προσωρινό φύλλο ελέγχου. Ακόμη, δεν αποκλείεται και ο καταλογισμός επιπλέον διαφορών για το φορολογικό αντικείμενο που ήδη ελέγχθηκε από τον προηγούμενο πρώτο προσωρινό έλεγχο.

Ο προσωρινός φορολογικός έλεγχος διενεργείται και στις παρακάτω περιπτώσεις, όπως επί :

Προκαταβολής φόρου (άρθρο 52).

Παρακράτησης φόρου κινητών αξιών (άρθρο 54).

Παρακράτησης φόρου στο εισόδημα εμπορικών επιχειρήσεων (άρθρο 55).

Παρακράτησης φόρου στο εισόδημα γεωργικών επιχειρήσεων (άρθρο 56).

Παρακράτησης φόρου στο εισόδημα μισθωτών υπηρεσιών (άρθρο 57).

Παρακράτησης φόρου στο εισόδημα ελευθερίων επαγγελματιών (άρθρο 58)⁵⁴

Στον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας σε παρακρατούμενους φόρους και φορολογίας χαρτοσήμου για τις οποίες μπορεί να διενεργηθεί προσωρινός έλεγχος που είναι οι εξής:

Φόρος Μισθωτών Υπηρεσιών.

Φόρος Ελευθέρων Επαγγελματιών

Φόρος Εργολάβων.

Φόρος Αμοιβών Τρίτων

Φόρος τόκων δανείων.

Φόρος μισθών μελών Διοικητικού Συμβουλίου των Α.Ε. και εταίρων Ε.Π.Ε.

Ο Προληπτικός Έλεγχος

⁵⁴ Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς, 2008, σελ. 6 – 9, http://www.pcci.gr/everpimages/pros_F22797.elegxos3.7.08.pdf

Για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, καθιερώθηκε ο προληπτικός έλεγχος, ως μια παράλληλη, προς τις άλλες προαναφερθείσες, μορφή ελέγχου. Σκοπός του είναι η ορθή εφαρμογή των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας. Στην ουσία, σκοπεύει στη διαπίστωση της επάρκειας των τηρούμενων βιβλίων και στοιχείων και της ακρίβειας των οικονομικών μεγεθών κατά τη στιγμή εκτέλεσης των οικονομικών πράξεων.

Επομένως, ο προληπτικός έλεγχος ενεργεί κατασταλτικά, εντοπίζοντας γρηγορότερα τις παράνομες πράξεις, παρατυπίες και παραλείψεις, ενώ εξαιτίας της αυστηρότητας του λειτουργεί ως μέτρο γενικής πρόληψης για την τήρηση των φορολογικών διατάξεων και την αποτροπή της φοροδιαφυγής.

Η μορφή αυτή φορολογικού ελέγχου διεξάγεται συνήθως αιφνιδιαστικά στις εγκαταστάσεις της οικονομικής μονάδας ή στον δρόμο, με τον έλεγχο της διακίνησης από τις αρμόδιες υπηρεσίες, οι οποίες είναι η Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων, τα ειδικά συνεργεία που έχουν συγκροτηθεί με Υπουργική Απόφαση και τα συνεργεία υπαλλήλων των Δ.Ο.Υ.

Οι ελεγκτές του προληπτικού ελέγχου ασχολούνται με τη διακίνηση⁵⁵ των αγαθών στο δρόμο, τον έλεγχο των λιανικών πωλήσεων με την έκδοση αποδείξεων λιανικής πώλησης, τη διενέργεια προκαταρκτικών εξετάσεων κατόπιν εισαγγελικών παραγγελιών, τον έλεγχο καταγγελιών και γενικότερα ό,τι σχετίζεται με το οικονομικό έγκλημα.

1.5.2.2 Μετά Τον Ν. 4174/2013

Οι διακρίσεις του φορολογικού ελέγχου οριοθετήθηκαν διαφορετικά στον νέο Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας.

Κατά το άρθρο 23 νέο Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, τα είδη των φορολογικών ελέγχων διακρίνονται :

Με κριτήριο το περιεχόμενό του: σε πλήρη και μερικό.

Ο πλήρης έλεγχος. Είναι έλεγχος οριστικός και διενεργείται για όλες τις φορολογίες και για όλα τα φορολογικά αντικείμενα, καθώς και για τις εισφορές και τα τέλη και

Ο μερικός έλεγχος. Είναι ο έλεγχος που δεν συγκεντρώνει τα παραπάνω στοιχεία

⁵⁵ Τσακίρη Ευαγγελία, 2008, σελ. 20, <http://ikee.lib.auth.gr/record/123877/files/tsakiri.pdf>

του πλήρους ελέγχου.

Με κριτήριο τον χώρο διεξαγωγής του

Με βάση το παραπάνω κριτήριο, ο έλεγχος μπορεί να είναι επιτόπιος ή από το γραφείο.

Το άρθρο 23 του Κ.Φ.Δ. (ν.4174/2013) αφορά στις εξουσίες της Φορολογικής Διοίκησης, η καλύτερα στον τρόπο δράσης της, ανάλογα με τον τόπο όπου αυτή δρα (σε φορολογικό έλεγχο από το γραφείο της Φορολογικής Διοίκησης και σε επιτόπιο φορολογικό έλεγχο).

Στην πρώτη περίπτωση, η Φορολογική Διοίκηση διενεργεί φορολογικό έλεγχο από το γραφείο της. Προβαίνει σε αξιοποίηση κάθε στοιχείου που κατέχει (οικονομικές καταστάσεις, δηλώσεις, λοιπά στοιχεία που υποβάλλει ο φορολογούμενος και κάθε έγγραφο ή πληροφορία που περιήλθε από τρίτους και άλλα).

Στην περίπτωση που η Φορολογική Διοίκηση λαμβάνει την απόφαση διενέργειας πλήρους επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, είναι υποχρεωμένη να γνωστοποιεί αυτήν την απόφασή της στον φορολογούμενο πριν από την επίσκεψη της στις εγκαταστάσεις του. Οποιοσδήποτε άλλος επιτόπιος φορολογικός έλεγχος μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς ειδοποίηση. Τέλος, σε περίπτωση που υπάρχουν ενδείξεις φοροδιαφυγής, υφίσταται η δυνατότητα διενέργειας πλήρους επιτόπιου φορολογικού ελέγχου, δίχως προηγούμενη ειδοποίηση⁵⁶.

Οι Μέθοδοι Ελέγχου

Σε διεθνές επίπεδο, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται κατά τη διενέργεια ενός φορολογικού ελέγχου διακρίνονται σε άμεσες και έμμεσες .

Οι Άμεσες

Οι άμεσες αποσκοπούν στην επαλήθευση των εσόδων και εξόδων του φορολογούμενου με άμεση αναφορά στα βιβλία και στοιχεία του.

⁵⁶ Βλ. <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/18663>

Οι Έμμεσες

Οι έμμεσες μέθοδοι τείνουν στον προσδιορισμό των φορολογικών υποχρεώσεων του φορολογούμενου μέσα από μια ανάλυση του οικονομικού ιστορικού του φορολογουμένου και των οικονομικών δεδομένων του, με την αξιοποίηση πληροφοριών από ένα μεγάλο εύρος πηγών. με την χρήση της τεχνολογίας και με την βοήθεια των στοιχείων που συλλέγονται από διασταυρώσεις και με τις πληροφορίες που παρέχουν τα τραπεζικά ιδρύματα για την πραγματική κίνηση των κεφαλαίων.

Αποτελεί ένα εργαλείο που εφαρμόζεται εδώ και αρκετά χρόνια από την Υπηρεσία εσόδων των Η.Π.Α. (The Internal Revenue Service)⁵⁷.

Τα είδη των έμμεσων τεχνικών ελέγχου είναι τα εξής:

Η τεχνική της αρχής των αναλογιών. Η τεχνική αυτή αποτελεί ανάλυση των πωλήσεων και εφαρμογή ενός ποσοστού κατάλληλου για την οριστικοποίηση των ακαθάριστων εσόδων των φορολογουμένων. Καλύπτει τις αδυναμίες των άλλων μεθόδων οι οποίες δεν έχουν τη δυνατότητα αποτελεσματικής ανακατασκευής του φορολογητέου εισοδήματος, στην περίπτωση που δεν υπάρχουν καταθέσεις μετρητών και δεν είναι εφικτός ο προσδιορισμός των συνολικών δαπανών σε μετρητά.

Η τεχνική της ανάλυσης της ρευστότητας του φορολογουμένου, η οποία στηρίζεται στη θεωρία ότι «κάθε υπέρβαση στοιχείων εξόδων σε σχέση με τα στοιχεία εσόδων αντιπροσωπεύει μια υποεκτίμηση του φορολογητέου εισοδήματος». Η διαφορά των δαπανών και του συνόλου του δηλωμένου και αφορολογήτου εισοδήματος είναι το μη δηλωμένο φορολογητέο εισόδημα.

Η τεχνική της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών, με την οποία προσδιορίζονται τα ακαθάριστα έσοδα του φορολογούμενου, πολλαπλασιάζοντας την τιμή των πωλήσεων με τον όγκο των συναλλαγών που πραγματοποιήθηκαν.

Η τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου, η οποία έχει ως βάση τη θεωρία ότι «η αύξηση της καθαρής θέσης του φορολογούμενου κατά τη διάρκεια ενός

⁵⁷ Institute on Taxation and economic policy (ITEP). (2012). Tax Principles: Building Blocks of A Sound Tax System. Washington: ITEP.

φορολογικού έτους, πρέπει να απορρέει από το φορολογητέο εισόδημά του». Μέσω της μεταβολής της καθαρής θέσης, διαπιστώνεται αν ο ελεγχόμενος αγοράζει στοιχεία του ενεργητικού, μειώνει το παθητικό ή κάνει δαπάνες με κεφάλαια τα οποία δεν αναφέρονται ως φορολογητέο εισόδημα⁵⁸.

Η τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά. Αυτή συμβάλει στον εντοπισμό μη δηλωμένου εισοδήματος από τα ποσά και τη συχνότητα των καταθέσεων.

Ορισμένες από αυτές ισχύουν και στο ελληνικό δίκαιο⁵⁹.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ

Πριν προβούμε στην εξέταση του ισχύοντος καθεστώτος των έμμεσων τεχνικών ελέγχου σύμφωνα με τον ΚΦΔ, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία συνοπτική παρουσίαση της ιστορικής νομοθετικής εξέλιξης του θεσμού, δηλαδή του προγενεστέρου και του σημερινού καθεστώτος.

2.1 Πριν Από Τη Θέσπιση Του ΚΦΔ

2.1.1 Διασπορά Των Διατάξεων

Οι διατάξεις για τους φορολογικούς ελέγχους βρίσκονταν διάσπαρτες σε διάφορα νομοθετήματα, όπως τον παλιό ΚΦΕ (Ν. 2238/1994), τον Κώδικα ΦΠΑ (Ν. 2859/2000), τον Κώδικα Φορολογίας Κληρονομιών (Ν. 2961/2001), χωρίς να γίνεται στα παραπάνω νομοθετήματα λόγος για τις μεθόδους/τεχνικές ελέγχου.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου διέπονται από ένα ευρύ νομοθετικό πλαίσιο το οποίο εμφανίστηκε για πρώτη φορά με την αναγραφή των λέξεων «τεχνικές και μέθοδοι ελέγχου» στο άρθρο 81, παρ.3, του Ν.3842/2010. Στην παραπάνω διάταξη προβλέπεται η δυνατότητα

⁵⁸ Taxheaven (β), 2008, <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/10940>

⁵⁹ Βλ. παρακάτω

κατάρτισης εγχειριδίων ελέγχου, με τα οποία θα καθορίζονται οι ελεγκτικές διαδικασίες και επαληθεύσεις, οι τεχνικές και οι μέθοδοι ελέγχου που θα πρέπει να τηρούνται κατά τον έλεγχο των δηλώσεων των υπόχρεων.

Η προγενέστερη ρύθμιση

Η πρώτη θεσμοθέτηση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου πραγματοποιήθηκε το 2012 με την προσθήκη του άρθρου 67B στον Ν. 2238/1994 (παλιός Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος).

Με το άρθρο 4, παρ.14, του ν.4038/2012 «Επείγουσες ρυθμίσεις που αφορούν την εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012–2015» προστέθηκε το άρθρο 67B στο ήδη υπάρχον άρθρο 67Α του ν.2238/1994. Το τελευταίο αναφερόταν στον προσωρινό φορολογικό έλεγχο. Το άρθρο 67B αφορά τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου.

Στο άρθρο 67B του ν.2238/1994 (Έμμεσες τεχνικές ελέγχου) ορίζονται :

1. Ο προσδιορισμός των αποτελεσμάτων με έλεγχο μπορεί να διενεργείται και με την εφαρμογή μιας ή περισσότερων από τις κατωτέρω τεχνικές ελέγχου:

- α) της αρχής των αναλογιών (mark up method),
- β) της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method),
- γ) της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (net worth method),
- δ) της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method) και
- ε) το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method).

Με τις ως άνω τεχνικές μπορούν να προσδιορίζονται τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των επιτηδευματιών βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής⁶⁰.

2. Τα προσδιοριζόμενα αποτελέσματα που προκύπτουν από την εφαρμογή των τεχνικών

⁶⁰ Βλ. Νεγκάκης – Ταχυνάκης, Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής & εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ελέγχου, 2013.

ελέγχου της προηγούμενης παραγράφου, λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των λοιπών φορολογικών υποχρεώσεων.

3. Εφόσον τα αποτελέσματα του φορολογικού ελέγχου έχουν εξαχθεί με την εφαρμογή έμμεσων τεχνικών της παραγράφου 1, και πριν την έκδοση φύλλων ή πράξεων καταλογισμού, ο Προϊστάμενος της ελεγκτικής μονάδας, καλεί τον υπόχρεο σε ακρόαση, ο οποίος δικαιούται σε ανταπόδειξη.

4. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται και για όλες τις εκκρεμείς χρήσεις για τις οποίες υφίσταται φορολογική υποχρέωση.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται το ειδικότερο περιεχόμενο τεχνικών ελέγχου της παρ. 1, ο τρόπος εφαρμογής τους και κάθε σχετικό θέμα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου.

Σύμφωνα με τις προαναφερθείσες τεχνικές, υπάρχει η δυνατότητα προσδιορισμού των ακαθάριστων εσόδων, των εκροών του επιτηδευματία, των φορολογητέων κερδών και του οφειλόμενου Φ.Π.Α., με βάση πάντα τις γενικά παραδεκτές αρχές και τεχνικές της ελεγκτικής επιστήμης. Τα προσδιοριζόμενα ακαθάριστα έσοδα, με βάση τις τεχνικές ελέγχου, λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό των λοιπών φορολογιών. Για το κόστος που αναλογεί στην προσαύξηση των ακαθάριστων αυτών εσόδων, εκπίπτει ο αναλογών σε αυτούς Φ.Π.Α.

Σε περίπτωση που το αποτέλεσμα του ελέγχου εξάγεται με την εφαρμογή κάποιας από τις προαναφερθείσες τεχνικές, ο προϊστάμενος ελέγχου, προτού εκδώσει την πράξη καταλογισμού του φόρου, καλεί τον υπόχρεο σε ακρόαση, ο οποίος έχει το δικαίωμα ανταπόδειξης. Τέλος, το ειδικότερο περιεχόμενο των τεχνικών ελέγχου, ο τρόπος εφαρμογής τους και κάθε σχετικό θέμα καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών.

Οι λόγοι θέσπισης των έμμεσων τεχνικών ελέγχου ως μεθόδων προσδιορισμού φορολογητέας ύλης που δεν δηλώθηκε δίνονται στην εισηγητική έκθεση του Ν. 4038/2011 στο άρθρο 4 παρ. 14 που έχει ως εξής: «Με την προτεινόμενη διάταξη της παραγράφου 15 θεσπίζονται έμμεσοι μέθοδοι προσδιορισμού του φορολογητέου εισοδήματος, εφαρμοστές διεθνώς από πολλές φορολογικές διοικήσεις, στις περιπτώσεις που τα βιβλία και στοιχεία του επιτηδευματία δεν απεικονίζουν την πραγματική οικονομική του κατάσταση ή υφίσταται αδικαιολόγητος πλουτισμός σε κινητή και ακίνητη περιουσία φυσικών ή νομικών προσώπων ή υπερβολικές δαπάνες που δεν δικαιολογούνται από τα δηλωθέντα εισοδήματα της επιχείρησης ή και του φορολογούμενου φυσικού προσώπου. Με τις εν λόγω μεθόδους, οι οποίες λειτουργούν με βάση τις γενικά παραδεκτές αρχές και τεχνικές της Ελεγκτικής, ο ελεγκτής έχει τη δυνατότητα,

αναφορικά με τον προσδιορισμό του εισοδήματος, να χρησιμοποιεί και να αξιοποιεί ένα ευρύτατο φάσμα πληροφοριών και δεδομένων προερχόμενο από τρίτες πηγές προκειμένου να εξάγει ασφαλέστερα αποτελέσματα και να συμβάλλει αποτελεσματικά στη σύλληψη της φορολογητέας ύλης. Εξάλλου στο φορολογούμενο δίνεται σε κάθε περίπτωση, στα πλαίσια του δικαιώματος της προηγούμενης ακρόασης, η δυνατότητα ανταπόδειξης καθώς πριν την έκδοση των καταλογιστικών πράξεων, μπορεί να επικαλεστεί ενώπιον της ελεγκτικής αρχής κάθε πρόσφορο στοιχείο σχετικά με τη φοροδοτική του ικανότητα».

Η πρόσφατη θεσμοθέτηση

Οι διατάξεις του παραπάνω άρθρου αντικαταστάθηκαν από το άρθρο 28 του Ν. 4172/2013 και το άρθρο 27 του Ν. 4174/2013 και, μεταγενέστερα, εκδόθηκαν σχετικές, ερμηνευτικές αυτών, εγκύκλιοι.

2.2 Μετά Τη Θέσπιση του ΚΦΔ

Ο Ν. 4172/2013 εισήγαγε στην ελληνική έννομη τάξη τον νέο Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ΚΦΕ) (ΦΕΚ/ Α/167/23-7-2013), ο οποίος, με την επιφύλαξη των οριζόμενων στο άρθρο 72 αυτού, ισχύει από την ημερομηνία δημοσίευσής του στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, δηλαδή από 23-7-2013. Με το άρθρο 26, παρ.11, του Ν. 4223/2013, προστέθηκε νέα παράγραφος με αριθμό 22 στο άρθρο 72 του Ν. 4172/2013, με την οποία ορίστηκε ότι «από την έναρξη ισχύος του Ν 4172/2013, παύουν να ισχύουν οι διατάξεις του Ν. 2238/1994 (παλιός Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος), συμπεριλαμβανομένων και όλων των κανονιστικών πράξεων και εγκυκλίων που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση αυτού του νόμου».

Οι νομοθετικές διατάξεις που αφορούν στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου βρίσκονται και σε άλλα νομικά κείμενα που εκτίθενται παρακάτω, όπως:

Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013/10.05.2013.

ΠΟΛ. 1171/04.07.2013. ΠΟΛ.1270/24.12.2013. Ν.4174/2013 (άρθ. 27).

Ν.4172/2013 (άρθ. 28).

ΠΟΛ. 1050/17.02.2014.

ΠΟΛ. 1094/07.04.2014.

ΠΟΛ. 1259/22.12.2014⁶¹ .

ΠΟΛ. Α1293/23.07.2019

Τα νομοθετήματα αυτά παρατίθενται κατά χρονολογική σειρά, συνοπτικά ή αναλυτικά, ανάλογα με την σπουδαιότητά τους για το υπό εξέταση θέμα.

Ειδικότερα :

2.2.1 Οι νόμοι

N.4172/2013

Στο άρθρο 28 Ν.4172/2013 (ΚΦΕ) «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 167/Α /23-07-2013), όπως αυτό τροποποιήθηκε με την παρ.13, του άρθρου 22 το Ν. 4223/2013 και ισχύει από 31/12/2013 ορίζεται:

Μέθοδος προσδιορισμού εσόδων

1. Το εισόδημα των φυσικών και νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που ασκούν ή προκύπτει ότι ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα μπορεί να προσδιορίζεται με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή με έμμεσες μεθόδους ελέγχου κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν τα λογιστικά αρχεία δεν τηρούνται ή οι οικονομικές καταστάσεις δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον νόμο για τα λογιστικά πρότυπα, ή

β) όταν τα φορολογικά στοιχεία ή τα λοιπά προβλεπόμενα σχετικά δικαιολογητικά δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, ή

γ) όταν τα λογιστικά αρχεία ή φορολογικά στοιχεία δεν προσκομίζονται στη Φορολογική Διοίκηση μετά από σχετική πρόσκληση.

Σημ.: Εκ παραδρομής δεν αριθμήθηκε το κείμενο του άρθρου 28 ως παράγραφος 1 μετά την προσθήκη νέας παραγράφου 2 στο άρθρο 28 με την περίπτωση γ' της παραγράφου 13 του άρθρου 22 του ν. 4223/2013.

2. Το εισόδημα φυσικών προσώπων, ανεξαρτήτως αν προέρχεται από άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, μπορεί επίσης να προσδιορίζεται με βάση κάθε διαθέσιμο

⁶¹ Ντάσιου Σοφία & Ζοργιαννού Έφη, «Τεχνικές Ελέγχου με τη Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης», Υπουργείο Οικονομικών, 2015.

στοιχείο ή έμμεσες μεθόδους ελέγχου σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, όταν το ποσό του δηλούμενου εισοδήματος δεν επαρκεί για την κάλυψη των προσωπικών δαπανών διαβίωσης ή σε περίπτωση που υπάρχει προσαύξηση περιουσίας η οποία δεν καλύπτεται από το δηλούμενο εισόδημα.

Όπως προστέθηκε με την παρ.13 Άρθρο 22 ΝΟΜΟΣ 4223/2013 και ισχύει από 31/12/2013.

N. 4174/2013

Στη συνέχεια, στο άρθρο 27, παρ. 1, του ΚΦΔ (Ν. 4174/2013)... ορίζονται τα εξής :

Μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης

1. Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να προβαίνει σε εκτιμώμενο, διορθωτικό ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης και με την εφαρμογή μιας ή περισσοτέρων από τις κατωτέρω τεχνικές ελέγχου:

α) της αρχής των αναλογιών,

β) της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου,

γ) της καθαρής θέσης του φορολογούμενου,

δ) της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών και

ε) του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.

Με τις ως άνω τεχνικές μπορούν να προσδιορίζονται τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των υπόχρεων βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής.

2. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα καθορίζονται το ειδικότερο περιεχόμενο τεχνικών ελέγχου της παραγράφου 1, ο τρόπος εφαρμογής τους και κάθε σχετικό θέμα για την εφαρμογή του παρόντος άρθρου

Με βάση τις παραπάνω διατάξεις, η φορολογική διοίκηση έχει εξουσία ελέγχου της ακρίβειας των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, με διάφορα μέσα και μπορεί να χρησιμοποιεί και ελεγκτικές μεθόδους έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης,

2.2.2. Οι αποφάσεις

Η Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013/10.05.2013

«Εφαρμογή έμμεσων τεχνικών ελέγχου για τον προσδιορισμό φορολογητέου εισοδήματος φυσικών προσώπων»

Σύμφωνα με την Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 2013/10.05.2013 ορίζεται ο τρόπος εφαρμογής και το περιεχόμενο των διεθνώς αναγνωρισμένων έμμεσων τεχνικών ελέγχου:

Τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας (source and application of funds method).

Τεχνική της καθαρής θέσης (net worth method).

Τεχνική των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method).

Κατά το άρθρο 1 αυτής, αντικείμενο των έμμεσων τεχνικών ελέγχου αποτελεί η εξεύρεση μη δηλωθείσας φορολογητέας ύλης μέσω μιας διαδικασίας η οποία αξιοποιεί στοιχεία, πληροφορίες και δεδομένα για έσοδα κάθε πηγής και πραγματοποιηθείσες δαπάνες πάσης φύσεως, που η υπηρεσία διαθέτει ή συγκεντρώνει, για τον ελεγχόμενο, τον/την σύζυγό του και τα προστατευόμενα μέλη τους.

Οι έμμεσες τεχνικές εφαρμόζονται στη διαδικασία του τακτικού ελέγχου προκειμένου να προσδιοριστεί το πραγματικό φορολογητέο εισόδημα σε περίπτωση που υπάρχει αδικαιολόγητος πλουτισμός ή πραγματοποιούνται δαπάνες οι οποίες δεν δικαιολογούνται από τα δηλωθέντα εισοδήματα ή υπάρχουν βάσιμες πληροφορίες ότι το πραγματικό εισόδημα είναι υψηλότερο από το δηλωθέν εισόδημα.

2.2.3 Οι ΠΟΛ

ΠΟΛ 1171/04.07.2013

«Οδηγίες σχετικά με την παροχή στοιχείων από τους φορολογούμενους κατά τον έλεγχο υποθέσεων φυσικών προσώπων».

Με την απόφαση ΔΕΣ Α 1077357/ΕΞ2013/10.05.2013 (ΦΕΚ 1136/Β/ 2013 και ΦΕΚ 1199/Β7/ 2013) καθορίστηκε ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου στη διαδικασία του τακτικού ελέγχου ταυτόχρονα με τις ήδη ισχύουσες διατάξεις περί τακτικού ελέγχου του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.).

Προκειμένου να προσδιοριστεί το φορολογητέο εισόδημα από τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου, αυτές αξιοποιούν οποιοδήποτε στοιχείο ή πληροφορία διαθέτουν ή μπορούν να

συλλέξουν για τον φορολογούμενο, τον/την σύζυγο ή τα προστατευόμενα μέλη και το οποίο μπορεί να αφορά έσοδα ή δαπάνες οποιασδήποτε μορφής.

Ο απώτερος σκοπός είναι ο αντικειμενικός προσδιορισμός του πραγματικού εισοδήματος του φορολογούμενου το οποίο έχει αναλωθεί σε αγορές και δαπάνες ή έχει χρησιμοποιηθεί για να προσαυξηθεί η περιουσιακή κατάσταση του.

Με βάση το άρθρο 66, παρ.1, του Ν.4172/2013, κατά τον έλεγχο των δηλώσεων, ο προϊστάμενος της ελεγκτικής υπηρεσίας έχει το δικαίωμα να καλεί εγγράφως τον υπόχρεο, ανεξαρτήτως αν έχει υποβάλει ή όχι φορολογική δήλωση, να δώσει τις απαραίτητες διευκρινίσεις και να προσκομίσει κάθε χρήσιμο στοιχείο για τον καθορισμό του εισοδήματος.

Επιπλέον, όποιος δεν δέχεται ή παραλείπει, χωρίς αιτία, να παρέχει πληροφορίες προκειμένου να εξακριβωθεί το εισόδημα και να διευκολυνθεί το ελεγκτικό έργο, υπόκεινται σε πρόστιμο €1.000 έως €50.000, αναλόγως της βαρύτητας της παράβασης και της ενδεχόμενης υποτροπής (άρθ.66, παρ.6, ν.4172/2013).

Μετά τα παραπάνω και για την ομοιόμορφη και ορθή εφαρμογή των διατάξεων κατά την άντληση στοιχείων από τους φορολογούμενους (φυσικά πρόσωπα) ορίζονται τρία έντυπα, τα οποία έχουν τη δυνατότητα τροποποίησης ή συμπλήρωσης από τον ελεγκτή αναλόγως των δεδομένων του φακέλου της κάθε υπόθεσης. Τα έντυπα παραδίδονται στον φορολογούμενο με τη συνοδεία επιστολής, με ή χωρίς την εντολή ελέγχου, συμπληρώνονται και συνοδεύονται από στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν τους ισχυρισμούς του. Αυτά τα έντυπα είναι:

Το έντυπο διαθέσιμων περιουσιακών στοιχείων.

Το ερωτηματολόγιο τρόπου διαβίωσης – μεταβολών – υποχρεώσεων.

Η επιστολή προς το φορολογούμενο⁶².

Ειδικότερα :

Το Έντυπο Διαθέσιμων Περιουσιακών Στοιχείων

Το έντυπο αυτό δίδεται σε δύο αντίτυπα, από τα οποία στο ένα συμπληρώνονται τα περιουσιακά στοιχεία που διέθετε ο φορολογούμενος κατά την έναρξη της ελεγχόμενης περιόδου και στο άλλο τα περιουσιακά στοιχεία που διέθετε κατά την λήξη της. Σε περίπτωση που προκύπτει σημαντική απόκλιση στα αναγραφόμενα περιουσιακά στοιχεία των εντύπων, ο φορολογούμενος υποχρεούται να συμπληρώσει έντυπα για τη λήξη κάθε ελεγχόμενης χρήσης.

Προκειμένου να αποδείξει ο φορολογούμενος την ακρίβεια των στοιχείων που αναγράφονται στα έντυπα, θα πρέπει να προσκομίσει όλα τα σχετικά έγγραφα ή δικαιολογητικά

⁶² <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/16797>

(τίτλοι ή συμβόλαια αγοράς ακίνητης περιουσίας, αποδεικτικά έγγραφα ανέγερσης ακινήτων, αντίγραφο βιβλιαρίου καταθέσεων, τίτλοι ή συμβόλαια ή τιμολόγια αγοράς λοιπών επενδυτικών στοιχείων κ.λπ.). Τέλος, στο έντυπο πρέπει να δηλωθεί από τον φορολογούμενο το ποσό των μετρητών που κατείχε σε νομίματα κάθε μορφής.

Το ερωτηματολόγιο τρόπου διαβίωσης – μεταβολών – υποχρεώσεων

Το έντυπο αυτό δίδεται σε ένα αντίγραφο και απεικονίζει πληροφορίες σχετικές με τον τρόπο διαβίωσης του φορολογουμένου, του/της συζύγου και των προστατευομένων μελών, με τις μεταβολές των περιουσιακών στοιχείων τους και με τις υφιστάμενες υποχρεώσεις τους για όλα τα έτη στα οποία διενεργείται ο έλεγχος.

Η επιστολή προς το φορολογούμενο

Η επιστολή αυτή, η οποία συνοδεύει υποχρεωτικώς το έντυπο διαθέσιμων περιουσιακών στοιχείων και το ερωτηματολόγιο τρόπου διαβίωσης – μεταβολών – υποχρεώσεων, περιλαμβάνει την προθεσμία συμπλήρωσης τους από τον φορολογούμενο και την πράξη κοινοποίησης⁶³.

ΠΟΛ 1270/24.12.2013

«Μεθοδολογία έμμεσων τεχνικών ελέγχου»

Η Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 10.5.2013, καθορίζει τον τρόπο εφαρμογής των έμμεσων τεχνικών ελέγχου, που προβλέπονται από το άρθρο 67B του Ν.2238/1994, στη διαδικασία του τακτικού φορολογικού ελέγχου, σε συνδυασμό με τις υπόλοιπες ισχύουσες διατάξεις.

Η ΠΟΛ 1270/24.12.2013 περιλαμβάνει τις οδηγίες προκειμένου να εφαρμοστεί η κάθε μια από τις τρεις έμμεσες τεχνικές ελέγχου με τρόπο ορθό και ομοιόμορφο, καθορίζοντας τις μεθόδους οι οποίοι ακολουθούνται με βάση τις διατάξεις του άρθρου 2 της Α.Υ.Ο. ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ 10.5.2013, σε συνδυασμό με την ΠΟΛ.1171/04.07.2013.

Ο φορολογικός προσδιορισμός του εισοδήματος φυσικών προσώπων μπορεί να γίνεται σύμφωνα με κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή με έμμεσες μεθόδους ελέγχου, ανεξάρτητα από το αν η προέλευσή του είναι από την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας, σε περίπτωση που το ποσό του εισοδήματος που δηλώνεται δεν επαρκεί να καλύψει τις δαπάνες διαβίωσης ή που

⁶³ <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/16797>

υπάρχει προσαύξηση περιουσίας που δεν την καλύπτει το δηλούμενο εισόδημα.

ΠΟΛ. 1050/17.02.2014

«Καθορισμός του περιεχομένου και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β', γ' και ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 27 ν 4174/2013 (Φ.Ε.Κ. Α' 170) για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού»

Η ΠΟΛ. 1050/2014 αφορά στον καθορισμό του περιεχομένου, αλλά και του τρόπου εφαρμογής των τεχνικών ελέγχου των περιπτώσεων β (τεχνική της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου), γ (τεχνική της καθαρής θέσης του) και ε (τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά) της παραγράφου 1, του άρθρου 27, ν.4174/2013 για τον διορθωτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης φορολογουμένων φυσικών προσώπων με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού ελέγχου.

ΠΟΛ. 1094/07.04.2014

«Τροποποίηση του άρθρου 5 της ΠΟΛ. 1050/17.02.2014»

Σύμφωνα με την ΠΟΛ. 1094/07.04.2014 τροποποιείται το άρθρο 5 της ΠΟΛ. 1050/17.02.2017 που αφορά στην επιλογή τεχνικές ελέγχου και είχε ως εξής: όταν διενεργείται προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης με την χρήση μεθόδων εμμέσου προσδιορισμού, επιλέγεται και εφαρμόζεται η τεχνική ελέγχου η οποία κρίνεται πιο πρόσφορη για το δημόσιο συμφέρον. Όταν και οι δυο φορολογούμενοι (σύζυγοι) υποβάλουν κοινή δήλωση και ελέγχονται ταυτόχρονα, ο προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης με τις τεχνικές ελέγχου της γίνεται ενιαία. Στις υποθέσεις όπου εφαρμόζονται οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου, εφαρμόζονται και οι λοιπές ισχύουσες περί φορολογικού ελέγχου διατάξεις.

Στην ΠΟΛ. 1094/07.04.2014 το άρθρο αυτό αντικαθίσταται ως εξής: όταν διενεργείται προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης με την χρήση μεθόδων εμμέσου προσδιορισμού, εφαρμόζεται η τεχνική ελέγχου που επιλέγεται αιτιολογημένα με απόφαση του προϊστάμενου της Δ.Ο.Υ ή του Ελεγκτικού Κέντρου και εκδίδεται από κοινού με τον υποδιευθυντή και τον

προϊστάμενο του τμήματος ελέγχου, αξιολογώντας τα διαθέσιμα στοιχεία της ελεγκτικής υπηρεσίας.

ΠΟΛ. 1259/22.12.2014

«Παροχή οδηγιών για τον τρόπο εφαρμογής της ΠΟΛ 1050/17.02.2014»

Με αφορμή ερωτήματα που έχουν τεθεί στην Γ.Γ.Δ.Ε. παρέχονται επιπλέον οδηγίες για την ομοιόμορφη εφαρμογή της ΠΟΛ.1050/17.02.2014 που αφορούν την εφαρμογή του εμμέσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης όπως προβλέπουν οι μέθοδοι β, γ και ε της παρ.1 του άρθ.27 του ν.4174/2013, όταν η πρώτη ελεγχόμενη χρήση είναι η 01.01.2000.

Στην περίπτωση που ο ελεγχόμενος, ο/η σύζυγος και τα προστατευόμενα μέλη τους, δηλώνουν ότι κατά την 31.12.1999 είχαν στην κατοχή τους: υπόλοιπα τραπεζικών καταθέσεων σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή/και επενδυτικά προϊόντα (μετοχές, ομόλογα, αμοιβαία κ.λπ.) ή/και ακίνητα, και με την προϋπόθεση ότι η κατοχή τους αποδεικνύεται με επίσημα δικαιολογητικά, τότε προκειμένου να εφαρμοστούν οι έμμεσες τεχνικές θα λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των υπολοίπων των τραπεζικών καταθέσεων κατά την 31.12.1999, δίχως να εξετάζεται η ύπαρξη πραγματικού διαθέσιμου κεφαλαίου προηγούμενων ετών.

Στην περίπτωση που ο ελεγχόμενος, ο/η σύζυγος και τα προστατευόμενα μέλη τους, γνωστοποιούν ότι κατά την 31.12.1999 έχουν εκτός των παραπάνω και μετρητά, τότε ελέγχεται αν το πραγματικό διαθέσιμο κεφάλαιο των προηγούμενων ετών είναι μικρότερο από το σύνολο των τραπεζικών καταθέσεων και των μετρητών και ακολούθως τα δηλωθέντα μετρητά δεν θα αναγνωρίζονται ή θα περιορίζονται ανάλογα.

Προκειμένου να υπολογιστεί το πραγματικό διαθέσιμο κεφάλαιο το οποίο προκύπτει από τις υποβληθείσες δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος παρελθόντων ετών θα αφαιρούνται τα πραγματικά ποσά που αναλώθηκαν για αγορές (ακινήτων, επενδυτικών αγαθών, κ.λπ.) και Οι λοιπές μη τεκμαρτές δαπάνες από τα δηλωθέντα εισοδήματα του ελεγχόμενου, του/της συζύγου και των προστατευόμενων μελών τους που έχουν:

Φορολογηθεί ή

Απαλλαγεί νόμιμα από το φόρο ή

Αποκτηθεί και δεν συμπεριλήφθησαν στις υποβληθείσες δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος, καθώς δεν υπήρχε η φορολογική υποχρέωση να δηλωθούν.

Επιπλέον, ας επισημανθεί ότι στα περιουσιακά στοιχεία περιλαμβάνονται ακίνητα, μετοχές εισηγμένες ή μη, ομόλογα, αμοιβαία κ.λπ. τα οποία αποτιμώνται στην αξία κτήσης. Σχετικά με τα επενδυτικά προϊόντα, ο ελεγχόμενος υποχρεούται να προσκομίσει σχετικά αποδεικτικά στοιχεία. Σε περίπτωση που ο ελεγχόμενος, στις 31.12.1999 αποδεδειγμένα κατείχε επενδυτικά προϊόντα και η εκποίηση τους πραγματοποιήθηκε εντός των ελεγχόμενων χρήσεων, συνυπολογίζεται το συνολικό τίμημα της πώλησης.

Οι φορολογικές δηλώσεις πρέπει να είναι συνεχόμενες έως και την προηγούμενη δήλωση του έτους 2000, με την προϋπόθεση ότι ο φορολογούμενος ήταν υπόχρεος υποβολής δήλωσης και κάθε σχετικό έγγραφο λαμβάνεται υπόψη μόνο όταν φέρει βεβαία ημερομηνία και στοιχεία νομιμότητας.

Τέλος, θα πρέπει να επισημαίνεται στον ελεγχόμενο ότι δύναται, κατά την έναρξη ή τη λήξη κάθε ελεγχόμενης χρήσης να αναγράφει τα διαθέσιμα μετρητά (ΠΟΛ.1270/24.12.2013). Σε περίπτωση που δεν αναγράφεται το ποσό των μετρητών σε οποιαδήποτε ελεγχόμενη χρήση, υποδηλώνεται ότι τα μετρητά είναι μηδενικά.

ΠΟΛ 1072/2011 & ΠΟΛ 1037/2005

«Έλεγχος φορολογικών υποθέσεων επιτηδευματιών, επίλυση φορολογικών διαφορών, βεβαίωση και καταβολή των φόρων (ΠΟΛ. 1072/2011)»

Με τις διατάξεις της ΠΟΛ. 1072/2011, καθορίζονται τα κριτήρια επιλογής για έλεγχο, ο τρόπος ελέγχου, η διαδικασία ελέγχου των εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων (φορολογίας εισοδήματος και λοιπών φορολογιών των επιτηδευματιών) και ο ειδικός τρόπος βεβαίωσης και καταβολής διαφόρων φόρων που προκύπτουν από τον έλεγχο. Παρακάτω θα αναλυθούν συνοπτικά τα βασικότερα άρθρα αυτής της απόφασης.

Άρθρο 1. Υπαγόμενες και Εξαιρούμενες Υποθέσεις

Οι ανέλεγκτες υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος και λοιπών φορολογιών επιτηδευματιών οι οποίες αναφέρονται σε κλεισμένες χρήσεις έως και 31.12.2009 υπάγονται στον τρόπο και στη διαδικασία ελέγχου που ορίζεται με αυτήν την απόφαση. Επομένως, κριτήριο υπαγωγής στο έλεγχο υποθέσεων είναι οι υποθέσεις να είναι ανέλεγκτες. Ας σημειωθεί ότι ο τρόπος ελέγχου που προβλέπεται από αυτήν την απόφαση, τίθεται σε εφαρμογή για όλες τις οικονομικές μονάδες ανεξαρτήτως της νομικής τους μορφής, της δραστηριότητας που ασκούν και της

κατηγορίας των τηρούμενων βιβλίων.

Από την ειδική διαδικασία ελέγχου εξαιρούνται οι εξής υποθέσεις:

Οι μεγάλες υποθέσεις. Από κάθε υπόθεση, εξαιρείται η ανέλεγκτη χρήση όπου τα δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα υπερβαίνουν τα €20.000.000 ή το αντίστοιχο ποσό σε δραχμές και όλες οι επόμενες από αυτήν χρήσεις.

Οι υποθέσεις με εντολή ελέγχου σε ειδικό συνεργείο. Εξαιρούνται οι υποθέσεις, για τις οποίες ο έλεγχος έχει ανατεθεί ή ανατίθεται σε ειδικό συνεργείο ελέγχου, βάσει των διατάξεων του ν.1914/1990 (άρθ. 39, παράγραφος 1).

Οι υποθέσεις φορολογίας πλοίων και όλες οι υποθέσεις λοιπών φορολογιών σχετικές με αυτές τις υποθέσεις.

Οι υποθέσεις με στοιχεία για φοροδιαφυγή. Εξαιρούνται οι υποθέσεις με στοιχεία από τα οποία προκύπτει ότι πρέπει να πραγματοποιηθεί πλήρης, τακτικός έλεγχος. Αυτό συμβαίνει σε εξαιρετικές περιπτώσεις και μόνο εφόσον υπάρχουν φανερά στοιχεία για την ύπαρξη φοροδιαφυγής (ανεπίσημα βιβλία, στοιχεία με τρίτες επιχειρήσεις κ.λπ.).

Άρθρο 2. Επιλογή Υποθέσεων για Έλεγχο

Η επιλογή των υποθέσεων για έλεγχο γίνεται με ευθύνη των προϊσταμένων των ελεγκτικών υπηρεσιών. Ένα ποσοστό της τάξεως του 10% έως 20% των υποθέσεων επιλέγεται από τυχαίο δείγμα δίχως να συντρέχουν τα παρακάτω κριτήρια. Ο έλεγχος διενεργείται κατά προτεραιότητα όταν υπάρχουν:

Παραβάσεις του Κ.Β.Σ. ή δελτία πληροφοριών ή άλλα στοιχεία για φοροδιαφυγή. Μη υποβολή δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, ΦΠΑ κ.λπ.

Μεγάλα πιστωτικά υπόλοιπα Φ.Π.Α. τα οποία δεν δικαιολογούνται από το αντικείμενο δραστηριότητας.

Κατασχεθέντα βιβλία ή φορολογικές ταμειακές μηχανές ή φορολογικοί μηχανισμοί. Απώλεια βιβλίων και στοιχείων.

Μεγάλα ποσά δαπανών σε ελευθέρους επαγγελματίες ή σε επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών που δεν διαθέτουν αξιόλογα αποθέματα.

Μη προσδιορισμός των καθαρών κερδών κατά τις κείμενες διατάξεις ή μη εφαρμογή του προβλεπόμενου συντελεστή καθαρών κερδών (εξωλογιστικός προσδιορισμός).

Αδικαιολόγητη διαφορά μεταξύ στοιχείων των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και δηλώσεων Φ.Π.Α.

Ασυμφωνία των δηλούμενων ακαθάριστων εσόδων και των λοιπών οικονομικών μεγεθών

κατά το άρθρο 4 της παρούσας απόφασης.

Χαμηλός συντελεστής μικτού και καθαρού κέρδους από τις υποβληθείσες δηλώσεις.
Χρήση αναπτυξιακών νόμων.

Υποθέσεις επιτηδευματιών φυσικών προσώπων τα οποία, με βάση τα στοιχεία του περιουσιολογίου έτους 2008, υπόκεινται σε φορολόγηση για την ακίνητη περιουσία.

Υποθέσεις για τις οποίες δεν έγινε αποδοχή του Εκκαθαριστικού Σημειώματος της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του ν. 3888/2010.

Άρθρο 3. Γενικές Ελεγκτικές Επαληθεύσεις

Ανεξάρτητα από το είδος της δραστηριότητας που ασκεί ο ελεγχόμενος αλλά και την κατηγορία των βιβλίων που τηρούνται, κατά τη διενέργεια του ελέγχου των υποθέσεων, ελέγχονται και διαπιστώνονται τα παρακάτω, με επαληθεύσεις βάσει των στοιχείων τους επιτηδευματία και βάσει των υπηρεσιακών στοιχείων καθώς και με έλεγχο της έκδοσης και λήψης εικονικών φορολογικών στοιχείων. Οι επαληθεύσεις βάσει των στοιχείων του επιτηδευματία αναφέρονται στα εξής:

Αν τηρήθηκαν τα βιβλία και στοιχεία που προβλέπονται, για το κεντρικό και τα υποκαταστήματα και αν τα βιβλία αυτά, συμπεριλαμβανομένων και των πρόσθετων, τηρήθηκαν βάσει των διατάξεων του Κ.Β.Σ.

Αν για τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών εφαρμόστηκαν οι κείμενες κατά περίπτωση διατάξεις.

Αν τα ετήσια ακαθάριστα έσοδα που προκύπτουν από τις φορολογικές ταμειακές μηχανές έρχονται σε συμφωνία με τις αντίστοιχες καταχωρήσεις στα τηρούμενα βιβλία, σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως €1.500.000.

Αν για τις επιστροφές και εκπτώσεις πωλήσεων υπάρχουν νόμιμα δικαιολογητικά.

Αν για τις παραγωγικές επενδύσεις και αφορολόγητες κρατήσεις των αναπτυξιακών νόμων έχουν εφαρμοσθεί οι κείμενες διατάξεις.

Έλεγχος βεβαιωμένων και ληξιπρόθεσμων οφειλών.

Οι επαληθεύσεις βάσει των υπηρεσιακών στοιχείων αναφέρονται στην περίπτωση που υφίστανται παραβάσεις Κ.Β.Σ, ή άλλα έγγραφα από όπου προκύπτει φοροδιαφυγή ή επηρεάζεται το κύρος των βιβλίων και στοιχείων. Επιπλέον, σχετίζονται με την αξιοποίηση πιθανών στοιχείων ελεγκτικών επαληθεύσεων ή διασταυρώσεων των Δ.Ο.Υ., δελτίων πληροφοριών, λοιπών στοιχείων από οργανισμούς, τράπεζες και λοιπές υπηρεσίες κ.λπ.

Εκτός από τις γενικές ελεγκτικές επαληθεύσεις του άρθρου 3, σύμφωνα με το άρθρο 4, σε κάθε

κατηγορία βιβλίων γίνονται και ειδικές επαληθεύσεις. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 5, εκτός από τις υποχρεωτικές γενικές και τις ειδικές επαληθεύσεις, υπάρχει η δυνατότητα διενέργειας πρόσθετων επαληθεύσεων, πάντα με τη σύμφωνη γνώμη του προϊσταμένου της ελεγκτικής υπηρεσίας, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο βάσει των πραγματικών δεδομένων, της βαρύτητας και τις ιδιαιτερότητες της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του κλάδου.

Άρθρο 4. Ειδικές ελεγκτικές επαληθεύσεις

Εκτός από τις γενικές ελεγκτικές επαληθεύσεις του προηγούμενου άρθρου, σε κάθε κατηγορία βιβλίων γίνονται και οι πιο κάτω ειδικότερες επαληθεύσεις:

A. Στους επιτηδευματίες που δεν είχαν υποχρέωση τήρησης βιβλίων

1. Έλεγχος των δικαιολογητικών των αγορών και των δαπανών καθώς και της ορθής μεταφοράς αυτών στα έντυπα που συνοδεύουν τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος.

B. Στα βιβλία πρώτης κατηγορίας

1. Επαλήθευση των αθροίσεων του βιβλίου αγορών για το μήνα με τις μεγαλύτερες αγορές.

2. Επαλήθευση της ορθής καταχώρησης της αξίας των ληφθέντων στοιχείων αγορών στο βιβλίο αγορών, για τους μήνες Αύγουστο και Δεκέμβριο κάθε έτους.

3. Διαπίστωση της κανονικής μεταφοράς του συνόλου των αγορών και δαπανών στα έντυπα που συνοδεύουν τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος.

4. Ερευνάται εάν τα δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα είναι ίσα ή μεγαλύτερα του ποσού που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του αθροίσματος του κόστους πωληθέντων (εμπορευμάτων ή προϊόντων) και των εξόδων και δαπανών, συμπεριλαμβανομένων σε κάθε περίπτωση και των αποσβέσεων που αναλογούν, με το συντελεστή αναγωγής αυτού σε ακαθάριστα έσοδα. Ως συντελεστής αναγωγής λαμβάνεται ο συντελεστής που προκύπτει από τη σχέση του κλάσματος που αριθμητή έχει τον αριθμό εκατό (100) και παρονομαστή τον αριθμό εκατό (100) μείον τον προβλεπόμενο μοναδικό συντελεστή καθαρού κέρδους (Μ.Σ.Κ.Κ.). Σε περίπτωση που δεν προβλέπεται για την επιχείρηση Μ.Σ.Κ.Κ., εφαρμόζεται ο μέσος όρος των Μ.Σ.Κ.Κ. του οικείου πίνακα στον οποίο αυτή εντάσσεται. Προκειμένου για επιχειρήσεις με περισσότερους του ενός Μ.Σ.Κ.Κ., εφαρμόζεται ο μέσος σταθμικός συντελεστής που προκύπτει από τη διαίρεση των συνολικών καθαρών κερδών που προκύπτουν με την εφαρμογή των Μ.Σ.Κ.Κ. κατά κατηγορία ακαθάριστων εσόδων δια των συνολικών ακαθάριστων εσόδων της διαχειριστικής περιόδου.

Ως κόστος πωληθέντων εμπορευμάτων ή προϊόντων λαμβάνεται η αξία των εμπορεύσιμων αγαθών, καθώς και των πρώτων και βοηθητικών υλών κ.λ.π. που πωλήθηκαν ή αναλώθηκαν μέσα στην οικεία διαχειριστική περίοδο, όπως αυτή προσδιορίζεται με βάση τις ισχύουσες διατάξεις.

Ως έξοδα και δαπάνες λαμβάνονται όλα τα έξοδα και οι δαπάνες που εξυπηρετούν και βαρύνουν την εκμετάλλευση της δραστηριότητας πώλησης εμπορευμάτων ή παραγωγής προϊόντων που έχουν καταχωρηθεί στα τηρούμενα βιβλία του Κ.Β.Σ., ανεξάρτητα αν εκπίπτουν φορολογικά ή όχι από τα ακαθάριστα έσοδα.

Ως αποσβέσεις λαμβάνονται οι αναλογούσες κατά τις κείμενες διατάξεις αποσβέσεις για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία που εξυπηρετούν την εκμετάλλευση της δραστηριότητας κατά την οικεία διαχειριστική περίοδο, έστω και αν η επιχείρηση δεν πραγματοποίησε αποσβέσεις ή πραγματοποίησε αποσβέσεις με εσφαλμένο (μικρότερο) συντελεστή. Στις περιπτώσεις αυτές μη διενέργειας αποσβέσεων ή διενέργειας αποσβέσεων με εσφαλμένο (μικρότερο) συντελεστή, για την εφαρμογή των παραπάνω ως αποσβέσεις λαμβάνονται εκείνες που προκύπτουν με βάση το μέσο συντελεστή απόσβεσης μεταξύ του προβλεπόμενου ανώτερου και κατώτερου συντελεστή. Περαιτέρω και όσον αφορά τις νέες επιχειρήσεις, οι οποίες δύνανται για τις τρεις (3) πρώτες διαχειριστικές χρήσεις που έπονται της χρήσης μέσα στην οποία άρχισε η παραγωγική λειτουργία τους είτε να μην πραγματοποιούν αποσβέσεις για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία τους είτε να πραγματοποιούν αποσβέσεις με το μισό του προβλεπόμενου συντελεστή απόσβεσης, εάν μια νέα επιχείρηση δεν πραγματοποίησε αποσβέσεις σε αυτές τις διαχειριστικές περιόδους ή πραγματοποίησε αποσβέσεις με το μισό του προβλεπόμενου συντελεστή απόσβεσης, για την εφαρμογή των παραπάνω ως αποσβέσεις λαμβάνονται στη μεν πρώτη περίπτωση εκείνες που προκύπτουν με βάση το μέσο συντελεστή απόσβεσης μεταξύ του προβλεπόμενου ανώτερου και κατώτερου συντελεστή, στη δε δεύτερη περίπτωση εκείνες που προκύπτουν με βάση τον ακέραιο προβλεπόμενο συντελεστή απόσβεσης. Για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποσβεστεί, δεν λαμβάνονται υπόψη αποσβέσεις.

Γ. Στα βιβλία δεύτερης κατηγορίας

1. Έλεγχος των αθροίσεων εσόδων, αγορών και δαπανών για το μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα.
2. Έλεγχος στο μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα αν τα φορολογικά στοιχεία εκδόθηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ.

3. Έλεγχος στο δεύτερο δεκαπενθήμερο του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα αν για τις καταχωρήσεις που έγιναν στα τυχόν τηρούμενα πρόσθετα βιβλία εκδόθηκαν αντίστοιχα φορολογικά στοιχεία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ., κατά περίπτωση, όπου υφίσταται τέτοια υποχρέωση.
4. Επαλήθευση της ορθής μεταφοράς της αξίας των εκδοθέντων στοιχείων εσόδων στο βιβλίο εσόδων-εξόδων για το δεύτερο δεκαπενθήμερο του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα.
5. Επαλήθευση της ορθής μεταφοράς των ληφθέντων στοιχείων αγορών ή δαπανών στο βιβλίο εσόδων - εξόδων για το δεύτερο δεκαπενθήμερο του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα.
6. Έλεγχος αν για τα δελτία αποστολής που έχουν εκδοθεί από την ελεγχόμενη επιχείρηση τις τελευταίες πέντε ημέρες του μηνός Δεκεμβρίου, έχουν εκδοθεί αντίστοιχα φορολογικά στοιχεία αξίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ., κατά περίπτωση.
7. Επαλήθευση αν τα δεδομένα του βιβλίου εσόδων - εξόδων μεταφέρθηκαν επακριβώς στα έντυπα που συνοδεύουν την ετήσια δήλωση φορολογίας εισοδήματος και στις λοιπές δηλώσεις.
8. Όπου έχει διενεργηθεί απογραφή θα πραγματοποιείται κλειστή αποθήκη σε ένα τουλάχιστον είδος επιλεκτικά με βάση την τιμή μονάδας ή την ποσότητα ή τη συνολική αξία, υποχρεωτικά σε όσους πωλούν αποκλειστικά χονδρικός και όπου είναι εφικτό στις επιχειρήσεις που πωλούν χονδρικός και λιανικός ή αποκλειστικά λιανικός.
9. Έλεγχος κάθε δαπάνης που υπερβαίνει τα 700 ευρώ. Όσες από τις δαπάνες αυτές δεν αναγνωρίζονται για έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, προστίθενται ως λογιστικές διαφορές. Εξαιρετικά, ελέγχονται ανεξαρτήτως ποσού, τα έξοδα ταξιδίων, υποδοχής και φιλοξενίας, οι δαπάνες κινητής τηλεφωνίας, οι δαπάνες που αφορούν σε επιβατικά αυτοκίνητα και αναφέρονται στην περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν. 2238/94, οι δαπάνες μισθοδοσίας καθώς και οι αποσβέσεις.
10. Επί εμπορικών ή μεταποιητικών επιχειρήσεων ερευνάται εάν τα δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα είναι ίσα ή μεγαλύτερα του ποσού που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του αθροίσματος του κόστους πωληθέντων (εμπορευμάτων ή προϊόντων) και των εξόδων και δαπανών, συμπεριλαμβανομένων σε κάθε περίπτωση και των αποσβέσεων που αναλογούν, με το συντελεστή αναγωγής αυτού σε ακαθάριστα

έσοδα. Ως συντελεστής αναγωγής λαμβάνεται ο συντελεστής που προκύπτει από τη σχέση του κλάσματος που αριθμητή έχει τον αριθμό εκατό (100) και παρονομαστή τον αριθμό εκατό (100) μείον τον προβλεπόμενο μοναδικό συντελεστή καθαρού κέρδους (Μ.Σ.Κ.Κ.). Σε περίπτωση που δεν προβλέπεται για την επιχείρηση Μ.Σ.Κ.Κ., εφαρμόζεται ο μέσος όρος των Μ.Σ.Κ.Κ. του οικείου πίνακα στον οποίο αυτή εντάσσεται. Προκειμένου για επιχειρήσεις με περισσότερους του ενός Μ.Σ.Κ.Κ., εφαρμόζεται ο μέσος σταθμικός συντελεστής που προκύπτει από τη διαίρεση των συνολικών καθαρών κερδών που προκύπτουν με την εφαρμογή των Μ.Σ.Κ.Κ. κατά κατηγορία ακαθάριστων εσόδων δια των συνολικών ακαθάριστων εσόδων της διαχειριστικής περιόδου.

Ως κόστος πωληθέντων εμπορευμάτων ή προϊόντων λαμβάνεται η αξία των εμπορεύσιμων αγαθών, καθώς και των πρώτων και βοηθητικών υλών κ.λ.π. που πωλήθηκαν ή αναλώθηκαν μέσα στην οικεία διαχειριστική περίοδο, όπως αυτή προσδιορίζεται με βάση τις ισχύουσες διατάξεις.

Ως έξοδα και δαπάνες λαμβάνονται όλα τα έξοδα και οι δαπάνες που εξυπηρετούν και βαρύνουν την εκμετάλλευση της δραστηριότητας πώλησης εμπορευμάτων ή παραγωγής προϊόντων που έχουν καταχωρηθεί στα τηρούμενα βιβλία του Κ.Β.Σ., ανεξάρτητα αν εκπίπτουν φορολογικά ή όχι από τα ακαθάριστα έσοδα.

Ως αποσβέσεις λαμβάνονται οι αναλογούσες κατά τις κείμενες διατάξεις αποσβέσεις για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία που εξυπηρετούν την εκμετάλλευση της δραστηριότητας κατά την οικεία διαχειριστική περίοδο, έστω και αν η επιχείρηση δεν πραγματοποίησε αποσβέσεις ή πραγματοποίησε αποσβέσεις με εσφαλμένο (μικρότερο) συντελεστή. Στις περιπτώσεις αυτές μη διενέργειας αποσβέσεων ή διενέργειας αποσβέσεων με εσφαλμένο (μικρότερο) συντελεστή, για την εφαρμογή των παραπάνω ως αποσβέσεις λαμβάνονται εκείνες που προκύπτουν με βάση το μέσο συντελεστή απόσβεσης μεταξύ του προβλεπόμενου ανώτερου και κατώτερου συντελεστή. Περαιτέρω και όσον αφορά τις νέες επιχειρήσεις, οι οποίες δύνανται για τις τρεις (3) πρώτες διαχειριστικές χρήσεις που έπονται της χρήσης μέσα στην οποία άρχισε η παραγωγική λειτουργία τους είτε να μην πραγματοποιούν αποσβέσεις για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία τους είτε να πραγματοποιούν αποσβέσεις με το μισό του προβλεπόμενου συντελεστή απόσβεσης, εάν μια νέα επιχείρηση δεν πραγματοποίησε αποσβέσεις σε αυτές τις διαχειριστικές περιόδους ή πραγματοποίησε αποσβέσεις με το μισό του προβλεπόμενου συντελεστή απόσβεσης, για την εφαρμογή των παραπάνω ως αποσβέσεις λαμβάνονται στη μεν πρώτη περίπτωση

εκείνες που προκύπτουν με βάση το μέσο συντελεστή απόσβεσης μεταξύ του προβλεπόμενου ανώτερου και κατώτερου συντελεστή, στη δε δεύτερη περίπτωση εκείνες που προκύπτουν με βάση τον ακέραιο προβλεπόμενο συντελεστή απόσβεσης. Για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποσβεστεί, δεν λαμβάνονται υπόψη αποσβέσεις.

11. Επί επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών ερευνάται εάν τα δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα είναι ίσα ή μεγαλύτερα του ποσού που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του αθροίσματος των εξόδων και δαπανών, συμπεριλαμβανομένων σε κάθε περίπτωση και των αποσβέσεων που αναλογούν, με το συντελεστή αναγωγής αυτού σε ακαθάριστα έσοδα. Ως συντελεστής αναγωγής λαμβάνεται ο συντελεστής που προκύπτει από τη σχέση του κλάσματος που αριθμητή έχει τον αριθμό εκατό (100) και παρονομαστή τον αριθμό εκατό (100) μείον τον προβλεπόμενο μοναδικό συντελεστή καθαρού κέρδους (Μ.Σ.Κ.Κ.). Σε περίπτωση που δεν προβλέπεται για την επιχείρηση Μ.Σ.Κ.Κ., εφαρμόζεται ο μέσος όρος των Μ.Σ.Κ.Κ. του οικείου πίνακα στον οποίο αυτή εντάσσεται. Προκειμένου για επιχειρήσεις με περισσότερους του ενός Μ.Σ.Κ.Κ., εφαρμόζεται ο μέσος σταθμικός συντελεστής που προκύπτει από τη διαίρεση των συνολικών καθαρών κερδών που προκύπτουν με την εφαρμογή των Μ.Σ.Κ.Κ. κατά κατηγορία ακαθάριστων εσόδων δια των συνολικών ακαθάριστων εσόδων της διαχειριστικής περιόδου. Όσα αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο για τις επιχειρήσεις πώλησης εμπορευμάτων ή και παραγωγής προϊόντων, σχετικά με τα έξοδα και τις δαπάνες καθώς και τις αποσβέσεις, ισχύουν ανάλογα και εν προκειμένω.

12. Επί μεικτών επιχειρήσεων ερευνάται εάν το ποσό των ανά κατηγορία δραστηριότητας δηλωθέντων ακαθάριστων εσόδων είναι τουλάχιστον ίσο ή μεγαλύτερο του αντίστοιχου ποσού που προσδιορίζεται κατά κατηγορία δραστηριότητας σύμφωνα με τα οριζόμενα στις προηγούμενες δύο παραγράφους, με επιμερισμό των κοινών δαπανών στις επί μέρους δραστηριότητες ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής των ακαθάριστων εσόδων κάθε δραστηριότητας στο σύνολο των ακαθάριστων εσόδων της διαχειριστικής περιόδου από όλες τις δραστηριότητες. Όσα αναφέρονται στην προηγούμενη παράγραφο έντεκα (11) σχετικά με τα έξοδα και τις δαπάνες καθώς και τις αποσβέσεις, ισχύουν ανάλογα και εν προκειμένω.

Δ . Έλεγχος ελευθέρων επαγγελματιών (άρθρο 48 παρ . 1 Ν . 2238/94)

1. Έλεγχος των αθροίσεων εσόδων και δαπανών σε ολόκληρη τη διαχειριστική περίοδο.

2. Επαλήθευση της ορθής μεταφοράς της αξίας των εκδοθέντων στοιχείων εσόδων στο βιβλίο εσόδων - εξόδων κατά τους μήνες Ιούλιο και Δεκέμβριο κάθε έτους. Σε περίπτωση μη ύπαρξης αμοιβών κατά τους ανωτέρω μήνες οι πιο πάνω επαληθεύσεις διενεργούνται ανάλογα στους αμέσως προηγούμενους αντίστοιχα μήνες στους οποίους υφίστανται αμοιβές.

3. Ο έλεγχος των δαπανών επεκτείνεται σε όλες τις δαπάνες που υπερβαίνουν το ποσό των 300 ευρώ. Όσες από τις δαπάνες αυτές δεν αναγνωρίζονται για έκπτωση από τις ακαθάριστες αμοιβές, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, προστίθενται ως λογιστικές διαφορές. Ιδιαίτερη έμφαση θα δίδεται στη διαπίστωση τυχόν εικονικών φορολογικών στοιχείων ή δαπανών που στην πραγματικότητα δεν αφορούν την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας ή δαπανών που δεν καλύπτονται με νόμιμα παραστατικά. Εξαιρετικά, ελέγχονται ανεξαρτήτως ποσού, τα έξοδα ταξιδίων, υποδοχής και φιλοξενίας, οι δαπάνες σταθερής και κινητής τηλεφωνίας καθώς και οι δαπάνες που αφορούν σε επιβατικά αυτοκίνητα και αναφέρονται στην περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν.2238/1994.

4. Επαλήθευση αν τα δεδομένα του βιβλίου εσόδων- εξόδων μεταφέρθηκαν επακριβώς στα έντυπα που συνοδεύουν τις δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος.

5. Προκειμένου για έλεγχο αρχιτεκτόνων και μηχανικών κάθε ειδικότητας, θα ερευνάται επιπρόσθετα αν το καθαρό εισόδημα προσδιορίστηκε με την εφαρμογή στις ακαθάριστες αμοιβές τους των συντελεστών που προβλέπονται ειδικά για τους επιτηδευματίες αυτούς και αν οι δαπάνες της χρήσης βρίσκονται σε προφανή δυσαναλογία με τις τεκμαρτές δαπάνες που προκύπτουν από την εφαρμογή των συντελεστών, κατά τα οριζόμενα από τις οικείες διατάξεις.

6. Έλεγχος στο μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα αν για τις καταχωρήσεις που έγιναν στα τυχόν τηρούμενα πρόσθετα βιβλία εκδόθηκαν αντίστοιχα φορολογικά στοιχεία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ., όπου υφίσταται τέτοια υποχρέωση.

7. Έλεγχος εάν τα δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα βρίσκονται σε συμφωνία με τα λοιπά οικονομικά μεγέθη κατ' ανάλογη εφαρμογή των οριζομένων στην ανωτέρω παράγραφο Γ. 11.

Ε. Στα βιβλία Γ' Κατηγορίας

1. Έλεγχος αν τα φορολογικά στοιχεία εκδόθηκαν σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ., κατά περίπτωση, κατά τις τελευταίες τρεις (3) εργάσιμες ημέρες του μήνα με τα

μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 1.500.000 ευρώ, κατά τις τελευταίες δύο (2) εργάσιμες ημέρες του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών πάνω από 1.500.000 και έως 9.000.000 ευρώ και κατά την τελευταία εργάσιμη ημέρα του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 9.000.000 ευρώ.

2. Έλεγχος αν για τις καταχωρήσεις που έγιναν στα τυχόν τηρούμενα πρόσθετα βιβλία, εκδόθηκαν αντίστοιχα φορολογικά στοιχεία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ., κατά περίπτωση, όπου υφίσταται τέτοια υποχρέωση, κατά τις τελευταίες πέντε (5) εργάσιμες ημέρες του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα.

3. Έλεγχος για τη διαπίστωση της ορθής καταχώρησης στα τηρούμενα βιβλία, της αξίας, κατά περίπτωση, των δικαιολογητικών εσόδων, αγορών για τις τρεις (3) πρώτες εργάσιμες ημέρες του δεύτερου δεκαπενθήμερου του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα, για τις οποίες εκδόθηκαν ή λήφθηκαν φορολογικά στοιχεία, σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 1.500.000 ευρώ, κατά τις δύο (2) πρώτες εργάσιμες ημέρες του δεύτερου δεκαπενθήμερου του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών πάνω από 1.500.000 και έως 9.000.000 ευρώ και κατά την πρώτη εργάσιμη ημέρα του δεύτερου δεκαπενθήμερου του μήνα με τα μεγαλύτερα ακαθάριστα έσοδα σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 9.000.000 ευρώ.

4. Έλεγχος σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 1.500.000 ευρώ, αν για τα δελτία αποστολής που έχουν εκδοθεί κατά τις τελευταίες τρεις (3) εργάσιμες ημέρες του μηνός Δεκεμβρίου για τις επιχειρήσεις που κλείνουν διαχείριση στις 31 Δεκεμβρίου και για το ίδιο διάστημα του μηνός Ιουνίου για τις επιχειρήσεις που κλείνουν διαχείριση στις 30 Ιουνίου, για κάθε έτος, έχουν εκδοθεί αντίστοιχα φορολογικά στοιχεία αξίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ., κατά περίπτωση. Ειδικά σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών πάνω από 1.500.000 και έως 9.000.000 ευρώ, η ανωτέρω επαλήθευση διενεργείται για τις δύο (2) τελευταίες εργάσιμες ημέρες του ανωτέρω οριζόμενου κατά περίπτωση διαστήματος και σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 9.000.000 ευρώ η ανωτέρω επαλήθευση διενεργείται για την τελευταία εργάσιμη ημέρα του ανωτέρω οριζόμενου κατά περίπτωση διαστήματος.

5. Σε επιχειρήσεις που δεν τηρούν βιβλίο αποθήκης θα πραγματοποιείται κλειστή αποθήκη σε ένα τουλάχιστον είδος, επιλεκτικά με βάση την τιμή μονάδας ή την ποσότητα ή τη

συνολική αξία, υποχρεωτικά σε όσους πωλούν αποκλειστικά χονδρικός και όπου είναι εφικτό στις επιχειρήσεις που πωλούν χονδρικός και λιανικός ή αποκλειστικά λιανικός.

6. Έλεγχος ορθής αποτίμησης των απογραφέντων αποθεμάτων τέλους χρήσης, επιλεκτικά σε δύο είδη, με βάση την τιμή μονάδας ή την ποσότητα ή τη συνολική αξία, ίδια για κάθε αποθηκευτικό χώρο, εφόσον τηρείται βιβλίο αποθήκης και σε ένα είδος στις λοιπές περιπτώσεις. Σε περίπτωση διαπίστωσης διαφορών, ο έλεγχος επεκτείνεται και σε περισσότερα είδη.

7. Έλεγχος κάθε δαπάνης που υπερβαίνει τα 1.000 ευρώ σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών έως 1.500.000 ευρώ, τα 2.000 ευρώ σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών πάνω από 1.500.000 και έως 9.000.000 ευρώ και τα 5.000 ευρώ σε επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 9.000.000 ευρώ. Όσες από τις δαπάνες αυτές δεν αναγνωρίζονται για έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, προστίθενται ως λογιστικές διαφορές. Εξαιρετικά, ελέγχονται ανεξαρτήτως ποσού, τα έξοδα ταξιδίων, υποδοχής και φιλοξενίας, οι δαπάνες κινητής τηλεφωνίας καθώς και οι δαπάνες που αφορούν επιβατικά αυτοκίνητα και αναφέρονται στην περίπτωση β' της παραγράφου 1 του άρθρου 31 του Ν. 2238/94. Επίσης ελέγχονται ανεξαρτήτως ποσού έξοδα και δαπάνες των λογαριασμών 60, 66, 68, 83.11 του Ελληνικού Γενικού Λογιστικού Σχεδίου και οι φόροι, τέλη, εισφορές, φορολογικά και λοιπά πρόστιμα, πρόσθετοι φόροι και προσαυξήσεις που δεν εκπίπτουν φορολογικά.

8. Στις περιπτώσεις που οι επιχειρήσεις έχουν ελεγχθεί από ορκωτούς ελεγκτές και γενικά αναγνωρισμένες ελεγκτικές εταιρείες, λαμβάνονται υπόψη και συνεκτιμούνται οι παρατηρήσεις που αναφέρονται στα σχετικά πιστοποιητικά και στις τυχόν εκθέσεις ελέγχου.

9. Επί επιχειρήσεων που τηρούν βιβλίο παραγωγής - κοστολογίου ελέγχεται αν για τουλάχιστον ένα από τα παραγόμενα είδη, επιλεκτικά με βάση τη συνολική ποσότητα ή αξία, υφίστανται αδικαιολόγητες αποκλίσεις μεταξύ τεχνικών προδιαγραφών και παραγωγής.

10. Αν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 39 Κ.Φ.Ε. περί υπερτιμολογήσεων-υποτιμολογήσεων.

11. Έλεγχος της ορθής φορολογικής αναμόρφωσης του λογαριασμού «Αποτελεσμάτων Χρήσεως» ή ορθού προσδιορισμού των φορολογητέων κερδών.

12. Έλεγχος ορθής εφαρμογής των διατάξεων για την αναπροσαρμογή της αξίας των ακινήτων, όπου αυτό προβλέπεται.

Άρθρο 5. Πρόσθετες ελεγκτικές επαληθεύσεις

Πέραν των υποχρεωτικών ελεγκτικών επαληθεύσεων που ορίζονται από τα προηγούμενα άρθρα 3 και 4, και σε κάθε περίπτωση με τη σύμφωνη γνώμη του προϊσταμένου της ελεγκτικής υπηρεσίας, μπορεί να διενεργούνται πρόσθετες ελεγκτικές επαληθεύσεις, εφόσον αυτό κρίνεται αναγκαίο με βάση τα πραγματικά δεδομένα, τη βαρύτητα και τις ιδιαιτερότητες της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του κλάδου γενικά.

Άρθρο 6. Έλεγχος κατασχεθέντων βιβλίων και στοιχείων

1. Ο έλεγχος των κατασχεθέντων βιβλίων και στοιχείων που αφορούν ανέλεγκτες υποθέσεις υπαγόμενες στην απόφαση, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 1 και 2, διενεργείται από κοινού με τον έλεγχο των οικείων ανέλεγκτων χρήσεων του επιτηδευματία.

2. Οι ελεγκτές επεξεργάζονται τα δεδομένα από τα κατασχεθέντα βιβλία και στοιχεία και καταχωρούν τις διαπιστώσεις τους στο ειδικό σημείωμα ελέγχου που συντάσσεται για τη φορολογία εισοδήματος κατά τις διατάξεις του άρθρου 9 οι οποίες λαμβάνονται υπόψη μαζί με τα αποτελέσματα των λοιπών ελεγκτικών επαληθεύσεων που προβλέπονται από τα άρθρα 3, 4 και 5 καθώς και όλα τα λοιπά υφιστάμενα στοιχεία, για τη συνολική κρίση επί του κύρους των βιβλίων και τον προσδιορισμό των τελικών αποτελεσμάτων.

Άρθρο 7. Προσδιορισμός Ακαθάριστων Εσόδων και Καθαρών Κερδών

Αναφορικά με τον προσδιορισμό των ακαθάριστων εσόδων, γίνεται διάκριση ανάμεσα στα επαρκή βιβλία, στα ανεπαρκή και στα ανακριβή. Έτσι, όσον αφορά επαρκή και ακριβή βιβλία καθώς επίσης και ανεπαρκή βιβλία και στοιχεία, σε περίπτωση που από τον έλεγχο δεν διαπιστώθηκαν παραβάσεις ή υφίστανται παραβάσεις οι οποίες όμως δεν θίγουν το κύρος και την αποδεικτική δύναμη των βιβλίων, τότε ο προσδιορισμός των ακαθάριστων εσόδων πραγματοποιείται σύμφωνα με το όπως αυτά προκύπτουν από τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία. Όσον αφορά τα ανακριβή βιβλία, σε περίπτωση που από τον έλεγχο διαπιστώθηκαν παραβάσεις ή υφίστανται παραβάσεις στο αρχείο της υπηρεσίας, οι οποίες θεωρείται ότι καθιστούν τα βιβλία και στοιχεία ανακριβή, τότε ο προσδιορισμός των ακαθάριστων εσόδων πραγματοποιείται σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

Αναφορικά με τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών, δεν τηρείται κάποια ειδική διαδικασία και σε κάθε περίπτωση, λαμβάνονται υπόψη τα προσδιοριζόμενα ακαθάριστα έσοδα, αναλόγως της περίπτωσης και εφαρμόζονται οι οικείες διατάξεις φορολογίας εισοδήματος.

Ειδικότερα, σε περίπτωση επαρκών και ακριβών βιβλίων και στοιχείων, όταν τα δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα δεν έρχονται σε συμφωνία με τα λοιπά οικονομικά μεγέθη, τότε αρχικά πραγματοποιείται ο προσδιορισμός των αναλογούντων καθαρών κερδών επί της διαφοράς των ακαθάριστων εσόδων με τη χρήση του Μ.Σ.Κ.Κ., έπειτα το ποσό που προκύπτει προστίθεται στα προσδιοριζόμενα από τον έλεγχο καθαρά κέρδη με βάση τα δηλωθέντα ακαθάριστα έσοδα και το τελικό άθροισμα είναι το σύνολο των καθαρών κερδών.

Άρθρο 8. Έλεγχος Λοιπών Φορολογικών Αντικειμένων

Ο έλεγχος των λοιπών φορολογιών γίνεται παράλληλα με τον έλεγχο της φορολογίας εισοδήματος. Προκειμένου να προσδιοριστεί η φορολογητέα ύλη, σε αυτές τις φορολογίες, εφαρμόζονται οι κατά περίπτωση οικείες διατάξεις. Τα ακαθάριστα έσοδα που δηλώθηκαν ή αυτά που προκύπτουν από τα τηρηθέντα βιβλία και στοιχεία ή αυτά που προσδιορίζονται από τον έλεγχο για τη φορολογία εισοδήματος, λαμβάνονται υποχρεωτικά υπόψη για τον προσδιορισμό των φόρων, τελών και εισφορών στις λοιπές φορολογίες.

Άρθρο 9. Διαδικασία Ελέγχου

Έπειτα από έγγραφη εντολή του προϊσταμένου της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας ή άλλου αρμοδίου οργάνου, ενεργείται ο έλεγχος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν.3610/2007. Σε ειδικό σημείωμα ελέγχου περιλαμβάνονται οι διαπιστώσεις και τα αποτελέσματα του ελέγχου φορολογίας εισοδήματος για όλες τις ελεγχόμενες χρήσεις. Επίσης, σε αυτό το σημείωμα καταγράφεται και η κρίση επί του κύρους των βιβλίων και το πόρισμα του ελέγχου περί του ύψους των αγορών ή των ακαθάριστων εσόδων, κατά περίπτωση, καθώς και των καθαρών κερδών, για κάθε ελεγχόμενη χρήση.

Τα ειδικά σημειώματα ελέγχου υπογράφονται, ελέγχονται και θεωρούνται και εφόσον εμπεριέχουν διαπιστώσεις φορολογικών διαφορών, επιδίδονται στον υπόχρεο με ευθύνη των ελεγκτών. Ωστόσο, στην περίπτωση που από τον έλεγχο που διενεργήθηκε δεν προκύψουν διαφορές για κανένα φορολογικό αντικείμενο, η γνωστοποίηση στον επιτηδευματία πραγματοποιείται με μια απλή ταχυδρομική επιστολή.

Όταν υπάρχουν παραβάσεις οι οποίες έχουν διαπιστωθεί από άλλους ελέγχους και για τις οποίες δεν έχει κινηθεί η διαδικασία επιβολής προστίμου, τότε εκδίδονται οι σχετικές καταλογιστικές πράξεις, οι οποίες επιδίδονται στον υπόχρεο μαζί με τις οικείες εκθέσεις ελέγχου και τα ειδικά σημειώματα. Για τις εκδιδόμενες καταλογιστικές πράξεις, εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις του άρθρου 11 αυτής της απόφασης.

Άρθρο 10. Επίλυση Φορολογικών Διαφορών Υποθέσεων που Υπάγονται στον Τρόπο

Ελέγχου της Απόφασης

Σε περίπτωση που ο υπόχρεος αμφισβητεί το περιεχόμενο των ειδικών σημειωμάτων ελέγχου, έχει την δυνατότητα εντός πέντε ημερών, να υποβάλει αίτηση και παράλληλα όλα τα αποδεικτικά στοιχεία προς υποστήριξη των ισχυρισμών του, προς τον προϊστάμενο της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας με πρόταση επίλυσης των φορολογικών διαφορών.

Αυτή η αίτηση με πρόταση επίλυσης της διαφοράς υποβάλλεται ενιαία για όλες ή μερικές από τις ελεγχόμενες χρήσεις που ο φορολογούμενος θέλει να περαιώσει και για όλα τα φορολογικά αντικείμενα κάθε χρήσης. Δηλαδή δεν γίνεται να ζητείται η επίλυση της διαφοράς μόνο για τον Φ.Π.Α. και να παραμένει σε εκκρεμότητα η φορολογία εισοδήματος της ίδιας χρήσης ή το αντίστροφο. Με την υποβολή της αίτησης ορίζεται και η ημερομηνία εξέτασης της. Κατά κανόνα, η επίλυση των φορολογικών διαφορών δεν δύναται να πραγματοποιηθεί μετά την πάροδο δέκα ημερών από την ημερομηνία επίδοσης των ειδικών σημειωμάτων ελέγχου.

Τα ζητήματα τα οποία εξετάζονται κατά την επίλυση της διαφοράς είναι το ύψος της φορολογητέας ύλης και ο χαρακτηρισμός επί του κύρους των βιβλίων και στοιχείων. Κατά την εξέταση της αίτησης γίνεται η εκτίμηση των απόψεων του υπόχρεου και στην περίπτωση που αυτές γίνουν ολικά ή μερικά αποδεκτές, τότε υπάρχει η δυνατότητα τροποποίησης του πορίσματος του ελέγχου ως προς τα δύο εξεταζόμενα ζητήματα.

Επιπλέον, η διαφορά των ακαθάριστων εσόδων που προκύπτει (άρθρο 7) μπορεί να μειωθεί σε ποσοστό 20% ή ακόμα και σε ποσοστό έως 40%, στην περίπτωση που αποδεδειγμένα προκύπτει από στοιχεία που προσκομίζει ο επιτηδευματίας ότι ορισμένα γεγονότα ανωτέρας βίας επηρέασαν αρνητικά τη λειτουργία της επιχείρησης του.

Αν τελικά οι απόψεις των δύο μερών συμπίπτουν, συντάσσονται σχετικά πρακτικά επί του σώματος των αντίστοιχων ειδικών σημειωμάτων ελέγχου και σύμφωνα με αυτά εκδίδονται, ξεχωριστά για κάθε φορολογική διαφορά, φύλλα ελέγχου ή πράξεις προσδιορισμού αποτελεσμάτων ή φόρων ή αποφάσεις επιβολής προστίμου, επί των οποίων συντάσσονται οι οικείες πράξεις επίλυσης της διαφοράς.

Η περαίωση των υποθέσεων μπορεί να πραγματοποιηθεί και για μερικές μόνο από τις ελεγχόμενες χρήσεις, ωστόσο θα πρέπει να είναι συνεχόμενες και να αρχίζουν από την παλαιότερη ανέλεγκτη χρήση. Σε κάθε περίπτωση, προϋπόθεση περαίωσης αποτελεί η επίλυση όλων των προκυπτουσών φορολογικών διαφορών από τον διενεργηθέντα έλεγχο για κάθε χρήση, αλλά και η ταυτόχρονη επίλυση των τυχόν εκκρεμών φορολογικών διαφορών της ίδιας χρήσης, κατά τις διατάξεις του άρθρου 11.

Τα πρακτικά καθώς και οι πράξεις επίλυσης της διαφοράς υπογράφονται από τον προϊστάμενο της αρμόδιας ελεγκτικής αρχής και τον προϊστάμενο του τμήματος ελέγχου, με αιτιολόγηση της γνώμης τους. Όταν υφίστανται διαφορετικές απόψεις, ναι μεν αναγράφονται και οι δύο απόψεις αλλά υπερισχύει η άποψη του προϊσταμένου της ελεγκτικής αρχής.

Άρθρο 11. Επίλυση Υφιστάμενων Εκκρεμών Φορολογικών Διαφορών που Αφορούν τις Ελεγχόμενες Χρήσεις

Ουσιαστικά στην πρώτη παράγραφο του παρόντος άρθρου επαναλαμβάνονται οι διατάξεις του τελευταίου εδαφίου της τρίτης παραγράφου του προηγούμενου άρθρου. Δηλαδή, σε περίπτωση που κατά την επίλυση των φορολογικών διαφορών εκκρεμούν στην Δ.Ο.Υ. ή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου, καταλογιστικές πράξεις με οποιοδήποτε φορολογικό αντικείμενο, που αναφέρονται σε μία ή περισσότερες ελεγχόμενες χρήσεις, η ταυτόχρονη επίλυση των προκύπτουσών φορολογικών διαφορών από τις πράξεις αυτές αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση περαίωσης των αντίστοιχων ελεγχόμενων χρήσεων. Προκειμένου να επιλυθούν αυτές οι φορολογικές διαφορές των καταλογιστικών πράξεων, τίθενται σε εφαρμογή ως προς τον περιορισμό των πρόσθετων φόρων, προσαυξήσεων και προστίμων οι ισχύουσες κατά περίπτωση διατάξεις. Η επίλυση των φορολογικών διαφορών γίνεται βάσει σχετικού αιτήματος του υπόχρεου ή ιδιαίτερου αιτήματος το οποίο συνεξετάζεται με την παραπάνω αίτηση. Αν τελικά συμπέσουν οι απόψεις της φορολογικής αρχής και του υπόχρεου, συντάσσεται σχετική πράξη επίλυσης της διαφοράς επί του σώματος της οικείας καταλογιστικής πράξης⁶⁴.

ΠΟΛ 1037/2005

«Έλεγχος εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων επιτηδευματιών και βεβαίωση και καταβολή των φόρων (ΠΟΛ. 1037/2005)»

Με την ΠΟΛ. 1037/2005, καθορίζονται τα κριτήρια επιλογής για έλεγχο, ο τρόπος και η διαδικασία ελέγχου των εκκρεμών υποθέσεων φορολογίας εισοδήματος και λοιπών φορολογιών των επιτηδευματιών, καθώς και ο ειδικός τρόπος βεβαίωσης και καταβολής των διαφόρων φόρων που ενδεχόμενα θα προέκυπταν. Ειδικότερα :

Άρθρο 1. Επιλογή Υποθέσεων για Έλεγχο

Οι εκκρεμείς υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος και λοιπών φορολογιών επιλέγονται για

⁶⁴ Λιόλιος Απόστολος, 2014, ο.π., σελ. 38 επ.

έλεγχο σύμφωνα με τα εξής κριτήρια:

Ύπαρξη ουσιαστικών παραβάσεων του Κ.Β.Σ., δηλαδή ύπαρξη ανακρίβειας ή ανεπάρκειας των βιβλίων.

Μη υποβολή δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, Φ.Π.Α. ή άλλων φορολογικών αντικειμένων.

Ύπαρξη μεγάλων πιστωτικών υπολοίπων Φ.Π.Α. που δεν δικαιολογούνται από το αντικείμενο δραστηριότητας της επιχείρησης.

Κατάσχεση ή απώλεια βιβλίων και στοιχείων ή φορολογικών ταμειακών μηχανών ή μηχανισμών.

Ύπαρξη υψηλών δαπανών σε επιχειρήσεις οι οποίες δεν διαθέτουν αξιόλογα αποθέματα.

Μη προσδιορισμός των καθαρών κερδών κατά τις κείμενες διατάξεις ή μη εφαρμογή του προβλεπόμενου συντελεστή καθαρών κερδών, εφόσον προβλέπεται ο εξωλογιστικός τους προσδιορισμός).

Ύπαρξη αδικαιολόγητης διαφοράς ανάμεσα στα συμπληρωματικά στοιχεία των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και των δηλώσεων Φ.Π.Α.

Ύπαρξη ζημίας σε έστω και μια από τις εκκρεμείς διαχειριστικές περιόδους.

Χαμηλός συντελεστής μικτού και καθαρού κέρδους από τις υποβληθείσες δηλώσεις. Χρήση αναπτυξιακών νόμων.

Ύπαρξη μεγάλων ποσών ενδοκοινοτικών συναλλαγών.

Άρθρο 2. Γενικές Ελεγκτικές Επαληθεύσεις

Σύμφωνα με την ΠΟΛ. 1037/2005 θα ενεργούνται μόνο οι επαληθεύσεις οι οποίες ενδείκνυται κατά περίπτωση. Ωστόσο δίνεται η δυνατότητα στον ελεγκτή, με πρωτοβουλία του να μπορεί να ενεργεί και άλλες επαληθεύσεις, οι οποίες κρίνονται επιβεβλημένες προκειμένου να ολοκληρωθεί το έργο του. Ας τονισθεί ότι σε κάθε περίπτωση είναι απαραίτητη η εξέταση της πιο πρόσφορης μεθόδου, ούτως ώστε να μην υπάρξει σπατάλη δυνάμεων και χρόνου.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου αυτού, οριοθετούνται οι ελεγκτικές επαληθεύσεις οι οποίες γίνονται σε όλες τις εκκρεμείς υποθέσεις οι οποίες έχουν επιλεγεί για έλεγχο, δίχως να εξετάζεται το είδος της ασκούμενης δραστηριότητας και η κατηγορία των τηρούμενων βιβλίων. Οι γενικές επαληθεύσεις γίνονται με βάση τα στοιχεία του επιχειρηματία, με βάση τα υπηρεσιακά στοιχεία και με τον έλεγχο έκδοσης πλαστών ή εικονικών και λήψης εικονικών φορολογικών στοιχείων.

Έτσι, με βάση τα στοιχεία του επιτηδευματία ελέγχονται και διαπιστώνονται

υποχρεωτικά τουλάχιστον τα εξής:

Αν τηρήθηκαν τα βιβλία και στοιχεία που προβλέπονται, για το κεντρικό και τα υποκαταστήματα και αν τα βιβλία αυτά, συμπεριλαμβανομένων και των πρόσθετων, τηρήθηκαν βάσει των διατάξεων του Κ.Β.Σ..

Αν υπάρχει νόμιμο συστατικό έγγραφο και νόμιμες τροποποιήσεις για τις Ο.Ε., τις Ε.Ε., τις Ε.Π.Ε. και τα νομικά πρόσωπα κερδοσκοπικού χαρακτήρα και αν υπάρχει κατάθεση της έγγραφης συμφωνίας στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. πριν από την έναρξη εργασιών για τις κοινοπραξίες των επιτηδευματιών.

Επαλήθευση του ύψους των ακαθάριστων εσόδων, δηλαδή αν έχουν καταχωρηθεί ορθά στα βιβλία όλα τα φορολογικά στοιχεία εσόδων, αν έχουν εκδοθεί τα αντίστοιχα τιμολόγια πώλησης ή οι αποδείξεις λιανικής πώλησης για τα εκδοθέντα δελτία αποστολής, αν καλύπτονται με νόμιμα δικαιολογητικά οι επιστροφές και οι εκπτώσεις κ.λπ.

Επαλήθευση του ύψους των αγορών, δηλαδή αν έχουν καταχωρηθεί ορθά στα βιβλία όλα τα φορολογικά στοιχεία εξόδων σύμφωνα με τα τιμολόγια και τις διασαφήσεις εισαγωγής, αν καλύπτονται με νόμιμα δικαιολογητικά οι επιστροφές και οι εκπτώσεις, αν αναγράφονται ορθά οι ποσότητες στα δελτία αποστολής ή στις φορτωτικές κ.λπ.

Αν για τις παραγωγικές επενδύσεις και αφορολόγητες κρατήσεις των αναπτυξιακών νόμων έχουν εφαρμοσθεί οι κείμενες διατάξεις.

Αν υφίστανται υπερτιμολογήσεις ή υποτιμολογήσεις με βάση το άρθρο 39 του ν.2238/1994.

Αν εφαρμόστηκαν οι ισχύουσες διατάξεις για την αναπροσαρμογή της αξίας ακινήτων.

Επιπλέον, με βάση τα υπηρεσιακά στοιχεία ελέγχονται και διαπιστώνονται αν υπάρχουν παραβάσεις Κ.Β.Σ. ή άλλα έγγραφα ή στοιχεία από τα οποία προκύπτει φοροδιαφυγή ή επηρεάζεται το κύρος των βιβλίων και στοιχείων. Ακόμα, αξιοποιούνται πιθανά στοιχεία ελεγκτικών επαληθεύσεων ή διασταυρώσεων που αποστέλλονται στις Δ.Ο.Υ., καταστάσεων της Γ.Γ.Π.Σ. και λοιπών στοιχείων από οργανισμούς, τράπεζες κ.λπ.

Αναφορικά με τον έλεγχο έκδοσης πλαστών ή εικονικών και λήψης εικονικών φορολογικών στοιχείων, αξιοποιούνται στοιχεία, καταστάσεις και πληροφορίες, για εκδότες πλαστών ή εικονικών καθώς και για λήπτες εικονικών φορολογικών στοιχείων και ελέγχονται

μεμονωμένες αγορές ή δαπάνες υψηλής αξίας από προμηθευτές χωρίς συστηματικές συναλλαγές, καθώς και φορολογικά στοιχεία, για τυχόν πλαστότητα, εικονικότητα ή νόθευση.

Επίσης, ελέγχεται ο τρόπος διακίνησης των αγαθών και έκδοσης των προβλεπόμενων στοιχείων διακίνησης και μεταφοράς, ενώ παράλληλα πραγματοποιούνται διασταυρωτικές δειγματοληπτικές επαληθεύσεις των πρωτότυπων φορολογικών στοιχείων με τα αντίστοιχα στελέχη, καθώς και έλεγχος δυνατότητας παραγωγής, αποθήκευσης και διακίνησης αγαθών. Ειδικότερα, σε επιχειρήσεις οι οποίες διενεργούν ενδοκοινοτικές συναλλαγές, αξιολογούνται και ελέγχονται στοιχεία αναφορικά με την εγκυρότητα των Α.Φ.Μ. κοινοτικών εμπορών και τις αξίες των ενδοκοινοτικών συναλλαγών.

Εκτός από τις γενικές ελεγκτικές επαληθεύσεις του άρθρου 2, σύμφωνα με το άρθρο 3, σε κάθε κατηγορία βιβλίων γίνονται και ειδικές επαληθεύσεις. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 4, εκτός από τις υποχρεωτικές γενικές και τις ειδικές επαληθεύσεις, υπάρχει η δυνατότητα διενέργειας πρόσθετων επαληθεύσεων, πάντα με τη σύμφωνη γνώμη του προϊσταμένου της ελεγκτικής υπηρεσίας, όταν αυτό κρίνεται αναγκαίο βάσει των πραγματικών δεδομένων, της βαρύτητας και τις ιδιαιτερότητες της ελεγχόμενης επιχείρησης ή του κλάδου.

Άρθρο 5. Έλεγχος Λοιπών Φορολογικών Αντικειμένων

Ο έλεγχος των λοιπών φορολογιών γίνεται παράλληλα με τον έλεγχο της φορολογίας εισοδήματος. Προκειμένου να προσδιοριστεί η φορολογητέα ύλη, σε αυτές τις φορολογίες, διενεργούνται οι κατά περίπτωση επαληθεύσεις και εφαρμόζονται οι οικείες διατάξεις.

Τα ακαθάριστα έσοδα ή οι αγορές που δηλώθηκαν ή προκύπτουν από τα βιβλία και στοιχεία ή αυτά που προσδιορίζονται από τον έλεγχο για τη φορολογία εισοδήματος, λαμβάνονται υποχρεωτικά υπόψη για τον προσδιορισμό των φόρων, τελών και εισφορών στις λοιπές φορολογίες.

Ειδικότερα στην φορολογία Φ.Π.Α. διενεργείται υποχρεωτικός έλεγχος τουλάχιστον για τα παρακάτω:

Αν πραγματοποιήθηκε ορθά τα δεδομένα των βιβλίων στις υποβληθείσες δηλώσεις Φ.Π.Α.

Αν τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες διαδικασίες και προϋποθέσεις στις περιπτώσεις έκπτωσης επί του τζίρου και στα ειδικά καθεστάτα Φ.Π.Α.

Αν το πιστωτικό υπόλοιπο Φ.Π.Α. μεταφέρθηκε για συμψηφισμό δίχως να υπάρχει δικαίωμα λόγω παραγραφής του ή άλλου λόγου.

Αν διενεργήθηκε διακανονισμός εμπορεύσιμων ή παγίων στοιχείων, εφόσον υπήρχε υποχρέωση (βάσει του άρθρου 33 του ν.2859/2000).

Αν διενεργήθηκε επιμερισμός του φόρου των κοινών εισροών (Pro-rata), εφόσον υπήρχε υποχρέωση (βάσει του άρθρου 31 του ν.2859/2000).

Αν εφαρμόστηκαν οι ορθοί συντελεστές Φ.Π.Α. εκροών και εισροών

Αν τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες διαδικασίες και υπάρχουν τα αντίστοιχα δικαιολογητικά στις περιπτώσεις των απαλλασσόμενων πωλήσεων.

Αν όντως πραγματοποιήθηκαν οι ενδοκοινοτικές παραδόσεις αγαθών και αν έχουν εκδοθεί τα νόμιμα φορολογικά στοιχεία.

Άρθρο 6. Διαδικασία ελέγχου – Μετ' έλεγχο διαδικασία

1. Ο έλεγχος ενεργείται ύστερα από έγγραφη εντολή του προϊσταμένου της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας ή άλλου κατά νόμο αρμόδιου οργάνου.

2. Οι διαπιστώσεις και τα αποτελέσματα του ελέγχου φορολογίας εισοδήματος με βάση τις υποχρεωτικές ελεγκτικές επαληθεύσεις που ορίζονται στην απόφαση αυτή, καθώς και τις τυχόν πρόσθετες επαληθεύσεις που κατά περίπτωση διενεργούνται, περιλαμβάνονται, για όλες τις ελεγχόμενες χρήσεις, σε έκθεση ελέγχου, στην οποία αναγράφεται και η κρίση επί του κύρους των βιβλίων καθώς και το πόρισμα του ελέγχου περί του ύψους των ακαθάριστων εσόδων ή αμοιβών ή των αγορών, κατά περίπτωση, καθώς και των καθαρών κερδών ή αμοιβών, για κάθε ελεγχόμενη χρήση. Ανάλογες εκθέσεις ελέγχου συντάσσονται και για κάθε μια χωριστά από τις λοιπές φορολογίες, καθώς και για τον ΚΒΣ, γενομένης προς τούτο σχετικής μνείας στην έκθεση ελέγχου φορολογίας εισοδήματος. Οι εκθέσεις ελέγχου υπογράφονται και θεωρούνται αρμοδίως και με βάση αυτές εκδίδονται και κοινοποιούνται μαζί με τις εκθέσεις τα οικεία φύλλα ελέγχου και οι λοιπές καταλογιστικές πράξεις και περαιτέρω ακολουθείται όλη η εν γένει προβλεπόμενη από τις ισχύουσες διατάξεις διαδικασία, με εφαρμογή των διατάξεων αυτών σε όλα τα στάδια μέχρι και τη βεβαίωση του φόρου, επιφυλασσόμενων των διατάξεων του επόμενου άρθ. 7 της παρούσας απόφασης. Οι ισχύουσες κατά περίπτωση διατάξεις εφαρμόζονται και για τον υπολογισμό των πρόσθετων φόρων ή προσαυξήσεων και την επιβολή εν γένει των κάθε είδους κυρώσεων.

3. Για παραβάσεις που έχουν διαπιστωθεί από άλλους ελέγχους και αφορούν τις ελεγχόμενες χρήσεις, για τις οποίες δεν έχει κινηθεί η διαδικασία επιβολής προστίμου, εκδίδονται από την αρμόδια υπηρεσία οι σχετικές καταλογιστικές πράξεις, οι οποίες και επιδίδονται στον υπόχρεο μαζί με τις οικείες εκθέσεις ελέγχου.

Άρθρο 7. Καταργήθηκε.....

Άρθρο 8. Μεταβατικές και Λοιπές Διατάξεις

Στα κριτήρια επιλογής για έλεγχο και στον τρόπο και τη διαδικασία ελέγχου και βεβαίωσης και καταβολής των φόρων που ορίζονται με αυτήν την απόφαση, υπάγονται όλες οι εκκρεμείς υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος και λοιπών φορολογιών επιτηδευματιών που αφορούν διαχειριστικές περιόδους για τις οποίες παρήλθε ή παρέρχεται ο χρόνος υποβολής των οικείων δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος και Φ.Π.Α., εκτός τις υποθέσεις που εμπίπτουν στις διατάξεις περί φορολογίας πλοίων.

Τα λοιπά εισοδήματα από άλλες πηγές πέραν από την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας, τα οποία αφορούν εκκρεμείς υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος επιτηδευματιών που ελέγχονται σύμφωνα με αυτήν την απόφαση, ελέγχονται παράλληλα με τα εισοδήματα από την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας.

Σε περίπτωση επίλυσης των διαφορών που προκύπτουν από τον διενεργούμενο έλεγχο των λοιπών εισοδημάτων παράλληλα με τις διαφορές που προκύπτουν από τον έλεγχο των εισοδημάτων από την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας, λαμβάνεται υπόψη η προκύπτουσα για τις οικείες χρήσεις βάσει συμβιβασμού συνολική οφειλή από όλες τις πηγές εισοδημάτων του επιτηδευματία⁶⁵.

A.1293/23 Ιουλίου 2019

«Πρόγραμμα ελέγχου προσώπων που τηρούν απλογραφικά βιβλία, για φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1^η Ι 2014 και μετά »

Κατά το φορολογικό έλεγχο προσώπων που τηρούν απλογραφικά βιβλία, για φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1η Ιανουαρίου 2014 και μετά, θα εφαρμόζεται το Πρόγραμμα Ελέγχου της παρούσας, εξαιρουμένων των υποθέσεων μερικού ελέγχου για την επιστροφή φόρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ

Άρθρο 1

Πρόγραμμα Ελέγχου

⁶⁵ Λιόλιος Απόστολος, 2014, σελ. 164-179

Το Πρόγραμμα Ελέγχου της παρούσας αποσκοπεί στον καθορισμό των ενδεδειγμένων ελεγκτικών βημάτων και επαληθεύσεων που πρέπει να διενεργούνται κατά περίπτωση, στο φορολογικό έλεγχο των προσώπων που τηρούν απλογραφικά βιβλία.

Οι επιμέρους ελεγκτικές επαληθεύσεις διενεργούνται για χρονικά διαστήματα και ποσά, τα οποία από ελεγκτική άποψη κρίνονται σημαντικά, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε υπόθεσης.

Το Πρόγραμμα Ελέγχου τροποποιείται ή συμπληρώνεται από τον Ελεγκτή βάσει και των δεδομένων της κάθε υπόθεσης, με έγκριση των Προϊσταμένων του.

Άρθρο 2

Προετοιμασία ελέγχου

Ύστερα από την έκδοση εντολής ελέγχου, συγκεντρώνονται τα σχετικά στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης και στοιχεία από εσωτερικές και εξωτερικές πηγές πληροφόρησης, για αξιοποίησή τους. Ανάλογα με το είδος του ελέγχου και τις ελεγχόμενες περιόδους, εξετάζονται τουλάχιστον τα κάτωθι:

1. Η υποβολή όλων των σχετικών δηλώσεων για κάθε είδους φορολογία και τα δεδομένα αυτών.
2. Παραβάσεις των διατάξεων της υποπαραγράφου Ε.1. της παραγράφου Ε' του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών - Κ.Φ.Α.Σ.) ή του ν. 4308/2014 (Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα - Ε.Λ.Π.) σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ν. 4174/ 2013, κατασχεθέντα, άλλα έγγραφα ή στοιχεία από τα οποία πιθανολογείται ότι προκύπτει φοροδιαφυγή.
3. Στοιχεία διασταυρώσεων, δελτία πληροφοριών και λοιπά στοιχεία από Οργανισμούς, Τράπεζες και λοιπές υπηρεσίες ή αρχές.
4. Στοιχεία που αφορούν εκδότες πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων καθώς και λήπτες εικονικών φορολογικών στοιχείων ή εξαφανισμένους εμπόρους.
5. Ύπαρξη ενδείξεων για την άρση τραπεζικού απορρήτου.
6. Τα συνυπόχρεα ή αλληλέγγυα πρόσωπα σύμφωνα με το άρθρο 50 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας που σχετίζονται με το ελεγχόμενο πρόσωπο.
7. Στοιχεία για τη σύνθεση της συνολικής εικόνας του ελεγχόμενου από τα υφιστάμενα πληροφοριακά συστήματα.
8. Η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 29 του ν. 4174/2013, εφόσον απαιτείται αμοιβαία διοικητική συνδρομή.

9. Όλα τα δεδομένα που αφορούν στα αποτελέσματα προηγούμενων ελέγχων.
10. Η υποβολή των καταστάσεων της παρ. 3 του άρθρου 14 του ν. 4174/2013.
11. Τα υφιστάμενα περιουσιακά στοιχεία του ελεγχόμενου, για την σύνταξη των σχετικών εντύπων πληροφοριών περιουσιακών στοιχείων με σκοπό τη συνδρομή του τομέα του φορολογικού ελέγχου προς τον τομέα της είσπραξης των εσόδων.
12. Στοιχεία που υπάρχουν στο διαδίκτυο για την λήψη περαιτέρω πληροφοριών αναφορικά με την ηλεκτρονική δραστηριοποίηση του ελεγχόμενου προσώπου και την τυχόν ύπαρξη παράλληλης δραστηριότητάς του στην αλλοδαπή.
13. Στοιχεία και πληροφορίες από κάθε είδους πηγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΕΙΣ

Πέραν του φορολογικού έτους που αφορά η εντολή ελέγχου, ελέγχεται υποχρεωτικά η εκπλήρωση των τρεχουσών φορολογικών υποχρεώσεων των παρακρατούμενων και λοιπών φόρων.

Άρθρο 3

Επαληθεύσεις σε νομιμοποιητικά έγγραφα, βιβλία και στοιχεία

Κατά τον έλεγχο των ελεγχόμενων φορολογικών ετών, εξετάζονται κατά περίπτωση τα εξής:

A. Έγγραφα σύστασης ή νομιμοποίησης

1. Έλεγχος νομιμοποιητικών ή συστατικών εγγράφων.
2. Αξιοποίηση στοιχείων του Γενικού Μητρώου Εμπορικών Επιχειρήσεων (Γ.Ε.Μ.Η.).

B. Έλεγχος στα λογιστικά αρχεία (βιβλία και στοιχεία)

1. Έλεγχος ως προς την ορθή τήρηση των βιβλίων σύμφωνα με τις διατάξεις υποπαραγράφου Ε.1. της παραγράφου Ε΄ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών - Κ.Φ.Α.Σ.) ή του ν. 4308/2014 (Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα - Ε.Λ.Π.).
2. Έλεγχος ως προς την ορθή έκδοση των φορολογικών στοιχείων σύμφωνα με τις διατάξεις υποπαραγράφου Ε.1. της παραγράφου Ε΄ του άρθρου πρώτου του ν. 4093/2012 (Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών - Κ.Φ.Α.Σ.) ή του ν. 4308/2014 (Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα - Ε.Λ.Π.).
3. Έλεγχος της ορθής μεταφοράς των δεδομένων των βιβλίων και στοιχείων στις οικείες δηλώσεις και ορθού υπολογισμού των φόρων, τελών και λοιπών επιβαρύνσεων.

4. Πραγματοποίηση κλειστής αποθήκης σε δύο (2) τουλάχιστον είδη ανά ελεγχόμενη χρήση, επιλεκτικά με βάση την τιμή μονάδας ή την ποσότητα ή τη συνολική αξία, υποχρεωτικά σε όσους πωλούν αποκλειστικά χονδρικός και όπου είναι εφικτό στα πρόσωπα που πωλούν χονδρικός και λιανικός ή αποκλειστικά λιανικός.
5. Έλεγχος ορθής αποτίμησης για δύο (2) τουλάχιστον είδη επιλεκτικά με βάση τη τιμή μονάδας ή την ποσότητα ή τη συνολική αξία.
6. Έλεγχος και αξιοποίηση ενδείξεων ή διαφορών που προκύπτουν από διασταυρώσεις καταστάσεων φορολογικών στοιχείων προμηθευτών και πελατών.
7. Αξιοποίηση πληροφοριών και στοιχείων που εμπεριέχονται στην ΠΟΛ 1033/2014 απόφαση Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων για επαλήθευση συναλλαγών, καθώς και από άλλη πληροφορία που διαθέτει η Φορολογική Διοίκηση.
8. Έλεγχος εμφάνισης όλων των εισοδημάτων από τις λοιπές κατηγορίες της παρ. 2 του άρθρου 7 του ν. 4172/2013 (Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος - Κ.Φ.Ε.).
9. Έλεγχος ύπαρξης επιχορηγήσεων ή επιδοτήσεων.
10. Έλεγχος των Φορολογικών Ηλεκτρονικών Μηχανισμών (Φ.Τ.Μ., Ε.Α.Φ.Δ.Σ.Σ., ΑΔΗΜΕ), καθώς και των φορολογικών μνημών και αρχείων που δημιουργούν οι Φ.Η.Μ.

Άρθρο 4

Επαληθεύσεις επί εσόδων και αγορών

1. Επαλήθευση του ύψους των εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα με τη διενέργεια τουλάχιστον των παρακάτω ελεγκτικών επαληθεύσεων:
 - α) Επαλήθευση της ορθής καταχώρησης στα βιβλία των εκδοθέντων στοιχείων λιανικής πώλησης ή παροχής υπηρεσιών, των τιμολογίων για κάθε πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών και γενικά των πάσης φύσεως φορολογικών στοιχείων εσόδων, καθώς επίσης της ορθής καταχώρησης του Φ.Π.Α. και των λοιπών φόρων. Η ανωτέρω ελεγκτική επαλήθευση διενεργείται για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών.
 - β) Επαλήθευση (διασταύρωση) των εκδοθέντων τιμολογίων πώλησης ή αποδείξεων λιανικής πώλησης και γενικώς των φορολογικών στοιχείων αξίας με τα αντίστοιχα εκδοθέντα παραστατικά διακίνησης καθώς και για τυχόν έσοδα που προκύπτουν από υπάρχοντα συμφωνητικά.

γ) Επαλήθευση των επιστροφών και εκπτώσεων σχετικά με την ύπαρξη των νόμιμων δικαιολογητικών για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών.

δ) Επαλήθευση των αθροίσεων εσόδων του φορολογικού έτους, επί χειρόγραφης τήρησης των βιβλίων.

2. Επαλήθευση του ύψους των αγορών με τη διενέργεια τουλάχιστον των παρακάτω ελεγκτικών επαληθεύσεων:

α) Επαλήθευση της ορθής καταχώρησης στα βιβλία με βάση τα τιμολόγια και τις διασαφήσεις εισαγωγής, της αξίας και του αναλογούντος Φ.Π.Α. Η ανωτέρω ελεγκτική επαλήθευση διενεργείται για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών.

β) Επαλήθευση των επιστροφών, εκπτώσεων και ειδικών εξόδων αγορών σχετικά με την ύπαρξη των νόμιμων δικαιολογητικών για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών.

γ) Επαλήθευση των αγορών με βάση τις ποσότητες που αναγράφονται στα οικεία παραστατικά διακίνησης και στα έγγραφα μεταφοράς.

δ) Επαλήθευση των αθροίσεων αγορών του φορολογικού έτους, επί χειρόγραφης τήρησης των βιβλίων.

Άρθρο 5

Επαλήθευση συντελεστή μικτού κέρδους

Επαληθεύεται σε εμπορικές και μεταποιητικές επιχειρήσεις, όπου αυτό είναι εφικτό, ο επιτυγχανόμενος συντελεστής μικτού κέρδους, βάσει παραστατικών αγορών και πωλήσεων, και διερευνάται τυχόν απόκλιση από έτος σε έτος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΕΠΑΛΗΘΕΥΣΕΙΣ

Άρθρο 6

Έρευνα και έλεγχος διαδικτυακών συναλλαγών

Επί διενέργειας συναλλαγών μέσω διαδικτύου, κατά περίπτωση ερευνώνται, ελέγχονται και επαληθεύονται τα παρακάτω:

1. Η καταχώρηση του ελεγχόμενου προσώπου στο Γ.Ε.Μ.Η., αναφορικά με την δραστηριοποίησή του σε ηλεκτρονικό ή εξ αποστάσεως εμπόριο ή παροχή υπηρεσιών, όπως ορίζεται υποχρεωτικά από τις ισχύουσες διατάξεις.

2. Η ύπαρξη τυχόν διαδικτυακών τόπων που σχετίζονται με το ελεγχόμενο πρόσωπο, καθώς και το όνομα του φυσικού/νομικού προσώπου στο οποίο έχουν κατοχυρωθεί.
3. Η έκταση της δραστηριοποίησης του ελεγχόμενου προσώπου και τυχόν συναλλαγές αυτού σε μέσα επιχειρηματικής και κοινωνικής δικτύωσης, καθώς και το κόστος της παρουσίας και δραστηριοποίησής του στο διαδίκτυο συμπεριλαμβανομένης και της διαφημιστικής του δαπάνης. Μεταξύ άλλων, ερευνώνται και στοιχεία όπως ο αριθμός των μελών/φίλων, σχολίων πελατών, κριτικών κ.λπ.
4. Η διενέργεια εξ αποστάσεως πωλήσεων αγαθών ή παρεχόμενων υπηρεσιών (απευθείας πώληση μέσω ηλεκτρονικού καταστήματος/πώληση μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, τηλεφώνου κ.λπ.).
5. Η ύπαρξη συμβάσεων/συμφωνιών με επιχειρήσεις ταχυδρομικών υπηρεσιών ή/και εταιρείες μεταφορών (courier).
6. Η διαδικασία που ακολουθείται κατά τη λήψη και καταχώρηση της παραγγελίας, την πληρωμή, καθώς και την αποστολή των αποθεμάτων ή την παροχή υπηρεσιών.
7. Το ύψος των συναλλαγών που προκύπτουν από τα δεδομένα που τηρούνται και είναι αποθηκευμένα ηλεκτρονικά στους υπολογιστές, server, cloud κ.λπ. του ελεγχόμενου προσώπου.
8. Οι τρόποι πληρωμής των ηλεκτρονικών και εξ αποστάσεως συναλλαγών, όπως πληρωμή μέσω πιστωτικών ιδρυμάτων, αντικαταβολών μέσω επιχειρήσεων ταχυδρομικών υπηρεσιών, ιδρυμάτων έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος, ηλεκτρονικών πορτοφολιών, Paysafe, Paypal κ.λπ.
9. Η τυχόν σύνδεση των συσκευών POS/e-POS με ξένα πιστωτικά ιδρύματα.
10. Η ύπαρξη εσόδων από προμήθειες, διαφημιστικά συμβόλαια ή άλλα έσοδα από συναλλαγές με επιχειρήσεις ή πρόσωπα που έχουν παρουσία στο διαδίκτυο.
11. Η πραγματοποίηση διαδικτυακών συναλλαγών με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή τρίτες χώρες.
12. Επί διαδικτυακών συναλλαγών διενεργείται επαλήθευση των εσόδων για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών.
13. Στην περίπτωση που προκύψει δραστηριοποίηση του ελεγχόμενου προσώπου στην αλλοδαπή, ερευνάται η ύπαρξη μόνιμης εγκατάστασης με βάση την εθνική νομοθεσία και τις συμβάσεις περί αποφυγής διπλής φορολογίας.

Άρθρο 7

Έλεγχος συναλλαγών μεταξύ συνδεδεμένων προσώπων

Επί διενέργειας συναλλαγών μεταξύ συνδεδεμένων προσώπων, διενεργούνται οι παρακάτω ελεγκτικές επαληθεύσεις:

1. Ελέγχεται αν το ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα είναι συνδεδεμένη με άλλα πρόσωπα κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 2 του ν. 4172/2013.
2. Ελέγχεται αν το ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα είναι μόνιμη εγκατάσταση αλλοδαπής επιχείρησης ή διαθέτει μόνιμες εγκαταστάσεις στην αλλοδαπή.
3. Ελέγχεται η πραγματοποίηση συναλλαγών ή μεταφορά λειτουργιών κατά την έννοια των άρθρων 50 και 51 του ν. 4172/2013, του ελεγχόμενου νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας με τις συνδεδεμένες επιχειρήσεις ή πρόσωπα ή με μόνιμες εγκαταστάσεις ή με το κεντρικό τους στην αλλοδαπή, για τις οποίες υπήρχε υποχρέωση τήρησης της «αρχής των ίσων αποστάσεων» κατά τις ελεγχόμενες περιόδους.
4. Ελέγχεται εάν υφίσταται η υποχρέωση κατάρτισης φακέλου τεκμηρίωσης τιμών ενδοομιλικών συναλλαγών στις ελεγχόμενες περιόδους και οι σχετικές με την κατάρτιση φακέλου τεκμηρίωσης, παρεπόμενες υποχρεώσεις (υποβολή Συνοπτικού Πίνακα Πληροφοριών).
5. Ελέγχεται η ορθή μεταφορά των δεδομένων του Συνοπτικού Πίνακα Πληροφοριών από τα βιβλία του ελεγχόμενου νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας, καθώς και από το Φάκελο Τεκμηρίωσης.
6. Ανεξάρτητα από την υποχρέωση κατάρτισης φακέλου τεκμηρίωσης από το ελεγχόμενο νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, ελέγχεται η τεκμηρίωση των τιμών των ενδοομιλικών συναλλαγών και η τήρηση της «αρχής των ίσων αποστάσεων».
7. Ελέγχεται αν έχει γίνει φορολογική αναμόρφωση των αποτελεσμάτων με βάση τυχόν διαφορές που προέκυψαν από την εφαρμογή της «αρχής των ίσων αποστάσεων».
8. Ελέγχεται, αν έχουν εκδοθεί αποφάσεις προέγκρισης της μεθοδολογίας τιμολόγησης για συναλλαγές με συνδεδεμένες επιχειρήσεις ή πρόσωπα ή μόνιμες εγκαταστάσεις, η ισχύς των κρίσιμων παραδοχών στις οποίες βασίστηκε η απόφαση προέγκρισης, η τήρηση των όρων της απόφασης προέγκρισης και η υποβολή της ετήσιας έκθεσης συμμόρφωσης με τους όρους και τις προϋποθέσεις της απόφασης προέγκρισης.

Άρθρο 8

Έλεγχος Φοροαποφυγής

Εξετάζεται η ύπαρξη τυχόν διευθετήσεων για τις οποίες έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 38 του ν. 4174/2013.

Άρθρο 9

Έλεγχος για πλαστά ή εικονικά ή νοθευμένα στοιχεία

Για τον έλεγχο έκδοσης πλαστών, εικονικών, καθώς και λήψης εικονικών ή νόθευσης φορολογικών στοιχείων, αξιοποιούνται στοιχεία, καταστάσεις, διασταυρώσεις κάθε είδους και πληροφορίες και ελέγχονται ενδεικτικά τα ακόλουθα:

1. Ελέγχονται, μέσω των καταστάσεων φορολογικών στοιχείων προμηθευτών και πελατών, μεμονωμένες αγορές ή δαπάνες ιδιαίτερα μεγάλης αξίας σε σχέση με τα δεδομένα του ελεγχόμενου προσώπου, ιδίως από προμηθευτές με τους οποίους δεν υπάρχουν συστηματικές συναλλαγές καθώς επίσης και φορολογικά στοιχεία, ιδιαίτερα αυτά με μεγάλη αξία, για τυχόν πλαστότητα, εικονικότητα ή νόθευσή τους.
2. Ελέγχεται, ο τρόπος διακίνησης των αποθεμάτων και έκδοσης των προβλεπόμενων στοιχείων διακίνησης, καθώς επίσης η δυνατότητα παραγωγής της επιχείρησης, η επάρκεια των υλικών και ανθρώπινων πόρων, η επάρκεια και η καταλληλότητα των αποθηκευτικών χώρων αυτής σε σχέση με τα διακινούμενα αγαθά.
3. Ελέγχεται εάν ο τρόπος εξόφλησης των συναλλαγών γίνεται σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΕΛΕΓΧΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ, Φ.Π.Α., ΛΟΙΠΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΩΝ, ΤΕΛΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

Άρθρο 10

Έλεγχος Φορολογίας Εισοδήματος

1. Κατά τον έλεγχο του Φόρου Εισοδήματος, ελέγχονται ανεξαρτήτως ποσού οι μη εκπιπόμενες επιχειρηματικές δαπάνες που αναφέρονται στο άρθρο 23 του ν. 4172/2013, καθώς και οι δαπάνες προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 26 του ίδιου νόμου.
2. Αναφορικά με την ορθή έκπτωση των δαπανών από την ελεγχόμενη με βάση τα κριτήρια του άρθρου 22 του ν. 4172/2013 ελέγχονται ποσά δαπανών, τα οποία από ελεγκτική άποψη κρίνονται σημαντικά ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε υπόθεσης. Εξαιρετικά ελέγχονται ανεξαρτήτως ποσού οι δαπάνες μισθοδοσίας, καθώς και εάν εκπίπτουν αμοιβές φυσικών προσώπων μελών των προσωπικών ή αστικών εταιρειών, οι οποίες αποτελούν εν τοις πράγμασι απολήψεις έναντι κερδών.

3. Σε περίπτωση εμφάνισης παροχών σε είδος, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 13 του ν. 4172/2013, να εξετάζεται αν τα αντίστοιχα ποσά έχουν αποσταλεί με το αρχείο βεβαιώσεων ως εισόδημα των φυσικών προσώπων.
4. Ελέγχεται η ορθή έκπτωση δαπανών από την ελεγχόμενη με βάση τα κριτήρια του άρθρου 22Α του ν. 4172/2013.
5. Ελέγχεται ο ορθός υπολογισμός, καθώς και η πλήρωση των προϋποθέσεων έκπτωσης των φορολογικών αποσβέσεων που διενήργησε η επιχείρηση με βάση τις διατάξεις του άρθρου 24 του ν. 4172/2013.
6. Ελέγχεται εάν η ελεγχόμενη έχει πραγματοποιήσει δαπάνες οι οποίες δεν εκπίπτουν με βάση τις διατάξεις άλλων νόμων, πλην του ν. 4172/2013.
7. Ελέγχεται ο ορθός υπολογισμός, καθώς και η ορθή μεταφορά των φορολογικών ζημιών σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις.
8. Ελέγχεται ο ορθός υπολογισμός των λογιστικών και φορολογικών κερδών της ελεγχόμενης σύμφωνα με την λογιστική και φορολογική βάση αντίστοιχα, καθώς και ο ορθός υπολογισμός των διαφορών λογιστικής - φορολογικής βάσης προκειμένου να επιβεβαιωθεί η τήρηση των φορολογικών διατάξεων ως προς τον προσδιορισμό των φορολογητέων κερδών.
9. Ελέγχεται η τυχόν πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 66 του ν. 4172/2013, ώστε να συμπεριληφθεί στο φορολογητέο εισόδημα της ελεγχόμενης επιχείρησης το μη διανεμηθέν εισόδημα νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας που είναι φορολογικός κάτοικος άλλης χώρας.
10. Όσον αφορά τις ληφθείσες επιχορηγήσεις, ελέγχεται η ύπαρξη των σχετικών εγκρίσεων και η εφαρμογή των προϋποθέσεων που προβλέπει το πλαίσιο χορήγησης της επιχορήγησης καθώς και η τήρηση των λοιπών προϋποθέσεων και περιορισμών για ύπαρξη τυχόν περίπτωσης επιστροφής της επιχορήγησης στον αρμόδιο φορέα.
11. Σε περίπτωση εμφάνισης αφορολόγητων και απαλλασσόμενων του φόρου ποσών, να εξετάζεται εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις απαλλαγής με βάση τη κείμενη φορολογική νομοθεσία.
12. Να ελέγχεται η ορθή συμπλήρωση της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος κατόπιν έκπτωσης
 - α) του φόρου που παρακρατήθηκε,
 - β) του φόρου που προκαταβλήθηκε,
 - γ) του φόρου που τυχόν καταβλήθηκε στην αλλοδαπή σύμφωνα με το άρθρο 9 του ν. 4172/2013, καθώς και η ύπαρξη των απαιτούμενων δικαιολογητικών.

Άρθρο 11

Προσδιορισμός εισοδήματος με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή έμμεσες μεθόδους
Ελέγχεται η πλήρωση των προϋποθέσεων που ορίζονται από τις διατάξεις του άρθρου 28 του ν. 4172/2013 και σε περίπτωση που συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις, το εισόδημα δύναται να προσδιοριστεί με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή με τις προβλεπόμενες, στο άρθρο 27 του ν. 4174/2013, έμμεσες μεθόδους ελέγχου.

Άρθρο 12

Έλεγχος Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.)

Κατά τον έλεγχο του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) διενεργούνται οι ακόλουθες ελεγκτικές επαληθεύσεις:

1. Ελέγχεται η συμφωνία φορολογητέων εκροών και εσόδων από επιχειρηματική δραστηριότητα και σε περίπτωση σημαντικής απόκλισης αν η απόκλιση αυτή αιτιολογείται.
2. Ελέγχεται αν έχουν μεταφερθεί σωστά στις δηλώσεις (κατ' αξία και κωδικό, ανάλογα με το συντελεστή Φ.Π.Α.), οι εκροές (έσοδα), και οι εισροές (αγορές και δαπάνες), όπως προκύπτουν από τα τηρούμενα λογιστικά αρχεία.
3. Ελέγχεται η ορθή εφαρμογή των προβλεπόμενων συντελεστών Φ.Π.Α. στις εκροές της ελεγχόμενης, ιδίως αν αυτά υπόκεινται σε περισσότερους του ενός συντελεστές.
4. Ελέγχεται αν υφίσταται μετατόπιση εκροών από υψηλότερο σε χαμηλότερο συντελεστή Φ.Π.Α.
5. Ελέγχεται αν επί πωλήσεων αγαθών με προορισμό περιοχές με μειωμένους συντελεστές ή επί παροχής υπηρεσιών, για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών, πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζονται από τις κείμενες διατάξεις για την εφαρμογή μειωμένων συντελεστών.
6. Επί διενέργειας ενδοκοινοτικών παραδόσεων αγαθών ή παροχής υπηρεσιών καθώς και ενδοκοινοτικών αποκτήσεων και λήψεων υπηρεσιών ελέγχονται οι σχετικές συναλλαγές για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών.
7. Επί απαλλασσόμενων πωλήσεων ελέγχεται αν έχουν τηρηθεί οι προβλεπόμενες διαδικασίες και υπάρχουν τα αντίστοιχα δικαιολογητικά.
8. Ελέγχεται η τήρηση των προβλεπόμενων διαδικασιών και προϋποθέσεων στις περιπτώσεις έκπτωσης επί του τζίρου.

9. Έλεγχος απόδοσης του φόρου που αναλογεί σε φορολογητέες πράξεις που θεωρούνται ως παράδοση αγαθών ή ως παροχή υπηρεσιών (άρθρα 7 και 9 του Κώδικα Φ.Π.Α.).
10. Επί διενέργειας εισαγωγών και εξαγωγών, ελέγχονται οι σχετικές συναλλαγές για συνολικό χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριάντα (30) ημερών.
11. Ελέγχεται εάν το δικαίωμα έκπτωσης έχει ασκηθεί υπό τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθρο 32 του Κώδικα Φ.Π.Α.
12. Ελέγχεται αν υφίστανται δαπάνες της παρ. 4 του άρθρου 30 του ν. 2859/2000, για τις οποίες η ελεγχόμενη επιχείρηση έχει εκπέσει τον αναλογούντα Φ.Π.Α., χωρίς να υπάρχει τέτοιο δικαίωμα.
13. Ελέγχεται η ορθή μεταφορά πιστωτικού υπολοίπου προς έκπτωση σε επόμενες φορολογικές περιόδους.
14. Ελέγχεται εάν η επιχείρηση έλαβε επιστροφή Φ.Π.Α. ή έτυχε άλλου ευεργετήματος χωρίς να το δικαιούται.
15. Ελέγχεται αν διενεργήθηκε επιμερισμός του φόρου των κοινών εισροών (Pro-rata) εφόσον υπήρχε υποχρέωση σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31 του ν. 2859/2000.
16. Ελέγχεται αν διενεργήθηκε διακανονισμός εμπορεύσιμων ή παγίων στοιχείων, εφόσον υπήρχε υποχρέωση, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 33 του ν. 2859/2000.
17. Ελέγχεται η ορθή εφαρμογή των διατάξεων για τις παραδόσεις αγαθών που διενεργούνται βάσει της Π.2869/1987 κοινής υπουργικής απόφασης.
18. Ελέγχεται η ορθή τήρησης της διαδικασίας που ορίζεται από την ΠΟΛ 1167/2015 απόφαση Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων για την απαλλαγή από το φόρο προστιθέμενης αξίας της αγοράς και της εισαγωγής αγαθών που προορίζονται για εξαγωγή ή ενδοκοινοτική παράδοση, καθώς και των υπηρεσιών που συνδέονται άμεσα με τις πράξεις αυτές.
19. Ελέγχεται η ορθή εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν ειδικά καθεστώτα του Φ.Π.Α.

Άρθρο 13

ΕΛΕΓΧΟΣ ΛΟΙΠΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΩΝ, ΤΕΛΩΝ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΩΝ

1. Όσον αφορά τον έλεγχο των λοιπών φορολογιών, τελών και εισφορών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από την εντολή ελέγχου, εφαρμόζονται οι κατά περίπτωση οικείες διατάξεις.
2. Για τους παρακρατούμενους φόρους ελέγχεται η ορθή παρακράτηση και η απόδοση των σχετικών φόρων, όπου προβλέπεται.

3. Ειδικότερα για τον Φόρο Μισθωτής Εργασίας:

α. Διενεργείται έλεγχος συμφωνίας των ακαθάριστων αποδοχών που εμφανίζονται στις υποβληθείσες δηλώσεις Φόρου Μισθωτής Εργασίας (Φ.Μ.Ε.) με αυτές που εμφανίζονται στα τηρούμενα βιβλία/λογιστικά αρχεία της ελεγχόμενης. Η ίδια συμφωνία διενεργείται και ως προς τους παρακρατηθέντες και καταβληθέντες φόρους.

β. Επαληθεύεται η ορθή παρακράτηση φόρου μισθωτής εργασίας και ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης του άρθρου 43Α σε δύο (2) υπαλλήλους της επιχείρησης ακολουθώντας τις οδηγίες που έχουν δοθεί από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων για την εκκαθάριση του Φόρου Μισθωτής Εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΟΙ ΕΜΜΕΣΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1 Το Περιεχόμενο Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Εκτός από τους παραδοσιακούς τρόπους φορολογικού ελέγχου, που είναι γνωστές ως άμεσες τεχνικές ελέγχου, ενσωματώθηκαν στο φορολογικό δίκαιο της Ελλάδας, σε συνδυασμό με τις προηγούμενες, και άλλες τεχνικές που, όπως λέχθηκε προηγούμενα, ονομάζονται έμμεσες τεχνικές ελέγχου. Οπότε πρέπει να αναφερθούμε στο περιεχόμενό τους και στην κατ' ιδίαν ανάλυση καθεμιάς από αυτές.

3.1.1 Η Εμφάνιση Του Φαινομένου

Οι αρμόδιες καθ' ύλη και τόπο ελεγκτικές υπηρεσίες έχουν την δυνατότητα να προβούν με έμμεσο τρόπο στον προσδιορισμό των ακαθάριστων εσόδων και των γενικών εισοδημάτων κάποιου φορολογούμενου που οφείλουν να ελέγξουν, με μεθόδους έμμεσων τεχνικών ελέγχου⁶⁶.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου αποτελούν ένα συμπληρωματικό εργαλείο ελέγχου το οποίο καθιστά ικανές τις ελεγκτικές αρχές, συγχρόνως με τις παραδοσιακές μεθόδους έλεγχου, οι οποίες βασίζονται κατά κύριο λόγο στα δεδομένα που προκύπτουν από τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία καθώς επίσης και στα στοιχεία των φορολογικών δηλώσεων, να προσδιορίσουν τη φορολογητέα ύλη με βάση την κινητή και ακίνητη περιουσία, τα εισοδήματα και τις πραγματικές δαπάνες.

Σύμφωνα με το άρθρο 27 του ν.4174/2013, η φορολογική διοίκηση μπορεί να προχωρά σε εκτιμώμενο, διορθωτικό ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης, με την εφαρμογή μιας ή περισσότερων από τις πέντε προαναφερθείσες τεχνικές ελέγχου του άρθρου 67B του ν.2238/1994.

Σύμφωνα με το άρθρο 28 του ν.4172/2013, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του από το άρθρο 22, παρ. 13 του ν.4223/2013, ο προσδιορισμός του εισοδήματος των φυσικών και νομικών προσώπων που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα δύναται να πραγματοποιείται βάσει κάθε διαθέσιμου στοιχείου ή με έμμεσες μεθόδους ελέγχου στις περιπτώσεις, όπου:

Η τήρηση των λογιστικών αρχείων ή η κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων δεν γίνονται με βάση τον νόμο για τα λογιστικά πρότυπα.

Η σύνταξη των φορολογικών στοιχείων ή των προβλεπόμενων σχετικών δικαιολογητικών δεν πραγματοποιείται με βάση τον Κ.Φ.Δ.

Τα λογιστικά αρχεία ή τα σχετικά φορολογικά στοιχεία δεν προσκομίζονται, μετά από

⁶⁶ Βλ. παραπάνω και διεξοδικά παρακάτω.

πρόσκληση της φορολογικής διοίκησης.

Έτσι, οι ελεγκτές, με τη δυνατότητα χρήσης ενός ευρέως φάσματος πληροφοριών από διάφορες πηγές, όπως από τραπεζικά ιδρύματα, χρηματιστηριακές εταιρίες, αποθετήριο τίτλων, ΔΕΚΟ κ.α., έχουν την δυνατότητα να εξάγουν ασφαλέστερα συμπεράσματα και να προσδιορίσουν τη φορολογητέα ύλη του ελεγχόμενου προσώπου, την οποία πιθανόν ο φορολογούμενος να την απέκρυβε ως τότε από τη φορολογική του δήλωση.

3.1.2 Οι Υπαγόμενες Περιπτώσεις

Με βάση τις διατάξεις της ΠΟΛ 1050/2014, που προαναφέρθηκε, οι υποθέσεις που υπάγονται στον έλεγχο αναφορικά με τα φυσικά πρόσωπα είναι οι ανέλεγκτες υποθέσεις φορολογίας εισοδήματος. Όσον αφορά τις ατομικές επιχειρήσεις, προκειμένου να υπαχθούν στον έλεγχο με την χρήση των έμμεσων τεχνικών ελέγχου θα πρέπει να ισχύει μία ή περισσότερες από τις παρακάτω περιπτώσεις, όπως προβλέπεται στο άρθρο 3 της παραπάνω εγκυκλίου.

Όταν προκύπτει αδικαιολόγητος πλουτισμός, αδικαιολόγητη αύξηση, στα περιουσιακά στοιχεία και καταθέσεις.

Όταν παρουσιάζονται υψηλές δαπάνες οι οποίες δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από τα δηλωθέντα εισοδήματα του φορολογούμενου φυσικού προσώπου (ατομικά και οικογενειακά) ή/και της επιχείρησης στην οποία συμμετέχει.

Όταν τα δηλωθέντα εισοδήματα από την άσκηση ατομικής επιχείρησης ή ελευθέρου επαγγέλματος δεν εμφανίζουν σημαντική απόκλιση από το εκάστοτε αφορολόγητο όριο. Σε αυτήν την περίπτωση, εντάσσονται και τα φυσικά πρόσωπα τα οποία είναι μέλη οποιασδήποτε μορφής εταιριών που εμφανίζουν ζημιογόνα αποτελέσματα.

Όταν δεν τηρούνται ή δεν επιδεικνύονται τα βιβλία και στοιχεία του ΚΦΑΣ.

Όταν υπάρχουν πληροφορίες που αφορούν παράνομα ή αδήλωτα εισοδήματα, αγορές, δαπάνες (επαγγελματικές, ατομικές, οικογενειακές)⁶⁷.

3.1.3 Οι Οδηγίες Για Την Εφαρμογή Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

⁶⁷ Δαλιάνης Γ. & Αρτσίτας Γ., 2016, «Πως Γίνεται Σήμερα ο Έλεγχος των Εκρεμών Φορολογικών Υποθέσεων», <https://www.artion.gr/pws-ginetai-simera-o-elegchos-ton-ekkremon-forologikon-ypotheseon>

Οι βασικές έννοιες για την εφαρμογή των φορολογικών ελέγχων με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου είναι οι παρακάτω:

Προσαύξηση Περιουσίας

Η έννοια της προσαύξησης περιουσίας δόθηκε προηγουμένα, αρνητικά και θετικά, όπου και παραπέμπω.

Περιουσιακά Στοιχεία

Η έννοια «περιουσιακά στοιχεία» αναφέρεται στα περιουσιακά στοιχεία του φορολογουμένου, της/του συζύγου και των προστατευομένων μελών τους στην Ελλάδα ή το εξωτερικό. Δηλαδή στην κινητή και ακίνητη περιουσία οποιασδήποτε μορφής. Η αποτίμηση κατά το χρόνο απόκτησης πραγματοποιείται με βάση την αξία κτήσης ή το κόστος κατασκευής, προσαυξημένη με την αξία/κόστος πιθανών προσθηκών ή βελτιώσεων. Στα περιουσιακά στοιχεία περιλαμβάνονται και οι πιθανές υπάρχουσες απαιτήσεις έναντι τρίτων.

Καταθέσεις Σε /Αναλήψεις Από Λογαριασμούς Σε Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα.

Η έννοια «Καταθέσεις σε/Αναλήψεις από Προσωπικούς και Επαγγελματικούς Λογαριασμούς σε Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα» αναφέρεται σε καταθέσεις και αναλήψεις σε και από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οποιασδήποτε μορφής στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, που πραγματοποιήθηκαν από τον φορολογούμενο, την/τον σύζυγο και τα προστατευόμενα μέλη τους και αφορά προσωπικούς και επαγγελματικούς λογαριασμούς⁶⁸.

Επιπλέον, οι περιπτώσεις κοινών λογαριασμών καταλογίζονται στον πραγματικό δικαιούχο ο οποίος καθορίζεται σύμφωνα με τις πραγματικές περιστάσεις και τη φύση των συναλλαγών. Σε περίπτωση που το προαναφερθέν δεν είναι εφικτό, τότε η κατανομή των χρηματικών ποσών

⁶⁸ Βλ. παρακάτω για την έννοια

στον κοινό λογαριασμό πραγματοποιείται ποσοστιαία, ανάλογα με τον αριθμό των συνδικαιούχων.

Προστατευόμενα Μέλη – Εξαρτώμενα Μέλη

Τα προστατευόμενα μέλη είναι τα πρόσωπα που ορίζονται στο Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) και συγκεκριμένα στο άρθρο 7 του ν. 2238/1994⁶⁹. Έτσι, θεωρείται ότι τα παρακάτω πρόσωπα (εκτός από τον/την σύζυγο που δεν έχει φορολογούμενο εισόδημα) βαρύνουν τον φορολογούμενο, εφόσον συνοικούν με αυτόν και το ετήσιο φορολογούμενο, πραγματικό ή τεκμαρτό και απαλλασσόμενο εισόδημά τους δεν είναι υψηλότερο από €3.000 ή από €6.000 αν αυτά παρουσιάζουν αναπηρία 67% και άνω.

Ο/Η σύζυγος που δεν έχει φορολογούμενο εισόδημα.

Τα ανήλικα άγαμα τέκνα.

Τα ενήλικα άγαμα τέκνα τα οποία είναι έως 25 ετών και σπουδάζουν σε σχολές ή σχολεία του εσωτερικού ή του εξωτερικού, καθώς και εκείνα τα οποία παρακολουθούν Ι.Ε.Κ. στο εσωτερικό. Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο θεωρούνται προστατευόμενα μέλη παρατείνεται ως και δύο έτη, με την προϋπόθεση ότι καθ' αυτά τα έτη είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων του Ο.Α.Ε.Δ.

Τα άγαμα τέκνα που δεν υπάγονται στην προηγούμενη περίπτωση, με την προϋπόθεση ότι υπηρετούν τη στρατιωτική τους θητεία.

Τα άγαμα ή διαζευγμένα ή που τελούν σε κατάσταση χηρείας τέκνα ή αδέρφια και των δύο συζύγων, εφόσον παρουσιάζουν αναπηρία 67% και άνω.

Οι ανιόντες και των δύο συζύγων.

Οι ανήλικοι ορφανοί από πατέρα και μητέρα, συγγενείς μέχρι τον τρίτο βαθμό οποιουδήποτε από τους συζύγους⁷⁰.

Από 01/01/2014, κατά τις διατάξεις του άρθρου 11 Ν.4172/2013, ως «εξαρτώμενα μέλη» του φορολογούμενου θεωρούνται:

- α) στην περίπτωση υποβολής κοινής δήλωσης φορολογίας εισοδήματος ο (η) σύζυγος, εφόσον δεν έχει ίδια φορολογητέα εισοδήματα οποιασδήποτε πηγής,

⁶⁹ Κορομηλάς Γ., 2013, Έμμεσες Τεχνικές Ελέγχου, <http://www.naftemporiki.gr/cmsutils/downloadpdf.aspx?id=652037>

⁷⁰ E-forologia, <https://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=D2510C09ACCA3910.21E447CC04&version=2013/11/28>

β) άγαμα τέκνα, εφόσον:

- είναι ανήλικα έως 18 ετών ή

- είναι ενήλικα έως 25 ετών και φοιτούν σε σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής

εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή

- είναι ενήλικα έως 25 ετών και είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ή υπηρετούν τη στρατιωτική θητεία τους,

γ) τα παρακάτω φυσικά πρόσωπα με ποσοστό νοητικής ή σωματικής αναπηρίας τουλάχιστον 67%, εφόσον είναι άγαμα, διαζευγμένα ή σε χηρεία:

- τέκνα του φορολογούμενου,

- αδελφοί και αδελφές των δύο συζύγων.

δ) ανιόντες,

ε) ανήλικα ορφανά από πατέρα και μητέρα που έχουν έως τρίτου βαθμού συγγένεια με το φορολογούμενο ή τον/τη σύζυγο.

Δαπάνες

Η έννοια «δαπάνες» αναφέρεται σε πάσης φύσεως δαπάνες οι οποίες πραγματοποιούνται από τον ελεγχόμενο, την/τον σύζυγό του και τα προστατευόμενα μέλη τους. Σε περίπτωση που η πραγματοποίηση της δαπάνης είναι δεδομένη, αλλά το καταβληθέν ποσό δεν είναι γνωστό και ο φορολογούμενος δεν παρέχει τα απαραίτητα στοιχεία για το ύψος του ποσού, τότε το ποσό δαπάνης προσδιορίζεται σύμφωνα με τα στοιχεία που βρίσκονται στη διαθεσιμότητα του προϊστάμενου της αρμόδιας ελεγκτικής υπηρεσίας.

Υποκείμενος Στις Διατάξεις Του Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών (Κ.Φ.Α.Σ.)

Η έννοια «Υποκείμενος στις διατάξεις του Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών (Κ.Φ.Α.Σ.)» αναφέρεται στο φυσικό πρόσωπο με βάση τις διατάξεις του άρθρου 2 του Κώδικα

Βιβλίων και Στοιχείων (Κ.Β.Σ.) ή με βάση της διατάξεις του άρθρου 1 του Κ.Φ.Α.Σ.⁷¹ ή του άρθρου 1 του 4308/2014.

3.1.4 Η Θέση Του Φορολογούμενου Στον Φορολογικό Έλεγχο

Στο πλαίσιο της προσπάθειας εδραίωσης κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των σχέσεων των φορολογούμενων με τη Φορολογική Διοίκηση, το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών εξέδωσε σχετικό εγχειρίδιο ως οδηγό συμπεριφοράς των αρμοδίων οργάνων κατά τον έλεγχο. Σε αυτό περιέχονται όλες εκείνες οι πληροφορίες οι οποίες είναι απαραίτητες για τον φορολογούμενο που έρχεται αντιμέτωπος με ένα φορολογικό έλεγχο.

Το εγχειρίδιο επιδίδεται στον ελεγχόμενο φορολογούμενο την πρώτη ημέρα του ελέγχου και έχει αποκλειστικά ενημερωτικό χαρακτήρα. Επιδιώκει τη δημιουργία πεποίθησης ότι ο φορολογικός έλεγχος δεν στοχεύει μόνο στην ομαλή εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού μέσα από την είσπραξη των δημοσίων εσόδων, αλλά και στην δημιουργία φορολογικής συνείδησης, με τη μορφή της εκούσιας συμμόρφωσης των πολιτών στην φορολογική νομοθεσία. Έτι από τον φορολογικό έλεγχο δημιουργούνται δικαιώματα και υποχρεώσεις τόσο για τους ελεγχόμενους φορολογούμενους, όσο και για τα ελεγκτικά όργανα.

Τα Δικαιώματα

Ο φορολογούμενος, κατά τον έλεγχο, έχει το δικαίωμα της γνωστοποίησης της εντολής ελέγχου. Κατά την πρώτη μέρα της επίσκεψης του ελεγκτή στον ελεγχόμενο, του επιδίδεται αντίγραφο της εντολής ελέγχου. Επίσης ο φορολογούμενος έχει το δικαίωμα υποβολής αρχικών ή συμπληρωματικών φορολογικών δηλώσεων, δηλώσεων Φ.Π.Α. κ.λπ. μέχρι την κοινοποίηση του σημειώματος διαπιστώσεων και του προσωρινού διορθωτικού προσδιορισμού φόρου (άρθρο 18 παρ 1 ν.4174/2013, όπως αυτό αντικαταστήθηκε και ισχύει με τις διατάξεις του άρθρου 39 του ν.4512/2018) προκειμένου να έχει μείωση των πρόσθετων φόρων λόγω εκπροθέσμου των δηλώσεων.

Ακόμη, ο φορολογούμενος δικαιούται, κατά τον έλεγχο, στην παράθεση των απόψεών

⁷¹ Κορομηλάς Γ., 2013, «Εμμεσες Τεχνικές Ελέγχου», <http://www.naftemporiki.gr/cmsutils/downloadpdf.aspx?id=652037>

του για τις παραλείψεις ή τις παρατυπίες που διαπιστώθηκαν, έπειτα από την επίδοση της σχετικής κλήσης προς ακρόαση ή του σημειώματος διαπιστώσεων και του προσωρινού διορθωτικού προσδιορισμού φόρου, μέσα στην οριζόμενη προθεσμία. Τέλος, δικαιούται να ενημερώνεται για τα αποτελέσματα του ελέγχου μέσα από την κοινοποίηση των οικείων καταλογιστικών πράξεων και εκθέσεων ελέγχου.

Οι Υποχρεώσεις

Κατά τον ασκούμενο φορολογικό έλεγχο ο ελεγχόμενος φορολογούμενος έχει και κάποιες υποχρεώσεις. Οι βασικότερες από αυτές είναι η υποχρέωση της επίδειξης των τηρούμενων βιβλίων και στοιχείων και η υποχρέωση της παράδοσης κάθε ζητούμενου στοιχείου σε εύλογο χρονικό διάστημα και της παροχής οποιασδήποτε πληροφορίας που ζητείται από την αρμόδια αρχή. Τέλος, ο φορολογούμενος πρέπει να διευκολύνει τον διενεργούμενο έλεγχο και να μην δημιουργεί εμπόδια⁷² κατά την άσκηση του.

3.1.5 Η Θέση Της Διοίκησης Ως Ελεγκτικής Αρχής

Η ελεγκτική αρχή πρέπει να ασκήσει την αρμοδιότητά της μέσα στα πλαίσια που ορίζει ο νόμος.

Η Κατά Νόμο Αρμοδιότητα

Ένας ελεγκτής έχει την εξουσία/αρμοδιότητα διενέργειας ελέγχου οποιαδήποτε εργάσιμη ώρα της επιχείρησης. Επίσης, μπορεί να λαμβάνει γνώση και να εξετάζει όλα τα βιβλία και στοιχεία της επιχείρησης, καθώς και οποιοδήποτε άλλο έγγραφο και περιουσιακό στοιχείο που βρίσκεται στην επαγγελματική εγκατάσταση του επιτηδευματία.

Δικαίωμα του ελεγκτή είναι η άσκηση της κατάσχεσης ανεπίσημων βιβλίων, στοιχείων και λοιπών εγγράφων. Επίσης, μπορεί να ζητά από τον φορολογούμενο να του παράσχει κάθε απαραίτητη πληροφορία ή διευκρίνιση, προκειμένου να διενεργηθεί με ακρίβεια ο έλεγχος.

⁷² Taxheaven (β), 2008, <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/10940>

Ο ελεγκτής μπορεί να καλεί οποιοδήποτε πρόσωπο, τις δημόσιες και κοινοτικές αρχές, τις τράπεζες κ.α. και να ζητά να του δοθούν εγγράφως όλες οι απαραίτητες πληροφορίες προκειμένου να διευκολυνθεί στο έργο του. Τέλος, δικαιούται να διασταυρώσει και να επαληθεύσει από τα βιβλία και στοιχεία επιτηδευματιών αρμοδιότητας άλλης ελεγκτικής αρχής με έδρα στην ίδια πόλη ή στον ίδιο νομό, προκειμένου να διαπιστώσει την ακρίβεια των δεδομένων των βιβλίων και στοιχείων του ελεγχόμενου επιτηδευματία.

Η Συμπεριφορά Της Έναντι Του Ελεγχόμενου

Κατά την πρώτη μέρα του φορολογικού ελέγχου και πριν την έναρξή του, ο ελεγκτής έχει την υποχρέωση επίδειξης της υπηρεσιακής του ταυτότητας ή της αστυνομικής του ταυτότητας στον φορολογούμενο. Πρέπει να είναι ευγενικός, αντικειμενικός και να διαφυλάσσει το φορολογικό απόρρητο.

Επίσης, είναι υποχρεωμένος να καταρτίζει και να επιδίδει έκθεση κατάσχεσης, όταν κατασχεθούν ανεπίσημα βιβλία, στοιχεία και λοιπά έγγραφα ή όταν κατασχεθούν παράλληλα ανεπίσημα και επίσημα βιβλία, στοιχεία και λοιπά έγγραφα. Επιπλέον, υποχρεούται να συντάσσει και να παραδίδει απόδειξη παραλαβής στην περίπτωση παραλαβής μόνο επίσημων βιβλίων και στοιχείων.

Τέλος, μετά από τη διενέργεια του ελέγχου, ο ελεγκτής έχει την υποχρέωση σύνταξης σχετικής έκθεσης ελέγχου με τις παραλείψεις που διαπιστώθηκαν. Αυτή μετά τη θεώρησή της από τον προϊστάμενο της αρμόδιας ελεγκτικής αρχής ή άλλο αρμόδιο όργανο, κοινοποιείται μαζί με τις οικείες οριστικές πράξεις διορθωτικού προσδιορισμού εισοδήματος στο φορολογούμενο⁷³.

3.1.6 Τα Στάδια Του Ελέγχου

Η Εντολή Ελέγχου

Για να ξεκινήσει ένας φορολογικός έλεγχος, αρχικά θα πρέπει να εκδοθεί εντολή ελέγχου, η κοινοποίηση της οποίας γίνεται εγγράφως στο φορολογούμενο.

Κατά το άρθρο 5 της ΠΟΛ 1050/17-02-2014, Όταν διενεργείται προσδιορισμός

⁷³ Δαλιάνης Γιώργος & Αρτσιάς Γιάννης, 2016, <https://www.artion.gr/pws-ginetai-simera-o-elegchos-ton-ekkremon-forologikon-ypotheseon>

φορολογητέας ύλης υε μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού, εφαρμόζεται η τεχνική ελέγχου που επιλέγεται με αιτιολογημένη απόφαση του Προϊστάμενου της Δ.Ο.Υ. ή του Ελεγκτικού Κέντρου που εκδίδεται από κοινού υε τον υποδιευθυντή και τον προϊστάμενο του τμήματος έλεγχου, μετά από εισήγηση του υπαλλήλου που φέρει την εντολή έλεγχου, αξιολογώντας τα στοιχεία που η ελεγκτική υπηρεσία έχει στη διάθεσή της. Στην περίπτωση που και οι δυο φορολογούμενοι/ σύζυγοι υποβάλουν κοινή δήλωση και ελέγχονται ταυτόχρονα ο προσδιορισμός φορολογητέας ύλης υε τις τεχνικές έλεγχου της παρούσας γίνεται ενιαία. Στις υποθέσεις που εφαρμόζονται οι τεχνικές έλεγχου υε μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού φορολογητέας ύλης, θα εφαρμόζονται και οι λοιπές ισχύουσες περί φορολογικού ελέγχου διατάξεις⁷⁴.

Η Προσκόμιση Στοιχείων

Με την κοινοποίηση του ελέγχου, μέσα σε χρονικό διάστημα λίγων ημερών, ο φορολογούμενος έχει την υποχρέωση της προσκόμισης όλων των απαιτούμενων στοιχείων για να μπορέσει να δικαιολογήσει τις πρωτογενείς καταθέσεις των λογαριασμών του σε βάθος χρόνου (από το πρώτο ανέλεγκτο έτος του διενεργούμενου ελέγχου και μετά). Παράλληλα και με την προϋπόθεση ότι η εντολή έλεγχου προβλέπει και έλεγχο με τις έμμεσες τεχνικές έλεγχου, ο φορολογούμενος είναι υποχρεωμένος να συμπληρώσει ένα ερωτηματολόγιο σχετικό με τις έμμεσες τεχνικές έλεγχου και να το παραδώσει μαζί με τα στοιχεία που θεωρεί ότι ενισχύουν τους ισχυρισμούς του.

Η Επεξεργασία Των Στοιχείων

Μετά την επεξεργασία των στοιχείων που προσκομίστηκαν, οι ελεγκτικές αρχές κοινοποιούν το « Σημείωμα Διαπιστώσεων Ελέγχου», όπου αναφέρουν αναλυτικά όλα τα στοιχεία που έχει λάβει υπόψη του ο έλεγχος, ενώ, για τα στοιχεία που έχουν απορριφθεί, πρέπει να αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο δεν έγιναν δεκτά. Σε κάθε περίπτωση, ο ελεγχόμενος έχει το δικαίωμα να ζητήσει αντίγραφα των εγγράφων στα οποία βασίστηκε ο έλεγχος.

Η Άμυνα Του Ελεγχόμενου

⁷⁴ Όπως αυτό αντικαταστάθηκε με την ΠΟΛ 1094/07-04-2014.

Από την στιγμή της κοινοποίησης του «Σημειώματος Διαπιστώσεων Ελέγχου», ο ελεγχόμενος μπορεί να προβάλει ενστάσεις σχετικά με τις διαπιστώσεις του ελέγχου, μέσα σε είκοσι μέρες. Όταν παρέλθει η προθεσμία αυτή, θα πρέπει η ελεγκτική αρχή, μέσα σε ένα μήνα, να προβεί στην επεξεργασία των νέων στοιχείων και στην κοινοποίηση της Έκθεσης Ελέγχου και των οριστικών πράξεων διορθωτικού προσδιορισμού φόρου.

Η Έκθεση Ελέγχου Προσδιορισμού Φόρου

Με την κοινοποίηση της Έκθεσης Ελέγχου και της οριστικής πράξης διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου, βεβαιώνεται στις οφειλές του φορολογούμενου το ποσό που προέκυψε. Μέσα σε ένα μήνα, ο ελεγχόμενος έχει το δικαίωμα κατάθεσης Ενδικοφανούς Προσφυγής ενώπιον της Διεύθυνσης Επίλυσης Διαφορών της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων. Η τελευταία μέσα σε ένα τετράμηνο μπορεί να προβεί στην εξέταση των ισχυρισμών του ελεγχόμενου, προκειμένου να τους αποδεχθεί ή να τους απορρίψει. Η παρέλευση της άνω προθεσμίας σημαίνει σιωπηρή απόρριψή της.

Τα Αποτελέσματα Της Προσφυγής

Με την άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής αναστέλλεται η καταβολή ποσοστού πενήντα τοις εκατό (50%) του αμφισβητούμενου ποσού της πράξης, εφόσον καταβληθεί το υπόλοιπο πενήντα τοις εκατό (50%). Για το τελευταίο μπορεί υποβληθεί και γίνει δεκτό αίτημα αναστολής. Μετά το πέρας των τεσσάρων μηνών και σε περίπτωση που δεν έχει λάβει θέση η Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών, η προσφυγή θεωρείται ότι έχει απορριφθεί σιωπηρά. Ο φορολογούμενος έχει δύο δυνατότητες: ή να ακολουθήσει τη δικαστική οδό ή να εξοφλήσει τον επιβληθέντα φόρο.

3.1.7 Η Ανάλυση Των Έμμεσων Τεχνικών Ελέγχου

Οι μέθοδοι με τις οποίες οι έμμεσες τεχνικές προσεγγίζουν τον κάθε έλεγχο σε διεθνές επίπεδο αναφέρθηκαν προηγούμενα και είναι:

Η αρχή των αναλογιών (markup method).

Η αρχή ανάλυσης της ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method).

Η αρχή της καθαρής θέσης του φορολογούμενου (net worth method).

Η αρχή της σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών (unit and volume method).

Η αρχή του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά (bank deposit and cash expenditure method).

Από τις παραπάνω μεθόδους, η ΑΑΔΕ έχει προβεί σε έκδοση οδηγιών εφαρμογής μόνο για τις τρεις και συγκεκριμένα για:

την τεχνική ανάλυσης της ρευστότητας,

την τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου και

την τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών με μετρητά του φορολογούμενου.

Οι άλλες δύο τεχνικές της αρχής των αναλογιών και της αρχής της σχέσης τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών δεν εφαρμόζονται τουλάχιστον προς το παρόν στην ελληνική έννομη τάξη.

Η έναρξη της ελεγκτικής διαδικασίας για τον φορολογικό έλεγχο έχει ως εξής:

Η αρμόδια ελεγκτική αρχή ασκεί τον έλεγχο μετά από την απόφαση επιλογής της καταλληλότερης τεχνικής. Η Απόφαση της Επιλογής της καταλληλότερης έμμεσης τεχνικής ελέγχου αρκείται στην επιλογή κάθε φορά μιας από τις τεχνικές που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Με την έκδοση της σχετικής εντολής και της σχετικής επιστολής κοινοποιούνται στον φορολογούμενο επισυναπτόμενα σε αυτήν τα εξής έντυπα: «Διαθέσιμα Περιουσιακά Στοιχεία», «Ερωτηματολόγιο Τρόπου Διαβίωσης – Μεταβολές - Υποχρεώσεις κατά την αρχή της ελεγχόμενης φορολογικής χρήσης και Ερωτηματολόγιο Τρόπου Διαβίωσης- Μεταβολές- Υποχρεώσεις κατά το τέλος της ελεγχόμενης φορολογικής χρήσης».

Από τα δεδομένα της υποβληθείσας δήλωσης κατά το ελεγχόμενο οικονομικό έτος, σε συνδυασμό με τα στοιχεία που τέθηκαν στην διάθεση του ελέγχου, μέσω του ερωτηματολογίου

και των διαθέσιμων περιουσιακών στοιχείων, των δικαιολογητικών και κινήσεων λογαριασμών και των στοιχείων που περιέρχονται στην υπηρεσία, ο έλεγχος προχωρά στον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος, με βάση την έμμεση τεχνική ελέγχου που έχει επιλεγεί.

3.1.7.1 Η Τεχνική Ανάλυση Της Ρευστότητας ή Η Τεχνική Των Δαπανών

Η μέθοδος αυτή ελέγχου είναι γνωστή με διάφορα ονόματα, όπως μέθοδος προέλευσης και εφαρμογής κεφαλαίων, μέθοδος ροής κεφαλαίων και κατάσταση εφαρμογής κεφαλαίων κ.ά. Στην απόφαση ΔΕΣ Α 1077357 ΕΞ/10.05.2013 ορίζεται ως τεχνική ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου (source and application of funds method).

Αυτή προσδιορίζει τη φορολογητέα ύλη, αναλύοντας:

Τα φορολογητέα ή μη έσοδα.

Τις ατομικές, οικογενειακές και επαγγελματικές αγορές και δαπάνες.

Τις αυξήσεις και τις μειώσεις των ατομικών, οικογενειακών και επαγγελματικών περιουσιακών στοιχείων και των υποχρεώσεων.

Οπότε η ανάλυσή της πρέπει να συνοδεύεται από την παράθεση μιας μελέτης περίπτωσης.

Η Έννοια

Η τεχνική της ανάλυσης της ρευστότητας του ελεγχόμενου γνωστή και ως τεχνική των δαπανών, αποτελεί μια σύγκριση όλων των δαπανών οι οποίες είναι γνωστές με όλες τις αποδείξεις κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου. Ουσιαστικά, με την χρήση αυτής της μεθόδου, ο έλεγχος αποσκοπεί στην διαπίστωση της πηγής προέλευσης των εισοδημάτων.

Κατά την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου, δημιουργείται ένα ισοζύγιο το οποίο περιλαμβάνει δύο βασικές στήλες. Η αρνητική διαφορά μεταξύ των δύο αυτών στηλών, θεωρείται φορολογητέα ύλη. Ελέγχεται ως μη δηλούμενο εισόδημα. Εάν δεν έχει δηλωθεί και, εφόσον δεν μπορεί να αιτιολογηθεί, τότε υπόκειται σε φορολόγηση. Αυτές οι στήλες αφορούν στις:

«Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων», όπου περιλαμβάνονται τα κάθε μορφής έσοδα που έχουν εισπραχθεί κατά την διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου, των οποίων αποδεικνύεται η πραγματοποίηση και η νομιμότητα των συναλλαγών.

«Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων», όπου περιλαμβάνονται όλες οι αναλώσεις που έχουν πραγματοποιηθεί, κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου⁷⁵.

Σύμφωνα με την παραπάνω τεχνική, ο τύπος προκειμένου να υπολογιστούν τα Κεφάλαια/Εσοδα που προέρχονται από άγνωστες ή και παράνομες πηγές (μη δηλούμενο εισόδημα) είναι ο εξής:

Στην πρώτη στήλη «Πηγές Κεφαλαίων/Εσόδων» αθροίζονται:

1. Τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών (στην Ελλάδα ή και στο Εξωτερικό) προσωπικών/οικογενειακών και επαγγελματικών κατά την έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης.

2. Τα διαθέσιμα μετρητά ή και το υπόλοιπο ταμείου στην αρχή της ελεγχόμενης χρήσης (το υπόλοιπο ταμείου αφορά την περίπτωση ατομικής επιχείρησης με βιβλία Γ κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του ΚΦΑΣ).

3. Οι αναλήψεις από επιχειρήσεις όπου συμμετέχει ο φορολογούμενος, ο/η σύζυγος του ή και τα προστατευόμενα μέλη αυτών (όχι ατομικής επιχείρησης).

4. Τα ακαθάριστα έσοδα από την ατομική άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας του φορολογούμενου ή του/της συζύγου.

5. Τα έσοδα από λοιπές πηγές εισοδήματος όπως:
μισθώματα από εκμίσθωση ακινήτων (εκτός τεκμαρτών)
εισόδημα από κινητές αξίες
εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις
δηλωθέν εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες
εισόδημα από λοιπές πηγές π.χ. εισόδημα αλλοδαπής προέλευσης, εισόδημα που δεν εντάσσεται σε κάποια από τις κατηγορίες Α-Ε της παρ.2 του άρθρου 4 ΚΦΕ.

6. Οι εισπράξεις από λοιπά μη φορολογητέα έσοδα, όπως αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λπ.

7. Τα έσοδα από πώληση περιουσιακών στοιχείων προσωπικών/οικογενειακών ή και επαγγελματικών (σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).

8. Τα ποσά δανείων από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κάθε μορφής, ιδιώτες, κ.λπ (προσωπικά/ οικογενειακά ή επαγγελματικά σε περίπτωση ατομικής επιχείρησης).

9. Τα λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη.

⁷⁵ Δαλιάνης Γιώργος & Αρτσίτας Γιάννης, 2016, ο.π. <https://www.artion.gr/pws-ginetai-simera-o-elegxos-ton-ekkremon-forologikon-ypotheseon>

10. Οι αυξήσεις πληρωτέων λογαριασμών.

Σύμφωνα με την τεχνική ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου στους πληρωτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες γενικά καθώς και φορολογικές υποχρεώσεις, οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει αύξηση των πληρωτέων λογαριασμών, καθορίζεται από την σύγκριση του υπόλοιπου πληρωτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.

11. Οι μειώσεις λογαριασμών εισπρακτέων.

Σύμφωνα με την τεχνική ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου, στους εισπρακτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές, προσωπικές κ.λπ. καθώς και απαιτήσεις φορολογικές(επιστροφές φόρων κ.λπ.) οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει μείωση των εισπρακτέων λογαριασμών καθορίζεται από τη σύγκριση του υπολοίπου εισπρακτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.

12. Οι μειώσεις των Πληρωτέων λογαριασμών.

Σύμφωνα με την τεχνική ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου στους πληρωτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι υποχρεώσεις από αγορές, δαπάνες γενικά καθώς και Φορολογικές υποχρεώσεις οι οποίες οφείλονται στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους (Δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια, τα οποία αναγράφονται στη γραμμή (8) «Ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων»). Το αν υπάρχει μείωση των πληρωτέων λογαριασμών καθορίζεται από τη σύγκριση του υπολοίπου πληρωτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους.

13. Οι αυξήσεις Εισπρακτέων λογαριασμών.

Σύμφωνα με την τεχνική ανάλυσης ρευστότητας του φορολογουμένου στους εισπρακτέους λογαριασμούς περιλαμβάνονται οι απαιτήσεις από πωλήσεις επαγγελματικές, προσωπικές και φορολογικές κ.λπ. οι οποίες είναι απαιτητές στο τέλος κάθε ελεγχόμενου έτους. Το αν υπάρχει αύξηση των εισπρακτέων λογαριασμών καθορίζεται από τη σύγκριση του υπολοίπου εισπρακτέων λογαριασμών στο τέλος του προηγούμενου έτους με το υπόλοιπο στο τέλος του ελεγχόμενου έτους

ΚΕΦΑΛΑΙΑ/ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΓΝΩΣΤΕΣ Ή ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΠΗΓΕΣ	
	Δαπάνες (Αναλώσεις Κεφαλαίων/Εσόδων)

Μείον	Κεφάλαια/Εσοδα από γνωστές πηγές
Ίσον	Κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές

Το κατ' ιδίαν περιεχόμενο κάθε στήλης συνίσταται αναλυτικά στα εξής:

Η μέθοδος ανάλυσης της ρευστότητας χρησιμοποιείται ως βασική μέθοδος για τη διαπίστωση ύπαρξης ή μη κεφαλαίων από άγνωστες ή και παράνομες πηγές.

Επιπλέον, η τεχνική ανάλυσης της ρευστότητας πρέπει να χρησιμοποιείται συχνότερα στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες το εισόδημα του ελεγχόμενου ξοδεύεται σπάταλα και απομένει λίγη καθαρή περιουσία ή δεν υπάρχει καθόλου. Επίσης, μια κατάσταση δαπανών μπορεί να συμβάλει στην επαλήθευση της ακρίβειας μιας άλλης τεχνικής ελέγχου για την απόδειξη ύπαρξης εισοδήματος και στην επαλήθευση ακρίβειας του γνωστού ή δηλωθέντος εισοδήματος.

Τέλος, η χρήση αυτής της έμμεσης τεχνικής ελέγχου, μπορεί να πραγματοποιηθεί και στις περιπτώσεις υπολογισμού των μετρητών ανά χείρας του ελεγχόμενου έτους, σύμφωνα με την τεχνική της καθαρής θέσης, όταν η ημερομηνία εκκίνησης των μετρητών ανά χείρας είναι σε προηγούμενο έτος.

Τα στοιχεία τα οποία χρησιμοποιούνται προκειμένου να γίνει ο υπολογισμός της φορολογητέας ύλης σύμφωνα με αυτήν είναι:

Οι δαπάνες, όπου περιλαμβάνεται η αύξηση των μετρητών ανά χείρας ή των τραπεζικών λογαριασμών, η αύξηση άλλων προσωπικών ή επαγγελματικών περιουσιακών στοιχείων, η μείωση των υπολοίπων του παθητικού και τα προσωπικά έξοδα διαβίωσης.

Οι γνωστές πηγές εισοδήματος, όπου περιλαμβάνεται η μείωση των μετρητών ανά χείρας ή των τραπεζικών λογαριασμών, η πώληση ή η ανταλλαγή περιουσιακών στοιχείων, η μισθοί ή τα επιχειρηματικά κέρδη, οι επιστροφές φόρων, οι τόκοι, τα μερίσματα ή τα προϊόντα ασφάλισης, τα δάνεια, οι δωρεές ή οι εισροές από κληρονομίες, τα επιδόματα ή τα βοηθήματα που προέρχονται από το δημόσιο και άλλες γνωστές πηγές. Οποιαδήποτε άλλη δαπάνη των γνωστών πηγών κεφαλαίου σημαίνει κεφάλαιο που προέρχεται από άγνωστες ή από παράνομες πηγές⁷⁶.

Μελέτη Περίπτωσης

⁷⁶ Λιόλιος Απόστολος, 2014, ο.π., σελ. 391 επ.

Με βάση τα παραπάνω, κρίνεται σκόπιμο να παρουσιαστεί μια μελέτη περίπτωσης για το οικονομικό έτος 2013, χρήση 1-1-2012 μέχρι 31-12-2012 .

I. ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ	2012	II. ΑΝΑΛΩΣΕΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ/ΕΣΟΔΩΝ	2012
1.Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στην έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης (προσωπικοί, οικογενειακοί, επαγγελματικοί).	31.968,07	1.Υπόλοιπα χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στη λήξη της ελεγχόμενης περιόδου (προσωπικοί, οικογενειακοί, επαγγελματικοί)	28.756,15
2. Διαθέσιμα μετρητά ή και το Υπόλοιπο ταμείου στην έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης (Ατομική επιχείρηση με βιβλία Γ΄κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του ΚΦΑΣ)	0,00	2. Διαθέσιμα μετρητά ή και το Υπόλοιπο ταμείου στη λήξη της ελεγχόμενης χρήσης (Ατομική επιχείρηση με βιβλία Γ΄κατηγορίας ΚΒΣ ή διπλογραφικά του ΚΦΑΣ)	0,00
3. Αναλήψεις από επιχείρηση/σεις	0,00	3. Εισφορές σε λογαριασμούς επιχείρησης/σεων	0,00
4. Ακαθάριστα Έσοδα από επαγγελματική δραστηριότητα	150.359,14	4. Ποσά συμμετοχής στο κεφάλαιο κάθε μορφής επιχειρήσεων	0,00
5. Έσοδα από λοιπές πηγές	0,00	5. Αγορές περιουσιακών στοιχείων (προσωπικών/επαγγελματικών)	0,00
6. Εισπράξεις από λοιπά μη φορολογητέα έσοδα (αποζημιώσεις, επιδοτήσεις, δωρεές κ.λπ.)	0,00	6. Αγορές εμπορευμάτων, α΄, β΄ υλών και λοιπών αγαθών αναγκαίων στην άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας	0,00
7. Έσοδα από Πώληση περιουσιακών στοιχείων	0,00	7. Επαγγελματικές/επιχειρηματικές δαπάνες πάσης φύσεως	103.024,44
8. Δάνεια από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κ.λπ	0,00	8. Ποσά αποπληρωμής προσωπικών ή επαγγελματικών δανείων	44.420,10
9. Λοιπά έσοδα πάσης φύσεως φορολογητέα ή μη	0,00	9. Ποσά για ασφάλιστρα, αποζημιώσεις, δωρεές και λοιπές δαπάνες	417,63
10. Αυξήσεις Πληρωτέων λογαριασμών	0,00	10. Ποσά φόρων, τελών, εισφορών και	438,15

		προστίμων κάθε μορφής	
11. Μειώσεις Εισπρακτέων λογαριασμών	0,00	11. Ποσά για κάθε είδους Δαπάνες διαβίωσης (προσωπικές/οικογενειακές)	32.403,46
12. Αύξηση των προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου/νων έτους/ετών	0,00	12. Μειώσεις Πληρωτέων λογαριασμών	0,00
13. Λοιπές περιπτώσεις εσόδων	0,00	13. Αυξήσεις Εισπρακτέων λογαριασμών	0,00
		14. Χορηγήσεις δανείων σε τρίτους	0,00
		15. Μείωση προκαταβολών που εισπράχθηκαν έναντι εσόδων επόμενου/νων έτους/ετών	0,00
		16. Λοιπές περιπτώσεις αναλώσεων	0,00
ΣΥΝΟΛΟ	182.327,21	ΣΥΝΟΛΟ	209.459,93

ΙΙΙ. ΥΠΟΛΟΙΠΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ
Σύνολο διαθέσιμων εσόδων/κεφαλαίων	182.327,21
Διαθέσιμα έσοδα/κεφάλαια που χρησιμοποιήθηκαν	209.459,93
Υπόλοιπο	-27.132,72

Παρατηρήσεις:

1. Η Γραμμή 1 των πηγών κεφαλαίων απεικονίζει τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στην έναρξη της ελεγχόμενης χρήσης, όπως εμφανίζονται στο Ειδικό Λογισμικό Αυτοματοποιημένου Ελέγχου Προσαύξησης Περιουσίας και στα έντυπα Διαθέσιμα Περιουσιακά Στοιχεία που προσκομίστηκαν στην υπηρεσία μας.
2. Η Γραμμή 4 των πηγών κεφαλαίου περιλαμβάνει τα ακαθάριστα έσοδα, όπως αυτά απεικονίζονται στα προσκομισθέντα τηρούμενα βιβλία των φορολογουμένων.
3. Η Γραμμή 1 των αναλώσεων κεφαλαίων, απεικονίζει τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στην λήξη της ελεγχόμενης χρήσης, όπως εμφανίζονται στο Ειδικό Λογισμικό Αυτοματοποιημένου Ελέγχου Προσαύξησης

Περιουσίας και στα έντυπα Διαθέσιμα Περιουσιακά Στοιχεία που προσκομίστηκαν στην υπηρεσία μας.

4. Η Γραμμή 7 των αναλώσεων κεφαλαίων εμφανίζει τις επαγγελματικές δαπάνες, όπως αυτές απεικονίζονται στα τηρούμενα βιβλία και στο Ε3 των ελεγχόμενων για την υπό κρίση χρήση.
5. Τα υπόλοιπα των χρηματοπιστωτικών λογαριασμών στην έναρξη και λήξη της ελεγχόμενης χρήσης προκύπτουν ως κάτωθι:

ΑΡ. ΛΟΓ/ΣΜΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ	ΥΠΟΛΟΙΠΟ 01.01.2012	ΥΠΟΛΟΙΠΟ 31.12.2012
GR000000000000000000000000000000	2	1.727,28	728,45
GR000000000000000000000000000000	2	5.144,85	3.165,68
GR000000000000000000000000000000	3	614,56	1.115,17
GR000000000000000000000000000000	2	2.949,59	7.277,85
GR000000000000000000000000000000	2	7.372,35	11.012,38
GR000000000000000000000000000000	2	0,00	1.074,91
GR000000000000000000000000000000	2	4,63	45,97
GR000000000000000000000000000000	2	6.346,66	8,15
GR000000000000000000000000000000	1	52,80	5,67
GR000000000000000000000000000000	2	2,26	2,28
GR000000000000000000000000000000	1	7.972,39	4.682,22
GR000000000000000000000000000000	1	0,00	9,14
GR000000000000000000000000000000	2	4,63	0,00
ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΠΟΣΑ ΠΟΥ ΑΝΑΛΟΓΟΥΝ ΣΤΟΥΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΥΣ		31.968,07	28.756,15

Κατανομή Αποκρυβείσας Ύλης

Σύμφωνα με την ΠΟΛ 1050/ 2014 άρθρο 8: «...Στην περίπτωση που ο προσδιορισμός της φορολογητέας ύλης με μεθόδους εμμέσου προσδιορισμού γίνεται για συζύγους που υποβάλουν κοινή δήλωση και προκύψει μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη, αυτή κατανέμεται μεταξύ των

συζύγων κατά το ποσό που αφορά έκαστον, εφόσον αυτό μπορεί να προσδιοριστεί από τον έλεγχο, ή μερίζεται κατ' αναλογία των δηλωθέντων εισοδημάτων όταν τα εισοδήματα και των δυο συζύγων προέρχονται από επιχειρηματικές δραστηριότητες ...»

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΜΗ ΔΗΛΩΘΕΙΣΑΣ ΦΟΡΟΛΟΓΗΤΕΑΣ ΥΛΗΣ			
	ΕΙΣΟΔΗΜΑ βάσει δήλωσης	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΕΠΙΜΕΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟΚΡΥΒΕΙΣΑΣ ΥΛΗΣ
ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΟΣ	17.384,86	35	9.496,45
ΣΥΖΥΓΟΣ	32.277,84	65	17.636,27
ΣΥΝΟΛΑ	49.662,44	100	27.132,72€

Αποτελέσματα Ελέγχου

Συγκρίθηκαν, για την ελεγχόμενη φορολογική περίοδο, τα αποτελέσματα των προσδιορισμών του φορολογητέου εισοδήματος (αφενός με τις γενικές διατάξεις και αφετέρου με την τεχνική ανάλυσης ρευστότητας) και λαμβάνεται ως τελικό συνολικό φορολογητέο εισόδημα το μεγαλύτερο εξ αυτών.

Προσδιορισμός Καθαρού Φορολογητέου (άρθρο 9 ΠΟΛ 1050/2014)

Οικ. Έτος	Εισόδημα βάσει δήλωσης	Διαφορές εισοδήματος προς φορολόγηση βάσει έμμεσων τεχνικών	Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα βάσει έμμεσων τεχνικών	Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα βάσει Γενικών Διατάξεων	Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα βάσει ελέγχου	Διαφορά
(α)	(β)	(γ)	(δ)	(ε)	(στ)	(ζ)
2013	17.384,86	9.496,45	26.881,31	26.509,86	26.881,31	9.496,45

Στον παραπάνω πίνακα απεικονίζονται ανά χρήση :

- το φορολογητέο εισόδημα από όλες τις πηγές/κατηγορίες εισοδήματος βάσει δήλωσης. (β)
- η μη φορολογηθείσα φορολογητέα ύλη που προκύπτει βάσει της έμμεσης τεχνικής της ρευστότητας.(γ)
- το φορολογητέο εισόδημα που προκύπτει από τον έλεγχο βάσει έμμεσων τεχνικών (δ)
- το φορολογητέο εισόδημα που προκύπτει από τον έλεγχο βάσει γενικών διατάξεων (ε)
- το τελικό φορολογητέο εισόδημα βάσει ελέγχου όπως προκύπτει από την σύγκριση μεταξύ του φορολογητέου εισοδήματος ελέγχου βάσει γενικών διατάξεων με το φορολογητέο εισόδημα ελέγχου βάσει έμμεσης τεχνικής (στ)

Από την ανωτέρω ανάλυση προκύπτει ότι:

Τελικό Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα: 26.881,31€

Πόρισμα Ελέγχου

Από την κατωτέρω σύγκριση μεταξύ του φορολογητέου εισοδήματος ελέγχου βάσει γενικών διατάξεων με το φορολογητέο εισόδημα ελέγχου βάσει έμμεσης τεχνικής, προκύπτει ότι:

Οικ. Έτος	Εισόδημα βάσει δήλωσης	Διαφορές εισοδήματος προς φορολόγηση βάσει έμμεσων τεχνικών	Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα βάσει έμμεσων τεχνικών	Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα βάσει Γενικών Διατάξεων	Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα βάσει ελέγχου	Διαφορά
(α)	(β)	(γ)	(δ)	(ε)	(στ)	(ζ)
2013	17.384,86	9.496,45	26.881,31	26.509,86	26.881,31	9.496,45

Τελικό Συνολικό Φορολογητέο Εισόδημα: 26.881,31€

Το ποσό αυτό θα ληφθεί υπόψη από τον έλεγχο και για τον υπολογισμό της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης.

3.1.7.2. Η Τεχνική Της Καθαρής Θέσης

Η Έννοια

Η μέθοδος της έμμεσης τεχνικής ελέγχου της καθαρής θέσης (net worth method), γνωστή και ως τεχνική της καθαρής περιουσίας, του φορολογούμενου φυσικού προσώπου, στηρίζεται στην θεωρία ότι οι αυξήσεις ή οι μειώσεις της καθαρής περιουσίας εντός ατόμου κατά τη διάρκεια μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου, οδηγούν στον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος, αφού πρώτα πραγματοποιηθούν προσαρμογές που αφορούν τα έξοδα διαβίωσής του. Αποτελεί μία από τις έμμεσες μεθόδους για την απόδειξη ύπαρξης εισοδήματος από άγνωστες ή από παράνομες πηγές. Η μέθοδος αυτή γίνεται εύκολα αναγνωρίσιμη στον επιχειρηματικό κόσμο και απεικονίζει ολοκληρωμένα την οικονομική κατάσταση του ελεγχόμενου, επειδή παρουσιάζεται στο γνωστό έντυπο του Ισολογισμού.

Με βάση την τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου φυσικού προσώπου, αναδημιουργείται το οικονομικό ιστορικό του (profile) και προσδιορίζεται η φορολογητέα ύλη, συνυπολογίζοντας:

Το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων και των διαθέσιμων προσωπικών, οικογενειακών και επαγγελματικών κεφαλαίων.

Τις διάφορες προσωπικές, οικογενειακές και επαγγελματικές απαιτήσεις, οι οποίες αποτελούν το ενεργητικό.

Τις διάφορες προσωπικές, οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, οι οποίες αποτελούν το παθητικό.

Τις ατομικές, οικογενειακές και επαγγελματικές δαπάνες, που αφορούν ατομικές επιχειρήσεις.

Τα ατομικά και οικογενειακά εισοδήματα από λοιπές πηγές.

Κατά την εφαρμογή αυτής της μεθόδου, δημιουργείται ένας «Πίνακας Ενεργητικού και Παθητικού» για όλες τις ελεγχόμενες φορολογικές περιόδους, με φορολογική περίοδο βάσης την αμέσως προηγούμενη από την πρώτη ελεγχόμενη φορολογική περίοδο. Το Ενεργητικό περιλαμβάνει όλα τα περιουσιακά στοιχεία και τις καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κατά την λήξη κάθε φορολογικής περιόδου, ενώ το Παθητικό περιλαμβάνει τις αντίστοιχες υποχρεώσεις.

Η διαφορά μεταξύ του Ενεργητικού και του Παθητικού αποτελεί την καθαρή θέση της

εκάστοτε φορολογικής περιόδου. Από την καθαρή θέση⁷⁷ λήξης της κάθε φορολογικής περιόδου αφαιρείται η καθαρή θέση έναρξής της. Οι αυξήσεις ή οι μειώσεις της καθαρής θέσης αναπροσαρμίζονται, ανάλογα με τις περιπτώσεις απόκτησης περιουσιακών στοιχείων άνευ ανταλλάγματος, όπως θάνατος, δωρεά, γονική παροχή, προίκα, κέρδη από τυχερά παιχνίδια, κ.ά. και τις περιπτώσεις εκποίησης αυτών, με τις κάθε είδους ατομικές και οικογενειακές δαπάνες και συγκρίνονται με τα δηλωθέντα εισοδήματα. Η προκύπτουσα διαφορά θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη, άλλως φορολογητέα ύλη η οποία δεν έχει δηλωθεί και, εφόσον δεν μπορεί να αιτιολογηθεί, τότε υπόκειται σε φορολόγηση.

Έτσι, ο έλεγχος έχει την δυνατότητα να καθορίσει την αύξηση ή την μείωση της καθαρής θέσης ενός ελεγχόμενου φορολογούμενου για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο (συνήθως ενός ημερολογιακού έτους), συγκρίνοντας την καθαρή θέση του στην αρχή και στο τέλος της. Έπειτα γίνονται προσαρμογές αναφορικά με τα έξοδα διαβίωσης προκειμένου να οδηγηθεί ο έλεγχος στο εισόδημα.

Σύμφωνα με την τεχνική της καθαρής θέσης, ο καθορισμός του εισοδήματος περιλαμβάνει αποδείξεις από όλες τις πηγές. Έτσι, ο έλεγχος οδηγείται στα κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές, αφού αφαιρεθούν τα κεφάλαια από γνωστές πηγές, όπως μισθοί, τόκοι, μερίσματα κ.α,

Ο τύπος που χρησιμοποιείται για να υπολογιστούν τα κεφάλαια που προέρχονται από άγνωστες ή και παράνομες πηγές (μη δηλούμενο εισόδημα) είναι ο εξής:

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟ ΑΓΝΩΣΤΕΣ Ή ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΠΗΓΕΣ	
	Ενεργητικό
Μείον	Παθητικό
Ίσον	Καθαρή περιουσία
Μείον	Καθαρή περιουσία προηγούμενου έτους
Ίσον	Αύξηση ή μείωση καθαρής περιουσίας
Συν	Έξοδα διαβίωσης
Ίσον	Εισόδημα ή δαπάνες
Μείον	Κεφάλαια από γνωστές πηγές

⁷⁷ Η έννοια αυτή δεν ταυτίζεται με την έννοια της καθαρής θέσης που συναντάμε στο εταιρικό λογιστικό δίκαιο.

Η μέθοδος της τεχνικής της καθαρής θέσης χρησιμοποιείται στην περίπτωση κατά την οποία αρκετά στοιχεία του ενεργητικού ή και του παθητικού του φορολογούμενου έχουν μεταβληθεί κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης περιόδου και ισχύει κάποια από τις περιπτώσεις, που ορίζονται, όπως έχει προαναφερθεί, από τις διατάξεις του άρθρου 3 της ΠΟΛ. 1050/2014, περί υπαγόμενων υποθέσεων στις έμμεσες τεχνικές ελέγχου⁷⁸. Τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού, τα οποία παραμένουν σταθερά, κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης περιόδου, δεν συμπεριλαμβάνονται στην κατάσταση δαπανών.

Τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού, καθώς και οι δαπάνες διαβίωσης που χρησιμοποιούνται προκειμένου να γίνει ο υπολογισμός της φορολογητέας ύλης, κατά την τεχνική της καθαρής θέσης του φορολογούμενου, αντλούνται από διάφορες πηγές, οι οποίες ενδεικτικά μπορεί να είναι:

Το υποκείμενο της έρευνας.

Οι επικοινωνίες πληροφοριοδοτών.

Τα αρχεία πτωχεύσεων και δικαστικών αποφάσεων και κατασχέσεων.

Τα αρχεία ακίνητης περιουσίας και τα κρατικά αρχεία αυτοκινήτων.

Οι αιτήσεις δανείων και πιστωτικών καρτών.

Οι καταστάσεις πιστωτικών καρτών.

Τα έντυπα ελέγχου των λογιστών.

Οι εκθέσεις οικονομικής κατάστασης.

Οι φορολογικές δηλώσεις και τα ασφαλιστικά αρχεία.

Η διατροφή παιδιών και τα αρχεία διαζυγίων.

Οι συνεργάτες του φορολογούμενου.

Οι ακυρωμένες επιταγές και τα κατατεθέντα στοιχεία.

Οι αιτήσεις για εργασία.

Κατά την εφαρμογή της μεθόδου της καθαρής θέσης του φορολογούμενου, χρησιμοποιείται η ίδια μέθοδος εμφάνισης εσόδων και εξόδων κατά την ημερομηνία της πληρωμής τους ή της δημιουργίας τους, με αυτήν που χρησιμοποιεί ο υποκείμενος στον έλεγχο. Επομένως, στην περίπτωση που ο υποκείμενος κάνει χρήση της μεθόδου εμφάνισης των εσόδων και εξόδων κατά την ημερομηνία δημιουργίας τους, τότε εμφανίζονται οι εισπρακτέοι και οι

⁷⁸ Δαλιάνης Γ. & Αρτσιάς Γ., 2016, «Πως Γίνεται Σήμερα ο Έλεγχος των Εκκρεμών Φορολογικών Υποθέσεων», <https://www.artion.gr/pws-ginetai-simera-o-elegxos-ton-ekkremon-forologikon-ypotheseon>

πληρωτέοι λογαριασμοί.

Η αποτίμηση των στοιχείων του ενεργητικού πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο με βάση το κόστος. Έτσι, η χρησιμοποίηση της τρέχουσας αξίας θα οδηγήσει σε στρεβλώσεις του εισοδήματος σε περίπτωση που συμβεί κάποια υποτίμηση ή ανατίμηση μεταξύ των χρονικών περιόδων.

Ωστόσο, στην περίπτωση που ο υποκείμενος στον έλεγχο κάνει την αποτίμηση των στοιχείων της απογραφής με κάποια άλλη μέθοδο κοστολόγησης, όπως του χαμηλότερου κόστους ή της τρέχουσας αξίας, και αυτή η εφαρμογή αυτής της μεθόδου είναι σταθερή σύμφωνα με τις ανάλογες λογιστικές τεχνικές, ο ελεγκτής θα πρέπει και αυτός να κάνει χρήση της ίδιας τεχνικής αποτίμησης κατά τον υπολογισμό της καθαρής περιουσίας του φορολογούμενου.

Κατά την προετοιμασία της έκθεσης ελέγχου με βάση την τεχνική της καθαρής θέσης προκύπτει το ερώτημα γιατί πρέπει να εμπεριέχονται σε αυτήν στοιχεία τα οποία είναι σταθερά και ιδιαίτερα στοιχεία τα οποία δεν μεταβάλλουν το τελικό αποτέλεσμα.

Όμως, επειδή η έκθεση της καθαρής περιουσίας απεικονίζει πλήρως την οικονομική κατάσταση του υποκειμένου στον έλεγχο, θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο ολοκληρωμένη, ούτως ώστε να μην υπάρχει περίπτωση αμφισβήτησης της εγκυρότητας της λόγω παράλειψης στοιχείων. Επίσης, μία σωστή έκθεση, αποτελεί την βάση για μελλοντικούς ελέγχους και μπορεί να αποδειχθεί εξαιρετικά χρήσιμη για έναν μελλοντικό έλεγχο⁷⁹.

Η μέθοδος αυτή, εκτός από βασική μέθοδος αυτοτελούς απόδειξης εισοδήματος, μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως βοηθητική μέθοδος άλλων έμμεσων τεχνικών ελέγχου προκειμένου να αποδειχθεί το εισόδημα του φορολογούμενου.

Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο ελεγχόμενος φορολογούμενος έχει στην διάθεσή του αρκετά στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού, των οποίων η βάση κοστολόγησης για όλη τη διάρκεια της ελεγχόμενης περιόδου παραμένει ίδια, τότε είναι προτιμότερο να εφαρμοστεί η μέθοδος ανάλυσης της ρευστότητας αντί για την μέθοδο της καθαρής θέσης, καθώς υπάρχει η δυνατότητα πραγματοποίησης μιας συνοπτικής παρουσίασης στον υπολογισμό.

Οδηγίες Για Τη Χρήση Της Μεθόδου

⁷⁹ Λιόλιος Απόστολος, 2014, ο.π., σελ. 397 επ.

Για την επιτυχή εφαρμογή της μεθόδου πρέπει να διευκρινίζονται οι έννοιες «έξοδα διαβίωσης» και «μετρητά ανά χείρας».

Τα έξοδα διαβίωσης

Τα έξοδα διαβίωσης είναι δαπάνες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τον ελεγχόμενο και οι οποίες από τεχνικής πλευράς δεν κατηγοριοποιούνται ως Ενεργητικό ή ως Παθητικό. Τα έξοδα διαβίωσης, περιλαμβάνουν ενδεικτικά τα έξοδα νοικοκυριού, τις επισκευές αυτοκινήτων, τα ασφάλιστρα, τις εισφορές, τις ιατρικές δαπάνες, τους καταβληθέντες φόρους, τα έξοδα διασκέδασης, τα δώρα που έγιναν σε τρίτους και τις ζημιές από πώληση προσωπικών περιουσιακών στοιχείων.

Τα μετρητά ανά χείρας

Στην περίπτωση της εφαρμογής της τεχνικής της καθαρής θέσης του φορολογούμενου, το πιο δύσκολο προς απόδειξη στοιχείο είναι τα μετρητά ανά χείρας, καθώς πολλές φορές οι ελεγχόμενοι υποστηρίζουν ότι είναι αρκετά, προκειμένου να δικαιολογήσουν ένα μέρος ή ολόκληρο το εισόδημά τους από άγνωστες πηγές.

Τα μετρητά ανά χείρας είναι όλα τα μετρητά (χαρτονομίσματα και κέρματα) τα οποία κατέχει ο ελεγχόμενος επάνω του, στην κατοικία του, σε χρηματοκιβώτιο ή σε κάποιο άλλο μέρος που ανήκει σε αυτόν. Δεν περιλαμβάνονται τα χρήματα τα οποία κατέχει ο ελεγχόμενος σε λογαριασμό σε οποιοδήποτε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα.

Τα διαθέσιμα μετρητά ανά χείρας στην αρχή της ελεγχόμενης περιόδου πρέπει να είναι προσεκτικά επεξεργασμένα, διότι, σε αντίθετη περίπτωση, ο φορολογούμενος μπορεί να ισχυριστεί ότι η πηγή των κεφαλαίων που ξοδεύτηκαν κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης περιόδου ήταν συσσώρευση μετρητών από προηγούμενες περιόδους.

Πηγές από τις οποίες ο έλεγχος έχει τη δυνατότητα να τεκμηριώσει αδιαμφισβήτητα την ύπαρξη μετρητών ανά χείρας του φορολογούμενου είναι:

Η γραπτή αποδοχή του ελεγχόμενου σχετικά με την καθαρή περιουσία του (υπογεγραμμένες δηλώσεις καθαρής περιουσίας ή προφορική δήλωση για τα μετρητά ανά χείρας).

Τα χαμηλά εισοδήματα του υποκειμένου για τα προηγούμενα έτη του ελέγχου, όπως

αυτά απεικονίζονται στα αρχεία προηγούμενων εργοδοτών του ή και στις υποβληθείσες φορολογικές του δηλώσεις.

Η καθαρή του περιουσία, όπως αυτή αποδεικνύεται από τα βιβλία και στοιχεία του.

Η έκθεση οικονομικής κατάστασης η οποία εμφανίστηκε για πίστωση ή και άλλους σκοπούς πριν ή κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Μερικές από τις καλύτερες πηγές απόκτησης αυτού του τύπου εγγράφου αποτελούν οι τράπεζες, οι πιστωτικές εταιρίες και οι εταιρίες έκδοσης χρεογράφων.

Η πιθανή πτώχευση πριν από την εξεταζόμενη περίοδο.

Τα προηγούμενα χρέη, ο συμβιβασμός ληξιπρόθεσμων χρεών και η αποφυγή πτώχευσης.

Η αγορά με δόσεις.

Το ιστορικό χαμηλών κερδών και δαπανών και οι επιστροφές ακάλυπτων επιταγών.

Οι ανακτήσεις.

Η είσπραξη κάποιου τύπου κοινωνικής βοήθειας.

Η απόδειξη αλλά και η τεκμηρίωση του χρόνου που άρχισε η ύπαρξη μετρητών ανά χείρας είναι η πιο δύσκολη αλλά, συνάμα, και η πιο σημαντική φάση σε μια έμμεση τεχνική απόδειξης εισοδήματος. Η παραδοχή από τον ελεγχόμενο της ύπαρξης των μετρητών είναι πολύ αποτελεσματική, προκειμένου να επιτευχθεί η εξακρίβωση του ποσού των μετρητών ανά χείρας και είναι απαραίτητο να αποσπάται στην αρχή της έρευνας. Για να αποφευχθεί οποιαδήποτε παρεξήγηση, πριν από την άντληση στοιχείων από τον φορολογούμενο, ο ελεγκτής πρέπει να προβεί στην εξήγηση της έννοιας του όρου μετρητά να χείρας.

Στην περίπτωση, κατά την οποία δεν συμπεριληφθεί δήλωση του ελεγχόμενου σχετικά με τα μετρητά που υπήρχαν στην κατοχή του, σε νομίσιμα κάθε μορφής στο σχετικό έντυπο, τότε ο έλεγχος θεωρεί ότι αυτός, η/ο σύζυγος του και τα προστατευόμενα μέλη τους, δεν κατείχαν μετρητά, κατά την έναρξη ή κατά την λήξη της αντίστοιχης ελεγχόμενης περιόδου ή χρήσης.

Σε πολλές περιπτώσεις, το ποσό ανοίγματος των μετρητών ανά χείρας δεν προσδιορίζεται εύκολα. Πιθανόν να πρέπει να υπολογιστεί από οικονομικές πληροφορίες που αφορούν έτη πριν το διενεργούμενο έλεγχο. Στην περίπτωση όπου υπάρχουν πληροφορίες οι οποίες πιστοποιούν τα μετρητά ανά χείρας του φορολογούμενου σε προγενέστερη ημερομηνία, τότε είναι πιθανόν να είναι εφικτός ο υπολογισμός των μετρητών ανά χείρας του ελεγχόμενου εμφανίζοντας, όλες τις πηγές κεφαλαίων και την εφαρμογή τους κατά το ενδιαμέσο διάστημα.

Προκειμένου να αποδειχθεί και να μην αμφισβητηθεί η ύπαρξη καθαρής περιουσίας, θα

πρέπει να αποδειχθεί ότι ο ελεγχόμενος δεν διαθέτει μεγάλο ποσό μετρητών για το οποίο δεν του δόθηκε πίστωση, γεγονός το οποίο επιτυγχάνεται με την παροχή αποδείξεων, οι οποίες ουσιαστικά αναιρούν την ύπαρξη αποθέματος μετρητών.

Έτσι ο υπολογισμός θα δώσει το ανώτατο ποσό των μετρητών ανά χείρας, το οποίο θα μπορούσε ο ελεγχόμενος να χρησιμοποιήσει ως στοιχείο υπεράσπισης του.

Για παράδειγμα, σε περίπτωση ελέγχου τα έτη 2012 και 2013 για υποτιθέμενη κατάχρηση κεφαλαίων από τον φορολογούμενο, βρίσκεται ένα ποσό της τάξεως των €4.000 σε μετρητά ανά χείρας, το οποίο αναγράφεται στην κατάσταση οικονομικών αποτελεσμάτων που υπέβαλε σε πιστωτικό ίδρυμα την 27.08.2011. Κατέχοντας τις υπόλοιπες πηγές κεφαλαίων και δαπανών του φορολογούμενου, υπάρχει η δυνατότητα υπολογισμού των μετρητών ανά χείρας κατά την 01.01.2012, ως ακολούθως:

ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (€)	
Μετρητά ανά χείρας την 27.08.2011	4.000
Μισθοί από 27.08.2011-31.12.2011	7.000
Σύνολο πηγών κεφαλαίων	11.000
Μείον: Σύνολο δαπανών 27.08.2011-31.12.2011	-9.000
Μετρητά ανά χείρας την 01.01.2012	2.000

Αντίθετα, σε περίπτωση που ο φορολογούμενος είχε συνολικές δαπάνες από τις 27.08.2011 έως τις 31.12.2011 αξίας €13.000, τότε το ποσό των μετρητών ανά χείρας την 01.01.2012 θα διαμορφώνονταν σε -€2.000 και θα υπολογίζονταν ως μηδενικό στο τμήμα των πηγών στην κατάσταση δαπανών του 2012 .

ΠΗΓΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (€)	
Μετρητά ανά χείρας την 27.08.2011	4.000
Μισθοί από 27.08.2011-31.12.2011	7.000
Σύνολο πηγών κεφαλαίων	11.000
Μείον: Σύνολο δαπανών 27.08.2011-31.12.2011	-13.000
Μετρητά ανά χείρας την 01.01.2012	-2.000

Μελέτη Περίπτωσης

Κρίνεται σκόπιμο η παράθεση του προσδιορισμού του μη δηλούμενου εισοδήματος με την τεχνική της καθαρής θέσης, με βάση τα παρακάτω στοιχεία

A. Δαπάνες

(A) Στις 31.12.2010 ο τραπεζικός λογαριασμός του φορολογούμενου είχε υπόλοιπο €6.000. Στις 31.12.2011 είχε υπόλοιπο €11.000 (δηλαδή €11.000-€6.000 = €5.000), ενώ στις 31.12.2012 είχε υπόλοιπο €13.000 (δηλαδή €13.000-€11.000 = €2.000). Το 2011 ο τόκος ανέρχονταν σε €750, ενώ το 2012 σε €1.050. Το 2011 οι συνολικές καταθέσεις ήταν €48.000 με €2.000 επανακαταθέσεις, ενώ το 2012 ήταν €41.000 με €500 επανακαταθέσεις.

(B) Κατά την 31.12.2010 ο φορολογούμενος είχε στην κατοχή του κοσμήματα τα οποία κόστιζαν €3.000. Το 2011 προέβηκε στην αγορά κοσμημάτων αξίας €11.000, ενώ το 2012 αγόρασε τιμαλφή των οποίων η αξία ανέρχονταν σε €10.000.

(Γ) Κατά το 2010 ο ελεγχόμενος αγόρασε ένα μικρό σκάφος αξίας €41.000 και ως τις 31.12.2012 ήταν ακόμα στην κατοχή του.

(Δ) Κατά τα 2012, αγόρασε καινούργιο αυτοκίνητο αξίας €37.800 με μετρητά.

(E) Κατά το 2011 και 2012, πλήρωσε για υποθήκες €14.000 (η μείωση της υποθήκης το 2011 ήταν € 195.000, ενώ το 2012 ήταν €181.000).

(ΣΤ) Στις 02.01.2011, ο φορολογούμενος αγόρασε καινούργια κατοικία αξίας €322.000. Προκατέβαλε τα €105.000 με μετρητά και το υπόλοιπο ποσό των €217.000 πιστώθηκε άτοκα.

(Ζ) Από 01.01.2011, ο φορολογούμενος πληρώνει μηνιαίες δόσεις των €1.800 για την καινούργια του κατοικία, δηλαδή το 2011 και το 2012 πλήρωσε €21.600 ανά έτος.

(H) Το 2011 πλήρωσε €3.400 έναντι οφειλόμενου υπολοίπου πιστωτικών καρτών, ενώ το 2012 πλήρωσε €5.800.

(Θ) Στις 30.06.2011 δανείστηκε από την πιστωτική του κάρτα άτοκα ποσό των €7.500 και πλήρωνε μηνιαία €250, αρχίζοντας από 01.07.2011. Επομένως, το 2011 πλήρωσε €1.500 και το 2012 πλήρωσε €3.000.

(I) Ο ελεγκτής έχει τεκμηριώσει προσωπικά έξοδα διαβίωσης του φορολογούμενου, εκτός από τα παραπάνω, τα οποία ανέρχονται σε €25.500 για το 2011 και σε €23.200 για το 2012

Β. Γνωστές Πηγές Κεφαλαίων

(ΙΑ) Ο φορολογούμενος κατά την 31.12.2010 δήλωσε ότι διέθετε μετρητά ανά χείρας €3.500, ενώ το 2011 και το 2012 δεν διέθετε καθόλου μετρητά ανά χείρας.

(ΙΒ) Οι μισθοί του ήταν το 2011 €53.600, ενώ το 2012 €46.800.

(ΙΓ) Στις 31.12.2010, ο φορολογούμενος χρωστούσε σε πιστωτική εταιρία το ποσό των €940 άτοκα, ωστόσο κατά τα έτη 2011 και 2012 δεν πραγματοποίησε καμία πληρωμή έναντι αυτού του χρέους.

I. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	31.12.2010 (€) (έτος βάσης)	31.12.2011 (€)	31.12.2012 (€)
Μετρητά ανά χείρας (ΙΑ)	3.500	0	0
Υπόλοιπο τραπεζικών λογαριασμών (Α)	6.000	11.000	13.000
Κοσμήματα (Β) (1.000+5.000 = 6.000) & 6.000	3.000	14.000	24.000
Σκάφος (Γ)	41.000	41.000	41.000
Αυτοκίνητο (Δ)	0	0	37.800
Ακίνητη περιουσία (ΣΤ)	0	322.000	322.000
Σύνολο Ενεργητικού	53.500	388.000	437.800
II. ΠΑΘΗΤΙΚΟ			
Πληρωτέα γραμμάτια (ΙΓ)	940	940	940
Δάνειο (Θ)	0	1.500	3.000
Υποθήκη ακίνητης περιουσίας (Ε)	0	195.000	181.000
Σύνολο Παθητικού	940	197.440	184.940
Καθαρή Περιουσία (Ενεργητικό - Παθητικό)	52.560	190.560	252.860
Μείον: Καθαρή περιουσία προηγούμενου έτους	-	52.560	190.560
Αύξηση (μείωση) καθαρής περιουσίας	-	138.000	62.300
Συν: προσωπικά έξοδα διαβίωσης			
Πληρωμές πιστωτικών καρτών (Η)	-	3.400	5.800

Άλλα προσωπικά έξοδα διαβίωσης (I)	-	25.500	23.200
Εισόδημα	-	166.900	91.300
Μείον: κεφάλαια από γνωστές πηγές			
Τόκοι τραπεζικών καταθέσεων (Α)	-	750	1.050
Ημερομίσθια (ΙΒ)	-	53.600	46.800
Σύνολο κεφαλαίων από γνωστές πηγές	-	54.350	47.850
Διαφορά (κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές)	-	112.550	43.450

3.1.7.3. Η Τεχνική Του Ύψους Των Τραπεζικών Καταθέσεων Και Δαπανών Σε Μετρητά

Η τεχνική του ελέγχου του μη δηλωμένου εισοδήματος με βάση το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων του φορολογούμενου και των δαπανών του σε μετρητά (bank deposits and cash expenditure method) συναρτάται με τις καταθέσεις του σε πιστωτικό /ά ίδρυμα/τα και την άρση του τραπεζικού απόρρητου.

Η τεχνική αυτή του ελέγχου (του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά) βασίζεται στο: «αν ένας φορολογούμενος εισπράττει χρήματα έχει δυο δυνατότητες: είτε τα καταθέτει είτε τα δαπανά». Συμβάλλει στον εντοπισμό του μη δηλωμένου εισοδήματος από τα ποσά και τη συχνότητα καταθέσεων, αλλά και από τις πηγές προέλευσής τους. Η τεχνική αυτή προσκρούει στην προστασία του τραπεζικού απόρρητου των καταθέσεων που, για τον λόγο αυτόν, ο νομοθέτης θέσπισε την άρση του.

Οπότε, πρέπει να εξεταστούν διαδοχικά: το τραπεζικό απόρρητο πριν από την εφαρμογή του στην τεχνική του ελέγχου του μη δηλωμένου εισοδήματος, με βάση το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων του φορολογούμενου και των δαπανών του σε μετρητά και, τέλος, να παρουσιαστεί μια μελέτη περίπτωσης.

3.1.7.3.1 Το Τραπεζικό Απόρρητο

Το τραπεζικό απόρρητο, ως ατομικό δικαίωμα ανήκει στην οικονομική σφαίρα του ατόμου και αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για την απρόσκοπτη συμμετοχή του στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας. Εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο της παρ. 1, του άρθρου 5, του Συντάγματος. Συγχρόνως, οι πληροφορίες που αποτελούν το αντικείμενο του τραπεζικού απόρρητου συνιστούν και δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα και προστατεύονται από το άρθρο 9^A του Συντάγματος, υπό τις ειδικότερες προϋποθέσεις που τάσσει κατά την συνταγματική εξουσιοδότηση ο Ν. 2472/1997. Ειδικότερα, οι πληροφορίες που αφορούν στον τραπεζικό λογαριασμό του προσώπου (στοιχεία λογαριασμού, συναλλαγές κ.α.) συγκεντρώνουν όλα τα στοιχεία εκείνα που ο νόμος απαιτεί, προκειμένου μία πληροφορία να χαρακτηριστεί ως «δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα», δηλαδή πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων και συγκεκριμένα στο φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί.

Το ΣτΕ, με τις αποφάσεις του 884/2016, 2934/2017 και 2935/2017, έκρινε ότι «το δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου του φορολογούμενου, αναφορικά με τα εν λόγω προσωπικά δεδομένα του, σταθμιζόμενο προς το επιτακτικό δημόσιο συμφέρον της αποτελεσματικής διερεύνησης και καταστολής της φοροδιαφυγής, δεν απαιτεί να εξαρτάται η πρόσβαση του φορολογικού ελέγχου στις προαναφερόμενες πληροφορίες από τη στοιχειοθέτηση εύλογης υπόνοιας διάπραξης φοροδιαφυγής εκ μέρους του φορολογούμενου⁸⁰ απαίτηση η οποία θα επέβαλε ένα υπέρμετρο βάρος στη φορολογική Διοίκηση, δυσανάλογο προς τη φύση και τη βαρύτητα του εν λόγω δικαιώματος του διοικούμενου, και θα ήταν, ενόψει και της χρησιμότητας των πληροφοριών αυτών για την εξέταση της ακρίβειας των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος, ασύμβατη με την ανάγκη επίτευξης δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των συγκρουόμενων συμφερόντων του φορολογούμενου και του κράτους».

Το Δικαστήριο αποφαινεται την άρση του τραπεζικού απορρήτου για φορολογικούς λόγους στηριζόμενο, στη θεσμοθέτηση του καθεστώτος αυτόματης ανταλλαγής μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ πληροφοριών σχετικά με το υπόλοιπο των τραπεζικών λογαριασμών φορολογούμενων στο τέλος εκάστου έτους, στο πλαίσιο της διοικητικής συνεργασίας των κρατών μελών σε θέματα φορολογίας σύμφωνα με την Οδηγία 2014/107/ΕΕ⁸¹ και ιδιαίτερα στο

⁸⁰ Πρβλ. United States Supreme Court 21.4.1976, United States v. Miller, 425 U.S. 435 (1976). Βλ. και απόφαση 145/17.4.2012 της Ιταλικής Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

⁸¹ Οδηγία 2011/16/ΕΕ του Συμβουλίου της 15ης Φεβρουαρίου 2011 (DAC 1) Οδηγία 2014/107/ΕΕ του Συμβουλίου της 9ης Δεκεμβρίου 2014 για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/16/ΕΕ όσον αφορά την υποχρεωτική αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών στον φορολογικό τομέα (DAC 2). Οδηγία (ΕΕ) 2015/2376 του Συμβουλίου της 8ης Δεκεμβρίου 2015 για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/16/ΕΕ όσον αφορά την υποχρεωτική αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της

σημείο 10 του προοιμίου της και στην αρχή της αναλογικότητας του μέτρου σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό της αποτελεσματικής επιβολής της φορολογικής νομοθεσίας και της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής. Το ενωσιακό δίκαιο προβλέπει τη δυνατότητα εθνικών περιορισμών της εμβέλειας των κανόνων περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων, για την εξυπηρέτηση των οικονομικών συμφερόντων του κράτους στο πεδίο της φορολογίας⁸².

Το σκεπτικό της παραπάνω Απόφασης στηρίχτηκε στην απόφαση του ΕΔΔΑ Έτσι το ΣτΕ κατέληξε, με τις 884/2016, 2934 και 2935/2017 αποφάσεις του, ότι οι πληροφορίες που αναφέρονται στο υπόλοιπο και τις κινήσεις των τραπεζικών λογαριασμών του φορολογούμενου αφορούν σε μη ευαίσθητα και γενικότερα, μη χρήζοντα αυξημένης προστασίας προσωπικά δεδομένα, για την πρόσβαση στα οποία, στο πλαίσιο του φορολογικού ελέγχου και της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής, το κράτος διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως. Επιπροσθέτως, έκρινε ότι η δέσμευση της φορολογικής διοικήσεως από το απόρρητο των στοιχείων του φορολογούμενου, όπως προβλέπεται από άρθρο 85 του παλιού ΚΦΕ και ήδη άρθρο 17 του ν. 4174/2013, συνιστά επαρκές εχέγγυο κατά τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων αυτών από τον φορολογικό έλεγχο.

Ενόψει της παραπάνω προβληματικής, μολονότι το τραπεζικό απόρρητο έτυχε νομοθετικής και νομολογιακής αντιμετώπισης, είναι χρήσιμο να δοθεί η έννοια του τραπεζικού απόρρητου, η άρση του γενικά και ειδικά για την εφαρμογή του στην τεχνική του ελέγχου του μη δηλωμένου εισοδήματος, με βάση το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων του φορολογούμενου και των δαπανών.

Το τραπεζικό απόρρητο διακρίνεται σε γενικό και ειδικό.

Το γενικό τραπεζικό απόρρητο αναφέρεται στα πραγματικά περιστατικά που αφορούν στην περιουσιακή κατάσταση των συναλλασσομένων με την τράπεζα, δηλαδή των πελατών της, όπως πληροφορίες σχετικά με την φερεγγυότητά τους ή, ακόμη, και τα μελλοντικά τους σχέδια, καθώς και με την προσωπική τους κατάσταση.

Όμως, η σημαντικότερη έκφανση του τραπεζικού απόρρητου είναι το ειδικό τραπεζικό απόρρητο, αυτό των τραπεζικών καταθέσεων.

φορολογίας (DAC 3) (αφορά τις εκ των προτέρων διασυνοριακές αποφάσεις και τις εκ των προτέρων συμφωνίες ενδοομιλικής τιμολόγησης). Οδηγία (ΕΕ) 2016/881 του Συμβουλίου της 25ης Μαΐου 2016 (DAC4) (αφορά την υποχρεωτική αυτόματη ανταλλαγή των Εκθέσεων ανά Χώρα σε επίπεδο χωρών της ΕΕ). Οδηγία 2018/822/ΕΕ του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2011/16/ΕΕ όσον αφορά την υποχρεωτική αυτόματη ανταλλαγή πληροφοριών στον τομέα της φορολογίας σχετικά με δηλωτές διασυνοριακές ρυθμίσεις (DAC 6).

⁸² Βλ. Άρθρο 23 παρ. 1 περ. ε του Κανονισμού 679/2016 για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, γνωστού ως GDPR.

Στην Ελλάδα αυτό προστατευόταν κατ' απόλυτο τρόπο, και στη συνέχεια, η προστασία του αμβλύθηκε σταδιακά.

Η Εξέλιξη Του Τραπεζικού Απορρήτου Στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, το τραπεζικό απόρρητο δεν έτυχε την απόλυτη νομική προστασία με την οποία το περιέβαλαν άλλα κράτη, όπως η Ελβετία⁸³.

Από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ο κοινός νομοθέτης αναγνώριζε ευρείες εξουσίες ελέγχου στις φορολογικές αρχές επί του θέματος. Ειδικότερα :

Με το άρθρο 12, εδ, γ, του Ν. 1043/1917 «περί φορολογίας εκτάκτων κερδών», θεσπίστηκε η υποχρέωση παροχής πληροφοριών εκ μέρους των τραπεζών προς την φορολογική διοίκηση, με σκοπό να συλληφθεί η φορολογητέα ύλη που συσσωρεύθηκε στα χέρια Ελλήνων κατά την διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Μετά την λήξη του Α παγκόσμιου πολέμου, το άρθρο 2 του Ν. 1641/1919 «περί φορολογίας κληρονομιών, δωρεών, προικών και κερδών εκ λαχείων» έδωσε στον οικονομικό έφορο την εξουσία να ζητά, μεταξύ άλλων, και από τις τράπεζες οποιαδήποτε κατά την κρίση του αναγκαία πληροφορία για τον έλεγχο των σχετικών δηλώσεων. Στο πλαίσιο της υποχρέωσης των τραπεζών για απόδοση στους κληρονόμους και κληροδόχους των καταθέσεων, ο οικονομικός έφορος είχε ερευνητικές αρμοδιότητες για την διαπίστωση της συμμορφώσεως των τραπεζών.

Το άρθρο 33, παρ. 1, του Ν. 1640/1919 «περί φορολογίας των καθαρών προσόδων» πρόβλεπε την δυνατότητα του οικονομικού εφόρου ή επιθεωρητού, κατά την διαδικασία βεβαιώσεως και ελέγχου των φορολογικών δηλώσεων, «να λαμβάνει παρά των τραπεζών... οποιαδήποτε πληροφορία ήθελε νομίσει αναγκαίας δια το έργο του».

Το άρθρο 33, παρ. 1, του Π.Δ. 6/10 Σεπτεμβρίου 1929 «περί κώδικος φορολογίας καθαρών προσόδων», προβλέπει ρύθμιση με την ίδια ακριβώς διατύπωση, αλλά με την επιφύλαξη δικαιώματος υπέρ των τραπεζών σε περίπτωση που οι πληροφορίες αναφορικά με τις τραπεζικές καταθέσεις των πελατών τους μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την εξεύρεση του φορολογητέου εισοδήματος αυτών.

Το άρθρο. 4, παρ. 2, του Ν.Δ. 953/1942 περιόρισε μερικώς την παραπάνω εξαίρεση

⁸³ Jérôme Lasserre-Capdeville, Le secret bancaire approches nationales et internationales, 2014.

σχετικά με τα κέρδη φυσικών προσώπων συγκεκριμένων κατηγοριών εταιριών.

Ο Α.Ν. 182/1945 «περί ειδικής φορολογίας των κατά την πολεμικήν περίοδον πλουτισάντων», όπως μεταγενέστερα αντικαταστάθηκε από το άρθρο 3 του Α.Ν. 422/1945, καθιέρωσε υποχρέωση και των τραπεζών αποστολής στον οικονομικό έφορο πληροφοριών για τους υποκειμένους στην ειδική αυτή φορολογία.

Ο Α.Ν. 810/1948 «περί συγκεντρώσεως φορολογικών στοιχείων» και ο Α.Ν. 889/1949 «περί εφ' άπαξ φορολογίας των ευπόρων» περιείχε παρόμοιες ρυθμίσεις.

Οι νομοθετικές παρεμβάσεις που ακολούθησαν μετά τον τελευταίο αυτό νόμο σκοπό είχαν να οριοθετήσουν το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων έναντι της φορολογικής διοικήσεως.

Ο Α.Ν. 952/1949 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως του κώδικος φορολογίας καθαρών προσόδων», συρρίκνωσε το θεσπιζόμενο από το άρθρο 33, παρ. 1, του Ν. 1640/1919 που προαναφέρθηκε, στις καταθέσεις ταμειυτηρίου ή επί προθεσμία. Το Ν.Δ. 3323/1955 «περί φορολογίας του εισοδήματος των φυσικών προσώπων» συμπεριέλαβε στο προστατευτικό του πεδίο κάθε είδους χρηματικές καταθέσεις. Στην φορολογία κληρονομιών, δωρεών, προικών και κερδών από λαχεία, το τραπεζικό απόρρητο δεν ισχύει έναντι του οικονομικού εφόρου, συμπεριλαμβανομένου και του απορρήτου των καταθέσεων.

Το άρθρο 12 του Ν.Δ. 1321/1972 «περί ναυτιλιακών τραπεζών» καθιέρωσε το ειδικό απόρρητο των ναυτιλιακών τραπεζών, το οποίο όμως δεν αντιτάσσεται έναντι της φορολογικής αρχής.

Η Προστασία Του Απορρήτου Των Τραπεζικών Καταθέσεων

Το ειδικό απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων εισήχθηκε στην Ελλάδα στην αρχή του 20^{ου} αιώνα, στον ιδρυτικό νόμο ΓΥΜΣΤ/1909 του Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου. Αυτός απαγόρευε στους ταχυδρομικούς υπαλλήλους να γνωστοποιούν τα ονόματα των καταθετών και τα ποσά των καταθέσεων αυτών σε τρίτους, εκτός από τους προϊσταμένους τους.

Με το Ν. 4351/1964 «περί προστασίας της τιμής του πολιτικού κόσμου της Χώρας» (ΦΕΚ/Α/ 136) εισήχθηκε για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη η υποχρέωση υποβολής δήλωσης περιουσιακής καταστάσεως από τον Πρωθυπουργό, τους Αρχηγούς και Κοινοβουλευτικούς Εκπροσώπους των πολιτικών κομμάτων, τους Υπουργούς, Υφυπουργούς,

Βουλευτές, Γενικούς Γραμματείς Υπουργείων και τους διοικητικούς υπαλλήλους πρώτου ή αντίστοιχου βαθμού, και αφορούσε την περιουσιακή κατάσταση των ιδίων, των συζύγων και των ανήλικων τέκνων αυτών. Στο πλαίσιο του ελέγχου για την εξακρίβωση της ειλικρινείας των δηλώσεων από το αρμόδιο συμβούλιο, η παρ. 7, του άρθρου 6 του νόμου αυτού όριζε ότι δεν ίσχυε το τραπεζικό απόρρητο.

Με το Ν.Δ. 1059 της 20/23.12.1971 «Περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων» (ΦΕΚ/Α/270)⁸⁴, επεκτάθηκε η προστασία την οποία απολάμβαναν οι καταθέσεις του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σε όλες τις ελληνικές τράπεζες και, στη συνέχεια, σε όλες τις λειτουργούσες τράπεζες στον ελλαδικό χώρο. Το άρθρο 1 του νόμου αυτού θέσπιζε απόρρητο εκτενέστερο από το προηγούμενο: η παροχή πληροφοριών σχετικά με τις καταθέσεις από τους υπαλλήλους, τα στελέχη και τα συλλογικά όργανα των τραπεζών που αναφέρονται στο άρθρο 2 αυτού, έστω και με την συναίνεση του δικαιούχου, συνιστά ιδιαίτερο ποινικό αδίκημα διωκόμενο αυτεπαγγέλτως.

Στη συνέχεια, η διάταξη τροποποιήθηκε πολλές φορές: Αρχικά, στον απόηχο του «σκανδάλου Κοσκωτά», με τη διάταξη του άρθρου 40, παρ. 2, του Ν. 1806/1988 (ΦΕΚ/ Α /207), για την άρση του απορρήτου των καταθέσεων των περιοριστικώς αναφερομένων στο νόμο προσώπων, σχετικά με την προέλευση των μέσων χρηματοδότησεως επιχειρήσεων Τύπου και ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών σταθμών.

Η παραπάνω διάταξη άλλαξε διατύπωση μέσα στον ίδιο χρόνο, με την αντικατάστασή της με την παρ. 1, του άρθρου 10, του Ν. 1858/1989 (ΦΕΚ/ Α/ 148) ως εξής: «Οι κάθε μορφής καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα είναι απόρρητες». Επιλύθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο η διαφωνία που κρατούσε στην θεωρία για το αν στο εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «καταθέσεις» περιλαμβάνονται μόνο οι χρηματικές καταθέσεις ή και οι καταθέσεις χρεογράφων, τίτλων, μετοχών, ομολογιών κ.α. Με την ίδια διάταξη του Ν. 1858/1989 προστέθηκε εδάφιο στο ως άνω νομοθετικό διάταγμα, σύμφωνα με το οποίο το απόρρητο αίρεται έναντι της Τράπεζας της Ελλάδος «κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, των σχετικών με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της εφαρμογής των νομισματικών, πιστωτικών και συναλλαγματικών κανόνων»⁸⁵, δεδομένου ότι φορέας του εννόμου αγαθού του τραπεζικού απορρήτου είναι όχι η τράπεζα αλλά ο δικαιούχος της καταθέσεως. Κατά την ΠολΠρΠειρ 2025/1986, «το απόρρητο υπάρχει υπέρ του καταθέτη, οπότε δεν νοείται εξαίρεση των Ελλήνων

⁸⁴ «Αι καταθέσεις εις Ελληνικάς Τραπέζας, χαρακτηρίζονται ως απόρρητοι»

⁸⁵ Η νέα διατύπωση του άρθρου αναφέρεται σε «πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί στη χώρα», και όχι σε «Ελληνικάς Τράπεζας»

καταθετών σε υποκαταστήματα ξένων τραπεζών»⁸⁶.

Τα πρόσωπα που ευθύνονται, κατά το νόμο, για την διαφύλαξη του απορρήτου είναι η Διοίκηση, τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου του πιστωτικού ιδρύματος, τα μέλη κάθε άλλου συλλογικού οργάνου (Συμβούλιο χορηγήσεων, πειθαρχικό συμβούλιο κτλ.) και οι υπάλληλοι του πιστωτικού ιδρύματος (tellers, προϊστάμενοι, υποδιευθυντές, διευθυντές)⁸⁷. Κατά την παρ. 1, εδ, β,' του ιδίου άρθρου, τα προαναφερόμενα πρόσωπα δεν απαλλάσσονται από την υποχρέωση τηρήσεως του απορρήτου, ακόμη κι αν έχει δοθεί η συναίνεση ή η έγκριση του φορέως του απορρήτου.

Το εν λόγω άρθρο αντικαταστάθηκε ξανά με τη διάταξη του άρθρου 27, παρ. 2, περ. α, του Ν. 1868/1989 (ΦΕΚ/Α/ 230), με σκοπό, αφενός, να διευρυνθούν οι ελεγκτικές αρμοδιότητες της Τράπεζας της Ελλάδος όχι μόνο στις καταθέσεις των εκδοτών και των μεγαλομετόχων των επιχειρήσεων Τύπου κ.α., αλλά επί του συνόλου «των καταθέσεων σε οποιασδήποτε μορφής πιστωτικό ίδρυμα που λειτουργεί στη χώρα» και, αφετέρου, να επεκταθεί η άρση του ειδικού τραπεζικού απόρρητου ως προς τις δικαστικές αρχές και τις προανακριτικές κοινοβουλευτικές επιτροπές. Η άρση του απόρρητου διατάσσεται από το Δικαστήριο ή το Δικαστικό Συμβούλιο αποκλειστικά και μόνο για την εξιχνίαση και τον κολασμό εγκλήματος σε βαθμό κακουργήματος, συμπεριλαμβανομένων και των κακουργηματικής μορφής φορολογικών εγκλημάτων, εφόσον αιτιολογείται ως αναγκαίο.

Με την διάταξη της παρ. 4, του άρθρου 8, του Ν. 1738/1987, το τραπεζικό απόρρητο παύει να ισχύει κατά τον έλεγχο των δηλώσεων περιουσιακής καταστάσεως προσώπων που κατέχουν δημόσιο αξίωμα, αφού στις αρμόδιες ελεγκτικές αρχές αναγνωρίζονται καθήκοντα ανακριτικού υπαλλήλου και τους απονέμεται η εξουσία να ζητούν πληροφορίες από οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, συμπεριλαμβανομένων και των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία πρόσωπα είναι υποχρεωμένα να τις παράσχουν. Διαφορετικά, υπέχουν ποινική ευθύνη.

Με το άρθρο 27, παρ. 1, του Ν. 1868/1989 που τροποποίησε το άρθρο 3 του Ν.Δ. 1059/1971, προβλέφθηκε η δυνατότητα άρσης του ειδικού τραπεζικού απόρρητου σε τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η παροχή αυτών των πληροφοριών είναι απολύτως αναγκαία για την ανίχνευση και τη άσκηση δίωξης από δικαστική αρχή

Η Άρση Του Ειδικού Τραπεζικού Απόρρητου Στην Φορολογία

⁸⁶Τσακίρη Ευαγγελία, Φορολογικοί έλεγχοι και δικαιώματα των φορολογουμένων, Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 66

⁸⁷ Άρθρο 2 του Ν.Δ. 1059 /1971

Έναντι της φορολογικής διοίκησης, η άρση του τραπεζικού απόρρητου πραγματοποιήθηκε σταδιακά και διστακτικά για λόγους διασφάλισης της εμπιστοσύνης των αποταμιευτών στο τραπεζικό σύστημα, προστασίας των τραπεζικών καταθέσεων και του τραπεζικού συστήματος γιατί αυτό αποτελεί μορφή έμμεσης χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και μοχλό ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας:

Αρχικά, με το άρθρο 44, παρ. 1, του Ν. 2065/1992 «Αναμόρφωση της άμεσης φορολογίας και άλλες διατάξεις»⁸⁸. Κατ' αυτό, το απόρρητο των καταθέσεων και λογαριασμών του φορολογουμένου σε τράπεζες ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα κάμπτεται έναντι του Δημοσίου για τη διασφάλιση των συμφερόντων του τελευταίου σε σημαντικές περιπτώσεις φοροδιαφυγής, όπως η διαπίστωση φορολογητέας ύλης που αποκρύφτηκε άνω των 300.000.000 δρχ. ή μη απόδοση ποσού παρακρατουμένων φόρων άνω των 50.000.000 δρχ.

Η διαδικασία που ακολουθείται αναφέρεται στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου και είναι η εξής: συντάσσεται ειδική έκθεση ελέγχου, αντίγραφο της οποίας υποβάλλεται από την αρχή που την εξέδωσε στη Διεύθυνση Ελέγχων του Υπουργείου Οικονομικών και η οποία υποχρεώνεται να ενημερώσει με οποιοδήποτε τρόπο όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να προβούν στην άρση του τραπεζικού απόρρητου, χωρίς καμία άλλη διαδικασία ή διατύπωση.

Στη συνέχεια, με το Ν.2214/1994 «Αντικειμενικό σύστημα φορολογίας εισοδήματος και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ/ Α/75), προστέθηκε στο άρθρο 1 του Ν.Δ. 1059 της 20/23.12.1971 «Περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων» (ΦΕΚ/ Α/270') νέο εδάφιο. Με αυτό επιτράπηκε η άρση του τραπεζικού απόρρητου μετά από ενέργεια του προϊστάμενου της αρμόδιας Δ.Ο.Υ., στην περίπτωση που προσκομίζεται προσωπική επιταγή ποσού άνω του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) δραχμών, για εξόφληση χρεών προς το Δημόσιο, οπότε και δίδεται πρόβλεψη και δέσμευση του ποσού υπέρ της Δ.Ο.Υ.

Με το άρθρ. 2, παρ. 6, του Ν. 2343/1995 (ΦΕΚ Α' 211) «Αναδιοργάνωση υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις», οι οικονομικοί επιθεωρητές είναι αρμόδιοι, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, να έχουν πρόσβαση «σε κάθε πληροφορία ή στοιχείο που αφορά ή είναι χρήσιμο για την άσκηση του έργου και της αποστολής τους, μη υποκείμενοι

⁸⁸ Οι διατάξεις του παρόντος κωδικοποιήθηκαν με τον Ν.2238/1994 (παλιός ΚΦΕ), μεταξύ των οποίων και το άρθρο 44, όπως αντικαταστάθηκε το β' εδάφιο της παραγράφου 4 με την παράγραφο 1, του άρθρου 33 του Ν.2214/1994.

στους περιορισμούς της νομοθεσίας, περί φορολογικού, τραπεζικού χρηματιστηριακού και επιχειρηματικού απορρήτου» δεσμευόμενοι μόνο από την τήρηση των διατάξεων περί εχεμύθειας του άρθρου 72 του Υπαλληλικού Κώδικα.

Με το άρθρο 14 του Ν. 2523/1997, «Διοικητικές και Ποινικές κυρώσεις στην Φορολογική Νομοθεσία», προβλέφτηκε η αναστολή έναντι του Δημοσίου του απόρρητου των καταθέσεων, των λογαριασμών, των κοινών λογαριασμών, των πάσης φύσεως επενδυτικών λογαριασμών, των συμβάσεων και πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και του περιεχομένου των θυρίδων του φορολογούμενου σε τράπεζες ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα (με ταυτόχρονη δέσμευση του πενήντα τοις εκατό (50%) αυτών): α) σε περιπτώσεις κατά τις οποίες διαπιστωθούν φορολογικές παραβάσεις από την φορολογική αρχή και από την έκθεση ελέγχου προκύπτει ότι, εξαιτίας των παραβάσεων αυτών, δεν έχει αποδοθεί συνολικά στο Δημόσιο ποσό πάνω από εκατόν πενήντα χιλιάδες (150.000) ευρώ από Φ.Π.Α., Φ.Κ.Ε., παρακρατούμενους και επιρριπτομένους φόρους, τέλη και εισφορές β) επί παραβάσεων λήψεως και χρήσεως εικονικών φορολογικών στοιχείων, εκδόσεως εικονικών, πλαστών φορολογικών στοιχείων καινοθεύσεως τέτοιων, εφ' όσον η αξία των συναλλαγών που αναγράφεται σε αυτά υπερβαίνει το ποσό των 300.000 ευρώ, αθροιστικώς λαμβανομένη κατά το χρόνο διαπίστωσης των παραβάσεων.

Ειδικότερα Επί Της Φορολογίας Εισοδήματος

Με το άρθρο 66, παρ. 1, εδ. β, του Ν. 2238/1994 (παλιός ΚΦΕ), ο αρμόδιος προϊστάμενος της Δημόσιας οικονομικής Υπηρεσίας μπορεί να ζητεί από τις τράπεζες «οποιοσδήποτε πληροφορίες θεωρεί αναγκαίες για τη διευκόλυνση του έργου του», χωρίς να δύναται να του αντιταχθεί το απόρρητο τραπεζικών καταθέσεων, το οποίο αίρεται ειδικώς προς διευκόλυνση του ελέγχου για φοροδιαφυγή στο εισόδημα. Καθιερώθηκε έτσι μία γενική εξουσία γνώσης της φορολογικής αρχής περί της φορολογικής καταστάσεως των υποχρέων προσώπων, η οποία εξειδικευόταν περαιτέρω στις αντίστοιχες διατάξεις περί φορολογικών ελέγχων του παλιού ΚΦΕ. Η άρση του απόρρητου δεν γινόταν αυτοδικαίως, αλλά απαιτούνταν κοινή απόφαση του επιθεωρητή της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας και του προϊσταμένου της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας, οι οποίοι είναι αρμόδιοι για τον συγκεκριμένο φορολογικό έλεγχο. Λόγω της ειδικότερης ρυθμίσεως που εισήγαγε ο παλιός ΚΦΕ αυτή κατίσχυε των προβλεπομένων στο ν.δ. 1059/1971, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 1806/1988

Με την παρ.8, του άρθρου 8, του Ν.2386/1996 (ΦΕΚ/Α/ 43) προστέθηκε ειδική ρύθμιση για την άρση του τραπεζικού απόρρητου σε έλεγχο διενεργούμενο από ειδικό συνεργείο από υπαλλήλους των δημόσιων οικονομικών υπηρεσιών, που είχε συσταθεί με βάση το άρθρο 39 του Ν. 1914/1990 (ΦΕΚ/Α/ 178), μετά από απόφαση του προϊσταμένου του ειδικού συνεργείου που διενεργεί τον φορολογικό έλεγχο.

Η τελευταία αυτή διάταξη τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το άρθρο 8, παρ. 2, του Ν. 3943/2011 (ΦΕΚ/Α/66). Αυτό θέσπισε αυστηρότερη διαδικασία εκτυλισσόμενη σε τρία στάδια, προκειμένου να αρθεί το τραπεζικό απόρρητο κατά την διενέργεια φορολογικών ελέγχων στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του προϊσταμένου της ελεγκτικής υπηρεσίας. Έτσι, απαιτούνταν πλέον πράξη του Εισαγγελέως Οικονομικού Εγκλήματος, μετά από αίτημα του διενεργούντος τον έλεγχο οργάνου και σύμφωνη γνώμη του προϊσταμένου της Γενικής Διευθύνσεως Φορολογικών Ελέγχων διευρυμένης δυνατότητας να αίρεται οποιασδήποτε μορφής γενικό ή ειδικό απόρρητο, πάντοτε στο πλαίσιο της φορολογίας εισοδήματος.

Κατά το άρθρο 82 του παλιού ΚΦΕ, οι διατάξεις περί τραπεζικού απόρρητου εξακολουθούσαν να αποτελούν εμπόδιο στον έλεγχο για την φορολογία εισοδήματος όσον αφορά τις πληροφορίες που άπτονται των επαγγελματικών δραστηριοτήτων επιτηδευματιών και ελεύθερων επαγγελματιών που υποχρεούνταν να υποβάλουν οι τράπεζες στο Υπουργείο Οικονομικών. Έτσι, μόνον γενικής φύσεως αφηρημένες πληροφορίες μπορούν καταρχήν να παρέχονται.

Η επιφύλαξη αυτή καταργήθηκε με την παρ. 2, του άρθρου 17, του Ν.3842/2010 (ΦΕΚ/ Α/ 58). Συνάμα, διευρύνθηκε το περιεχόμενο της υποχρέωσης των «πιστωτικών ιδρυμάτων» προς υποβολή πληροφοριών στο Υπουργείο Οικονομικών, τα οποία πλέον υποχρεούνται να αποστέλλουν ηλεκτρονικά στο Υπουργείο Οικονομικών «κάθε στοιχείο και πληροφορία οικονομικού και φορολογικού ενδιαφέροντος, όπως αμοιβές, αποζημιώσεις, οικονομικές ενισχύσεις, επιδοτήσεις, απαιτήσεις από δικαστικές διεκδικήσεις, στοιχεία για την παροχή αδειών άσκησης επαγγέλματος, πληροφορίες για κατοχή ακινήτων, αυτοκινήτων, αεροσκαφών, πλοίων ή σκαφών αναψυχής και λοιπών περιουσιακών στοιχείων».

Ακολούθως, το άρθρο 32, παρ.3, του ν. 3986/2011 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015» (ΦΕΚ/ Α/152), που συμπλήρωσε το παραπάνω άρθρο 82, αφού συμπεριέλαβε στις πληροφορίες που υποχρεούνταν να υποβάλουν τα πιστωτικά ιδρύματα «στοιχεία λογαριασμών ενεργών ή μη, που άνοιξαν ή

χρησιμοποιούνται ή έκλεισαν, στοιχεία για μεταφορές πίστωσης, εμβάσματα, άμεσες χρεώσεις, τραπεζικές επιταγές, εισπράξεις μέσω πιστωτικών καρτών, καθώς και δάνεια προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις», εισάγοντας συγχρόνως ρητή εξαίρεση από τις διατάξεις για το επαγγελματικό και τραπεζικό απόρρητο.

Ειδικότερα Επί Της Φορολογίας Κληρονομιών, Δωρεών Και Γονικών Παροχών

Το άρθρο 73, παρ. 2, περ. β, του Ν. 2961/2001 (ΦΕΚ/Α/ 266) ορίζει ότι ο προϊστάμενος της Δ.Ο.Υ., κατά την άσκηση των καθηκόντων του, δικαιούται να ζητεί οποιοσδήποτε πληροφορίες και οποιαδήποτε στοιχεία κρίνει αναγκαία από οποιαδήποτε δημόσια, δημοτική ή κοινοτική αρχή και από κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο. Ο Ν. 2961/2001 ως ειδικότερος υπερισχύει του ΝΔ 1059/1971, όπως ισχύει (*lex specialis derogat lex generalis*). Επομένως, οι τράπεζες είναι υποχρεωμένες να δίνουν τα στοιχεία που τους ζητούν οι προϊστάμενοι των Δ.Ο.Υ. για την εφαρμογή των διατάξεων της φορολογίας κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών. Παρόμοιες διατάξεις υπάρχουν και στο Ν. 2859/2000 (ΚΦΠΑ) καθώς και στο π.δ. 186/1992 (ΚΒΣ), όπου γίνονται δεκτά *mutatis mutandis* τα παραπάνω. Ομοίως, το απόρρητο των καταθέσεων δεν ισχύει στην περίπτωση της φορολογίας των κοινών αδιαίρετων λογαριασμών (άρθρο 111 του Ν. 2961/2001). Οι κοινοί αδιαίρετοι λογαριασμοί αποτελούν αντικείμενο κληρονομιάς και, συνεπώς, υπόκεινται στο φόρο κληρονομιάς. Σε περίπτωση θανάτου ενός ή ορισμένων συνδικαιούχων του λογαριασμού, επιβάλλεται στις τράπεζες υποχρέωση αυτεπάγγελτης γνωστοποίησης στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. του υπολοίπου του κοινού λογαριασμού.

Το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων ισχύει και έναντι της Δ.Ο.Υ. στην περίπτωση χρηματικής κατάθεσης σε κοινό διαζευκτικό λογαριασμό, αφού η κατάθεση και ο αντίστοιχος λογαριασμός περιέρχονται αυτοδικαίως στους επιζώντες συνδικαιούχους ελεύθεροι φόρου κληρονομιάς ή άλλου τέλους (άρθρο 3 του Ν. 5638/1932). Συνεπώς, ο προϊστάμενος της αρμόδιας Δ.Ο.Υ. δεν δικαιούται να ζητήσει από την τράπεζα πληροφορίες για την εν λόγω κατάθεση. Ακόμη, το τραπεζικό απόρρητο δεν ισχύει έναντι της Δ.Ο.Υ. για την αιτία θανάτου φορολογία του περιεχομένου τραπεζικής θυρίδας θησαυροφυλακίου (άρθρο 110 παρ. 1, περ. στ, του Ν. 2961/2001). Τέλος, δεν ισχύει το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων έναντι των αρμόδιων δικαστικών αρχών και της ειδικής Επιτροπής του άρθρου 7 του Ν. 2331/1995, όταν συντρέχει περίπτωση νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, σύμφωνα με τις

ειδικότερες διατάξεις των άρθρων 1-9 του ίδιου νόμου.

Καθεστώς Ελέγχου

Σύμφωνα με το άρθρο 66, παρ. 1, του παλιού ΚΦΕ, όπως η παράγραφος αυτή ίσχυε πριν από την αντικατάστασή της με την παράγραφο 2, του άρθρου 8, του Ν. 3943/2011, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, κατά την διενέργεια (τακτικού) ελέγχου, ο προϊστάμενος της δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας έχει την εξουσία να ζητεί από τις τράπεζες οποιεσδήποτε πληροφορίες θεωρεί αναγκαίες για τη διευκόλυνση του έργου του, χωρίς να μπορεί να του αντιταχθεί εκ μέρους οποιουδήποτε, του κατά την ισχύουσα νομοθεσία απόρρητου των τραπεζικών καταθέσεων, το οποίο αίρεται ειδικώς προς διευκόλυνση του φορολογικού ελέγχου. Η διάταξη αποδεδυμεί τα φορολογικά όργανα από το απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων, το οποίο αίρεται με συγκεκριμένη διαδικασία.

Με την παράγραφο 2, του άρθρου 8, του Ν. 3943/2011 (ΦΕΚ/Α/ 66 - έναρξη ισχύος της από 31.3.2011, σύμφωνα με το άρθρο 52 παρ. 2 του ίδιου νόμου), οι ανωτέρω διατάξεις της παραγράφου 1, του άρθρου 66, του παλιού ΚΦΕ αντικαταστάθηκαν ως εξής: β. Να ζητεί από [...] κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα [...] οποιαδήποτε πληροφορία θεωρεί αναγκαία για τη διευκόλυνση του ελεγκτικού έργου [...]. Για την εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής, οποιασδήποτε μορφής γενικό ή ειδικό απόρρητο αίρεται [...]. γ. Να καλεί οποιοδήποτε πρόσωπο και να ζητεί από αυτό τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για τη διευκόλυνση του ελεγκτικού έργου του και οι οποίες δίνονται εγγράφως. δ. [...].».

Το Τραπεζικό Απόρρητο Στον Φορολογικό Έλεγχο

Το ζήτημα της άρσης του τραπεζικού απόρρητου αντιμετωπίζεται στο άρθρο 15, παρ.3, του Ν. 4174/2013.

Πεδίο Εφαρμογής

Το πεδίο εφαρμογής του ΚΦΕ είναι ευρύ : Καταλαμβάνει, εκτός από τον Φόρο Εισοδήματος, τον ΦΠΑ, τον ΕΝΦΙΑ, τον φόρο Κληρονομιών, Δωρεών, Γονικών Παροχών (από 1.1.2015, εκτός από άρθρο 30, παρ. 1 (πράξη προσδιορισμού φόρου) και διατάξεις για την είσπραξη), τους φόρους, τα τέλη και τις εισφορές ή χρηματικές κυρώσεις που αναφέρονται στο Παράρτημα αυτού, καθώς και κάθε άλλο φόρο, τέλος, εισφορά ή χρηματική κύρωση για τη βεβαίωση ή είσπραξη των οποίων, κατά την έναρξη ισχύος του ΚΦΔ, εφαρμόζονται ανάλογα οι αντίστοιχες διατάξεις της Φορολογίας εισοδήματος και ΦΠΑ. Εφαρμόζεται, επίσης, ο ΚΦΔ και επί χρηματικών κυρώσεων και τόκων.

Η με αρ. 1/478/11-03-2014 Γνωμοδότηση του Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου αποφαινεται για την άρση του τραπεζικού απόρρητου με βάση τις νέες νομοθετικές διατάξεις. Κατ'αυτήν, για την άρση του τραπεζικού απόρρητου και την παροχή στοιχείων σε εντεταλμένους υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών στο πλαίσιο ελέγχου για τον προσδιορισμό, βεβαίωση και είσπραξη εσόδων του Δημοσίου που διενεργούν ελέγχους για τον προσδιορισμό, βεβαίωση και είσπραξη εσόδων του δημοσίου, ακολουθείται η διαδικασία του άρθρου 15, παρ.3, του Ν. 4174/2013 και όχι οι διατάξεις του άρθρου 66, παρ.1, του Ν. 2238/1994, που καταργήθηκε, όπως αυτές ίσχυαν μετά την συμπλήρωσή τους με τις διατάξεις του άρθρου 8, παρ.2, του Ν. 3943/2011.

Η Παροχή Πληροφοριών

Κατά την παρ. 3, του άρθρου 15, του παραπάνω νόμου, «ο Γενικός Γραμματέας δικαιούται να ζητά πληροφορίες ή έγγραφα από λοιπά τρίτα πρόσωπα, όπως ιδίως από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, τους οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων, τα επιμελητήρια, τους συμβολαιογράφους, τους υποθηκοφύλακες, τους προϊσταμένους των κτηματολογικών γραφείων, τους οικονομικούς ή κοινωνικούς ή επαγγελματικούς φορείς ή οργανώσεις, για τον καθορισμό της φορολογικής υποχρέωσης, που προκύπτει με βάση τις διασταυρώσεις των στοιχείων και την είσπραξη της φορολογικής οφειλής με τους ειδικότερους όρους που προβλέπονται στην παράγραφο 1. Για την εφαρμογή του προηγούμενου εδαφίου, η Φορολογική Διοίκηση δύναται να αποστέλλει ερώτημα, έγγραφο ή ηλεκτρονικό, το οποίο πρέπει να απαντάται από το τρίτο πρόσωπο εντός δέκα (10) ημερών από την παραλαβή του. Σε εξαιρετικά σύνθετες υποθέσεις, η προθεσμία μπορεί να παραταθεί για είκοσι (20) επιπλέον ημέρες».

Με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 4 του Ν. 4174/2013, εκδόθηκε η με αρ. Δ6Α 1198349 ΕΞ 2013/31-12-2013 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων. Το άρθρο 2, περίπτωση 10, εξουσιοδοτεί όπως, «με εντολή Γενικού Γραμματέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Εσόδων», οι προϊστάμενοι των Τμημάτων Οικονομικών Υπηρεσιών (Δ.Ο.Υ), των Ελεγκτικών Κέντρων, της Επιχειρησιακής Μονάδας Είσπραξης ή ο Προϊστάμενος των Δ.Ο.Υ Β τάξης και ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανάταξης, υπογράφουν το έγγραφο για την χορήγηση πληροφοριών από τα πρόσωπα που αναφέρονται στην παράγραφο 3, του άρθρου 15, του Ν. 4174/2013.

Η απόφαση αυτή, που εκδίδεται σύμφωνα με τους νομίμους τύπους και μετά από νομοθετική εξουσιοδότηση, στηρίζεται στο άρθρο 4 του Ν. 4174/2013 το οποίο και μνημονεύεται στο προοίμιο της, καθώς και στο άρθρο 9 παρ.3 του Ν 2690/1999 με το οποίο ορίζεται ότι το αρμόδιο διοικητικό όργανο, αν τούτο προβλέπεται από τις σχετικές διατάξεις, μπορεί, με πράξη του, να εξουσιοδοτεί ιεραρχικά υφιστάμενο του όργανο να υπογράφει, με εντολή του, πράξεις ή άλλα έγγραφα της αρμοδιότητάς του, έχει κανονιστικό περιεχόμενο. Συνεπώς, αυτή υποχρεώνει τα πρόσωπα της παραγράφου 3, του άρθρου 15, του Ν. 4174/2013, να παράσχουν τις πληροφορίες που ζητούν τα όργανα της φορολογικής διοίκησης, δηλαδή οι προϊστάμενοι των Τμημάτων Οικονομικών Υπηρεσιών (Δ.Ο.Υ), των Ελεγκτικών Κέντρων, της Επιχειρησιακής Μονάδας Είσπραξης ή ο Προϊστάμενος των Δ.Ο.Υ Β τάξης και ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Εσωτερικής Επανάταξης.

Η Υποχρεωτική Διαβίβαση Πληροφοριών Από Τα Πιστωτικά Ιδρύματα Στη Φορολογική Διοίκηση

Σύμφωνα με τα άρθρα 23 και 15, παρ. 1, του ΚΦΔ, η φορολογική διοίκηση είναι αρμόδια, κατά την επαλήθευση, τον έλεγχο και την διασταύρωση της εκπληρώσεως των φορολογικών υποχρεώσεων του φορολογουμένου και της ακριβείας των φορολογικών δηλώσεων, να ζητεί πληροφορίες ή έγγραφα από τρίτα πρόσωπα, όπως ιδίως από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Οι πληροφορίες αυτές χρησιμεύουν για τον καθορισμό της φορολογικής υποχρεώσεως που προκύπτει με βάση τις διασταυρώσεις των στοιχείων. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέως Δημοσίων Εσόδων (και τώρα Διοικητή της ΑΑΔΕ) προβλέπεται η αυτοματοποιημένη γνωστοποίηση από τα πιστωτικά ιδρύματα πληροφοριών που αφορούν στους τραπεζικούς λογαριασμούς του φορολογουμένου.

Έτσι, κατ' εξουσιοδότηση των ως άνω διατάξεων, θεσπίστηκε η υποχρεωτική περιοδική (ετήσια) διαβίβαση από τα πιστωτικά ιδρύματα στη φορολογική Διοίκηση ηλεκτρονικών αρχείων με στοιχεία που αφορούν, μεταξύ άλλων:

- (α) σε τόκους καταθέσεων (πιστωτικών και χρεωστικών),
- (β) σε καταθετικούς λογαριασμούς ή/και λογαριασμούς πληρωμών φυσικών προσώπων, οι οποίοι εμφανίζουν είτε συνολική ετήσια κίνηση χρεώσεως είτε συνολική ετήσια κίνηση πιστώσεως, μεγαλύτερη των 100.000 ευρώ,
- (γ) σε χρηματικά ποσά που «πραγματικά» καταβάλλονται για τοκοχρεωλυτική απόσβεση δανείων, περιλαμβανομένων και των δεδουλευμένων και καταβλημένων τόκων, καθώς και των τυχόν τόκων υπερημερίας,
- (δ) στοιχεία που αφορούν σε συναλλαγές καρτών πληρωμών που έχουν εκδοθεί στην αλλοδαπή από πιστωτικό ίδρυμα με έδρα εκτός Ελλάδας,
- (ε) μεταφορές πιστώσεως που εκκινούνται από λογαριασμό πληρωμών που τηρεί στο πιστωτικό ίδρυμα (ή σε άλλο πάροχο υπηρεσιών πληρωμών) ο πληρωτής/εντολέας και τα εμβάσματα, που εκκινούνται με μετρητά, χωρίς τήρηση λογαριασμού πληρωμών,
- (στ) συναλλαγές καρτών πληρωμής (χρεωστικών, πιστωτικών, προπληρωμένων κλπ.) που πραγματοποιούνται σε συμβεβλημένες με τις τράπεζες επιχειρήσεις⁸⁹.

Με την εγκύκλιο ΠΟΛ 1122/2015: «Π.1122: Διευκρινίσεις σχετικά με τις υποχρεώσεις πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων (βλ. ΠΟΛ 1033/14)» διευκρινίστηκε ότι η παροχή των παραπάνω στοιχείων των καταθετικών λογαριασμών ή/και λογαριασμών πληρωμών, αφορά μόνο στα φυσικά πρόσωπα που είναι είτε φορολογικοί κάτοικοι Ελλάδας είτε φορολογικοί κάτοικοι αλλοδαπής, για τους οποίους όμως έχει εκδοθεί Α.Φ.Μ. στην Ελλάδα, και όχι στα νομικά πρόσωπα ή τις νομικές οντότητες. Διευκρινίστηκε περαιτέρω ότι, προκειμένου ένας λογαριασμός να είναι επιλέξιμος για αποστολή των παραπάνω στοιχείων πληροφοριακού χαρακτήρος θα πρέπει είτε οι χρεώσεις είτε οι πιστώσεις του να υπερβαίνουν το όριο των 100.000 ευρώ, και όχι να διενεργείται συμψηφισμός μεταξύ χρεώσεων και πιστώσεων.

Για τον υπολογισμό των ετήσιων συνολικών καθαρών πιστώσεων ή χρεώσεων ενός πελάτη λαμβάνονται υπόψη:

τα εμβάσματα από (προς) άλλες τράπεζες, ιδρύματα πληρωμών και τα ΕΛΤΑ,

⁸⁹ Βλ. απόφαση ΠΟΛ. 1033/2014 του Γενικού Γραμματέως Δημοσίων Εσόδων του Υπουργείου Οικονομικών, όπως τροποποιήθηκε με την Απόφαση ΠΟΛ 1054/2015 (ΦΕΚ /Β /'495) και, στη συνέχεια, με την Απόφαση ΠΟΛ 1260/2015 (ΦΕΚ/ Β/ 263)

οι καταθέσεις/ αναλήψεις ποσών με μετρητά ή καταθέσεις/ αναλήψεις μέσω τραπεζικών/ ιδιωτικών επιταγών, καθώς και οι μεταφορές από άλλα, πλην των δικαιούχων του λογαριασμού, πρόσωπα εντός του ίδιου οργανισμού (πιστωτικό ίδρυμα, ίδρυμα πληρωμών και ΕΛΤΑ).

Αντίθετα, αντιλογισμοί λανθασμένων καταχωρήσεων πίστωσης/χρέωσης του λογαριασμού, καθώς και ανανεώσεις προθεσμιακών λογαριασμών και μεταφορές ποσών μεταξύ λογαριασμών με κοινό δικαιούχο, δεν λαμβάνονται υπόψη.

Η Έρευνα, Συλλογή, Καταγραφή Και Διασταύρωση Στοιχείων

Η έρευνα, συλλογή, καταγραφή και διασταύρωση στοιχείων πραγματοποιείται αυτόματα με βάση το Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών (ΣΜΤΛ) και Λογαριασμών Πληρωμής (ΛΠ) και το Ειδικό Λογισμικό Ελέγχου Προσαύξησης Περιουσίας.

Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών Και Λογαριασμών Πληρωμής

Η δημιουργία

Το άρθρο 62 του Ν. 4170/2013, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, δημιούργησε το Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών (Σ.Μ.Τ.Λ.) και Λογαριασμών Πληρωμής (Λ.Π.) μέσω του οποίου παρέχεται η δυνατότητα σε δημόσιες αρχές και υπηρεσίες που ασκούν ελεγκτικό και διωκτικό έργο (Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων, Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος, Οικονομικοί Εισαγγελείς κ.α.) να έχουν αυτοματοποιημένη πρόσβαση σε στοιχεία τραπεζικών λογαριασμών και λογαριασμών πληρωμής που τηρούνται από υπόχρεα πρόσωπα για φυσικά και νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες. Τα πρόσωπα αυτά είναι τα πιστωτικά ιδρύματα (Ν. 4261/2014) και τα ιδρύματα πληρωμών (Ν. 3862/2010) καθώς και τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος (Ν. 4021/2011)⁹⁰. Η σύσταση των Μητρώων έγινε στο πλαίσιο προσαρμογής του ελληνικού δικαίου στις διατάξεις της οδηγίας 2011/16/ΕΕ για την Διοικητική Συνεργασία στον Τομέα της Φορολογίας.

Σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο της παρ. 1 του παραπάνω άρθρου, η πρόσβαση στα

⁹⁰ Η παρ. 1 του άρθρου 62 του Ν. 4170/2013 συμπληρώθηκε με το άρθρο 11, παρ. 1 Ν/ 4211/2013 (ΦΕΚ /Α/256) και με το άρθρο 107 Ν. 4387/2016 (ΦΕΚ/ Α/85) και, στη συνέχεια, αντικαταστάθηκε με το άρθρο 71 παρ. 1 Ν. 4446/2016 (ΦΕΚ/ Α/240) ορίζεται η διατραπεζική εταιρία «Τραπεζικά Συστήματα Πληροφοριών – Τειρεσίας Α.Ε.».

Μητρώα από τις αρχές, τις υπηρεσίες και τους φορείς επιτρέπεται υπό τους όρους και τις προϋποθέσεις που τάσσουν οι διατάξεις περί άρσεως του τραπεζικού και εν γένει επαγγελματικού απορρήτου. Κατά συνέπεια, σκοπός του νομοθέτη είναι η διευκόλυνση της διαβίβασης των αιτημάτων παροχής πληροφοριών προς τα υπόχρεα πρόσωπα, από τους αρμοδίους φορείς.

Η Διαδικασία

Ως προς την διαδικασία, αυτή εκκινεί με την διαβίβαση αιτήματος προς τα υπόχρεα πρόσωπα μέσω της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων, η οποία λειτουργεί ως κόμβος διασύνδεσης των παραπάνω φορέων. Συγχρόνως όμως λειτουργεί και ως κόμβος ηλεκτρονικής διασύνδεσης των υποχρέων προσώπων προς την Γ.Γ.Π.Σ.

Κατά την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα⁹¹, «τα διαβιβαζόμενα και τηρούμενα στοιχεία» από τα πιστωτικά ιδρύματα και τα ιδρύματα πληρωμών συνιστούν ουσιώδη στοιχεία της επεξεργασίας των εν λόγω δεδομένων προσωπικού χαρακτήρος και, κατά συνέπεια πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια από τυπικό νόμο και όχι να εκχωρείται η αρμοδιότητα αυτή στον κανονιστικό νομοθέτη. Ακόμη, η Αρχή έκρινε ότι η χρονική διάρκεια της επεξεργασίας των δεδομένων που περιέχονται στις απαντήσεις που αποστέλλονται από τα υπόχρεα πρόσωπα δεν μπορεί να συνιστά αντικείμενο νομοθετικής εξουσιοδότησεως υπό το προκάλυμμα των «τεχνικών προδιαγραφών του συστήματος. Με βάση τη γνωμοδότηση της Αρχής υπέρ του ανισχύρου των εν λόγω διατάξεων ως προς τα σημεία αυτά, η φράση «τα διαβιβαζόμενα και τηρούμενα στοιχεία» αντικατεστάθησαν με την φράση «οι μορφότευποι των διαβιβαζόμενων και τηρούμενων στοιχείων».

Μέσω του Σ.Μ.Τ.Λ. και του Λ.Π. παρέχονται οι προβλεπόμενες στον Κανονισμό (ΕΕ) 655/2014 πληροφορίες προς τις δικαστικές αρχές άλλων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο πλαίσιο αιτήσης για την έκδοση Ευρωπαϊκής Διαταγής Δεσμεύσεως Λογαριασμού κατά φυσικού ή νομικού προσώπου που φέρεται να τηρεί λογαριασμό σε πιστωτικό ίδρυμα εντός της Ελληνικής επικρατείας⁹².

Ειδικό Λογισμικό Ελέγχου Προσαύξησης Περιουσίας

⁹¹ Γνωμοδότηση της αρχής 5/2013 της 20-09-2013.

⁹² Όπως η παρ. 10 του άρθρου 62 του Ν. 4170/2013 έχει προστεθεί με το Ν. 4509/2017 (ΦΕΚ/ Α'/201/2017).

Το Ειδικό Λογισμικό Ελέγχου Προσαύξησης Περιουσίας, λειτουργεί από το 2017 στις ηλεκτρονικές βάσεις των Ελεγκτικών Υπηρεσιών της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ). Αυτό έχει καταστήσει ταχύτερη, αξιόπιστη και αποτελεσματική τη διασταύρωση των στοιχείων των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος με τα δεδομένα των (ταυτοποιούμενων, ως προς το είδος τους, βάσει ειδικού ενιαίου κωδικολογίου) κινήσεων των τραπεζικών λογαριασμών των φορολογούμενων. Τα πρωτογενή δεδομένα αποστέλλονται από τα πιστωτικά ιδρύματα σε ενιαίο κωδικολόγιο το οποίο δημιουργήθηκε από στελέχη της ΑΑΔΕ σε συνεργασία με αυτά.

Με τη χρήση του παραπάνω λογισμικού, τα ελεγκτικά όργανα αντλούν τα πρωτογενή δεδομένα, που αποστέλλουν περιοδικά τα πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και τα δηλωθέντα εισοδήματα του εκάστοτε ελεγχόμενου, για την περίοδο που ελέγχεται, ώστε τα δεδομένα που συλλέγει ο έλεγχος να ενταχθούν σε μία αυτοματοποιημένη επεξεργασία των δεδομένων (τραπεζικών και φορολογικών) με τον προσδιορισμό των πρωτογενών καταθέσεων, για κάθε ελεγχόμενο, μέσω αυτοματοποιημένων ελεγκτικών εντολών (queries), με σκοπό η φορολογική ελεγκτική αρχή να διαχωρίζει τις πληροφορίες με φορολογικό – ελεγκτικό ενδιαφέρον.

Πρωτογενείς Καταθέσεις

Κατά την διενέργεια του φορολογικού ελέγχου στις καταθέσεις του φορολογουμένου για την διαπίστωση τυχόν διαφοράς ως προς τα δηλωθέντα εισοδήματά του, κρίσιμη είναι η έννοια της πρωτογενούς κατάθεσης. Οπότε, πρέπει να εξεταστεί τι σημαίνει κατάθεση από νομική άποψη και πως αντιμετωπίζεται από τη φορολογική ελεγκτική αρχή η πρωτογενής κατάθεση, γιατί αυτή είναι η βασική έννοια στη συγκεκριμένη τεχνική ελέγχου.

Έννοια – Νομική Φύση Της Κατάθεσης

Η επιχειρηματική δραστηριότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος συνίσταται στην κατ' επάγγελμα αποδοχή από το κοινό επιστρεπτέων κεφαλαίων και κυρίως καταθέσεων χρημάτων ή άλλων αξιών (αξιογράφων, πολυτίμων μετάλλων, νομισμάτων) ως αντικαταστατών πραγμάτων και η χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό του⁹³. Τα πιστωτικά ιδρύματα ασκούν τραπεζική

⁹³ Κατά την διατύπωση του άρθρου 2 παρ. 1 του Ν. 3601/2007 «Ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα, επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών

διαμεσολάβηση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα μεταξύ των οικονομικών μονάδων που διαθέτουν εισόδημα ή περιουσία προς αποταμίευση και προσφέρουν αυτά στις τράπεζες με την μορφή καταθέσεων. Στη συνέχεια, οι τράπεζες διοχετεύουν αυτά σε οικονομικές μονάδες με την μορφή δανειακών κεφαλαίων για επενδυτικούς, στεγαστικούς ή καταναλωτικούς σκοπούς⁹⁴.

Ο τραπεζικός λογαριασμός προϋποθέτει κατάθεση χρημάτων που ως τέτοια αποτελεί τραπεζική εργασία⁹⁵. Δηλώνει σχέση μεταξύ τράπεζας και πελάτη.

Η τραπεζική κατάθεση αποτελεί σύμβαση ανώμαλης παρακαταθήκης, κατά την διάταξη του άρθρου ΑΚ 830⁹⁶, παρ. 1, ΑΚ, που ορίζει: «Η κατάθεση χρημάτων ή άλλων αντικαταστατών πραγμάτων, σε περίπτωση αμφιβολίας λογίζεται ως δάνειο, αν ο θεματοφύλακας έχει την εξουσία να τα χρησιμοποιεί. Σχετικά όμως με το χρόνο και τον τόπο της απόδοσης ισχύουν, σε περίπτωση αμφιβολίας, οι διατάξεις για την παρακαταθήκη».

Σύμφωνα με την νομολογία, «η κατάθεση χρημάτων σε τράπεζα φέρει το χαρακτήρα ανώμαλης παρακαταθήκης, επί της οποίας, σύμφωνα με το άρθρο 830 παρ. 1 ΑΚ, έχουν εφαρμογή, αφενός η περί δανείου διάταξη του άρθρου 806 ΑΚ, κατά την οποία η τράπεζα αποκτά την κυριότητα των κατατιθέμενων χρημάτων, αφετέρου δε η διάταξη του άρθρου 827 ΑΚ, που ορίζει ότι ο θεματοφύλακας, αν ο παρακαταθέτης απαιτεί το πράγμα, οφείλει να το αποδώσει, και αν ακόμη δεν έχει περάσει η προθεσμία, που ορίστηκε για τη φύλαξή του»⁹⁷.

Η κατάθεση αποτελεί ιδιόρρυθμη, μικτή σύμβαση⁹⁸, που φέρει τόσο στοιχεία της σύμβασης δανείου (μεταβίβαση από τον δανειστή κατά κυριότητα χρημάτων ή άλλα αντικαταστατών πραγμάτων, υποχρέωση απόδοσης από τον οφειλέτη άλλων πραγμάτων της ίδιας ποσότητας και ποιότητας) όσο και (ανώμαλης) παρακαταθήκης, καθώς το κυριότερο κίνητρο των καταθετών είναι η ασφαλής τοποθέτηση και φύλαξη των χρημάτων τους, τα οποία είναι αποδοτέα αμέσως, όταν ο καταθέτης τα ζητήσει. Οι προθεσμιακές καταθέσεις φέρουν εντονότερα τα στοιχεία της σύμβασης δανείου των άρθρων ΑΚ 801 επ., δεδομένου ότι προέχει η πρόθεση κερδοσκοπίας παρά η εξασφάλιση της αξίας των χρημάτων.

και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ/ 178/Α/2007). Βλ. και Ψυχομάνη Σπ., Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, 1997, σελ. 153., Χατζηγάιο Θ., Εισαγωγή στο Εμπορικό Δίκαιο (εμπορικές πράξεις-έμποροι-εμπορικές συμβάσεις), 2016, σελ 657 επ.

⁹⁴ Γκόρτσος Χρ., Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη 2011, σελ. 19 επ.

⁹⁵ Για τις άλλες τραπεζικές εργασίες βλ. Χατζηγάιο, ο.π., σελ. 660 επ.

⁹⁶ ΑΠ 54/1993 ΕΛΔ 34/600

⁹⁷ ΑΠ 980/2014, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 116/2014, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ, ΕφΠειρ 83/2011, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ, ΑΠ 353/2013, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, ΕφΑθ 2390/2012, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ, ΑΠ 378/2011, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

⁹⁸ Παμπούκης Κ., Τραπεζικά πιστωτικά συμβάσεις, 1962, σελ. 241.

Πολλοί συγγραφείς διακρίνουν μεταξύ, αφενός, της καταθέσεως όψεως, χαρακτηριστικό της οποίας είναι το ότι συμφωνείται αποδοτέα αμέσως όταν ζητηθεί, και εκείνης της προθεσμιακής καταθέσεως, η οποία καθίσταται αποδοτέα μετά πάροδο του συμφωνηθέντος χρονικού διαστήματος, βάσει της χαρακτηριστικής παροχής της εκάστοτε συμβατικής σχέσεως⁹⁹. Έτσι, οι καταθέσεις όψεως, μορφή των οποίων συνιστούν και οι καταθέσεις ταμειυτηρίου, δεν δύνανται να ενταχθούν στο πραγματικό της ΑΚ 801, έστω και αν η ΑΚ 830 παρ. 1 παραπέμπει στις έννομες συνέπειες του δανείου («λογίζεται ως δάνειο»). Αντιθέτως, εν όψει του ότι η χαρακτηριστική παροχή στις καταθέσεις «επί προθεσμία» είναι η απόδοση τόκου, υποστηρίζεται ότι προσομοιάζουν περισσότερο σε συμβάσεις εντόκου δανείου.

Υπάρχουν διάφορες μορφές τραπεζικών καταθέσεων, όπως καταθέσεις όψεως, καταθέσεις απλού ταμειυτηρίου, καταθέσεις υπό προθεσμία, δηλαδή προθεσμιακές, καταθέσεις υπέρ τρίτων, καταθέσεις σε κοινό λογαριασμό και καταθέσεις σε συνάλλαγμα. Οι τραπεζικές καταθέσεις οποιασδήποτε μορφής συνδέονται πάντοτε με μία σύμβαση τραπεζικού λογαριασμού. Παραλλαγή της κατάθεσης όψεως αποτελεί ο «τρεχούμενος λογαριασμός καταθέσεως».

Έτσι ο τραπεζικός λογαριασμός συνιστά «λογιστική απεικόνιση των συναλλαγών του πελάτη με το πιστωτικό ίδρυμα (τράπεζα) με την μορφή χρεωστικών ή πιστωτικών κονδυλίων σε χρονολογική σειρά»¹⁰⁰. Επομένως, είναι «σύνολο λογιστικών εγγραφών», στερουμένων δικαιοπρακτικού χαρακτήρος, που απεικονίζουν είτε την απαίτηση είτε την οφειλή, κατά περίπτωση, του δικαιούχου του λογαριασμού. Λόγω της παραπάνω λειτουργίας του, ο τραπεζικός λογαριασμός αποτελεί λογιστικό έγγραφο και συγχρόνως εμπορικό βιβλίο, κατά την έννοια των άρθρων 8 επ. του ΕΝ και 444 του ΚΠολΔ. Γι' αυτό και χαρακτηρίζεται ως είναι ένας συνοπτικός πίνακας, όπου καταγράφονται οι αμοιβαίες χρεωπιστώσεις τράπεζας και πελάτη¹⁰¹.

3.1.7.3.2 Η Ανάλυση της Τεχνικής του Ύψους των Τραπεζικών Καταθέσεων

Η Έννοια

Η τεχνική του έμμεσου ελέγχου με βάση το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων αποτελεί μία από

⁹⁹ Ρόκας Ν. - Γκόρτσος Χ., Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Δημόσιο & Ιδιωτικό Τραπεζικό Δίκαιο, 2012, σελ. 213-215, Ψυχομάνης, ό.π. σελ. 154-156, Β. Α Βαθρακοκοίλη, ΕρΝομΑΚ, Ερμηνεία – Νομολογία Αστικού Κώδικα (κατ' άρθρο), Τόμος Γ', Ημίτομος Γ', Ειδικό Ενοχικό, Άρθρα 741-946, Αθήνα 2006, σελ. 469-471, Τσενέ Χ., Ζητήματα ευθύνης των τραπεζών από τη σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης, ΔΕΕ 10/2015, σελ. 969-989 (970-971)

¹⁰⁰ Ρόκας Ν.- Γκόρτσος Χρ., ο.π., σελ. 198.

¹⁰¹ Ψυχομάνης Σπ., ο.π., σελ. 102

τις έμμεσες μεθόδους για την εξακρίβωση ύπαρξης κεφαλαίων από άγνωστες ή και παράνομες πηγές. Ιδίως στην περίπτωση κατά την οποία το μεγαλύτερο μέρος του εισοδήματος του ελεγχόμενου προσώπου είναι κατατεθειμένο και τα βιβλία και στοιχεία του είναι μη διαθέσιμα ή κρυμμένα ή ατελή ή προετοιμασμένα σύμφωνα με την μέθοδο των τραπεζικών καταθέσεων.

Καταλήγει στη διαπίστωση του μη δηλούμενου εισοδήματος με έμμεσες ή συμπερασματικές αποδείξεις¹⁰². Όπως και οι άλλες έμμεσες μέθοδοι ελέγχου, υπολογίζει το εισόδημα δείχνοντας τι ακριβώς συμβαίνει με τα κεφάλαια του φορολογούμενου.

Η τεχνική του έμμεσου ελέγχου με βάση το ύψος των τραπεζικών καταθέσεων στηρίζεται στην θεωρία ότι σε περίπτωση που ένας φορολογούμενος εισπράττει χρήματα μπορεί έχει τρεις δυνατότητες:

Να τα καταθέσει.

Να τα ξοδέψει με τη μορφή μετρητών.

Να τα κρύψει.

Σύμφωνα με την τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και δαπανών σε μετρητά του φορολογούμενου (bank deposits and cash expenditure method), η φορολογητέα ύλη προσδιορίζεται με την παρακολούθηση της κίνησης των διαθέσιμων κεφαλαίων του ίδιου του φορολογούμενου, του/της συζύγου και των προστατευομένων μελών τους, είτε με την κατάθεσή τους σε χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς είτε με την ανάλωση τους σε διάφορες συναλλαγές με την χρήση μετρητών.

Με βάση αυτήν την τεχνική, αναλύονται όλες οι τραπεζικές καταθέσεις, τα διαθέσιμα, οι αγορές και οι δαπάνες σε μετρητά, σε επαγγελματικό αλλά και σε οικογενειακό επίπεδο κατά τη διάρκεια της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου και συγκρίνονται με τα συνολικά έσοδα που έχουν δηλωθεί.

Προκειμένου να πραγματοποιηθεί ο έλεγχος σύμφωνα με την τεχνική αυτή, θα πρέπει από τις συνολικές καταθέσεις σε χρηματοπιστωτικούς λογαριασμούς της ελεγχόμενης φορολογικής περιόδου να αφαιρεθούν τα κατατεθειμένα ποσά που αναφέρονται σε έσοδα μη υποκείμενα σε φορολογία (εκταμιεύσεις δανείων, συμψηφιστικές κινήσεις και λοιπές πράξεις οι οποίες δεν αποτελούν καθαρές καταθέσεις).

Στη συνέχεια, στο υπόλοιπο των καθαρών τραπεζικών καταθέσεων προστίθενται όλες οι καταβολές σε μετρητά για προσωπικές, οικογενειακές και επαγγελματικές αγορές και δαπάνες, καθώς και λοιπές συναλλαγές και αφαιρούνται τα έσοδα τα οποία δεν υπόκεινται σε φορολογία,

¹⁰² Πρβλ. το άρθρο 67B, παρ. 1, του παλιού ΚΦΕ.

που δεν κατατέθηκαν σε λογαριασμούς.

Αυτό το νέο υπόλοιπο αναμορφώνεται με τις αυξήσεις ή τις μειώσεις των εισπρακτέων λογαριασμών και συγκρίνεται με τα συνολικά εισοδήματα που δηλώθηκαν. Η διαφορά που προκύπτει θεωρείται μη δηλωθείσα φορολογητέα ύλη και εφόσον δεν μπορεί να αιτιολογηθεί, υπόκειται σε φορολόγηση.

Η Επίπτωση Στην Προσαύξηση Περιουσίας

Η Νομοθετική Αντιμετώπιση

Η φορολογική διοίκηση είχε ενεργήσει χωρίς διάκριση, θεωρώντας ως προσαύξηση περιουσίας από άγνωστη ή μη διαρκή ή μη σταθερή πηγή ποσά καταθέσεων που προέρχονταν από αναλήψεις ή μεταφορές χρημάτων από άλλο λογαριασμό του ελεγχόμενου, χωρίς να τεκμηριώνεται η αιτία των σχετικών συναλλαγών. Για να αποφευχθεί η ενέργεια αυτή εκδόθηκε η σχετική εγκύκλιος της ΓΓΔΕ του Υπουργείου Οικονομικών¹⁰³, απευθυνόμενη προς τα αρμόδια ελεγκτικά όργανα, με την οποία υποχρεώνονται να κρίνουν τεκμηριωμένα κατά τον έλεγχο αν πρόκειται ή όχι για "πρωτογενείς καταθέσεις", δηλαδή για ποσά που προέρχονται από άγνωστη ή μη διαρκή ή μη σταθερή πηγή ή αιτία και δεν προέρχονται από αναλήψεις από άλλους τραπεζικούς λογαριασμούς, ούτε ο σχηματισμός της κατάθεσης από μεταφορά χρημάτων με έμβασμα από άλλο λογαριασμό του οποίου ο ελεγχόμενος είναι ο μοναδικός δικαιούχος.

Κατά την ίδια εγκύκλιο¹⁰⁴, η προσαύξηση της περιουσίας που προκύπτει από τον έλεγχο τραπεζικών λογαριασμών πρέπει να τεκμηριώνεται επαρκώς, καθόσον αναλήψεις / καταθέσεις μπορεί να αφορούν συναλλαγές κινήσεις που δεν συνιστούν κατ' ανάγκη φορολογητέο εισόδημα. Περαιτέρω στις μεταφορές χρηματικών ποσών μεταξύ τραπεζικών λογαριασμών εξετάζονται και διερευνάται ο λόγος που πραγματοποιήθηκαν οι συναλλαγές μεταφοράς των ποσών αυτών αφού προσκομίσει ο φορολογούμενος τα σχετικά έγγραφα. Δηλαδή το θέμα που πρέπει να εξετάζεται δεν είναι ο χρόνος που μεσολαβεί μεταξύ ανάληψης και κατάθεσης στον ίδιο ή άλλο τραπεζικό λογαριασμό αλλά αν τα αναληφθέντα ποσά υπερκαλύπτουν δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων ή λοιπών δαπανών, έτσι ώστε να μην δικαιολογούνται μεταγενέστερες καταθέσεις ίσου ή άλλου ποσού στον ίδιο ή άλλο λογαριασμό. Σ' αυτήν την

¹⁰³ Εγκύκλιος ΔΕΑΦ Α' 1144110 ΕΞ 2015/5.11.2015 «Διευκρινίσεις για θέματα ανάλωσης κεφαλαίου προηγούμενων ετών και προσαύξησης περιουσίας»

¹⁰⁴ Όπως παραπάνω, υπό 8-9.

περίπτωση μπορεί να αποδειχθεί και να τεκμηριωθεί από τον έλεγχο ότι, οι συγκεκριμένες αναλήψεις που έγιναν από τον φορολογούμενο από έναν ή περισσότερους λογαριασμούς δαπανήθηκαν για την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων ή λοιπών δαπανών οπότε δεν μπορεί να θεωρηθεί εφικτή η επανακατάθεση των ποσών αυτών σε ίδιους ή άλλους λογαριασμούς.

Επιπλέον ο έλεγχος κρίνει και τεκμηριώνει εάν πρόκειται ή όχι για «πρωτογενείς καταθέσεις».

Συνεπώς, δεν αντίκειται στη φορολογική νομοθεσία η ανάληψη χρηματικών ποσών και η αποδεδειγμένη επανακατάθεση μέρους ή του συνόλου αυτών και ούτε προβλέπεται χρονικός περιορισμός για την διαδικασία κίνησης χρηματικών κεφαλαίων.

Όταν δεν μπορεί να δικαιολογηθεί η προσαύξηση της περιουσίας, τότε αυτή φορολογείται στη χρήση που διαπιστώνεται από τον έλεγχο ότι επήλθε. Ο φορολογούμενος δύναται σε κάθε περίπτωση να αποδείξει ότι ο χρόνος αυτός είναι διάφορος από αυτόν που διαπιστώθηκε από τον έλεγχο...»

Στην ΠΟΛ 1175/16-11-2017, μεταξύ άλλων ορίζεται: «2. Γενικά, επισημαίνεται ότι πίστωση σε τραπεζικό λογαριασμό μπορεί να λογισθεί και να φορολογηθεί ως εισόδημα της παρ. 3 του άρθρου 48 του Ν. 2238/1994 ή της παρ. 4 του άρθρου 21 του Ν.4172/2013 του δικαιούχου του λογαριασμού, εφόσον δεν καλύπτεται με τα δηλωθέντα εισοδήματά του, ούτε από άλλη συγκεκριμένη και αρκούντως τεκμηριωμένη, ενόψει των συνθηκών, πηγή ή αιτία, είτε την οποία αυτός επικαλείται, κατόπιν κλήσης του από τη Διοίκηση για παροχή σχετικών πληροφοριών ή προηγούμενη ακρόαση, είτε την οποία εντοπίζει η φορολογική αρχή στο πλαίσιο της λήψης των προβλεπόμενων στο νόμο, αναγκαίων, κατάλληλων και εύλογων μέτρων ελέγχου.

Ο φορολογούμενος οφείλει, κατ' αρχήν, να ανταποκριθεί στην κλήση της ελεγκτικής αρχής να της χορηγήσει τα αναγκαία και εύλογα, ενόψει των συνθηκών, στοιχεία διευκρίνισης και επαρκούς δικαιολόγησης της περιουσιακής του κατάστασης, η οποία προδήλως δεν ανταποκρίνεται σε εκείνη που προκύπτει από τα στοιχεία των φορολογικών του δηλώσεων. Η άρνηση ή η παράλειψη του φορολογούμενου να παράσχει τις παραπάνω πληροφορίες ή η αδυναμία του να τεκμηριώσει επαρκώς τους ισχυρισμούς προς δικαιολόγηση των επίμαχων ποσών λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση από τη φορολογική αρχή των αποδείξεων σε βάρος του.

Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος επικαλείται μεν τη λήψη δανείου από ελληνική ή αλλοδαπή επιχείρηση, αλλά δεν υπάρχει σχετικό έγγραφο βέβαιης χρονολογίας ούτε και μπορεί

να αποδειχθεί η λήψη του δανείου αυτού από άλλα στοιχεία (π.χ. κινήσεις τραπεζικών λογαριασμών του δανειστή ή του δανειζόμενου από τις οποίες να προκύπτει δόση ή επιστροφή χρημάτων), τότε ο ισχυρισμός του φορολογούμενου περί δανείου δεν μπορεί να γίνει δεκτός.

Η Νομολογιακή Αντιμετώπιση

Κατά την απόφαση του ΣτΕ 884/2016, (επταμελής σύνθεση):

«(Α) ...Ο φορολογούμενος (τεκμαίρεται ότι) γνωρίζει ή οφείλει να γνωρίζει την αληθή αιτία ή την πηγή της εισαγωγής στην περιουσία του των μεγάλων ποσών που περιέχουν οι τραπεζικοί λογαριασμοί του και, συνεπώς, μπορεί ευχερώς και υποχρεούται, κατ' αρχήν, να υποδείξει στη φορολογική αρχή την εν λόγω αιτία ή πηγή, σύμφωνα με τη διάταξη του άρ. 66 παρ. 1 περιπτ. α του ΚΦΕ και, ήδη, εκείνη του άρ. 14 παρ. 1 του ν. 4174/2013, δεδομένου, άλλωστε, ότι πρόκειται για μη ευαίσθητο ή, γενικότερα, μη χρήζον αυξημένης προστασίας προσωπικό δεδομένο, για την πρόσβαση στο οποίο, στο πλαίσιο του φορολογικού ελέγχου και της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής, το κράτος διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης (πρβλ. ΕΔΔΑ 22.12.2015, G.S.B. κατά Ελβετίας, 28601/11, σκέψεις 92-93) – Επομένως, οφείλει, κατ' αρχήν, να ανταποκριθεί στην κλήση της φορολογικής ελεγκτικής αρχής να της χορηγήσει τα αναγκαία και εύλογα, ενόψει των συνθηκών, πληροφοριακά στοιχεία διευκρίνισης και επαρκούς δικαιολόγησης της περιουσιακής του κατάστασης, η οποία προδήλως δεν ανταποκρίνεται σε εκείνη που προκύπτει από τα (μη απορριφθέντα από τη φορολογική αρχή) στοιχεία των δηλώσεών του φορολογίας εισοδήματος ..

B. ... το βάρος απόδειξης των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν την αποδιδόμενη σε ορισμένο πρόσωπο φορολογική παράβαση, η οποία επισύρει την επιβολή σε βάρος του των διαφυγόντων φόρων και συναφών κυρώσεων, φέρει, κατ' αρχήν, το κράτος, ήτοι η φορολογική Διοίκηση (πρβλ. ΣτΕ 4049/2014, ΣτΕ 2442/2013, ΣτΕ 886/2005 κ.ά.) – Ωστόσο, τούτο δεν έχει την έννοια ότι η φορολογική αρχή υποχρεούται να τεκμηριώσει την παράβαση με αδιάσειστα στοιχεία, που αποδεικνύουν άμεσα και με πλήρη βεβαιότητα την τέλεσή της, διότι μια τέτοια απαίτηση θα επέβαλε στη Διοίκηση ένα υπέρμετρο και συχνά αδύνατο να επωμισθεί βάρος, ασύμβατο με την ανάγκη ανεύρεσης δίκαιης ισορροπίας μεταξύ, αφενός, των προαναφερόμενων θεμελιωδών αρχών (και των θεμελιωδών δικαιωμάτων που αντλούν από αυτές οι φορολογούμενοι) και, αφετέρου, του επιτακτικού δημοσίου συμφέροντος της πάταξης

της φοροδιαφυγής, που από τη φύση της είναι συνήθως δυσχερώς εντοπίσιμη – Συγκεκριμένα, η αποτελεσματική αντιμετώπιση του φαινομένου της φοροδιαφυγής επιβάλλει να μην καθιστούν οι αρχές ή οι κανόνες που διέπουν το είδος και το βαθμό απόδειξης της ύπαρξης της αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας από τη Διοίκηση ... Τούτο δεν συνιστά αντιστροφή του βάρους απόδειξης, αλλά κανόνα που αφορά στη φύση και στον τρόπο εκτίμησης των αποδεικτικών στοιχείων

Γ. Κατά την αρκούντως σαφή και προβλέψιμη έννοια της διάταξης (του εδαφίου α') της παραγράφου 3 του άρθρου 48 του ΚΦΕ (όπως η παράγραφος αυτή ίσχυε πριν από την προσθήκη σε αυτήν εδαφίου β' με το άρθρο 15 παρ. 3 του ν. 3888/2010), ερμηνευόμενης σε συνδυασμό, αφενός, με τις διατάξεις του άρθρου 66 (παρ. 1) του ίδιου νόμου και ήδη των άρθρων 14 (παρ. 1), 15 (παρ. 3) και 27 (παρ. 1) του ν. 4174/2013 και, αφετέρου, με τον κανόνα περί δυνατότητας έμμεσης απόδειξης ύπαρξης μη δηλωθέντος φορολογητέου εισοδήματος και αντίστοιχης φορολογικής παράβασης, ποσό τραπεζικού λογαριασμού και αντίστοιχου εμβάσματος μπορεί να λογισθεί και να φορολογηθεί ως εισόδημα από ελευθέριο επάγγελμα του δικαιούχου του λογαριασμού και χορηγήσαντος την εντολή διενέργειας του εμβάσματος, εφόσον δεν καλύπτεται από τα δηλωθέντα εισοδήματά του ούτε από άλλη συγκεκριμένη και αρκούντως τεκμηριωμένη, ενόψει των συνθηκών, πηγή ή αιτία, την οποία είτε αυτός επικαλείται, κατόπιν κλήσης του από τη Διοίκηση για παροχή σχετικών πληροφοριών ή προηγούμενη ακρόαση, είτε εντοπίζει η φορολογική αρχή, στο πλαίσιο της λήψης των προβλεπόμενων στο νόμο, αναγκαίων, κατάλληλων και εύλογων μέτρων ελέγχου, ...».

Δ. Η μεταφορά (με έμβασμα) χρηματικού ποσού από τραπεζικό λογαριασμό του φορολογούμενου, στον οποίο δεν υπάρχει συνδικαιούχος, σε άλλο τραπεζικό λογαριασμό του ίδιου προσώπου δεν ενέχει προσαύξηση της περιουσίας του». Το Ανώτατο Ακυρωτικό κατέληξε ότι κρίσιμος κατ' αρχήν είναι όχι ο χρόνος διενέργειας του εμβάσματος (με αφορμή το οποίο έγινε ο έλεγχος και διαπιστώθηκε η περιουσιακή προσαύξηση) αλλά είτε ο χρόνος της (πρωτογενούς) καταθέσεως του επίμαχου ποσού (ή, σε περίπτωση τμηματικής κατάθεσής του, ο χρόνος που κατατέθηκε καθένα από τα τμήματά του) στον τραπεζικό λογαριασμό του δικαιούχου, μέσω του οποίου έγινε το έμβασμα, είτε ο προγενέστερος αυτού χρόνος κατά τον οποίο (προκύπτει ότι) επήλθε η αντίστοιχη προσαύξηση της περιουσίας του, όπως ο χρόνος κατάθεσης του ποσού αυτού (ή τμήματός του) σε άλλον τραπεζικό λογαριασμό του ίδιου προσώπου, από τον οποίο το επίμαχο ποσό (ή μέρος του) μεταφέρθηκε στο λογαριασμό του μέσω του οποίου διενεργήθηκε το έμβασμα.

Η Διαδικασία Απόδειξης Της Προσαύξησης Περιουσίας

Σύμφωνα με την παραπάνω τεχνική, το εισόδημα αποδεικνύεται μέσα από μία ανάλυση των τραπεζικών καταθέσεων, των ακυρωμένων επιταγών και των νομισματικών συναλλαγών του ελεγχόμενου. Προσαρμογές πραγματοποιούνται για στοιχεία τα οποία δεν αποτελούν εισόδημα, προκειμένου να υπολογιστεί το εισόδημα. Ο τύπος προκειμένου να υπολογιστούν τα κεφάλαια που προέρχονται από άγνωστες ή και παράνομες πηγές (μη δηλούμενο εισόδημα) είναι ο εξής:

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΑΠΟ ΑΓΝΩΣΤΕΣ Ή ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΠΗΓΕΣ	
	Σύνολο καταθέσεων σε όλους τους λογαριασμούς
Μείον	Μεταφορές και επανακαταθέσεις
Ίσον	Καθαρές καταθέσεις σε όλους τους λογαριασμούς
Συν	Δαπάνες σε μετρητά
Ίσον	Σύνολο εσόδων από όλες τις πηγές
Μείον	Κεφάλαια από γνωστές πηγές
Ίσον	Κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές

Ωστόσο, η χρήση της συγκεκριμένης τεχνικής δεν περιορίζεται μόνο στις προαναφερθείσες περιπτώσεις. Ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία τα βιβλία και στοιχεία του ελεγχόμενου φορολογούμενου εμφανίζονται ακριβή και πλήρη, μπορεί να γίνει χρήση της μεθόδου των τραπεζικών καταθέσεων και επιπλέον δεν υπάρχει απαίτηση να ανασκευαστεί η ακρίβεια των βιβλίων και στοιχείων προκειμένου αυτό να πραγματοποιηθεί.

Οι κύριες πηγές πληροφόρησης για τον υπολογισμό των τραπεζικών καταθέσεων είναι:

Η συνέντευξη του φορολογούμενου.

Το έντυπο διαθέσιμων περιουσιακών στοιχείων.

Το έντυπο ερωτηματολόγιο τρόπου διαβίωσης-μεταβολών.

Η ανάλυση των βιβλίων και στοιχείων.

Η ανάλυση των τραπεζικών λογαριασμών.

Οδηγίες Για Την Εφαρμογή Της Μεθόδου

Το σύνολο των καταθέσεων αποτελείται από ποσά τα οποία έχουν κατατεθεί σε όλους τους τραπεζικούς λογαριασμούς του ελεγχόμενου, καθώς και από τις καταθέσεις που πραγματοποιήθηκαν σε λογαριασμούς σε τραπεζικές επιχειρήσεις καταθέσεων ταμειευτηρίου και δανείων, σε εταιρείες επενδύσεων, σε χρηματοπιστωτικούς οίκους κ.λπ.

Το σύνολο των καταθέσεων περιλαμβάνει ακόμα την αύξηση των μετρητών ανά χείρας. Επειδή ορισμένα άτομα διατηρούν τραπεζικούς λογαριασμούς με εικονικά ονόματα ή με διάφορους τίτλους, είναι απαραίτητο να γίνει αναζήτηση και αυτών των τύπων των λογαριασμών κατά τον έλεγχο.

Ορισμένα ακόμα στοιχεία τα οποία πρέπει να συμπεριληφθούν στις καταθέσεις είναι εκείνα τα περιουσιακά στοιχεία και τα αξιόγραφα τα οποία εισπράττει ο ελεγχόμενος για παροχή υπηρεσιών. Αυτά, εφόσον έχουν εισπραχθεί, αποτελούν εισόδημα και με κάποιο τρόπο θα πρέπει να εξηγηθεί η είσπραξή τους. Η πρακτική που ακολουθείται είναι να θεωρηθούν ως μορφές παρακαταθήκης όπου έχουν τοποθετηθεί τα κεφάλαια για μελλοντική χρήση.

Όλες οι μεταφορές ή οι ανταλλαγές και οι ακάλυπτες επιταγές μεταξύ των τραπεζικών λογαριασμών αποτελούν στοιχεία τα οποία δεν είναι εισόδημα και έτσι αφαιρούνται από το σύνολο των καταθέσεων προκειμένου να προκύψουν οι καθαρές καταθέσεις. Αν δεν επιτευχθεί η αφαίρεση αυτών των στοιχείων, τότε δημιουργείται υπερβολική δήλωση εισοδήματος.

Οι δαπάνες σε μετρητά είναι το σύνολο των πληρωμών από τα διαθέσιμα σε ρευστό, εκτός τις καθαρές τραπεζικές εκταμιεύσεις και υπολογίζεται με βάση τον ακόλουθο τύπο:

	ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΚΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΜΕΤΡΗΤΑ
	Σύνολο πληρωμών από τα διαθέσιμα σε ρευστό χρήμα
Μείον	Καθαρές τραπεζικές εκταμιεύσεις
Ίσον	Τραπεζικές εκταμιεύσεις σε μετρητά

Το σύνολο των πληρωμών από τα διαθέσιμα σε ρευστό χρήμα συνίσταται από όλες τις πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν με μετρητά ή με επιταγή. Ο καθορισμός του τμήματος που πληρώθηκε με μετρητά ή με επιταγή δεν είναι αναγκαίος. Στο σύνολο των πληρωμών συμπεριλαμβάνονται τα ακόλουθα, χωρίς όμως τον περιορισμό του μόνο σε αυτά.

Η αγορά στοιχείων πάγιου ενεργητικού ή επενδύσεων. Καθορίζονται από τα έντυπα διακανονισμού, τα τιμολόγια, τις δηλώσεις κ.λπ.).

Οι αποπληρωμές δανείων. Καθορίζονται από το καθολικό βιβλίο δανείου των τραπεζών ή άλλων πιστωτών).

Τα έξοδα διαβίωσης. Καθορίζονται από τις ίδιες πηγές, όπως συμβαίνει στην μέθοδο της ανάλυσης της ρευστότητας και της καθαρής θέσης.

Οι αγορές, τα επιχειρηματικά έξοδα (πλην τα στοιχεία τα οποία χρειάζονται ρευστότητα, όπως η απόσβεση κ.λπ.), τα έξοδα ενοικίου κ.λπ.

Οι καθαρές τραπεζικές εκταμιεύσεις υπολογίζονται με τον ακόλουθο τύπο:

	ΚΑΘΑΡΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΕΚΤΑΜΙΕΥΣΕΙΣ
	Καθαρές καταθέσεις σε όλους τους λογαριασμούς
Συν	Αρχικά υπόλοιπα
Ύσων	Καθαρά τραπεζικά διαθέσιμα σε ρευστό χρήμα
Μείον	Τελικά υπόλοιπα
Ύσων	Καθαρές τραπεζικές εκταμιεύσεις

Τα κεφάλαια από γνωστές πηγές συνήθως περιλαμβάνουν μισθούς, επιχειρηματικά κέρδη, προϊόντα ασφάλισης, εισπραχθείσες δωρεές, εισπραχθέντα δάνεια και κληρονομίες. Για να υπολογιστούν τα κεφάλαια από άγνωστες ή παράνομες πηγές, τα κεφάλαια από γνωστές πηγές αφαιρούνται από τα συνολικά έσοδα.

Τα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία χρησιμοποιούνται συχνότερα προκειμένου να στηρίξουν μια απόδειξη στην περίπτωση των τραπεζικών καταθέσεων είναι:

Ο ελεγχόμενος διαθέτει μια πιθανή πηγή εισοδήματος (μια επιχείρηση, ένα επάγγελμα, ή μια οποιαδήποτε δραστηριότητα η οποία παράγει εισόδημα).

Ο ελεγχόμενος κάνει περιοδικές καταθέσεις, υποδεικνύοντας μια μορφή εσόδων από μια διαρκή δραστηριότητα που παράγει εισόδημα. Οι έκτακτες ή οι περιστασιακές καταθέσεις δεν αποκλείονται και είναι πιθανόν σε περίπτωση που αναλυθούν ορθά, να θεωρηθούν ως εισόδημα.

Το ποσό και η σύνθεση των καταθέσεων υποδεικνύουν ότι προέρχονται από μια δραστηριότητα η οποία παράγει τρέχον εισόδημα.

Στην περίπτωση της εφαρμογής της μεθόδου των τραπεζικών καταθέσεων, ο ελεγκτής της φορολογικής αρχής είναι υποχρεωμένος να εξετάζει όλα τα πιθανά στοιχεία υπεράσπισης που

μπορεί να επικαλεστεί ο ελεγχόμενος και να τα απαντήσει τεκμηριωμένα κατά την έρευνα και τη σύνταξη της σχετικής έκθεσής του. Τα ενημερωτικά στοιχεία, που δίνονται από τον φορολογούμενο, πρέπει να ερευνηθούν έτσι, ώστε να διασφαλιστεί ότι όλα τα επωφελή στοιχεία για τον υποκείμενο του ελέγχου έχουν ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό του φόρου που θα προκύψει και θα υποχρεωθεί ο ελεγχόμενος φορολογούμενος να πληρώσει.

Τα πιο συνηθισμένα στοιχεία/επιχειρήματα υπεράσπισης του ελεγχόμενου είναι:

Οι καταθέσεις αποτελούν στοιχεία μη εισοδήματος, όπως τα δάνεια, οι κληρονομίες, τα προϊόντα ασφάλισης κ.λπ.

Οι καταθέσεις δεν αποτελούν τρέχον εισόδημα.

Οι καταθέσεις ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, εκτός από τον φορολογούμενο.

Μελέτη Περίπτωσης

Προκειμένου να υπολογιστούν τα κεφάλαια του ελεγχόμενου φορολογούμενου από παράνομες πηγές για τα έτη 2013 και 2014 με την τεχνική του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων, παίρνουμε ως δεδομένα τα παρακάτω στοιχεία:

(Α) Ο ελεγχόμενος υποστηρίζει ότι κατά την 31.12.2012 διέθετε €2.900 μετρητά ανά χείρας. Κατά το τέλος των υπόλοιπων ελεγχόμενων ετών δεν διάθετε καθόλου μετρητά ανά χείρας.

(Β) Στις 10.08.2012 άνοιξε έναν λογαριασμό όψεως κινούμενο δια επιταγών. Το υπόλοιπο του στις 31.12.2012 ήταν €38.000. Κατά τη διάρκεια του 2013 κατάθεσε συνολικά €62.000 σε μετρητά και πραγματοποίησε αναλήψεις ύψους €37.000, με το υπόλοιπο του να διαμορφώνεται στις 31.12.2013 στις €63.000. Κατά τη διάρκεια του 2014 κατάθεσε συνολικά €57.000 σε μετρητά και πραγματοποίησε αναλήψεις ύψους €56.000, με το υπόλοιπο του να διαμορφώνεται στις 31.12.2014 στις €61.000. Δεν πραγματοποιήθηκε σε κανένα από τα εξεταζόμενα έτη κάποια επανακατάθεση ή μεταφορά.

(Γ) Ο ελεγχόμενος αγόρασε εξοχικό έναντι του ποσού των €72.000 το 2014 χωρίς να συμπεριλαμβάνονται οι φόροι μεταβίβασης και τα συμβολαιογραφικά έξοδα τα οποία ήταν €8.500.

(Δ) Για το καινούργιο του αυτοκίνητο το οποίο κόστιζε €39.000, έδωσε προκαταβολή σε μετρητά το ποσό των €25.000 στις 05.08.2013 και πίστωσε άτοκα τα υπόλοιπα στην εταιρία. Στις 01.10.2013 ξεκίνησε να πραγματοποιεί μηνιαίες πληρωμές των €680 προκειμένου να

ξεχρεώσει το υπόλοιπο ποσό του αυτοκινήτου. Έτσι, το υπόλοιπο του δανείου διαμορφώθηκε ως εξής: στις 31.12.2013, καθώς είχε πληρώσει 3 δόσεις των €680, ανέρχονταν σε €11.960, ενώ στις 31.12.2014, καθώς είχε πληρώσει και τις 12 δόσεις του έτους, το υπόλοιπο ανέρχονταν σε €3.800.

(Ε) Βρέθηκε ότι στις 18.03.2013 αγόρασε ένα χρυσό ρολόι για αυτόν και ένα για την γυναίκα του συνολικής αξίας €14.100.

(ΣΤ) Στις 01.05.2013 ξεκίνησε να νοικιάζει ένα μηχάνημα για της ανάγκες της επιχείρησης του το οποίο του στοίχιζε μηνιαίως €300. Οπότε, για το 2013 πλήρωσε συνολικά €2.400, ενώ για το 2014 πλήρωσε συνολικά €3.600.

(Ζ) Το 2013 πραγματοποίησε ταξίδι με την γυναίκα του στη Κούβα αξίας €6.900.

(Η) Σύμφωνα με τα βιβλία και στοιχεία της επιχείρησης του ελεγχόμενου, για το 2013 είχε καθαρό κέρδος το 2013 €37.100 και το 2014 €44.600.

(Θ) Το 2014 κληρονόμησε από τον θείο του μία γκαρσονιέρα αντικειμενικής αξίας €19.000.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ				
Είδος	2013 (€)		2014 (€)	
Σύνολο καταθέσεων (Β)	-	62.000	-	57.000
Μείον: επανακαταθέσεις και μεταφορές	-	0	-	0
Καθαρές καταθέσεις	-	62.000	-	57.000
Δαπάνες				
Αγορά ρολογιών (Ε)	14.100	-	0	-
Αγορά εξοχικής κατοικίας (Γ)	0	-	80.500	-
Προκαταβολή αυτοκινήτου (Δ)	25.000	-	0	-
Αποπληρωμή δανείου αυτοκινήτου(€680*3& €680*12) (Δ)	2.040	-	8.160	-
Ενοίκιο μηχανήματος (ΣΤ)	2.400	-	3.600	-
Ταξίδι (Ζ)	6.900	-	0	-
Σύνολο δαπανών	50.440	-	92.260	-
Μείον: καθαρές τραπεζικές εκταμιεύσεις (Β)	37.000	-	56.000	-

Δαπάνες σε μετρητά	-	4.440	-	11.760
Σύνολο εσόδων (εισόδημα)	-	66.440	-	68.760
Μείον: κεφάλαια από γνωστές πηγές				
Μετρητά ανά χείρας κατά την 01.01.20XX (Α)	2.900	-	0	-
Καθαρό κέρδος από την επιχείρηση (Η)	37.100	-	44.600	-
Κληρονομιά (Θ)	0	-	19.000	-
Σύνολο γνωστών πηγών κεφαλαίου	-	40.000	-	63.600
Κεφάλαιο από άγνωστες ή παράνομες πηγές	-	26.440	-	5.160

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η επιτήρηση/εποπτεία της ελληνικής οικονομίας από τους διεθνείς δανειστές υπαγόρευσε την ριζική μεταρρύθμιση της διαδικασίας των φορολογικών ελέγχων επί των εισοδημάτων των φορολογουμένων, ώστε να περιοριστεί το δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας που δημιουργήθηκε, μεταξύ των άλλων, και από τη μεγάλη σε έκταση φοροδιαφυγή. Οι νομοθετικές αλλαγές στον τομέα των φορολογικών ελέγχων επί των εισοδημάτων των φορολογούμενων με τις έμμεσες τεχνικές ελέγχου συντέλεσαν στον εκσυγχρονισμό της φορολογικής διοίκησης και του ελεγκτικού μηχανισμού και τείνουν να περιορίσουν την φοροδιαφυγή.

Οι έμμεσες τεχνικές ελέγχου ενισχύθηκαν με την εισαγωγή λογισμικών και πληροφοριακών συστημάτων, όπως το Ειδικό Λογισμικό Ελέγχου Προσαύξησης Περιουσίας, το Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών κ.α., που επιτρέπουν την διασύνδεση πιστωτικών ιδρυμάτων και φορολογικής διοίκησης για τη αποτελεσματική παρακολούθηση των κινήσεων των περιουσιακών στοιχείων των φορολογουμένων.

Κατά την εφαρμογή τους, αναδύονται πολλά προβλήματα, καθώς οι ελεγκτικοί μηχανισμοί δεν είναι πλήρως εξοικειωμένοι με όλες αυτές τις νέες τεχνικές. Ακόμη παρατηρείται έλλειψη επαρκών στοιχείων που είναι απαραίτητα για να εφαρμοστούν αυτές οι τεχνικές. Στην πράξη, οι ελεγκτικές υπηρεσίες χρησιμοποιούν κατά κόρον για τις υπό έλεγχο περιπτώσεις την τεχνική της ρευστότητας. Η φορολογική διοίκηση εφαρμόζει συνήθως την τεχνική της ρευστότητας, γιατί είναι αποτελεσματικότερη των άλλων δυο μεθόδων και προσδιορίζει καλύτερα τα μη δηλωθέντα έσοδα του φορολογούμενου.

Βέβαια, η πιο έγκυρη τεχνική ελέγχου είναι αυτή της καθαρής θέσης, καθώς εκτός του ότι είναι εύκολα αναγνωρίσιμη από όλο τον επιχειρηματικό κόσμο, αποτελεί μια πιο ολοκληρωμένη απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης της υπό έλεγχο επιχείρησης. Επίσης, είναι πολύ χρήσιμη τεχνική, καθώς εκτός από βασική μέθοδος αυτοτελούς απόδειξης εισοδήματος, υπάρχει και η δυνατότητα χρήσης της και ως βοηθητική μέθοδος των άλλων δύο τεχνικών ελέγχου για να διαπιστωθεί το πραγματικό εισόδημα του προσώπου που υπόκειται σε έλεγχο.

Μελλοντικά θα πρέπει η Α.Α.Δ.Ε. να θέσει σε εφαρμογή και τις άλλες δυο έμμεσες τεχνικές ελέγχου, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στις αρμόδιες ελεγκτικές φορολογικές αρχές να

διαθέτουν μεγαλύτερο εύρος επιλογών μεθόδων έμμεσων τεχνικών ελέγχου, ώστε οι έλεγχοι να αναδεικνύονται πιο αξιόπιστοι και πιο αποτελεσματικοί.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ (επιλεκτική)

Ξενόγλωσση

- Ameyaw Bismark, Dzaka Dominic, Determinants of Tax Evasion: Empirical Evidence from Ghana, *Modern Economy*, 2016, 7, 1653 επ.
- Bayer R.C. & Sutter M. (2008). The Excess Burden of Tax evasion an Experimental Detection. *Concealment Contest*. *European Economic Review*, σελ. 1 επ.
- Bayer R.C. (2006). A contest with the taxman – The Impact of Tax Rates on Tax Evasion and Wastefully Invested resources, *European Economic Review*, 50, σελ. 1071 επ.
- Boll K. (2015). Deciding on tax evasion – front line discretion and constraints. *Journal of Organizational Ethnography* 4 (2), σελ. 193 επ.
- Busato et al. (2010). The relationship between tax shocks, sunspots and tax evasion. *The Open Economiv Journal* 13, σελ. 14 επ.
- Damayanti et al. (2015). The role of taxpayer’s perception of the government and society to improve tax compliance. *Accounting and Finance Research* 4(1), σελ. 180.
- Fussi R.A. & Floristean A.C. (2009). A legal and economoci analysis of the effects of the savings tax directive-Combating International Tax avoidance. Denmark: Aarhus University.
- Gemmell N. & Marisa R. (2012). Behavioral Responses to Taxpayer Audits: Evidence from Random Taxpayer Inquiries. *National Tax Journal*, 65, σελ. 33 επ.
- Institute on Taxation and economic policy (ITEP). (2012). *Tax Principles: Building Blocks of A Sound Tax System*. Washington: ITEP.
- James S. & Alley C. (2004). Tax Compliance, Self Assessment and Tax Administration. . *Journal of Financial and Management in Public Services*, 2, σελ. 27 επ.
- Kasipillai K. Aripin N. & Amran N. (2003). The Influence of Education on Tax Avoidance and Tax Evasion. *Journal of Tax Reasearch* Vol. 1.

- Lee I. (2018). Income Tax Evasion Responses to Tax Rate and Tax Enforcement Rate. *Advances in Economics and Business* 6(4), σελ. 269 επ.
- Lewis A. (1982). The social psychology of taxation. *British Journal of Social Psychology*.
- Morky V. (2006). Taxes, Taxation and Tax System. BIATEC, σελ.17 επ.
- Murray J. (2019, June 21). What Is the Difference Between Tax Avoidance and Tax Evasion? Ανάκτηση από the balance small business: <https://www.thebalancesmb.com/tax-avoidance-vs-evasion-397671>
- OECD. (2014). Fundamental principles of taxation. Στο A. t. economy. Paris: OECD Publishing.
- Palil M. A. Malek Marlin & Jaguli A.R. (2016). Issues, Challenges and Problems with Tax Evasion: The Institutional Factors Approach. *Gadjah Mada International Journal of Business*. 18, σελ. 187.
- Ritsatos T., R. (2014). Tax evasion and compliance; from the neo classical paradigm to behavioral economics,a review. . *Journal of Accounting and Organizational Change* 10 (2), σελ. 244 επ.
- Sameti et al. (2009). Underground Economy in Iran. . *International Economics Studies of Iran*, 35 (2), σελ. 89 επ.
- Schneider F. & Savasan F. (χ.χ.). Dymimic Estimates of the Size of Shadow Economies of Turkey and of Her Neighboring Countries. *International Research Journal of Finance and Economics*, 9, σελ. 126 επ.
- Stack G. (2015). Money laundering in Ukraine. *Journal of Money Laundering Control* 18 (3), σελ. 382 επ.
- Thomas K.D. (2015). The Psychic Cost of Tax Evasion. . *Business College Law Review*, 56, σελ. 617 επ.
- Vardani M., “Tax Evasion in Greece: An overview”, Economic Research Department, page 15-16 available at <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/econbull201106.pdf%23page=16>

Ελληνική

Έντυπη μορφή

- Αντωνίου Α, Ισότητα εντός και διά του νόμου. Μια συμβολή στην ερμηνεία του άρθρου 4 παρ 1. Του Συντάγματος, 1974, Β έκδοση 1998.
- Γεραπετρίτης Γ., Ισότητα και θετικά μέτρα, 2007.
- Γκόρτσος Χρ., Εισαγωγή στο Διεθνές Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2011.
- Δαγτόγλου Π., Ατομικά δικαιώματα, 2012.
- Δημητρόπουλος Α., Συνταγματικά δικαιώματα, 2008.
- Δούβλης Β., Διεθνείς δράσεις κατά της φοροδιαφυγής - φοροαποφυγής: «Η Μεγάλη Χίμαιρα» ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΕΤΑΙΡΙΩΝ, Τεύχος 8-9/2015.
- Λιόλιος Απ, «Ο Έλεγχος των Φορολογικών Υποθέσεων», Ιδιωτική έκδοση, Θεσσαλονίκη, 2014.
- Μάνεσης Α., Συνταγματική θεωρία και πράξη, 1980.
- Μπάρμπας Ν., Φοροαποφυγή από νομικής και ηθικής απόψεως, ΔΦΝ, 2009.
- Μπάρμπας Ν.- Φινοκαλιώτης Κ., Δημόσια Οικονομικά, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2011.
- Μαυρίδης Στ. – Βλασιάδου Β., «Tax planning και διεθνής φοροαποφυγή: αλληλένδετες έννοιες, νομικοηθικά αμφίσημες», Δελτίο Φορολογικής Νομοθεσίας, τεύχος 1558, 2015.
- Νεγκάκης – Ταχυνάκης, Σύγχρονα θέματα ελεγκτικής & εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα ελέγχου, 2013.
- Ντάσιου Σοφία & Ζοργιαννού Έφη, Τεχνικές Ελέγχου με τη Χρήση Μεθόδων Έμμεσου Προσδιορισμού Φορολογητέας Ύλης, Υπουργείο Οικονομικών, 2015.
- Ντόστα Μ.Θ., Γενικό Τραπεζικό Απόρρητο και Απόρρητο των Καταθέσεων – Κατάσχεση των Καταθέσεων, 2000.
- Πανταζόπουλος Π., Τα Συνταγματικά Όρια του Φορολογικού Ελέγχου, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012.
- Πρεβεδούρου Ε., Η σύνθετη διοικητική ενέργεια. Εθνικό Δίκαιο και Κοινοτική Προοπτική, 2015.
- Σαββαΐδου Κ., Η προσπάθεια αντιμετώπισης της διεθνούς φοροαποφυγής με τις διατάξεις των φορολογικών νόμο 3842/2010 και 3943/2011, ΔΦΝ τεύχος 1471.
- Σκουρής Β., Η συνταγματική αρχή της ισότητας σε: Νομικές Μελέτες ΕΔΠ Νομικής

Θράκης, 1982.

- Σπηλιωτόπουλο Ε., Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, 2001.
- Τάχος Α., Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 2005.
- Τσακίρη Ευαγγελία, Φορολογικοί έλεγχοι και δικαιώματα των φορολογουμένων, Θεσσαλονίκη, Σεπτέμβριος 2008.
- Τσενέ Χ., Ζητήματα ευθύνης των τραπεζών από τη σύμβαση τραπεζικής κατάθεσης, ΔΕΕ, 2015.
- Φινοκαλιώτης Κ., Φορολογικό Δίκαιο, 2014.
- Φορτσάκης Θ. – Σαββαΐδου Κ., Φορολογικό Δίκαιο, 4η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, 2013.
- Χατζηγάγιος Θ., Εισαγωγή στο Εμπορικό Δίκαιο (εμπορικές πράξεις- έμποροι-εμπορικές συμβάσεις), 2016.
- Χρυσόγονος Κ., Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 2012.
- Ψυχομάνης Σπ., Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, Θεσσαλονίκη, 1997.

Ηλεκτρονική μορφή

- E-forologia, Νόμος 2238/1994, <https://www.e-forologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=D2510C09ACCA3910.21E447CC04&version=2013/11/28>
- Taxheaven (α), 2014, «Ο Φορολογικός Έλεγχος Σύμφωνα με τον Νέο Κ.Φ.Δ.», <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/18663>
- Taxheaven (β), 2008, «Εγχειρίδιο Φορολογικών Ελέγχων», <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/10940>
- Taxheaven (γ), 2013, «Οδηγίες σχετικά με την παροχή στοιχείων από τους φορολογούμενους κατά τον έλεγχο υποθέσεων φυσικών προσώπων» <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/16797>
- Αναγνώστου Σπ., 2017, «Δικαιώματα και υποχρεώσεις Φορολογουμένων και Ελεγκτών κατά τον Προληπτικό – Προσωρινό και Τακτικό Φορολογικό Έλεγχο», Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Δημόσιων Οικονομικών Υπηρεσιών, <http://poe-doy.gr/>

index.php/forologiki-epithewrisi/arthra-meletes

- Δαλιάνης Γ. & Αρτσίτας Γ., 2016, «Πως Γίνεται Σήμερα ο Έλεγχος των Εκρεμμών Φορολογικών Υποθέσεων», <https://www.artion.gr/pws-ginetai-simera-o-elegchos-ton-ekkremon-forologikon-yprotheseon>
- Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Πειραιώς, 2008, «Προσωρινός Έλεγχος», http://www.pcci.gr/everimages/pros_F22797.elegchos3.7.08.pdf
- Κορομηλάς Γ. – Γιαννόπουλου Χρ., «Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων», Σημειώσεις Σεμιναρίου Φορολογικός Έλεγχος Επιχειρήσεων, http://www.epimetol.gr/aitniaimages/Forologikoselenchos_1_F9987.pdf
- Κορομηλάς Γ., 2013, «Εμμεσες Τεχνικές Ελέγχου», <http://www.naftemporiki.gr/cmsutils/downloadpdf.aspx?id=652037>
- Ρόζου Επ., 2017, «Φορολογικός Έλεγχος Συναλλαγών», Πανελλήνια Ομοσπονδία Εργαζομένων Δημόσιων Οικονομικών Υπηρεσιών, <http://roe-doy.gr/index.php/forologiki-epithewrisi/arthra-meletes>
- Τσακίρη Ευαγ., 2008, «Φορολογικοί Έλεγχοι και Δικαιώματα Φορολογουμένων», <http://ikee.lib.auth.gr/record/123877/files/tsakiri.pdf>
- Χριστόπουλος Δ. & Συνεργάτες, 2017, «Εμμεσες Τεχνικές Φορολογικού Ελέγχου-Τραπεζικά Εμβάσματα», <http://www.esdi.gr/nex/images/stories/pdf/dimodieyseis/2017/forodiafigi/christopoulos.pdf>